

ANALELE ACADEMIEI ROMANE

SERIA II. — TOMULU II.

SEDINTELE ORDINARE DIN 1879—80

și
SESIUNEA GENERALĂ A ANULUI 1880.

SECȚIUNEA I

PARTEA ADMINISTRATIVĂ ȘI DEȘBATERILE.

BUCURESCI
TIPOGRAFIA ACADEMIEI ROMÂNE
(LABORATORII ROMANI)
19. — STRADA ACADEMIEI. — 19.
1881.

22. OCT. 2019

BIBLIOTECA

No. 6431.

PARTEA I

PROCESELE VERBALE ALE SEDINTELORU ORDINARE

DE LA 0 25

6 IULIU 1879 PENE LA 14 MARTIE, 1880.

ACADEMIA ROMANA

ȘEDIȚELE ORDINARE DIN ANUL 1879—1880

PROCESŪ-VERBALŪ No. 1

ȘEDIȚĂ ORDINARĂ — VINERI 6 IULIU.

Membrii prezenți : domniū *Aurelianu P. S.*, *Brândză Dim.*, *Barițiu George*, *Chițu Georg.*, *Felix Iacobū*, *Ghica Ion*, *Hasdeu Bog. P.*, *Laurianū Aug. Tr.*, *Olobescu Alexandru*, *Papadopolū-Calimahă Alex.*, *Romanū Alex.*, *Sion George*, *Stefanescu Grigorie*.

Președinte : d. *Ion Ghica*.

Ședința se deschide la 9 ore dimineața, conformū votului datū in ultima ședință a Sesiunii generale, din 5 Iulie 1879.

Se citește procesulū-verbalū alū acestei ședințe și se aprobă.

Rădicându-se cestiunea asupra modului cum și cândū aū să fie publicate Analele Sesiunii extra-ordinare de estimpū, D. președinte emite ideea că ar fi bine ca Academia să aibă o publicațiune periodică, in care s'arū tipări diverse comunicațiuni ale membrilorū și

chiaru ale unor persoane străine. Această publicațiune ar pute fi cu totul independentă de *Anale* în cari se tipăresc debaterile și lucrările ședințelor.

Făcându-se ôre-care discuțiune asupra acestui subiectu, care se mai cercetase în sînul Societății Academice și acum câți-va ani mai înainte, rămîne a se studia mai cu de a măruntulă cestiunea, cu scopu de a se combina câtu se pôte mai bine aparițiunea periodică a *Analelor* Academiei, cu intrunirea în coprinsul loru a unui materialu mai variatû care, sub privigherea imediată a Academiei, să presinte publicului unû interesu instructivû.

Se observă că decisiunea asupra acestei materii nu pôte fi luată de câtu în Sesiunea plenară a Academiei; până la cea viitoare ânsă, membrii se voru ocupa a elabora proiectulû unei asemenea publicațiuni periodice.

În sînul Comisiunii de revisiune a Dicționarului, adunată în completulû ei, se pune în discuțiune modulû după care se va tipări *Psaltirea lui Coressi*, spre a fi acela conformu cu votulû datu de Academiă în ședința sa plenară din 4 Iuliu anulû curentû. Se amintesce conțiutulû procesului-verbalû alû Comisiunii de revisiune din 22 Septembrie 1877, care sună într'ast-fel :

«D-lû B. P. Hasdeu va face retipărirea *Psaltirii lui Coressi* cu textulû «romănescu reproducu în cirilice, cu transcripțiunea în litere latine, cu «notele filologice care voru fi necesarie, cu unû studiû preliminarû «asupra acestei cărți și cu unû glosarû alû limbei lui Coressi.»

D-lû *Hasdeu* propune că, spre a nu se perde cele 6½ clișeuri zincografice deja executate de stabilimentulû D-lui Socec, Sander și Teclu, după totû atâtea din primele pagini ale *Psaltirii lui Coressi* din 1577, D-lui să le tipărăscă pe acestea după norma propusă de D-sa; iarû de acolo înainte să facă a se tipări textulû cirilicû cu caractere cirilice ordinare.

D-lû *Ghica* arată că intru ce privesce costulû acclorû clișeuri, D-sa elû va solda din diferite oferte particulare ce s'au făcutu cu acestû

scopu, ele nu voru căde dar in sarcina Academiei și cu toate acelea voru puté fi folosite in edițiunea lui Coressi.

D-lu *Odobescu* opinéază că ar fi mai bine ca acelea clișeuri să fie anexate la edițiunea ce se va face, ca spécimene de artă tipografică și tot-d'o-dată spre a da o idee mai precisă de contextura acestei curioase publicațiuni. De altmintrelea reproducerea tipografică după modulú ordinarú să se începă de la capétulú cărții și să dea cărții unú formatú mai micú și mai comodú de câtú alú incunabulului de la 1577.

D-lu *Hasdeu* primesce acéstă idee; ánsé D-lui crede că este indispensabilú a se reproduce chiarú și prin tiparú textulú slavonú in confruntare cu celú tradusú românescé; precum încă doresce a păstra și in noua edițiune acea comparațiune perpetuá cu alte cinci vechi Psaltiri románesci (a lui Racotzi, din Belgradú de la anulú 1651, a mitropolitului Dositheiu in prosá; acea din Biblia lui Șerbanú Cantacuzino din 1688; a dascálului Alexandru, dintr'un manuscrítú; și a dascálului Arsenie, dintr'unú altú manuscrítú). D-sa arată că toate aceste ádause voru presentá elemente fórte bogate pentru unú studiú comparatiuú alú limbei románesci in decursulú secolilorú alú XVI și XVII; o ast-felú de edițiune va coresponde mai bine la scopulú retipáririlorú de texturi vechi ce Academia face cu intențiune de a aduna mai cu sémá materialú lexicograficú și tot-d'o-dată va satisface cerințele unei critice raționale, astfelú cum o înțelegú erudiții din străinétate și mai osebitú cei din Germania.

D-lu *Aurelianu* vede că propunerile D-lui *Hasdeu* tindú cu totulú a da edițiunii lui Coressi aceleași inconveniente de întindere ca volumú și de prelungire de timpú pe care nu le-a pututú accepta Academia.

D-lu *Odobescu* emite opiniunea că textulú slavonú este, dacá nu pretutindeni, dará in fórte dese locuri, cu totulú indispensabilú pentru înțelegerea curioșelorú versiuni románesci ale lui Coressi; asemenea și comparațiunea permanentá a expresiunilorú întrebuințate de Coressi cu acele ale altorú traducétori vechi ai aceluiași textú adică

alū Psalmilorū, i se pare a fi unū studiū de utilitate capitală. D-lui susține dar modulū de publicațiune propusū de D. Hasdeū, rămânendū in laturi numai clișeurile cari se vorū anexa ca specimene.

D-lū *Baritiu* află că o profusiune prē mare de elemente eterogene in relipărirea unei cărți vechi romānesci, pōte să aibă mai multū interesū pentru erudiții din străinătate, de câtū folosū immediatū aplicabilū dicționarului limbei romānesci, de care ne preocupămū noi mai cu sēmă acuma. Ar dori dar să se înlătore totū ce nu e strictū indispensabilū spre a se da câtū mai curāndū publicului romānescū o edițiune exactă a vechii cărți a lui Coressi, in care filologii nostri să pōtă studia cu inlesnire formele lexicografice și sintactice ce se presintă in acelu opū rarū și curiosū. Așa dar D-sa nu este nici pentru reproducerea textului slavonū, nici pentru ailaosulū permanentū alū textului celor-l-alte șapte Psalliri.

După aceste discuțiuni, membrii se rānduescū mai cu preferință la aceea idee ca edițiunea cea nouă a *Psallirii lui Coressi* să se facă intr'unū formatū mai mare de câtū edițiunea princeps și intr'in-sa să se conțină 1. Textulū romānescū cu cirlice, reprodușū cu tōtă exactitatea posibilă după ceļu vechiū; 2. Transcripțiunea cu litere latine a aceluiași textū; 3. O seriă de note filologice relative la textulū romānescū, atingendū cestiunile mai importante de ortografiă, de lexicografiă, de sintaxă, și folosindū, unde va fi neapēratū indispensabilū, atātū textulū slavonū câtū și comparațiunea cu alte traducțiuni romānesci ulterioari ale Psaltirii; 4. O notiță asupra cărții; 5. Unū glosarū alū limbei lui Coresi; 6. Clișeurile deja executate se vorū anexa ca specimene de tipografiă, pe câtū inse costulū lorū nu va fi in sarcina Academiei.

Ședința s'a rădicatū la orele 12.

Președinte : *Ioa Ghica.*

Secretarū generalū : *Odobescu.*

PROCESŪ-VERBALU No. 2

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ — VINERI 13 IULIU.

· Membri prezinți: domnii *Chițu George, Husden B. P., Lauriană A. Treb., Sion G., Maniu V., Odobescu A., Aurelianu P. S., Felix I., Ghica Ion.*

Sub președința D-lui *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la ora 1 după amăzi.

Se citește procesul-verbalul alu ședinței precedinți și se aprobă.

D-lu președinte comunică cun cu D. Davidoglu, președinte la tribunalul din Babadag, a trāmisu Academiei o colecțiune de monete antice aflate in Dobrogea, și cere ca in schimbū sā i se dea unele din publicațiunile Academiei.

D-lu *Lauriană* se insārcinēzā cu cercetarea acelorū monete, despre care D-lui va refere; iar Delegațiunea este autorisatā a da d-lui Davidoglu, dreptū mulțumire și incuragiare, cāte unū exemplarū din operele publicate de Academia, cari se aflā in numerū mai mare la depositū.

D-lu *Odobescu* aduce la cunoscința adunării cā diarulū *Romānulū* din 6 Iuliū curentū a vorbitū despre concursulū ce a propusū *Societatea studiilorū istorice* din Paris pentru anulū 1882, sub titlu de: «l'Histoire des provinces danubiennes depuis l'invasion de Turcs jusqu'au traité de Unkiar-Skelesi», și cu acēstā ocașiune a provocatū pe Academia Romānā a se asocia la premiarea memoriilorū ce va produce concursulū.

Se pune intrebarea dacā nu s'arū cuveni sā luāmū ore-cari infor-

mațiuni mai precise asupra acestui concursu, pentru ca să putem propune Academiei noastre, in viițórea Sesiune generală din primăvera anului 1880, ca să afecteze unu premiū — pôte chiarū și premiulū Heliade-Rădulescu — acestui concursu, de órá-ce nu este fără importanță pentru noi de a posede o bună istoriă a țerei. scrisă in limba francesă.

D-lū *Aurélianu* observă că subiectulū concursului nu privesce numai țera Romānilorū, ci tóte provinciile Dunărene, și adică și țerile slavone de a drépta Dunării. De aceea D-lui, recunoscēndū insemnătatea operei pe care o doresce D. Odobescu, ar crede că ar putē să propunā Acădemia d'a dreptulū unu premiū considerabilū pentru o asemenea lucrare.

D-lū *Musleu* declarā că nici statutele, nici menirea Academiei Romāne nu ne permitū a premia cārți in limba francesă, și că, chiarū daca amū pune subiectulū la concursu, nu putemū să ceremū de câtū pertractarea lui in limba romānă.

D-lū *Chitu* este de aceeași părere; D-lui ānse se pronunță in favórea punerii la concursu a unei istorie a țerei, saū mai bine dīsū a unui *Compendiū de istoria naționaliă*, la care ar lucra Romāni in limba romānescă, și care apoi, dupā ce lū va aproba Academia, se va putē traduce și in alte limbi; cere darū ca cu prima ocasiune să inființămū unu mare premiū istoricū.

D-lū *Aurélianu* vede unu fórtē mare avantajū in scrierile ce s'arū face asupra țerei nóstre in limbi străine și de cătrā scriitori cu numi mai bine cunoscute in străinătate, de câtū cum ar fi ale scriitorilorū noștri naționali. De aceea D-lui susține ideea că la unu asemenea concursu să se pótā presenta și opere in limbi străine mai respāndite, precum cea francesă saū cea germană. Darū stăruiesce in părerea că nu ne putemū asocia la premiarea concursului propusū de Societatea studiilorū istorice din Paris, căci n'amū avē acolo nici controlū și s'arū putē emite in opera premiată idei false și prejudicióse națiunii romāne, pe cari noi am veni să le aprobāmū prin premiulū nostru.

D-lū *Odobescu* arată că nu trebuie să avemū o temere de felulū a-

cesteia, de oră-ce, dacă amu decide, după prealabile informațiuni, a ne asocia cu o sumă considerabilă la unu premiū de 1.000 lei, propusū de Societatea din Paris, negreșitū noi nu amū face acēsta fără a ne reserua o bună parte in controlulū operelorū venite la concursū, ori cu membrii onorari și corespondenți ai noștri cari locuescū in Paris, ori chiarū cu unulū din membrii Academiei, care ar merge la fața locului și ar constitui o comisiune mixtă pentru examinarea operatelorū.

D-lū *Sion* spune că nu simte nici posibilitatea nici folosulū de a se realiza acēstă propunere.

Mai întâiū Academia noastră nu pōte să dispună de fondurile sale de premiare alt-lelū de câtū după regulele fixate de donatorii lorū, și nicāeri nu este prevēdūtū casulū de a se premia lucrāri in limbi străine, apoi iarū nu vede intru ce unū memoriū ca celū despre care se vorbesce ar atrage mai multū asupra noastră atențiunea publicului europēnū.

D-lū *Maniu* susține din contra că Academia Romānă nu pōte sta indiferente in casulū de față. Este ca și o datorie a noastră de a profita de ori-ce semnū de distincțiune ni se acordă, mai alesū de cătră Francia, spre a ne face solidari cu dinsa, mai alesū pe țārimulū sciintificū, deci D-lui crede că trebuie să luāmū tōte mesurile spre a ne asocia la premiulū propusū de Societatea studiilorū istorice din Paris.

D-lū *Hasdeu* declară că, pentru liniștea și soliditatea lucrārilorū Academiei noastre, ea trebuie să inlătore cu ingrijire ori-ce preocupāțiuni politice. Cātū despre cestiunea ce este in desbatere, D-lui vede că sunt doē opiniuni: una ca să ne asociāmū la premiulū propusū de societatea din Paris, cea altă ca să creāmū noi unū premiū romānescū pentru celū mai bunū compendiu de istoria națională. D-lui se pronunță in favōrea celei din urmă.

D-lū *Laurianū* crede că mai inainte de tōte se cuvine să se ia informațiuni precise, dacă și in ce modū ne amū putē asocia la premiulū propusū in Paris; de altmintrelea n'arū fi fără de folosū ca să fie publicatū in limba francesă unū bunū tractatū de istoria ro-

mănescă, și mai ales ca acela să apară și sub auspiciile unei Societăți științifice, care ar cuprinde în sinul ei celebrități din străinătate. Pe de altă parte, propunerea D-lui *Chiu* de a se propune de către Academia noastră un premiu pentru un compendiu românesc al istoriei naționale este asemenea o idee ce poate da bune rezultate; dar pentru aceia s'arū căde să acordăm și un termen mai îndelungat. Ast-felū ambele propuneri potū fi adoptate fără ca ele să se contradică.

D-lū *Orănescu* nu este de opiniune ca Academia să propună, drept concurs, un întreg compendiu al istoriei naționale. Acesta o poate face mai bine Ministerul instrucțiunii publice, pentru usul școlilor secundare; dar scopurile și însărcinările Academiei sunt de altă natură. Academia trebuie mai cu sēmă să propună ca subiect de concursuri, în ramul istoriei, chestiuni speciale și mai restrinse, asupra cărora concurenții să fie siliți a face studii amănunte, spre a se implini cu noue descoperiri și elucidări numeroase lacune ce se observă în istoria noastră. Acesta este, pare i-se, direcțiunea ce are să dea Academia studiilor istorice în țară; dar totū ea, în pozițiunea în care națiunea noastră se află acum, mai are și o datorie de propagandă națională în sensul științific, și de aceea D-lui crede că nu este nici afară din competența, nici mai presus de datoriile Academiei Române de a provoca prin mărirea premiului ce s'a propus în Franța, lucrarea și publicarea unei opere istorice de natură mai generală, care ar respândi în totă lumea o cunoștință mai întinsă a ultimelor rezultate ale științei istorice în România. Cartile istorice publicate până acum asupra noastră în limbi străine sunt foarte învechite. Este timpū de a prezenta străinului o istorie mai completă a Românilor, ocașiunea se pare a fi foarte bună, și apoi niminea nu opresce pe scriitorii români de a lua și ei parte la concursul deschis.

D-lū *I. Ghiva* recunoște că pre câtū va fi premiul mai considerabil cu atâtă vorū fi mai mulți sorți în favorea unei lucrări mai întinse și mai serioase asupra istoriei românesce, de care este încontestabil că avem trebuință, atâtū pentru noi înșine, câtū și

pentru edificarea străinilor într-o cee ce privesce trecutul nostru. Este dar bine ca nu numai Românilor, dar și străinilor, să oferim înlesniri spre a executa acea lucrare dorită; dar este de observat că documentele cele mai numeroase, și poate și cele mai doveditoare, se află în țară la noi și nu în străinătate; așa dar scriitorii, cari nu vor fi puși în pozițiune de a le explora și de a le consulta, nu vor aduce în operele lor de cât elementele deja cunoscute. Acesta, se teme D-lui, va fi rezultatul ori-cărui concurs. Se întreabă dar dacă n'ar fi mai practic să noi să însărcinăm un anume un scriitor, cunoscut prin capacitatea sa, a face o scriere istorică, precum o dorim, și să i oferim, pentru acesta, toate înlesnirile materiale și științifice de cari putem dispune.

Ca concluziune la aceste debateri se decide, că D. Secretarul general va lua informații pe cât se poate mai precise asupra concursului propus în Paris, pe baza cărora Academia va aviza la ulterioare dispoziții.

Cu ocaziunea dezvoltărilor date propunerii de a se pune în lucrare prin Academia o istorie a țării, d-lu *Aureliano* arată că nu numai de istoria națională se simte necesitate, dar încă și de noțiuni precise asupra țării, în toate ramurile științifice. În adevăr, ne lipsește cu totul o descriere completă a solului nostru, a populațiilor ce îl ocupă și a tuturor ramurilor de activitate ale lor. Toate popoarele culte posedă asemenea enciclopedie naționale, în cari ori-cine, fie pământeni sau străini, poate lua la ori-ce ocaziune informații precise despre starea lucrurilor într-o țară. Acesta este modul cel mai practic de a deschide ochii tuturor asupra unei țări și de a înlesni progresul în ori-ce ramură. Nouă ne lipsește o lucrare de felul acesta; abia există câte-va mărunte încercări datorite inițiativei unor bărbați cu bună-voință, dar cari nici au fost destul de bine susținuți de public, nici au putut să cuprindă întregul complex al unei opere de felul acesta. D-lui crede că Academia, prin secțiunile ei, ar trebui să interprindă această lucrare așa de necesară.

D-lu *Laurianu* constată că lucrarea cerută de d-lu *Aurdianu* este chiaru realizarea scopulu pentru care s'a inființatu Academia Română, și că acêsta lucrându nu face alta de câtu a explora și vulgarisa cunoscințele despre solulu și națiunea Românilor.

D-lu *Odobescu*, recunoscându că in tesă generală d-lu *Laurianu* are dreptate, este inse de părere că s'arū putē accentua mai bine lucrările Academiei, in sensulu recerutū de d-lu *Aurdianu* printr'unu proiectū specialū de lucrări sistematice la cari s'arū aplica diversele Secțiuni; acêstă cestiune merită inse a li studiată mai cu deamăruntulu; ceea-ce pōte inse de indatā sā se aplice, ar fi ca Secretarii de Secțiune, aleși acuma pentru 7 ani, sā ia insărcinarea de a presenta pe fie-care anū, la Sesiunea generală a Academiei, câte unū raportū detaliatū despre tōtā mișcarea ce in cursulū anulu s'a făcutū printre Români, in ramulū de care se ocupă Secțiunea respectivă. Aceste raporturi publicate pe fie-care anū in *Anale* vorū fi documente prețioșe pentru completarea marii lucrări enciclopedice, ce tare amū fi doritū ca Academia Română s'o începă câtū mai curându.

D-lu *Hasdeu*, secretarū alū Secțiunii Literare, primesce acêstā propunere cu mulțumire și D-sa ia îndatorirea a presinta pe fie-care anū la Sesiunea generală unū asemenea raportū privitorū la tōtā activitatea filologică și literară ce se va fi dezvoltatū printre Români in cursulū anulu.

D-lu *Maniu*, care pōrtă numai provisoriu sarcina de secretarū alū Secțiunii Istorice, declară că și D-sa ia acêstā obligațiune.

Declarațiunea d-lui *Stefănescu*, Secretarū alū Secțiunii Sciințifice, va fi cerută in viitōrea ședință, la care D-sa va lua parte.

Ședința se rădică la 4 ore după amiadi, rămânendu că cea viitōre se va ține, ca ședință ordinară, in urma vacanțelorū stabilite prin art. 38, al. 3 din Regulamentū și adică in ziua de Vineri, 17 Augustū viitorū.

Președinte: *Ion Ghica*.

Secretarū generalū : *Odobescu*.

PROCESŪ-VERBALŪ No. 3

ŞEDINŢĂ ORDINARĂ — VINERI 17 AUGUSTŪ 1879

Membri prezenţi: doamni *Husleu Bogdană P., Laurianu Augustă Treb., Maniu Vasile, Otobescu Alexandru, Sturdza Dimitrie A., Aurelianu Petre S., Bacaloga Emanoilă, Ghica Ion.*

Sub preşedinţia d-lui *Ion Ghica.*

Şedinţa se deschide la ora 1 după amiază.

Se citeşte procesul-verbal al ultimei şedinţe şi se aprobă.

D-lă Preşedinte comunică cum că preşedintele comitetului biletelor ipotecare a trimis cu adresă, pentru colecţiunea Academiei, şese bilete ipotecare modele, şi anume: un bilet de 5 lei, unul de 10 lei, unul de 20 lei, unul de 50 lei, unul de 100 lei şi unul de 500 lei.

Acastă ofertă se primesce cu mulţumire şi biletele sunt date în păstrarea d-lui *Sturdza* ca conservator al colecţiunii numismatice.

D-lă Preşedinte face cunoscut că, prin intermediarul d-lui *Alexie N. Spasici*, însărcinatu cu afacerile legaţiunii serbe din Bucuresci, Academia a primit 33 volume publicaţiuni ale Societăţii Literare din Belgrad, care totu de o dată a manifestat dorinţa de a se pune în comunicaţiune de idei cu Institutul nostru.

Acastă colecţiune de volume în limba serbă se compune:

1. Гласник српског ученог друштва, 1866—1878. — У Београду 1868—1878, 24 vol. in 8°.
2. Протокол шабачког магистрата од 1808 до 1812 године. — У Београду 1868. — 1 vol. in 8°.

3. Споменici о Штјепану Малом. Исписао из млетачког архива Проф. Сима Лјубитј — У Београду, 1870, 1 vol. in 8°.

4. Доматји извори за српску историју уредио Иван Павловитј Део први: Житија краља срѣбскихъ. — У Београду, 1877. — 1 vol. in 8°.

5. Крмчија морачка — Опис рукописа — Фотјјеви предговори. — Градски закон, — описао и издао архимандрит Н Дучитј. — У Београду, 1877. — 1 vol. in 8°.

6. Приповетка о Александру Великом у старој српској књижевности. Критички текст и расправа од Стојана Новаковитја. — У Београду, 1878. — 1 vol. in 8°.

7. Споменici из Вудинског и Пештанског архива — прикупио, исписао и приредио Проф. Гаврило Витковитј. — У Београду. 1873-75. — 4 vol. in 8°.

Acăstă donațiune se primesce cu mulțumire.

De altă parte, d-lu Generalu Adrianu a oferitū și estimpū o interesantă colecțiune de 25 volume in limbele francesă și italiană, după următorea listă:

1. *Guicciardini* (Francesco). — Storia d'Italia, alla miglior lezione ridotta dal professor Giovanni Rosini; con una prefazione da Carlo Botta. — Parigi (presso Baudry) 1832. — 6 vol. in 8°.

2. *Bottu* (Carlo). — Storia d'Italia continuata da quella del Guicciardini, sino al 1789. — Parigi (presso Baudry) 1837. — 10 in vol. 8°.

3. *Botta* (Carlo). — Storia d'Italia dal 1789 al 1814. — Parigi (presso Baudry) 1832. — 4 vol. in 8°.

4. *Lacroix* (Paul). — Les arts au moyen âge et à l'époque de la Renaissance. — Ouvrage illustré de dix-neuf planches chromolithographiques exécutées par F. Kellerhoven et de quatre cents gravures sur bois. — Troisième édition. — Paris (Librairie de F. Didot frères) 1871. — 1 vol. in 4°.

5. *Lacroix* (Paul). — Vie militaire et religieuse au moyen âge et à l'époque de la Renaissance. — Ouvrage illustré de 14 chromolithographies et de 410 figures sur bois. — Deuxième édition. — Paris (librairie de F. Didot frères) 1873. — 1 vol. in 4°.

6. *Lacroix* (Paul). — XVIII-me siècle; institutions, usages et coutumes. — France 1700—1789. — Ouvrage illustré de 12 chromolithographies et de 350 gravures sur bois. — Deuxième édition. — Paris (librairie de F. Didot frères) 1875. — 1 vol. 4°.

7. *Lacroix* (Paul). — XVIII-me siècle; lettres, sciences et arts. — France 1700—1789. — Ouvrage illustré de 16 chromolithographies et de 250 gra-

vure sur bois. — Deuxième édition. — Paris (librairie de F. Didot) 1878. — 1 vol. in 4°;

8. *Reclus* (Élisée). — Nouvelle géographie universelle : la terre et les hommes. — IV. l'Europe du nord-ouest (Belgique, Hollande, îles Britanniques) contenant 6 cartes en couleur tirées à part, 250 cartes dans le texte et 81 vues et types gravés sur bois. — Paris (librairie Hachette) 1879. — 1 vol. in 4°.

Academia îi exprimă ale sale mulțumiri.

Unu altu membru corespondentū, d-lū Dr. Cuciurēnu din Iași, a oferitū și d-sa următóarele douē volume :

1. *Cuciuran* (Geoghe). — Descrierea celor mai însemnate spitaluri din Germania, Englitera și Francia, spre introducerea planului pentru urzirea unui spitalū centralū in Iași. — Iași (la Institutulū Albina) 1842. — 1 vol. in 4°.

2. *Germain de Saint-Pierre* (E). — Nouveau dictionnaire de botanique, avec 1600 gravures. — Paris, 1870. — 1 vol. gr. in 8°;

Pentru cari i se aduce mulțumiri.

D-lū Președinte, anunțiā cā d-nii S. Hallon et fils au oferitū 200 lei pentru cumpărători numismatici, cari bani se vorū întrebuința spre a ușura cu acēstā sumā alocatiunea din budgetulū de estimpū referitōre la cumpărarea monetelorū românesci din cabinetulū Montenuovo.

Cu acēstā ocaziune, d-lū Sturdza arātā cā Principele Gr. Ipsilanti a oferitū pentru colecțiunea Academiei următóarele 5 monede :

Unū banū de aurū de 5 galbeni alū lui Gabrielū Bathori;

O monedā de aurū de la Alexandru celū Mare;

O monedā de aurū de la unū rege alū Pontulūi, nedescifrabilā;

O monedā de aurū de la Cossea;

O monedā de argintū de la Filipū rege alū Macedoniei;

Iarū d-lū Ormosz din Timișóra, membru alū Academiei Unguresci, a binevoitū a adauge colecțiunea nōstrā cu unū dinarū din cei mici de ai lui Mircea I, diferitū in se de cei ce posedāmū.

Academia primesce aceste daruri cu mulțumiri.

D-lū *Odobescu* depune o decopiare in mărime originalā (darū nu decalcare) dupā inscripțiunea ce stā pe d'asupra ușei de la mânăstirea Bradu din județulū Buzeu. Acēstā i'a fostū comunicātā prin intermediarulū d-lul Dr. Dimitrescu-Severēnu.

Totul de o dată se aducă la cunoștința Academiei două raporturi ale d-lui bibliotecar-archivistu Ion Bianu, prin cari d-lui relatează despre decalările de pe vechi inscripțiuni, ce a făcut în diferite localități, și anume: mai întâiu la 28 și 29 Martiu, după însărcinarea Delegațiunii, în comuna Heresci din județul Ilfov, unde a aflat: scutul cu armele familiei Năsturelă săpate în piatră pe unul din pereții unei camere din casele de piatră clădite acolo de Udriște Năsturelă. Armele se compun dintr'unu leu stând și ținându cu piciorul drept o cruce rădăcată, cu care amenință să lovească un șerpe ce sare asupra lui, d'asupra acestora se vede o cetate, iar de a dreapta și de a stânga sunt inițialele latine V N;

inscripțiunea săpată în piatră d'asupra ușei din tinda bisericii, decalată cu grafitu;

inscripțiunea mormintală pe o piatră pe jumătate roșă care este așezată ca treptă la ușa bisericii cu data 162. (?);

inscripțiunea ce există d'asupra ușei la biserica din mănăstirea Negoesci, în apropiere de Heresci.

Despre alte două petre mormintale ce se află în biserica de la Heresci, d-lu Bianu a adus știința cum că ele sunt acum transportate în biserica Sf. Vineri din București; pe cari apoi d-lui le a și decalcat, completându-se astu-felu numărul de șese inscripțiuni decalcate relative la familia Năsturelă.

În orașul Tirgoviștea, d-lu Bianu a decalcat:

1, inscripțiunea de asupra ușei de la biserica Stelea, împreună cu un mormintu foarte stricat de roșetură din curtea bisericii;

2, șese inscripțiuni mormintale de la biserica Sf. Vineri;

3, două inscripțiuni mormintale precum și inscripțiunea unui clopot din 1669 la biserica curții domnesci;

4, în fine șapte inscripțiuni mormintale din biserica Mitropoliei.

La mănăstirea Dêlului a decalcatu toate inscripțiunile în număr de 7.

Timpu nu i'a permis a decalca alte nouè morminte din Mitropoliă, nici altele din biserica Stelei și din alte vechi biserici; totuși colecțiunea formată de d-sa la Tirgoviștea se compune din 25 calcri foarte interesante.

Academia nu p te de  tuc a incurajia asemenea folositore lucrări.

D-lu Preşedinte arată că a priimitu de la d-lu Cauer sculptoru germanu stabilitu in Kreutznach, care a statu in ierna trecut  la Bucuresci, unu micu modelu in gipsu ca proiectu pentru monumentulu comemorativu ce este a se r dica repositului nostru colegu A. Papiu Ilarianu; acestu modelu, care stă de fa a, este compus  la bas  de unu blocu patratu din centrulu c riia se in lta o columnă de stilu corintianu, pe d'asupra c riia stă aşedat  bustulu defunctului. Bustulu in mărime naturală, şi cele-alte părţi ale monumentului lucrate in proporţiune, voru fi l te de marmură de Carara; iar  costulu totalu se va urca la 5000 lei.

D-lu *Laurianu*, fără de a critica formele estetice ale mausoleului, crede că in genere monumentele de felulu acestora trebuie să aibă unu caracteru mai durabilu, mai puţin expus  la stricăciunile ce i potu aduce at tu timpurile c tu şi evenimentele; D-lui aru vr  ca monumentulu lui Papiu, spre a fi mai asicurat  in contra d r p n rii, să fie mai masivu, mai solidu; in locu de columnă şi de bustu aru preferi unu blocu mai grosu sau unu cipu cu unu medalionu in reliefu. Pentru o operă elegantă, daru mai fragilă, cumu este modelulu prezentat , s'ar  conveni o capelă care să lu feresc  de intempl ri, şi ac sta va fi mai pre susu de mijlocele n stre.

D-lu *Sturdza* sper  că timpurile cari aduceau stricăciunile acelea de cari pare a se teme d-lu *Laurianu* mai multu incă de c tu de intemperiele cerului, voru fi acunu trecute pentru noi, şi că monumentulu comemorativu alu meritosului nostru fostu colegu şi alu bunului patriotu A. Papiu Ilarianu nu are a se teme de violen e cari de altmintrelea n'ar  cru a mai multu ori-ce altă lucrare mai puţin artistică.

Pe aceste temeiri d-lu Preşedinte, consult ndu pe membrii prezenţi, resum  discuţiunea intru admiterea proiectului prezentat  de d-lu Cauer, rem n ndu ins  ca Delegaţiunea să ia inţelegeri pentru ca transportarea monumentului şi aşedarea lui pe inormintulu de-

functului în prejma bisericei române de la Sibiu, să nu provoce o depășire a cheltuielilor fixate în buget.

Fiind totuși de o dată necesitate a se înscrie pe blocul de marmură de la baza monumentului un epitaf cuprinzând noțiuni asupra vieții, activității și meritelor lui A. Papiu Ilarianu, se decide în principiu că redacțiunea se va face în limba română.

D-lu *Lauriantu* a bine voit să se însărcineze cu adunarea notițelor necesare din cari d-sea va compune și un proiect de epitaf, ce lă va supune la cunoștința Academiei.

D-lu *Odobescu* aduce aminte că în ultima ședință s'a născut ideea unei lucrări colective ce ar fi întreprinsă de Academia pentru a da publicului, prin tipări diverse și succesive, noțiuni exacte mai cu seacă despre țera noastră și despre diferitele ei ramuri de cultură. Această idee i se pare d-sale că merită a fi meditată și pusă în execuțiune; ea ar avea în sine un folos, și apoi încă acela de a procura Academiei, prin mod de subscripțiuni anuale la o publicațiune permanentă, fonduri de cari simțim totuși că Academia este lipsită, de câte ori ea voeste să întreprindă din propria sa inițiativă vre o lucrare de natură științifică. S'ar putea dar însemna o programă a unei opere enciclopedice, la care Academia ar lucra treptat îndatorându-se a da pe fiecare an publicului care ar subscrie la dinsa un număr determinat de volume. Această lucrare ar rămâne negreșită independentă de toate celelalte sarcini și lucrări benevole ale membrilor Academiei.

D-lu *Sturza*, pe cât înțelege această propunere, o aprobă întru aceea că d-sale i se pare că Academia Română, întreprinzând o astfel de lucrare, ar putea face în limba română și pentru usul Românilor o bună și frumoasă colecțiune de cărți solide, în care să se cuprindă noțiunile cele mai precise, cele mai folositoare și cele mai noi asupra tuturor ramurilor activității omenesci. O astfel de enciclopedie, chiar și sub formă de dicționar, ar avea imensul avantaj de a răspândi în țera noastră o mulțime de cunoștințe

practice cari lipsescă cu totul și pe cari cititorul român nu știe și nici nu are de o dată de unde să și le procure; acesta ar fi o adevărată binefacere pentru răspândirea culturii între Români.

D-lu *Aurelianu* amintescă că d-sa, cându a emisă idea unei lucrări colective despre care a rememorată d-lu *Orobescu* nu a înțelesă de locă a se întreprinde de cătră Academia Română ună felă de Dicționară enciclopedică, cuprindendă noțiuni generale; din contra, d-sa a înțelesă ca să întreprindemă în colaborațiune, fie-care în ramura de care se ocupă mai bucurosă, lucrări de constatare și de descrițiune specială a patriei năstre; astfel în cătă colectivitatea acestoră operate să compună ună tabelă completă și conștințiosă ală solului românescă, ală produțiuniloră lui naturale, ală poporoloră ce 'lă ocupă și ală mișcăriloră acestora în tôte direcțiunile activității omenesci. Iată opera pe care d-lui crede că Academia Română ară pută-o întreprinde, atâtă spre propria ei onore, cătă și spre a coreșpunde pe deplină scopului pentru care este înființată și necesității ce se simte printre noi Români și în străinătate de cunoscințe exacte asupra patriei năstre.

Acestă proiectă meritandă în adevără o specială atențiune, membrii preșenți rōgă pe d-nii *Aurelianu* din Secțiunea Științifică, *Odobescu* din Secțiunea Istorică, și *Hasdeu* în Secțiunea Literară, ca d-loră, intruniți în comisiune să dea ideiloră dintr'nsulă, o formă mai practică și să întocmescă o programă precisă pentru lucrările de acestă natură, ce s'ară pută propune Academiei în viitorea ei Sesiune generală.

D-lu *Sturdza* aduce aminte că încă de mai mulți ani Ministeriulă Instrucțiunii publice a întocmită o comisiune pentru publicarea documenteloră istorice adunate de reposatulă nostru colegă Eudoxiu Hurmuzaki. Tōți membrii acelei comisiuni (osebire de unulă singură D. Teodoru Rosetti) sunt membri ai Academiei. Statulă determină pe totă anulă în budgetu o sumă pentru publicarea acestoră documente, din cari s'au și tipărită pînă acumă 2 vol. în 4° și 2 vol. 8°; dară lucrarea ară merge pōte și mai repede și mai regulată sub

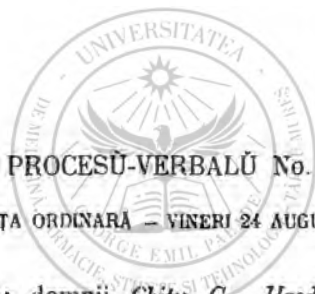
auspiciile directe ale Academiei. Ară fi pôte bine ca noi să adresăm Ministeriului cererea de a preda Academiei Române atât executarea lucrării cât și fondurile budgetare ce îi sunt și îi vor fi alocate pe viitor.

Orele fiindu prę inaintate, s'a luatü decisiunea că acęstă cestiune va fi pusă in deliberare intr'una din viitöarele ședințe ale Academiei.

Ședința se rădică la 4 ore.

Președinte : *Ion Ghica*.

Secretarü generalü : *Odobescu*.

Membrii prezenți: domnii *Chițu G., Hasdeu B. P., Maniu V., Urechia V. A., Aurelianu P. S., Bacaloglu E., Brändză D., Felix I., Ghica Ion.*

Sub președința d-lui *Ion Ghica*.

Ședința se deschide la ora 1 după amiazi.

D-lü secretarü generalü *Odobescu* fiindü bolnavü, nu s'a pututü da citire procesului-verbalü din ședința trecută.

La ordinea zilei este pusü proiectulü asupra publicațiunilor Academiei, dar nefiind prezentatü, s'a mărăginitü in simple debateri asupra acelui subiectü.

Pentru ședința publică viitoare, de la 7 Septembrie, d-lu *Hasdeu* va vorbi despre «Visul Maicei Domnului» în legătură cu «Visul lui Tudor Vladimirescu».

Neliindă nimica la ordinea zilei, ședința se rădică la 3 ore p. m.

Președinte: *Ion Ghica*.

p. Secretar general: *V. Maniu*.

PROCESUL-VERBALU No. 5.

ȘEDINȚA ORDINARĂ — VINERI 31 AUGUSTU 1879.

Membrii prezenți: domnii *Hasdeu H. P.*, *Laurianu A. Treb.*, *Maniu Vasile*, *Aurelianu P. S.*, *Iacaloglu E.*, *Brănză D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion*.

Sub președința d-lui *Ion Ghica*.

Ședința se deschide la ora 1 după amiazi.

Se citește și se aprobă procesul-verbalu alu ședinței trecute.

Se citește o cerere din partea direcțiunii școlii No. 2 de băeți din Ocna-Bacău, rugându-se să se dea pentru biblioteca acelei școle câte unu exemplarū din publicațiunile Academiei.

După observațiunile făcute de D-nii *Aurelianu*, *Laurianu* și *Ion Ghica*, cererea se pune la votu și se respinge.

Se comunică mai multe cărți donate de d-lu academicū *E. Bacaloglu*, și donațiunea se primesce cu grațitudine.

D-lu *Maniu* propune ca ședințele ordinare publice să se suspende

pe vr'o două săptămâni, din cauză că totă țera este acum foarte preocupată cu revisuirea Constituțiunii.

D-lă *Hasdeu* combate această propunere, arătându că Academia este și trebuie să fie pusă cu totul în afară de mișcarea politică.

D-lă *Ion Ghica* propune ca ședințele publice, pînă la altă decisiune, să se țină sêra de la 8 ore, pentru ca să se pôtă intruni mai mulți membri, dacă această schimbare de oră se permite de regulament.

După ore-care desbatere, rămâne ca ședințele să se țină la orele regulamentare.

Punându-se în discuțiune inscripțiunea pentru monumentul lui Pa-piu, d-lă *Laurianu* comunică datele cronologice relative la viața re-pausatului și ore-cari idei despre modul cum să se facă inscrip-țiunea.

Se decide ca d-lă *Laurianu* să redacteze definitivamente inscripțiunea în înțelegere cu d-lă *Odobescu*, care o va și trâmite sculptorului insarcinat cu lucrarea.

Ședința s'a rădictă la 4 ore.

Președinte: *Ion Ghica*.

p. Secretarū generalū: *B. P. Hasdeu*.

PROCESŪ-VERBALŪ No. 6

ŞEDINŢĂ ORDINARĂ PUBLICĂ—VINERI 7 SEPTEMBRE 1879.

Membrii prezenţi : domnii *Alexandri Vasile, Hasdeu Bogdanŭ P., Sion George, Maniu Vasile, Melchisedecŭ P. S. S. Episcopulŭ, Odobescu Alexandru, Urechia Vasile A., Aurelianu Petre S., Bacaloglu Emanoilŭ, Brândzŭ Dimŭtre, Felix Iacobŭ, Ghica Ion, Stefŭnescu Grigorie.*

Sub preşedinŢa d-lui *Ion Ghica.*

ŞedinŢa se deschide la 2 ore.

Procesulŭ-verbalŭ alŭ şedinŢei precedenŢi se aprobă.

D-lŭ Secretarŭ generalŭ comunică o epistolă de la d-lŭ Cauer, sculptorŭ din Kreutznach, prin care d-sa arată că facerea monumentului funerarŭ alŭ lui A. Papiu Ilarianŭ, după modelulŭ trŭmisŭ, va costa 5000 lei, socotindu-se în aceştă sumă şi transportulŭ şi aşezarea monumentului la Sibiu.

D-lŭ *G. Sion* ofere Academiei următoarele opere :

1. Poesii, alcătuirii şi tŭlmăcirii de Logofătulŭ C. Conachi. — Iaşi, 1856. — 1 vol. în 8°.
2. Vollständige Grammatik der Spanischen Sprache von Eduard Brinckmeier. — Braunschweig, 1844. — 1 vol. în 8°.
3. Grammatik der Rumänischen Sprache für Mittelschulen. — Wien, 1874. — 1 vol. în 8°.
4. Illustriertes Taschenwörterbuch der Mythologie aller Völker von Johann Minckwitz. — Leipzig, 1856. — 1 vol. în 18°.
5. Gedichte von Emanuel Geibel. — Stuttgart, 1860. — 1 vol. în 18°.
6. Alphabetisch-statistisches Ortschafts-Verzeichniss des Herzogthums Bukowina. — Czernowitz, 1879. — 1 vol. în 4°.
7. Chartă a Moldovei lucrată sub ocupaŢiunea rusescă de la 1828, manuscrisŭ în limba rusă.

Se priimescŭ cu mulŢumire.

D-lu G. Sion arată că într'o călătorie ce d sa a făcutu în Bucovina, s'a pusu în relațiune cu Societatea literară română din Bucovina, și cere ca să se acorde acelei Societăți publicațiunile Academiei Române.

Acastă propunere se aprobă.

D-lu Secretarū generalū dă cetire unei părți din epistola ce d-lui a priimitu de la d-lu N. Densușianu cu data din Alba-Iulia 1 Septembrie:

•În biblioteca museului transilvanū din Clujū am găsitū tomulū primū din *Chronica* lui Șincai de la anulū 86—1183 tradusă totū de dînsulū în limba latină. Manuscrisulū este autografū și portă titlulū: *Chronicon Daco-Romanorum sive Valachorum et plurimum aliarum nationum... per Georgium Sinkay de Eadem* etc. Acesta a fostū exemplarulū pe care lū înaintase bietulū Șincai Guvernului transilvanū pentru censură, darū elū murise fără de a lū mai căpăta înapoi.

•Încă din Oradea îmi căștigasemū convicțiunea că neobositulū scriitorū își tradusese *Chronica* celū puținū pină la anulū 1448, fiindcă în biblioteca de acolo aflasem partea din urmă a traducțiunii de la 1440-1448, dar lipsiau anii precedinți. Acumū îmi succese să aflū în biblioteca museului din Clujū traducțiunea latină a celei mai interesante părți din *Chronica* de la 86—1183, unde autorulū vorbește despre cestiunile ce slăramă așa de multū capulū străinilorū: retragearea legiunilorū prin Aurelianus și controversesele cu Pacinații, Cumanii și venirea Ungurilorū.

•Totū aci amū găsitū și *Chronica* română, trei tomuri manuscrise autograte. Ele aū fostū intru asemenea înaintate guvernului pentru censură, dar Șincai murise și guvernulū mai târziū le donă bibliotecei museului din Clujū.

•Din asemenarea textului tipăritū la Iași cu manuscrisele din Clujū m'am convinsū că tomulū primū, atâtū din manuscrisulū latinū câtū și din celū românescū, conține multe adausuri și rectificări esențiale ce lipsese în *Chronica* de la Iași. Totū în manuscrisele din Clujū spune Șincai că familia sa este originară din Moldova.

•Afară de acestea amū mai aflatū acolo încă următorele manuscrise:

•1. O *Chronică* a României ce portă titlulū: *Istoria Teriū Românesci*; începe cu Radu-Negru și merge pină la anulū 1719. Pe manuscrisū stă însemnatū că l'a cumpăratū log. Moldovei Ursache la anulū 1777.

•2. O *Chronică* veche a Făgărașului de la 104—1707. Manuscrisū importantū, fiindū că conține nise relatări despre starea Făgărașului sub împărații Augustū, Traianū, Claudiu, ba chiarū și sub Huni.

3. Altū manuscrisū intitulatū: *Brevis descriptio fatalis casus Principis Vala-*

chie Constantini Bassarabae de Brankovan Anno 1711 die vero quarta mensis Aprilis Bukurestini excudta.

•4. Unu manuscrisă ce conține critica ce o făcuse censorul unguresc Martonfi la *Chronica* lui Șincai și o înaintase guvernului cu propunerea să nu se concedă tipărirea operei. Titlul acestui manuscrisă curiosă este : *Reflexiones in Chronicon domini Georgii Sinkay.*

•5. Altă manuscrisă intitulată : *Historia Episcoporum Valachicorum in Sclavonia.*

•În biblioteca Contelui Teleki din Vașarheiă am aflată unu actă de procesă cu *Ladislau Voivodă Româniloră de lângă Cluj la anulă 1370.*

•O broșură a fericitului Georgiu Lazără ce are titlul : *Frsury de laude in limba Daco-Romănescă la logodirea prea enaltzatului nostru milostiv imperat, stepen schi Tayke Frantzi. Viena, 1808.*

•În biblioteca Balyani din Alba-Julia încă am găsită o diplomă prin care *Ladislau Vayvoda transalpinus, bannus de Zerinio et dux novae plantationis terre Fugaras,* la anulă 1372, donăză maisterului Ladislau de Dobeta iringulă Șercaia și satele Vineția și Cuciolata din districtul Făgărașului, pentru serviciile militare făcute principelui în rebelulă cu Turcii și Imperatulă din Zyrna. E de însemnată că în textulă latină ală acestei diplome, în locul de numirea îndatinată «literă», se folosește cuvintulă românescă «karte», și în locul de «magister» se dice «mayster.»

•Afară de locurile memorate pînă aici, am mai făcută două excursiuni : una către Tașu, ca să mergă la conții Vas, dar ajungendă în Gherlă, am aflată că numiții conții erau duși la satulă Agărbiciu pe mai multe zile pentru o serbătore familiară, și așa a trebuită să reîntorcă iară la Clujă. A doua excursiune am făcută-o la Reghină. Scopulă meu era să-mi procureză ore-cari informațiuni în privința documentelor și manuscriseloră familiei Greceanu din România, ce le-a amanetată în anulă 1822 la maiorulă Dillmont din Brașovă, dar sosindă în Reghină, m'am convinsă că diplomele și manuscrisele familiei Greceanu sunt împărțite între eređii lui Dillmont ce locuescă acum în diferite părți ale Transilvaniei și, afară de actele de împrumutare, acolo nu am putută afla nimica.

•Măne plecăt de aici la Deva ca să cerceteză archiva primăriei și a comitatului de acolo, și unde pe lângă aceea sunt invitată anume de președintele tribunalului de acolo, care mi-a spusă că dînsulă încă posedă mai multe diplome *vechi* românesci, din Deva voiă merge în Zarandă, pe la Mesteacănă-Curechiu-Bradă-Ribița-Michăleni-Blășieni; volă trece apoi peste muntele Buceciu la Abrudă-Carpenișă-Cămpeni și Albă, fiindă că, după ce cu adunarea documenteloră am încungiurată teatrulă pe care s'au desvoltată evenimentele din 1784, cercetările mele nu ară fi complete, deca nu așă ve-

de cu ochii și nu așu studia terenul pe care s'au întâmplat cele mai memorabile lupte din 1784.

«In Transilvania am întâmpinat la străini aceeași bună primire ca și in Ungaria. Contele Teleki din Vașarhei, episcopul catolic Fogorasi și generalul Dobler din Alba-Julia, pe lângă amabilitatea îndatinată, au arătat mult zelu ca să mă mulțumescă in toate privințele.»

D-lu Membru onorară Gr. Silași din Clujă comunică că d-lu Dr. Augustu Kanitz, profesorul la Universitatea din Clujă, se ocupă de mai mulți ani cu Flora ținuturilor române, in specială a României, și voesce a'și publica scrierea sa in limba română, sub auspiciile și cu ajutorul Academiei Române.

Propunerea se recomandă de urgență in cercetarea Secțiunii Științifice.

Se dă citire unei epistole prin care d-lu Profesoru B. Iorgulescu din Buzău anunță descoperirea unui animalu fosilă in acelă județu. — Se recomandă asemenea Secțiunii Științifice.

Cu această ocasiune d-lu V. A. Urechia arată că are știință cum că d-lu Vicolu de la Pétra este și D-sa in posesiunea unor fragmente de ose fosile, descoperite de curând pe malul Siretului, pe care d-lu Vicolu se va grăbi a le oferi Academiei.

Apoi totu d-lu Urechia oferă, pentru colecțiunea de documente a Academiei, originalul unei epistole adresată la 1825 de către Domnitorul Moldovei Ioniță Vodă Sturdza către Dmna soția sa, privitoare la cumpărătorea unor giuvele pentru mărișul fiicei lor; acestu documentu este mai cu sémă curiosu intru aceea că dă o idee despre lipsa de bani și scumpetea ce se simția pe atunci in țeră, chiaru și in visteria privată a Domnitorului Moldovei.

Se comunică asemenea că revisorele scolaru din județul Pétra, D-lu Dogaru, a trămisu Academiei prin d-lu Urechia, doi pinteni de feru,

aflați sub pământ în câmpia de la Râșboeni, cari negreșită sunt rămășița din vestita bătălie ce s'a petrecut acolo.

Academia mulțumesc d-lui *Urechiu* pentru aceste varie oferte.

D-lu *Sion*, luând președința, dă cuvîntul d-lui *Ion Ghica*, care dă lectura unei părți a memoriului său *Despre vasele umane*, care este o urmare a lucrării sale *Inceputul omului*, cîlîfă în Sesiunea din 1878.

Academia mulțumesc d-lui Ghica pentru interesanta sa lectură. D-lu *Urechiu* observă asupra unui singur punct al acestei lucrări, că nu fără oarecare pericol pentru adevăr și pentru știință se pot atribui date precise faptelor narate în prima carte a Bibliei, adică în *Genesă*, și de aceea D-sa ar invita pe autorul memoriului să eludă ori-ce afirmațiune chronologică asupra actelor dealtmintrelea nicăiri datate în textul biblic, ce au raportul la creațiunea lumii.

D-lu *Ghica* răspunde că D-sa n'a afirmat ca positive, nici n'a prezentat ca existente în textul Bibliei datele Creațiunii ei, referindu-se la scrieri cunoscute, și mai cu seamă la lucrările protestanților în genere și ale reverendului doctoru *Buckland* mai în specie, cari voesc să impace faptele din Biblie cu descoperirile moderne ale Geologiei, D-sa a menționat chiar și datele ce s'au atribuit aceleiași fapte.

Includendu-se discuțiunea, d-lu *Hasdeu* a luat cuvîntul spre a da lectură unui fragment din opera ce D-sa are acum sub tipar, relativă la cărțile populare ale Românilor. Acestu interesant extractu intitulat *Visul Maicei Domnului în legătură cu visul lui Tudor Vladimirescu* dă o expunere și o bibliografiă cât se poate de completă atât în țera și limba română, cât și în alte ținuturi și dialecte europene, a legendei ieratică și a superstițiunii populare atingătoare de unu presupus vis al Maicei Domnului.

Academia mulțumesc d-lui *Hasdeu* pentru această împărtășire.

Sedința se ridică la 4 ore.

Președinte : *Ion Ghica*.

Secretar-generallu : *Odobescu*.

PROCESŪ-VERBALŪ No. 7.

ŞEDINŢĂ ORDINARĂ — VINERI 14 SEPTEMBRE 1879.

Membrii preşiŃi : domnii *Alexandri V.*, *Hasdeu B. P.*, *Sion G.*, *MelchisedecŃ P. S. S. EpiscopŃ*, *PapadopolŃ-CalimachŃ A.*, *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu E.*, *BrŃndzŃ D.*, *Felix I.*, *StefŃnescu Gr.*, *Ghica Ion.*

Sub PreşedinŃa d-lui *Ion Ghica.*

ŞedinŃa se deschide la ora 1.

LipsindŃ d-lŃ SecretarŃ generalŃ, procesulŃ-verbalŃ alŃ şedinŃei precedente se decide a se citi în şedinŃa viitoare.

Se citescŃ comunicŃri de la d-lŃ A. Aman din Craiova, de la d-na Veronica Massimu şi de la pŃrintele BŃlŃnescu.

NefiindŃ nimicŃ la ordinea zilei, se face între d-nii *Aurelianu*, *Ion Ghica*, *episcopulŃ MelchisedecŃ*, *Hasdeu* şi *Alexandri* o desbatere asupra pericolului de filoxerŃ ce ameninŃa viile RomŃniei, şi asupra mijlo-celorŃ de a extermina acŃstŃ insectŃ, despre care s'a rŃspŃnditŃ svonŃ cŃ s'a ivitŃ în Dobrogea

Se decide ca Academia sŃ delege pe d-lŃ *Dr. BrŃndzŃ* a merge în Dobrogea, pentru a studia acŃstŃ cestiune. DelegaŃiunea fiindŃ autorisatŃ a cere ajutorŃ de la MinisteriulŃ respectivŃ.

D-lŃ *Gr. StefŃnescu* citeşte darea de sŃmŃ din partea SecŃiunii SciŃnŃifice despre mŃsurile ce s'au luatŃ pentru conservarea osenim-telorŃ fosile, descoperite în districtulŃ BuzŃu, şi despre imposibili-tatea de a se primi propunerea d-lui Kanitz din ClujŃ de a se fi-pŃri cu sponsele Academiei într'unŃ volumŃ separatŃ *Flora romŃndŃ*,

prelucrată de cătră d-sa. ceea ce s'arū putē face însă in corpulū Analelorū. daca manuscrisulū s'arū comunica mai întâiū Academiei spre aprobare.

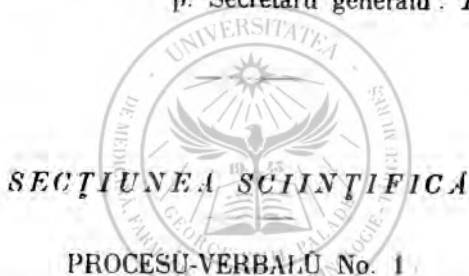
Se decide a se publica acestū raportū in Analele Academiei.

D-lū *Papulopolū-Calimachū* cetesce notița despre Atanasie Comnenū-Ipsilantū, de pe la jumătatea secolului XVIII. carele a lāsātū unū manuscrisulū plinū de noțiuni necunoscute de prin cronice turcesci, relative la istoria Romānilorū.

Se decide a se trāmite acēstā lucrare la Secțiunea istorică.

p. Președinte: *G. Sion*.

p. Secretarū generalū : *B. P. Hasdeu*.

ȘEDINȚA DIN 7 SEPTEMBRE 1879.

Astăzi in 7 Septembrie Secțiunea Științifică. intrunindu-se in numărū de 5 membri și anume : *Aurdeianū, Bacaloglu, Brândzū, Ghica* și subsemnatulū, sub președința d-lui *Em. Bacaloglu* vice-președinte, a intrātū in cercetarea cestiunilorū inaintate ei de cătră biuroulū Academiei și anume : Epistola d-lui *B. Iorgulescu*, profesorū la Gimnasiulū din Buzău, prin care anunță Academiei descoperirea unorū ose fosile in acelu județū, pentru ca ea să iea mēsurile ce va crede pentru conservarea acelorū remāșițe.

Asupra acestei cestiuni. după incredințarea datā de subsemnatulū că a mijlocitū la onor. Ministeriū alū Instrucțiunii publice in acēstā privință și că acesta a și luatū mēsurile necesare, trece la a doua

cestiune, care este epistola On. d-lui Dr. Grigore Silași, membru onorariu al Academiei, prin care face cunoscută Academiei propunerea d-lui Dr. Augustin Kanitz, profesor de Botanică la Universitatea din Cluj. D-lu Kanitz, avându lucrată unu studiu asupra florei române, in mărime de 8-10 cöle de tiparü, propune Academiei că, decă ea ar consimți ca, pină la 15 Novembre viitorü, să lü publice cu spesele sale, sub condițiunii lörte favorabile din partea sa, din-sulü arü consimți a publica acéstă lucrare in limba română; la din contra o va publica intr'o altă limbă.

Secțiunea, avându in vedere că Statutele și Regulamentul nostru nu permitü publicațiuni cu spesele Academiei de cătü ale operelorü puse la concursü și premiate de dinsa, saü pre acele cari gäsindu-le meritorie le publică in corpulü *Anulelorü* sale, este de părere că nu pöte recomanda plenului propunerea d-lui Kanitz, de cătü numai decă d-sa arü consimți să trimitä manuscrisulü, pentru ca Academia să ieia cunoscința de conținutulü seu și aprobändulü să lü publice in *Anulele* sale.

Secretarulü Secțiunii : *Gr. Stănescu.*

PROCESÜ-VERBALÜ No. 8.

ŞEDINŢA ORDINARÄ — VINERI 21 SEPTEMBRE 1879.

Membrüi presinți : domniü *Alexandri V., Hasdeu B. P., Sion G., Maniu V., Melchisedeciu P. S. S. episcopulu, Ürechiu V. A., Aurelianu P. S., Lucaloglu E., Brändzä D., Felix I., Stănescu Gr.*

Sub preşedința d-lui *G. Sion.*

Şedința se deschide la 1 oră.

După citirea și aprobarea procesului-verbalü alü şedinței trecute, d-lü *Aurelianu* cere de la Delagațiune de a comunica fără întârziare

d-lui Kanitz de la Clujă decisiunea luată în ședința precedentă în privința operei sale.

D-lu *Dr. Felic* face comunicarea că în apropierea orașului Brăila se află unu lacu săratu a cărui apă și nomolu se întrebuințază pentru scopuri terapeutice în același modu ca și acelea de la Balta-albă. În anul curențu acestu lacu a fostu pentru prima oră frecuentatū de unu numărū mai mare de bolnavi, aducēndū rezultate sălislăcētōre, ast-felū că se pōte spera că localitatea va căpēta din ce în ce mai multū unu rangū înaltū între apele minerale ale Romāniei. O analiză calitativă lăcută apei acelu lacu de cătră d-lū Dr. A. Bernath, constată presința iodului, ceea ce îi dă o valōre însemnată. D-lū Bernath se ocupă în momentul de față cu analiza cantitativă a apei în cestiune.

D-lū *Aurelianu* comunică că, în urma celor publicate de *Steuă Dobrogei* despre uscarea a trei vii de lūngă Tulcea din cauza filoxerei, d-sa a făcutū unu experimentū stropindū mai multe vite cu apă sărată și a două di tōle frunzele lor erau uscate. Alară de acēsta, d-lū *Aurelianu* a primitū din Tulcea o cutioră cu rădăcini de viță și, cercetāndu-le cu microscopulū, n-a aflātū nici o urmă de filoxeră. De aci d-sa conchide că uscarea vielorū de la Tulcea s'arū putē atribui altorū cauze, insistāndū totu-și asupra utilității, în ori-ce cas, de a se studia faptulū la față locului.

D-lū Președinte citește o adresă din partea Ministeriului Instrucțiunii publice, prin care rōgă Academia de a instilui din sinulū ei o comisiune, care să examineze sub raportulū literarū și pedagogicū cărțile religiose aprobate de cătră S-tulū Sinodulū, după recomandarea a două comisiuni speciale teologice, una din Bucuresci și ceea-l-altă din Iași. Pe lūngă adresă se alăturēză în copiu asupra acestei cestiuni raportulū comisiunii sinodale cătră I. P. S. Mitropolitulū Primatū, unde se specifică cărțile cele aprobate.

D-lū *Urechiu* arată că este de ajunsū unu singurū membru din

sinulă Academiei pentru a satisface dorința Ministerului și propune anume pe *P. S. S. episcopulu Melchisedec*, carele este totu-de-o-dată celăl mai competente în materiă teologică.

P. S. S. Episcopulu Melchisedec declină această onoare, de vreme ce a luat deja parte la examinarea cărților în chestiune, ca membru în comisiunea sinodală, și prin urmare n-arău mai pută aduce nici unu contingentu nou. Totu ce a dorit și dorește *P. S. S.* este ca limba cărților religiose să fie destulă de pură, daru în același timp pe călu se pôte mai simplă, mai înțelesă.

D-lă *Alexandri* constată delicateța chestiunii revisurii cărților religiose, în cari limba trebuie să se purifice treptatū pasu la pasu, lărte cu încetulū, pentru a nu îngreuiă înțelegerea prin termeni echivoci sau insoliti.

D-lă *Urechia* insistă de a însărcina cu această examinare pe *P. S. S. episcopulu Melchisedec*, propunendū tot-d'o-dată și pe d-lă *Hasdeu*.

P. S. episcopulu Melchisedec arată dificultatea și ingrătitudinea sarcinei: trebuie citite multe, lărte multe cărți, dintre cari unele sunt atăt de rele în călu ar trebui de totu refăcute.

D-lă *Hasdeu*, constatandū că multele ocupățiuni de altă natură nepermitendū i a lua parte într-o asemenea comisiune, propune în loculū seū însuși pe d-lă *Urechia* în calitate de specialū anume în pedagogiă.

Discuțiunea se curmă prin suspendarea decisiunii, pină ce Ministeriul va comunica mai întâi Academiei raporturile comisiunilor respective din București și din Iași.

D-lă Președinte cetesce o scrisore a d-lui sculptorū Kauer, relativă la monumentul rapausatului Papiu Ilarianu.

D-lă *Dr. Felix* donéză bibliotecii Academiei celu mai vechiu diaru medicalu din Europa, primindu-se cu recunoscință.

D-lă *Gr. Stefanescu* dă lămuriri despre excursiunea sa la Buzău, pentru a lua măsuri în privința fosilelorū celorū descoperite acolo,

pe cari le-a și strînsu și adusu în 5 lași. D-sa este ocupatû actualmente cu studiulû acelorû oseminte și nu va intârđia de a împărtași Academiei rezultatulû cercetărilorû sale.

D-lu *Urechia* anunța viitorea comunicare a unei inscripțiuni inedite de la Stefanu celû Mare, pe care a descoperit'o la Pêtra.

Ne mai fiindu nimica la ordinea d'ilei, ședința se ridică la 4 ore p. m.

Președinte: *Ion Ghica*.

p. Secretarû generalû : *B. P. Hirsden*.

ANEXA A

ELEFANTULÛ FOȘILÛ DE LA VADULÛ SOREȘTILORÛ

(*Județulu Buzău, valea Călnăului*)

Mai multe d'iare politice vorbindu, de descoperirea unorû ôse ioșile și eu însu'mi fiindu incunoșciintatû despre descoperirea lorû, la 8 Septembrie am plecatu la loculû unde s'aũ găsitû rêmășițele foșile din județulu Buzău, pentru a lua cunoșciința de împrejurări și de dispozițiunea stratelorû, precumû și a lua ôșele, deja scôșe, de la d-lu Ionu Marghilomanu și de la d-lu Radu Serianu, cari, în urma rugăciunii mele oficiale, făcută încă de la 5 Septembrie, au și bine-voitû a le oferi Museului.

Pînă ce voiû da lista anume de diferitele ôse ce s'aũ pututû culege și pe cari le-amû pornitû din Buzău în cinci lași, la 12 Septembrie, am onore a vê da următorea relațiune despre modulû descoperirii acestui animalû monstru.

Localitatea unde s'a găsitû rêmășițele acestui animalû, nu este co-

muna *Ghizlita*, cum s'a dîsu prin diare, ci comuna *Vadu Soreștiloră*, la o distanță numai de vre-o 700—800 de metre la N. E. de locuința d-lui Radu Serianu, și animalul găsit nu este nici Mamutul, nici Mastodontele, nici Rinocerul, cum s'a publicat de diferiții informatori, ci unu *Elefantă* dispărutu. *Elephas Meridionalis*, a căru aparițiune pe suprafața pământului a fostu pe la finele perioadei terțiare. Stratul în care s'a găsit este unu depositu de nisipu cenușiu măruntu, alternându cu strate de argilă margosă vinetă și cari formează finele *tărîmului Pliocenă*.

Iacă și împrejurările în cari s'a făcutu descoperirea sa : Veniturile cele mari de apă de astă primă-vară au rosu și lîrîtu depositul de petrișu de o formațiune mai nouă, care acoperia acele strate, cu mai bine de două metre. Pe la finele lui luniu țeranii vedeau pe matca Călnăului o movilă de nisipu cu pământu și petrișu — acesta era capul cu colții elefantului — pre care se suiău cu picioarele și, fiindu că pe ici pe colea eșiau colții animalului, au luat-o dreptu o buturugă de arbore adusă de apă Călnăului în venitura de primă-vară.

Pre la începutul lui lului unu țeranu zăreșce măséua, spălatu fiindu pământul cu o acoperia de ploile următoare; acesta îi atrage atențiunea, scôte măséua cu jumătatea dreptă a lăcii inferioare și o duce primarului. O dată fama răspândită despre găsirea măsélei de *urias* (!) copiii dau năvală la locul indicat, începū a da cu holo-vani, spargū în mii de bucăți cranul, și fragmentele lui le asvîrlū în tôte sensurile pe matca Călnăului. Primarul arată falca ce i s'a adus d-lui Radu Serianu proprietarul vecin și domnia-sa, înțelegendū importanța descoperirii, pune de sapă cu tôte precauțiunile posibile și numai grațiă d-sale au scăpatū de devastare numai câte-va din părțile însemnate ale acelu scheletu. De atunci și pină la începutul lunei curente, cându această descoperire a venit la cunoștința subsemnatului, prin epistola d-lui Iorgulescu, și a publicului, prin diare, a trecutū două luni; în acestu timpū mai mulți curiosi au vizitatū localitatea și probabilu fie-care a luatū câte vre-unu fragmentu, sau scorionindū pământul, sau culegendu-le de pre albia Călnăului unde fusesera sparte și asvîrlite de copii; între acestea erau și fragmente de cōste. Multe

din aceste fragmente strinse o dată în o grămadă de d-lu Mihalache Serianu, fiulul mai mare alu d-lui Radu Serianu, au fostu din no: imprăștiate de copii, numai pină ce d-lu Serianu s'a repețit pină acasă ca să aducă argași să le rădice.

Acésta era starea lucrurilor la 8 Septembrie, cându subsemnatul a plecatu la acea localitate; în trecerea mea m'am opritū la inoșia Fundenii, pentru a lua dela d-lu Ion Marghilomanu, proprietarul a celei moșii, jumătatea de falcă, ajunsă în posesiunea d-sale, și pe care d-sa mi'o promisese, în urma rugăciunii ce'i făcusemū, după cum am arătatū mai susu. Cele-l-alte oșe le-amū găsitū păstrate într'o magasie din curtea proprietății d-lui Radu Serianu.

Ajunsū aci, cu ajutorul d-lui Mihalache, fiulul d-lui R. Serianu, care lipsea la Buzău, și alu omenilor ce mi'a datū primatulū, am mersū la fața locului, și cea d'înlăitū lucrare a fostu de a abate apa Călnăului la vre-o dece metre, căci curgea abia la unū metru de loculū unde s'a găsitū capulū cu colții. După aceea am pusū de a rădicatū depositulū de petrișū ca de o palmă de grosū, pină a datū de stratulū de nisipū; aci, mergendū cu tôte precauțiunile necesare, am mai găsitū unū colțū întregū care era alu treilea găsitū acolo, prin urmare restū alu unui alu duoilea individū, colțū pre care pentru alū desvăli întregū a trebuitū să sapū la profunđine de unū metru și, din nenorocire, încă de la o jumătate de metru a începutū a isvorī apă din trei părți, ceea ce a făcutū că, de și întregū nu s'a pututū scote, cu tôte precauțiunile minuțioșe, de câtū în trei patru fraguente, precum și unū osū de la piciorū pe care lăsandulū cu multū nisipū pe densulū nu l'amū pututū determina pe locū.

Unū faptū merită atențiune: pre câtū am vedutū din aruncătura de ochiū asupra oșelorū de la d-lu Serianu și din negășirea a nici unui fragmentū de vertebră în săpătura ce am făcutū rezultă că colona vertebrală, saū nu a existatū în acelu locū, saū că ea a fostū luatā și liritā de apele Călnăului în viitura de astā primă-vară, saū chiarū după mórtea animalului.

S'arū mai fi pututū pôte face săpături în inatca propriā a Călnăului, dară cum trebuia să așteptū mai multe dīle pentru a se

sbici, am impachetatŭ oșele, atătŭ cele scôse de subsemnatulŭ câtŭ și cele scôse și dăruite de d-lŭ Radu Serianŭ, precum și jumătatea de falcă dăruită de d-lŭ Marghilomanŭ și le-am pornitŭ la București, făcendŭ atentŭ pe d-lŭ primarŭ a întreține abaterea Călnăului, și rugândŭ pe d-lŭ Serianŭ a observa ca să nu se negligeze acéstă recomandațiune pentru a se sbici câtŭ mai multŭ vechia matcă a riului.

În privința săpăturilorŭ ce s'arŭ mai putē face, sunt de părere că s'arŭ putē ruga d-lŭ Radu Serianŭ, ca unulŭ ce șede acolo, și este destulŭ de inteligentŭ și are mare bună-voință, ca să le facă, scriindu-se prefecturii a indatora pe primarulŭ localŭ să-i dea totŭ concursulŭ necesarŭ, și acéstă mai înainte de a începe ploile de tŭmnă.

Mai înainte de a termina acéstă scurtă dare de sémă trebuie să mai adaogŭ, că la vre-o 50 de metre la N. de prima localitate am găsitŭ, în vechiulŭ vadŭ de trecere prin riulŭ Călnău, alți duoi colți ce-va mai mici și mai subțiri, dară într'o stare de putrețire extremă, în câtŭ nu am pututŭ de câtŭ să le iaŭ lungimea (de peste 7 palme) și câte-va sfărâmături, ca constatare a faptului.

Gr. Ștefănescu.

PROCESŪ-VERBALŪ No. 9.

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ — VINERI 28 SEPTEMBRE 1879.

Membrii presinți: domniŭ *Alexandri V., Hasdeu B. P., Maniu V., Melchiselecŭ P. S. S. Episcopulă, Urechia V. A., Aurelianu P. S., Bacaloșlu E., Brândză D., Felix I., Ghica Ion.*

Președinte : *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la ora 1 și jumătate.

După citirea și verificarea procesului verbalŭ alŭ ședinței prece-

dinte, ne fiindu nimic la ordinea zilei, d-lu *Ion Ghica* citește prima parte a memoriului său despre *Ionu Cămpinenu*, remănându a se citi restul într-una din ședințele următoare.

Ședința se rădică la 3 ore și jumătate.

Președinte : *Ion Ghica*.

p. Secretarū generalū : *B. P. Hasdeu*.

PROCESŪ-VERBALU No. 10.

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ PUBLICĂ — VINERI 5 OCTOMBRE 1879.

Membrūi presinți : domnii *Alexandri V.*, *Hasdeu B. P.*, *Bacaloglu E.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion*.

Președinte : *Ion Ghica*.

Ședința se deschide la ora 1.

După citirea și aprobarea procesului-verbalu, nefiindū alte comunicațiuni la ordinea zilei, s'aū făcutū următoarele lecturi :

D-lu *Alexandri* citește două scrisori ale d-lui *Ion Ghica*, relative la România în prima jumătate a secolului nostru ; una privitoare la procedura sumariă cu care guvernele de pe atunci făceau anchete și pedepsiau pe cei ce li se păreau a fi vinovați ; a doua privitoare la frumosul rolū pe care lū avuseseră Românii și mai ales Oltenii, în resbóele ruso-turce din trecutū.

Se decide a se publica în *Analele Academiei*.

D-lu *Hasdeu* citește prima parte a studiului său despre varianturile, filiațiunile externe și originea baladei populare *Cuculă și Turturica*. Propunându-se a se publica în *Anale*, d-lu *Hasdeu* dă lămurirea că are intențiunea de a publica studiul, său a parte.

Ședința se rădică la 4 ore p. m.

Președinte : *Ion Ghica*.

p. Secretarū generalū : *B. P. Hasdeu*.

PROCESU-VERBALŪ No. 11

ȘEDINȚA ORDINARĂ — VINERI 12 OCTOMBRE 1879.

Membrii prezinți : domniil *Alexandri Vasile*, *Hasdeu B. P.*, *Aureliana P. S.*, *Bacaloglu E.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion*.

Președinte : *Ion Ghica*.

Ședința se deschide la 1 oră.

După citirea și aprobarea procesului-verbalū alū ședinței trecute, d-lū Președinte face următoarele comunicațiuni :

1. D-lū *S. Haretu* mulțămesc pentru onōrea ce i s'a făcutū de a fi alesū meinbru corespondentū alū Academiei ;

2. D-lū *A. Odobescu* cere concediū pe 3 luni, din cauza bōlei, rămāindū a fi suplinițū de către d-lū *B. P. Hasdeu*, căruia l' incumbă acēsta. ca secretarū alū Secțiunii literare.

Academia ia actū de prima comunicare, iarū asupra celei-l-alte se decidū următoarele :

1. Se incuviințēzā d-lui *Odobescu* concediulū cerutū.

2. I se acordă diurna pe toate zilele pînă la plecare, în care fusese suplinită de d-lă *Hasdeu*.

3. După plecarea d-lui *Odobescu* și pînă la întorcere-I, dreptul asupra diurnei va trece la d-lă *Hasdeu*.

Nefiindă nimicū la ordinea zilei, d-lă *Ion Ghica* termină lectura memoriului său asupra lui *Ion Cămpinenu*.

Ședința se rădică la 4 ore p. m.

p. Președinte : *P. S. Aurelianu*.

p. Secretarū generalū : *B. P. Hasdeu*.

PROCESŪ-VERBALŪ No. 12

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ — VINERI 19 OCTOMBRE 1879.

Membril presinți : domnil *Alexandri Vasile*, *Hasdeū Boțdanū P.*, *Aurelianu Petre S.*, *Bacaloglu Emanoilă*, *Brândza D.*, *Felix Iacobū*, *Stefănescu Grigore*.

Sub președmța d-lui : *P. S. Aurelianu*.

Ședința se deschide la 1 oră.

Se citește și se aprobă procesulū-verbalū alū ședinței precedinți.

D-lă Președinte anunță, că d-lă profesorū *Conta* a depusū numărulū regulamentarū de 12 exemplare din opera sa: *Încercări de metafisică materialistă*, pentru a concurge la premiile anuale *Năsturelū și Heliade*.

Se decide a se transmite la limbă Comisiunii respective.

D-lu *Hasdeu* dă lectură primei părți din memoriul său intitulat : *Originea și filiațiunile așa numitei Epistolie a Domnului Hristosă cădută din ceru.*

Ședința se ridică la 3 $\frac{1}{2}$ ore p. m.

Președinte : *Ion Ghica.*

p. Secretarū generalū : *Hasdeu.*

PROCESŪ-VERBALŪ No. 13

ȘEDINȚA ORDINARĂ — VINERI 26 OCTOMBRE 1879.

Membrii prezinți : domnii *Alexandri Vasile*, *Hasdeu Bogdanu P.*, *Ionescu Nicolae*, *Urechia Vasile A.*, *Aurelianu Petre S.*, *Brândză Dimitrie*, *Felix Iacobu*, *Stefănescu Grigore.*

Sub președința d-lui : *P. S. Aurelianu.*

Ședința se deschide la 1 oră.

Se citește și se aprobă procesul-verbalū alū ședinței precedinți.

D-lu *Ion Ghica* comunică, că d-lu membru corespondentū *Tocilescu* a trimisū din Paris câte unū exemplarū din cele 24 stampe litografice, pe cari a fostū autorisatū a le comanda pentru a fi intercalate în memoriulū său celū premiatū de Academiă.

D-lu *Hasdeu* termină lectura memoriulū său : *Originea și filiațiunile așa numitei Epistolie a Domnului Hristosă cădută din ceru.*

Propunându-se a se publica în *Anale*, d-lu Hasdeu declară, că lucrarea sa a intratū deja într'o operă, pe care o are sub presă.

Şedinţa se rădică la 3 şi jumătate ore p. m.

Preşedinte : *Ion Ghica*.

p. Secretarū generalū : *Hasdeu*.

PROCESŪ-VERBALŪ No. 14

ŞEDINŢĂ ORDINARĂ PUBLICĂ. — VINERI 2 NOVEMBRE 1879.

Membril presinţi : domnil *Alexandri Vasile, Hasdeu Bogdanū P.; Papadopoln-Calimachū Alexandru, Urechia Vasile A., Aurlianu Petre S., Bacaloghlu Emanoilū, Brândza Dimitrie, Felix Iacobū, Stefanescu Grigore.*

Sub preşedinţa d-lui : *P. S. Aurelianu.*

Şedinţa se deschide la 1 oră.

Se citeşte şi se aprobă procesulū verbalū alū şedinţei precedinţi.

D-lu Preşedinte depune ca darū din partea d-lui I. Bianu 5 volume manuscrite, compilate în proză şi versuri, în bucăţi originale şi traduse de către unū preutū românū din Transilvania din secolulū trecutū.

Se decide a se mulţumi d-lui Bianu, iarū manuscriptulū a se pune în vederea Secţiunii literare.

Şedinţa se rădică la 2 ore, trecându-se în Secţiune ştiinţifică.

Preşedinte : *Ion Ghica*.

p. Secretarū generalū : *Hasdeu*.

PROCESÚ-VERBALŪ No. 15

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ — VINERÎ 9 NOEMBRÉ 1879.

Membrii preșinți: domnii *Hasdeu B. P.*, *Urechia V. A.*, *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu Em.*, *Brandză D.*, *Maniu V.*, *Stefănescu Gr.*, *Sion G.*

Sub președința d-lui : *P. S. Aurelianu.*

Ședința se deschide la 1 oră.

Nici o comunicațiune străină nefiindă a se trata, membrul preșinți, constituit în ședință, aș primită din partea d-lui membru *Urechia* următoarele :

1. Măsea de *Elephas primigenius*, găsită în malul Siretului, promițendă a da informațiună mai lămurite asupra locului unde a fostă descoperită. D-lă *Urechia* o ofere Academiei.

2. D-lă *Urechia* depune, pentru archiva istorică, planul interioră al monastirii Putna cu inscripțiunile morminteloră domnesci, rădicatū la 1843 Maiū de cătră Sebastianū Georgescu, Eclesiarchulū Putnei.

3. Totū d-lă *Urechia* întreține Academia despre frumosulū mosaicū de la Constanța și'i ofere unū facsimile coloratū și douē fotografii după acelu mosaicū. D-sa propune intervenirea Academiei pe lângă Guvernū. spre a transporta mosaiculū într'unū edificiu publicū pentru mai buna lui conservare.

4. În fine d-lă *Urechia* ofere Academiei inscripțiunea lapidară, rădicatā după mormentulū logofătulū *Racovicea*, aflătorū în Biserica Budeștil-Precista. Inscripțiunea pōrtă data anulul 1651 (7159) și se vede că a fostū aședatā de Vasile Vodă.

La acestā ocașiune d-lă *Urechia* cere să se reproducă în reducțiune în *Analele* Academiei, atātū inscripțiunile oferite acumū, cātū și cele ce a depusū după escursiunea sa în Dobrogea, cu atātū mai multū cu cātū lectura propusă de d-lă Opranū, actualulū prefectū la Constanța, difere de acea susținutā în sinulū Academiei de D-sa.

Academia primesce cu mulțumire ofertele și propunerile d-lui membru *Urechia* și decide a se primi obiectele în păstrare, iar propunerea la Secțiunea istorică.

Ne mai fiindu nimicū la ordinea zilei, ședința se rădică la 3 și jumătate ore.

Președinte : *Ion Ghica*.

p. Secretarū generalū : *V. Maniu*.

PROCESŪ-VERBALŪ No. 16

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ — VINERI 16 NOEMBR 1879.

Membrii presinți : domnii *Hasdeu B. P.*, *Sion G.*, *Ionescu N.*, *Maniu V.*, *Aureliu P. S.*, *Bacaloiu E.*, *Brândza D.*, *Felix I.*, *Stefănescu Gr.*

Sub președința d-lui : *G. Sion*.

Ședința se deschide la 1 oră.

Ne fiindu nimicū la ordinea zilei,

D-lū Haretu comunică că între lanța și Făurei, pe linia drumului de ferū, s'a descoperitū prin săparea unui tumulus o boltă de cărămiđi cu oseinite.

D-lū *Aurelianu* observă că boltile de cărămiđi în tumulusuri sunt foarte rare, generalmente fiindū de piatră.

D-lū Haretu intimpină că localitatea nu posedă în apropiere piatră.

Se decide ca Delegațiunea să comunice faptulū Ministeriului de Instrucțiune publică pentru a interveni la Ministeriul de Interne, ca să se ia informațiuni mai esacte și măsuri de trebuință.

D-lu *Sion* face o comunicațiune despre interesul geologicu ce aru oferi tărêmurile din satulü Topalo pe malulü Dunării in Dobrogea, unde a constatatü douê isvöre terminale apröpe de 20⁰ și mai multe peșteri mici cu stalactite, in una dintre cari a găsitü o fosilă, pe care a oferit'o M. S. R. Domnitorului.

D-lu *Hasdeu* dă citire cätörü-va scene din drama sa istorică «Domnița Roxandra».

Ședința se rădică la 4 ore p. m.

Vice-președinte : *G. Sion*.

p. Secretarü-generalü : *B. P. Hasdeu*.

PROCESÜ-VERBALÜ No. 17

ȘEDINȚA ORDINARÄ — VINERI 23 NOEMBRE 1879.

Membrüi presinți : domniü *Hasdeu B. P.*, *Laurianü A. Treb.*, *Sion G.*, *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu Em.*, *Brändzä D.*, *Ghica I.*, *Stefanescu Gr.*

Sub președința d-lui : *Ion Ghica*.

Ședința se deschide la 1 oră.

Se citește și se aprobă procesulü-verbalü alü ședinței precedinți.

D-lu *Sion* comunică că d-lu Comandantü alü regimentului 6 rögă pe Academiä sä se ofere publicațiunile sale pentru biblioteca regimentului, și susține propunerea acësta.

D-niü *Aurelianu* și *Stefänescu* combatü propunerea sub cuvântü că,

de s'arū acorda asemenea cerere, atunci arū trebui să se dea tutu-
rorū celorū-l-alte bibliotecī de regimente și din țēră.

Propunerea, puinduse la votū, se respinge.

D-lū *Ion Ghica* explică cauza întârzierii în aparițiunea la lumină
a *Analelor Academiei*.

După propunerea d-lui Președinte se alegū d-nii *Stefănescu* și
Bacaloglu pentru ca, împreună cu Delegațiunea, să chibzuiască a-
supra mijlócelorū de a remedia la o scăpare din vedere a budgetu-
lui curentū, pină la întrunirea în Sesiune generală.

Ne fiindū nimicū la ordinea zilei, ședința se rădică la 4 ore p. m.

Președinte: *Ion Ghica*.

p. Secretarū generalū: *B. P. Hasdeu*.

PROCESŪ-VERBALŪ No. 18

ȘEDINȚA ORDINARĂ — VINERI 30 NOEMBRE 1879.

Membrii presinți: domnii *Hasdeu B. P.*, *Laurianu A. Treb.*, *Sion G.*,
Melchisedecū P. S. S. episcopulă, *Urechia V. A.*, *Aurelianus P. S.*,
Bacaloglu Em., *Brândză D.*, *Ghica Ion*, *Stefănescu Gr.*

Sub președința d-lui: *Ion Ghica*.

Ședința se deschide la 1 oră.

Se citește procesulū-verbalū alū ședinței trecute și se aprobă cu
unele modificări cerute de d-lū *G. Sion*.

D-lu Președinte comunică o adresă din partea d-lui A. Catargi, care împărtășește Academiei că la Facultatea de litere de la Montpellier s'a fundatū o catedră pentru limba română, și că profesorul numitū la acea catedră ar solicita să i se pună la dispozițiune publicațiunile Academiei; cererea se aprobă.

Se depune cartea oferită de E. S. mitropolitulū Mironū Romanulū din Sibiu, intitulată: *Protocolulū congresului ordinariū naționalū bisericescū de la Sibiu din 1878*, și se primesce cu mulțumire.

Se comunică o adresă din partea d-lui A. S. Sutzū, priu care înștiințază că va concura la premiile Academice cu traducerea cărții a IV^a din Herodotū, dar nu va putē să fie gata cu tiparulū pînă la 31 Decembre, și deci solicită pentru D-sa o amânare a termenulū fixatū pentru presintarea operatelorū celorū tipărite.

D-lū *Sion* propune a se răspunde d-lui Sutzū, prin Secretariatū, că asupra cererilū D-sale va putē avisa numai Adunarea generală.

D-lū *Ion Ghica* observă, că operatulū d-lui Sutzū nu este din cele cu termenū fixatū pînă la 31 Decembre, ci se referē la unū premiū specialū, alū căruia termenū este deja perimatū, cu tōte acestea casulū se va pune în vederea Adunārii generale.

D-lū *Gr. Ștefănescu* citește raportulū Comisiuniilū, care fusese însărcinată de a se pronunța asupra mijlócelorū de a echilibra exercițiulū budgetulū; concludsiunea raportulū arătāndū că economiile ocurse și care vorū mai ocurge în privința unorū paragrafurilū budgetare, vorū acoperi deficitulū de care era temere.

Ne mai fiindū nimicū la ordinea zilei, ședința se rădică la 4 ore p. m.

Președinte: *Ion Ghica*.

p. Secretarū. generalū: *B. P. Hasleu*.

ANEXA B.

RAPORTULU

COMISIUNII ÎNSĂRCINATE CU REGULAREA BUDGETULUI PE ANULŪ 1879—1880.

Domnilorŭ Colegŭ,

Subsemnaŭii, numiŭii de Domnia vŭstrŭ ca sŭ cercetŭmŭ cauzele deficitului ivitŭ în budgetulŭ anului curentŭ, deficitŭ arŭtatŭ Delegaŭiunii de d-lŭ Casierŭ-comptabilŭ alŭ Academiei ca provenindŭ dintr'o erŭre budgetarŭ, ne-amŭ întrunitŭ în ziua de 26 ale curentei, fiindŭ faŭŭ și Onor. nostru Președinte, și dupŭ ce amŭ cercetatŭ cu toŭtŭ atenŭiunea cerutŭ actele comptabilitaŭii, ne-amŭ convinsŭ cŭ în adevŭrŭ existŭ o erŭre, erŭre provenitŭ, trebuie s'o mŭrturisimŭ, din graba cu care amŭ fostŭ siliŭii sŭ facemŭ budgetulŭ numai în ultimele zile ale Sesiunii extraordinare din Maiŭ-Iuniŭ anulŭ curentŭ.

Acŭstŭ erŭre rezultŭ pe de o parte prin trecerea de doue ori ca venitŭ, la alcŭtuirea acestui budgetŭ, a sumei de 24,340 lei bani 15, provenindŭ din valoarea de încasatŭ a cupŭnelorŭ pe semestrulŭ Iuliŭ a diferitelorŭ bonuri și valori publice, din arenda moșiei Năsturelŭ, pe timpulŭ de la 23 Aprilie pînŭ la 26 Octombrie și din vŭndare de cŭrŭi. Acŭstŭ sumŭ este în adevŭrŭ coprinsŭ : 1° în suma de 32,751 lei bani 4, trecutŭ în budgetulŭ anului curentŭ, ca excedentŭ din budgetulŭ anului trecutŭ ; 2° ea este trecutŭ și parŭialŭ ca venituri din cupŭnele de încasatŭ pe semestrulŭ lui Iuliŭ. de cŭndŭ începea sŭ lucreze budgetulŭ anului curentŭ, din arenda moșiei Năsturelŭ pe periodulŭ susŭ enunŭtatŭ și din vŭndare de cŭrŭi.

Din acŭsta rezultŭ evidentŭ cŭ, la întocmirea budgetului anului curentŭ, s'a scŭpatŭ din vedere cŭ veniturile anului trecutŭ fuseserŭ

calculate pînă la 15 Augustu, epoca ordinară de pînă acum a întrunirilor Academiei, și că prin urmare în ele intrau și veniturile cupónelor pe semestrul de Iuliu și suma din vîndarea cărților precum și aceea a arendei moșiei Năsturelu, astu-fel că ele, fiindu coprinse în excedentul de 32,751 lei bani 4, nu mai trebuiau trecute și parțialu ca venituri.

Pe de altă parte, totu din eróre. s'a scăpatu din vedere a se trece ca venitü în budgetulü anului curentü suma de 2745 lei, dală ca avansü tipografului Academiei, în comptulü tipăririlorü anului curentü.

După ce ne-amü incredințatü, din compararea budgetelorü anului trecutü și alü celui de estü-timpü și din scriptele comptabilității, despre acestă eróre, amü comparatü budgetulü de cheltueli alü anului curentü lucrătorü pînă la Martie 1880, care este de 65,435 lei bani 41, cu suma reală a veniturilorü pentru aceeași periodă care este în sumă de 55,455 lei bani 7, și amü constatatü că există în adeverü unü deficitü de 9980 lei și bani 34.

Acestü deficitü inse nu trebuie să ne îngrijescă, căci, după calculele și comparațiunile făcute între sumele prevędute în budgetü pentru diferite lucrări și trebuințe ale Academiei și acelea ce s'au cheltuitü, sau sunt angajiate pînă astă-đi, resultă că vorü rămăne de sigurü neîntrebuințate, după trecerea celorü trei luni de đile ce au mai rēmasü pînă la Sesiunea generală din Martie, îndestule sume ca economiă, pentru a se acoperi deficitulü de care este vorba.

Economiile cu cari se va putę acoperi deficitulü existentü în budgetulü nostru, provinü din §§-ii ce vomü arăta mai josü.

Departe de a vę propune, Domnilorü Colegi, să dați unü votü pentru efectuarea acestorü economii, ceea ce nici nu amü fi în dreptü s'o facemü, Statutele dändü acestü dreptü numai Sesiunii generale, venimü numai să vę punemü și pe Domnia vöstră în pozițiune să apreciați sumele cu cari s'arü putę acoperi acestü deficitü, sume cari prin natura lucrurilorü vorü rămăne neîntrebuințate.

Iacă cari sunt §§-ii cu alocațiunile prevędute, cu sumele cheltuite pînă astă-đi și cu sumele cari credemü că nu se vorü întrebuința.

ALOCAȚIUNI			Cheltuii pînă astă-zi		Suma pro- babile ce vor rămîne ca economii	
L- tera	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.
a)	2409	75	2408	7	1	00
b)	3000	00	2120	00	880	00
c)	7000	00	1800	00	2000	00
j)	1200	00	476	00	600	00
l)	300	00	6	10	200	00
o)	2000	00	1000	00	1000	00
s)	7000	00	1604	55	3000	00
x)	1000	00	0000	00	1000	00
y)	4500	00	874	50	2000	00
			Totalu.		10,681 00	

Aceste economii, în sumă de 10,681 lei, pre care subsemnații le credem posibil, ne-am făcutu, D-loru Colegi să vă dîcemu la începutu că nu avemu să ne îngrijim de deficitulu budgetaru de care v'am vorbitu mai susu, și să avemu speranța, pre care credem că o împărlășiți și Domnia-vostră, că vomu ajunge la finele exercițiulu său cu budgetulu echilibratu.

Gr. Ștefănescu.

Bacaloglu.

PROCESŪ-VERBALŪ No. 19

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ PUBLICĂ — VINERI 7 DECEMBRE 1879.

Membrit presinți: domnii *Hasdeu B. P.*, *Laurianu A. Treb.*, *Sion G.*, *Melchisedecă P. S. S. episcopu*, *Urechia V. A.*, *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu E.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion*, *Stefănescu Gr.*

Sub președința d-lui: *Ion Ghica*.

Ședința se deschide la 1 oră.

Citindu-se și aprobându-se procesul-verbalu alu ședinței trecute, și nefiindă nici o comunicațiune de făcutu,

D-lu *Hasdeu* citește o notiță despre cânteculū poporanu românū *Sărmana turturică* urmărindū istoria lui pînă în secolulū alu XVI^{lea} și comparându-le cu paralelurile spaniole și mai alesū italiene, care se începū iarăși din secolulū XVI.

D-lu *Urechia* citește o notiță despre chărțile geografice ale Romăniei, manuscrite și tipărite începēdū din evulū mediu, pe care D-sa le-a reprodușū prin fotografie mai cu sēmă în Biblioteca națională din Paris, și din care una o va oferi Academiei împreună cu o fotografie de pe arculū de triumfū alu lui Traianū de la Ancona. Totodată D-sa depune unū manuscriplū grecescū cu viețele împăraților romanī din 1796 de Const. Ioan.

D-lu *Hasdeu*, regretându că manuscriplulū tractatelorū lui Neagoe Basarabū, scrisū la 1654 și care fusese dăruitū Bibliotecel centrale de către spătarulū Antochie Sion, nu se mai găsește de vr'o călī-va ani în acea bibliotecă, d-lu *V. A. Urechia* propune a se lua informațiunī în acēstă privință de la fostulū bibliotecarū d-lu I. Gărlēnu, care ar

fi avut ore-când intențiunea de a publica manuscrisul în cestiune. Propunerea se aprobă.

Ne mai fiindu nimic la ordinea zilei, ședința publică se rădică la 4 ore p. m.

Președinte : *Ion Ghica.*

p. Secretar general : *B. P. Hasdeu.*

PROCESŪ-VERBALŪ No. 20.

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ - VINERI 4 DECEMBRE 1879.

Membrii preseiți : domnii *Chifu G., Hasdeu B. P., Laurianu A. Treb., Son G., Ionescu N., Maniu V., Sturdza D. A., Urechia V. A., Aurelianu P. S., Bacaloglu E., Brândza D., Felix I., Ghica I., Ștefănescu Gr.*

Sub președința d-lui : *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 oră.

După citirea și aprobarea procesului-verbalu alu ședinței trecute, d-lu Președinte comunică din partea d-lui colonelul E. Pencovici, ca donațiune, unu număr de facsimile de pe iscăliturile mai multor Români însemnați din prima jumătate a secolului.

Se primesce cu mulțumire.

D-lu Președinte comunică totu-d'o-dată că Excelența Sa Solimanbey, ministrul-plenipotențiaru alu Turciei, a bine-voitu a se însărcina cu copiarea și explicarea cuvintelor turcesci, coprinse în manuscrisurile lui Cantemir. Se decide a se mulțumi Ex. Sale din partea Academiei Române.

D-lu *Sion*, amintindu donațiunea de mai multe chărți geografice de către d-lu *Sturdza Scheianu*, exprimă dorința ca ele să se descrie într'unu modu sistematicu.

După o discuțiune la care iau parte d-nii *Ion Ghica* și *Hasdeu*, se decide a se transmite acele chărți geografice la Secțiunea istorică, care să ia măsuru pentru catalogarea loru rațională.

Iscânduse o desbatere asupra loculu care să se alegă pentru a se face unu edificiu alu Academiei în conformitate cu legea sa constitutivă, se decide, în urma propunerii făcute de d-lu *D. Sturdza*, susținutu de d-nii *Urechia* și *Felix* de a se însărcina trei membri ai Academiei, însoțiți de unu arhitectu, a visita locul ocupatu actualmente de Hanulu-Greciloru în totalitatea sa, și a comunica apof rezultatele însp ecțiunii.

D-lu *Dim. Sturdza* depune, din partea D-lui *Emile Picot*, unu prețiosu exemplaru din catechismulu lui *Vito Pilluzio*, o raritate bibliografică extremă. Se primesce cu mulțumire.

D-lu *D. Sturdza* ofere o medaliă comemorativă a Banatulu și 30 monete de la *Mircea celu Mare* și de la fiulu său *Michailu I*, anunțându totu-d'o-dată, că d-lu *Despincz*, Sărbu bănățenu stabiit în *Pesta*, se oferă, din simțiminte filo-române, a completa treptatu colecțiunea numismatică română a Academiei. Se exprimă mulțumiri pentru donațiunea d-lui *Sturdza* și propunerea d-lui *Despincz*.

D-lu *Laurianu*, constatându că manuscriptulu grecescu donatu în sedința precedentă de d-lu *V. A. Urechia*, este o copiu după istoria romană a lui *Herodianu*, se ia cunoscința.

Născându-se discuțiunea despre prețiosulu pomelnicu manuscriptu alu monastirii *Bistrița* din *Moldova*, descoperitu de d-lu *Sturdza* și comunicatu Academiei prin grațioasa intervenire a *M. S. R. Domnitorulu*, d-lu *Hasdeu* declară, că a luat măsuru pentru a se face douē copii

esacte, una pentru arhivele Statului și cea-l-altă pentru Academiă. Luându apoi parte la desbaterea cestiunii d-ni: *Sturdza, Chițu, Laurianu, Hasdeu, Urechia și Ionescu*, se primesce propunerea d-lui *Chițu* de a se mijloci pe lângă Ministeriul Instrucțiunii publice, pentru ca manuscriptul originalu să rămăe în Academiă, iar monastiri Bistrița să i se dea o copă caligrafică esactă.

Ne mai fiindu nimicū la ordinea dălei, ședința se rădică la 4 ore p. m.

Președinte: *Ion Ghica*.

p. Secretarū generalū: *B. P. Hasdeu*.

PROCESU-VERBALU No. 21.

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ — VINERI 21 DECEMBRE 1879.

Membrii presinți : domni *Hasdeu B. P., Laurianu A. Treb., Maniu V., Aurelianu P. S., Bacaloiu E., Brândză Dr. D., Felix I., Ghica Ion, Ștefănescu Gr.*

Sub președința d-lui: *Ion Ghica*.

Ședința se deschide la 1 oră.

Se citește și se aprobă procesul-verbalu alu ședinței precedinți.

Primindu-se dela d-lu *Quintescu* probele de traducțiune din *Plinius junior*, se decide a se trămite spre examinare d-lui *G. Barițu*, membru în Comisiunea respectivă.

Nefiindu nimicū la ordinea dălei, d-lu *Hasdeu* termină lectura

studiului său comparativ despre balada poporană *Cuculă și Turturica*.

Ședința se rădică la 3 ore p. m.

Președinte: *Ion Ghica*.

p. Secretar general: *B. P. Hasdeu*.

PROCESŪ-VERBALŪ No. 22

ȘEDINȚA ORDINARĂ — VINERI 11 IANUARIU 1880.

Membrii prezinți: domnii *Hasdeu B. P.*, *Laurianu A. Treb.*, *Sion G.*, *Maniu V.*, *Aurelianu P. S.*, *Bacalofu E.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion*, *Stefănescu Gr.*

Sub președința d-lui *Ion Ghica*.

Ședința se deschide la 1 oră.

Procesul-verbal al ședinței precedentei rămânându a se citi în ședința viitoare, d-lu Secretar general dă în cunoștința Academiei lucrările trimise spre a concura la premiile anuale *Năsturelu*, *He-liade* și *Lazaru*, și anume de domnii: I. N. Șoimescu, G. Crețenu, A. Densușanu, I. Țirca, G. Mihăilescu, B. Conta, B. Ionescu, A. T. Puiu, A. D. Xenopolu, Săndulescu-Nanoveanu, B. P. Hasdeu, Rusănescu, A. Macedonski, I. Tuducescu, A. Gr. Sutz, C. Leonardescu, D. Brândză, Dr. Istrati, C. Ressu, B. Pisone, I. Pușcariu, A. Penescu.

Se decide a se trãmite de urgență în examinarea Comisiunii respective.

D-lu Președinte comunică scrisoarea d-lui de Linas, membru ono-

rară ală Academiei, care mulțumesc pentru trimiterea secțiunii a II^a din volumul XI ală *Analelor*. Se ia cunoscință.

D-lă *Președinte* anunță trimiterea discursului de recepțiune din partea d-lui membru *Teclu*. Se decide a se transmite d-lui *Babes* pentru elaborarea răspunsului.

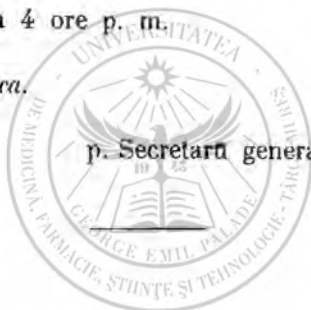
D-lă *Ion Ghica* anunță de asemenea depunerea discursului său de recepțiune. D-lă *B. P. Hasdeu* se însărcinează cu răspunsul.

Se citește raportul D-lui Nic. Densușanu despre rezultatele cercetărilor sale de lă Iunie 1879 și pînă la întorcere. Se decide a se trâmite la Secțiunea istorică.

Sedința se rădică la 4 ore p. m.

Președinte : *Ion Ghica*.

p. Secretaru generală : *B. P. Hasdeu*.

ANEXA C.

RAPORTUL D-LUI NIC. DENSUȘANU ASUPRA CERCETĂRIILOR FACUTE ÎN BIBLIOTECILE ȘI ARHIVELE DIN UNGARIA ȘI TRANSILVANIA DE LA IUNIE PÎNĂ LA DECEMBRE 1879.

Domnule Președinte,

Academia Română, în Sesiunea anului 1879, prelungindă pentru a doua oră misiunea mea istorică în Ungaria și Transilvania, m'a adusă în plăcuta pozițiune să vă potă înainta astă-zi, Domnule Președinte, o relațiune detaliată despre monumentele istorice și literare aflate de atunci încôce.

Am cercetată și explorată în timpulă acesta 13 *archive* oficiale și 10 *bibliotece*, am studiată peste totă loculă colecțiunile e-

terogene și inedite ce pot să vărsa o lumină în trecutul nostru istoric și literar, am vizitat și studiat localitățile ce au fost teatrul faptelor mai însemnate în secolul precedent, și în fine am cules, în câtă mi-a fost posibil, resturile evenimentelor trecute ce se mai păstrează și astăzi ca tradiții în memoria generațiunii prezente.

Epoca *revoluțiunii horiane* am aflat-o reprezentată aproape în toate arhivele și bibliotecile. Ea jucase un rol cu mult mai însemnat în evenimentele secolului trecut, de câtă ca urmele ei să lipsescă din arhive, și istoricil să o fie putut lăsa afară din sfera cercetărilor și studiilor sale.

Tot așa asemenea am aflat, în colecțiunile bibliotecelor de peste Carpați, o mulțime de *manuscrite* foarte interesante cu privire la istoria României, începând de la cei mai vechi locuitori ai Daciei pînă la reconstruirea statelor romane, de la Radul și Dragoș pînă la începutul secolului prezent. Chiar și operele cronicarilor nostri din Moldova și Muntenia au fost căutate și colectate cu multă diligență, traduse în limba latină sau germană pentru a servi de fântâni la istoria ungară, căci atât Filstich, în secolul trecut, cât și Engel, la începutul secolului prezent, au susținut una și aceeași idee: că istoria țerilor românești este în multe puncte magistra analelor transcarpatine.

Cu această ocaziune voi memora aci câte-va din manuscrisele aflate în bibliotecile de peste Carpați, pentru că a le înșira pe toate ară trece peste cadrele menite ale acestui raport.

Anume, am găsit în bibliotecile din Orade și Transilvania 156 manuscrite prețioase parte românești, parte străine, cari toate se raportează în special la istoria și literatura română. Între aceste 156 volume, 12 sunt *cronice* de ale Munteniei și Moldovei, cari sunt următoarele:

1. *Historia Prinților Țării Românești* de la 1629—1724. Manuscris în limba română cu litere latine copiat de cronicarul George Șincai în Viena la anul 1780, folio 95 pagini. Biblioteca Episcopiei române de la Orade.

2. *Cronica Țerei Moldovei de Constantin Miron* (Constantis Miron Logothe-

ae Principatus Moldaviae Chronica) de la descălecatul (țere Moldovei) până la Despot-Vodă 1561; colecțiunea Șincai (Ibid.) fol. 105 pag.

3. *Istoria și chronica țării Moldovei* culese și scrise mai întâiu de Constantin Miron logofătul, acum scrisă iarăși de *Samoil Clain* în Vienna Austriei, anul crăciunului 1781. Acesta este manuscrisul despre care ne spune Șincai, în colecțiunea sa, că l'a copiatu' Samoilul Clain de la o doamnă din ilustra familiă Bălăcenu care se alla în Viena pe la anul 1770. (Ibid.) 4° 215 pagine.

4. *Litopisețul țării rumânescei din descălecatul de unde au venit rumânii* de s'a'așezat în țara rumânescă. Manuscrisul începe cu despărțirea Românilor de Romani și merge până cându' Turcii ducă pe Constantin Brâncoveanu la Constantinopole, 1714. Colecțiunea părintelui Samoilul Clain (Ibid.) 4° 112 foi nepag.

5. *Inceperea stricăciunii reformei* de la 1741—1768: d'impreună cu o *chronologia a Domnilor Țerei Românesce* de la Radul Negru până la Grigorie Vodă (Ihica, 1768. (Ibid.) 4° 56 foi nepaginate.

6. *Istoria țerei Românesce de cându' au discalecată Românii* de la 1290 — 1692 (Ibid.) 8° 232 foi nepaginate.

7. *O cronică a Moldovei* fără titlu care se începe cu *Domnia lui Petru Vodă celui poreclit șchiopul* cap. 55, conținându' epoca de la 1584—1594. La finea manuscrisului se dice că s'a copiatu' de pe exemplarul Ieromonachului Sava Moldovanul din monastirea Săculu' ce au fostu' la Mitropolie. Colecțiunea Șincai (Ibid.) 4° 22 fol.

8. *Inceperea istoriei românesce cu ajutorul lui D-ș-ŭ de la anul Domnului nostru Is. Chrs. 1595*. Manuscrisul merge până la a doua Domnie a lui Nicolae Mavrocordatul în 1719 și este copiatu' de George Constantinovicul din Caransebeșu' la anul 1779 (Ibid.) 4° 203 pag.

9. *Istoriile țării rumânesce*, de la Domnia lui Radul Vodă Negrul până la a doua domnie a lui Nicolae Mavrocordatul în 1724. Pe manuscrisul acesta scrie Ursache logofătul Moldovei, la anul 1777, că l'a cumpăralu' de la dascălul Ionu'. (Biblioteca Museului transilvanu' din Cluj.) 4° 193 foi nepaginate.

10. *Cronica țerei Moldovei de Nicolae Costu'na*, de la facerea lumii până la isgonirea lui Aron Vodă din scaunul 1595. 4° 147 foi nepaginate. Biblioteca I. Navrea din Brașov.

11. *Anfang des Lebens und der Historie des durchlauchtigsten all-christlichen Herrn von dem walachischen Lande Io Constandius Brancovan Bassarab Vaycod* seit Gott ihn mit dem Fürstenthum gekrönet oder beehrt. 4° 259 pag. Bibl. luterană Brașov. Manuscrisul acesta formeză o traducțiune în limba germană a istoriei Brancovenesce de Radu Greceanu, conține 80 capitole și merge piuu' la alu' 19-lea anu' alu' Domniei lui Constantin Brâncoveanu 1707, pe

cându manuscrisele romănesci descoperite și publicate pînă astăzi conțin numai 48 capitole și nu mergu mai departe de câtu pînă la anul 1700.

Totu la o laltă cu manuscrisul ăsta se află și o prefață de Radu Greceanu prin care dănsul dedică opera sa Principelui Constantin Brăncoveanu.

12. *Historie von der ersten Herrschaft der Rürer und dem von ihnen nachmals aufgerichteten walachischen Reiche*, welche Ao 1727 d. 5 September aus eines Anonymi Manuscripto walachico zur Nachricht von uns in die deutsche Sprache übersetzt angefangen worden. Manuscrisul, corectat de mîna istoricului transilvanu Ionu Filstich, începe cu descălecatul Romănilor și merge pînă la alu 8-lea anu alu Domniei lui Constantin Brăncoveanul 1696, 4° 242 pag. (Ibid.)

Tote aceste două-spre-șapte manuscrise constituie totu atătea variante deosebibile din cronicile țerei noastre. Ele diferu de cele publicate pînă acum prin aceea că de regulă sunt mai lungi și mai complete, ba încă unele manuscrise sunt din prima jumătate a secolului trecut.

Afară de cronicile menționate pînă aci, ce formeză produsele literare ale țerei noastre, am aflatu în bibliotecile Transilvaniei o mulțime de alte scrieri lucrăte în diferite epoce de diferiți autori cu privire la istoria țărilor romăne, și anume :

13. *Brevis Descriptio Fatalis casus Principis Valachiae Constantini Basarabae de Brancovan Anno 1714 die vero quarta mens. Aprilis Bucurestini Executa* (Ibid.) folio, 2 fol nepag.

14. *Historia Regni Valachorum Imperii Rudolphi nigri Principis*. Acestu manuscrisă din secolul trecut începe istoria țerei romănesci cu Radul Negru și merge pînă la Alexandru Vodă 1568, 4 68 pagine (Biblioteca luterană din Brașov).

15. *Centum Historiae Valachiae* in Dei cuncta creatis et conservantis gloriam pro virium mensura et subsidiorum penuria a me elaborandae susceptum. 4° 314 pagine + 19 fol. Autorul ăstui manuscrisă, Ionu Filstich, tracteză statul geografic, istoric, politic și bisericesc alu Munteniei pînă în epoca lui Constantin Brăncoveanul. (Ibid.)

16. *Dissertatio Historico-Generologica De Dragoșch'o Vajvoda Marmorosiensi Moldaviae Fundatore* ad Clarissimum Christianum Engl scripsit Innocentius Simonchicz et S. P. Gymnasii Regii Szigeth Marmorosiensis Director Localis 1805. Manuscrisul conține Genealogia istorică și diplomatică a lui Dragoș precum și genealogia «familiei Sasu.» 4'6 fol nepaginate (Ibid.)

17. *Georgii Soterii Pastoris quondam Crucensis Meritissimi Vigilantissimi Commentariolus de Ducibus Valachae*. Acestu manuscrisă, atăt de căutat de cătră istoriografii secolului trecut, începe cu «Bassarab» celu d'inteu Domn

ală României și merge pînă la Domnia lui Nicolae Mavrocordat. 4° 33 foi nepaginate (Ibid).

18. *Moldaviae Historia*. Autorul Ionu Filtich. 4° 10 foi nepaginate (Ibid.)

19. *Oratio de Historia Valachorum* Annalibus Transilvaniensibus arcissimum ob nexum haud inutiliter jungenda, Festo Galli A. 1742 d. 16 Oct. in Gymnasio Coronensi ex legum praescripto publice recitata. (Biblioteca S. Brukenthal in Sibiiu).

20. *Oratio panegyrica Celsissimo principi Domino Domino Nicolao Alexandro Maurocordato* per Tractatum Pacis E Germanorum Detentione Liberato In monumentum gratitudinis. Anno Liberationis humanae 1718. 4° 7 foi nepaginate (Bibl. luterană Brașov).

21. *Historica Transilvaniae, Hungariae, Valachiae, et Moldaviae Descriptio*. Auctore Iohanne Filtich Gymnasii Coronensis Rect.

Manuscrisul conține o descriere geografică și istorică a Munteniei și Moldovei pînă la anul 1561. folio 9 foi nepaginate (Bibl. Brukenthal în Sibiiu).

22. *Iosephi Francisci Trausch Diplomatarium Transsilvanico-Valachicum* ab anno 1234—1862, addita Mantissa aliquot Notationum et Observationum de Valachis. 4° 280 foi nepaginate + 183 pagine. Biblioteca luterană din Brașov.

23. *Unmassgebliche Gedanken, wie von Seiten der sächsischen Nation diejenige Bittschrift beantwortet werden könnte, welche unter dem Nahmen der gesamten wallachischen Nation in Siebenbürgen wegen Wiederaufnehmung in die Concivilität der drey anderen Nationen Sr. KK. Majestät eingereicht.* folio, 13 foi nepaginate. (Ibid).

24. *Ausführliche Widerlegung* der im Namen der wallachischen Nation in Siebenbürgen unter dem Landtag 1791 Sr. KK. Majestät unterlegten — Klag und Bittschrift. folio 121 pag. (Ibid).

25. *Widerlegung der zu Klausenburg 1791 über die Vorstellung der wallachischen Nation herausgekommenen* Noten.

Acestui manuscrisul interesant, care se rapoartă la critica lui Josif Carol Eder, în *Supplex libellus Valachorum* se afla la o laltă cu mai multe documente privitoare la epoca acesta în biblioteca Episcopiei românești de la Orade. folio 243 foi nepaginate.

26. *Tractatū de alianță* între Michailu Radu Domnulu României și Georgiu Racoți Principele Transilvaniei 1659. Archiva statului din Buda.

27. *Tractatū de alianță* între Constantinu Basarabū Domnulu României și Georgiu Racoți Principele Transilvaniei. Ibid.

28. *Historia Episcoporum Valachicorum in Slavonia* fine sæculi 1600 usque 1670. 4° 28 pagine. Biblioteca muzeului transilvanu din Cluj.

Pe lângă aceste documente și manuscrise, cari formeză totu atâtea

isvóre prețioșe ale istoriei noastre naționale, cercetările mele, Domnule Președinte, s'au estinsu și la *operile inedite ale literaților români*, cari pe la finitul secolului trecut și începutul secolului presentu au dezvoltat o activitate extraordinară pentru luminarea și înălțarea nêmului românesc. Cele mai multe din scrierile lor au rêmăs, din cauza împrejurărilor de atunci, pînă astă-đi netipărite, ba nici nu aveam cunoscințe esacte despre totu ce au scrisu acesti erudiți și dacã manuscrisele mai existã și unde.

Astã-felã mi-a succesu să aflu din manuscrisele neobositului cronicarũ *Georgiũ Șincai* peste totũ 41 volume, parte în biblioteca de la Orade, parte în biblioteca museului transilvanũ din Clujũ.

Intre aceste 41 volume. 27 tomuri constitue :

29. *Colecțiunea de Documente la Cronica Românilorũ*, începndu de la primele neînțelegeri a le Romanilorũ cu Dacia pînã la anulũ 1803. Materialulũ acesta, colectatũ pentru unũ planũ cu multũ mai mare de cum a pututũ Șincai în ȕilele sale din urmã sã scrie *Chronica Românilorũ*, va aduce totũd'a-una servitiũ importante istoriografilorũ români.

30. Altũ manuscrisũ alũ lui *Georgiũ Șincai* de o însemnatã valóre este *Cronica sa latinã* de la anulũ 86 pînã la 1183, care am aflat'o în biblioteca museului transilvanũ din Clujũ, și *continuarca Croniceĩ acesteia* de la a. 1440-1448 gãsitã în biblioteca de la Orade. Opera acestã este cu atãtu mai prețioșã, fiindũ cã tractezã în limba latinã cele mai principale cestiuni din trecutul nostru istoricũ și anume retragerea legiunilorũ romane prin împãratulũ Aurelianũ și starea Românilorũ în Dacia pînã în secululũ alũ XII-lea.

31. Totũ în biblioteca museului transilvanũ din Clujũ am aflatũ și critica ce o făcuse censorulũ Martonfi la *Cronica* lui Șincai, despre alũ cãreĩ conținutũ pînã astã-đi aveamũ numai tradițiunĩ. Recensiunea lui Martonfi pörtã titlulũ : *Reflexiones in Chronicon Domini Georgii Sinkai*, și a fostũ înaintatã guvernulũ transilvanũ d'împreunã cu manuscrisulũ lui Șincai în 5 Martie 1814, iar dupã mörtea cronicarului nostru guvernulũ transilvanũ a donatũ opera bibliotecelũ museului din Clujũ.

32. E de lipsã a face mențiune aici și de *Cronica românescã a lui Georgiũ Șincai*. Manuscrisele autografe se aflã totũ în biblioteca museului transilvanũ din Clujũ. Ele se deosebescũ de textulũ croniceĩ publicate la Iași, cã sunt mai complete și conținũ rectificãrile unorũ erori ce se strecurase la prima redacțiune a Croniceĩ.

Totû în biblioteca de la Orade am aflatû încă următorele manuscrise necunoscute ale lui Georgiû Şincai :

33. *Responsum ad Crisim Iosephi Caroli Eder in supplicem Libellum Valachorum Transilvaniae.* folio, 12 foi nepaginate.

34. *Vocabularium pertinens ad tria Regna Naturae.* Manuscrisulû conţine unû vocabularû latino-romăno-magiario-germanû despre numirile plantelorû, mineralelorû şi animalelorû, şi altulû romano-latino-magiario-germanû. 4° 31 pagine.

35. *Scara I saû arătarea numelor şi a lucrurilor.* care se afla în cronica Romanilor ce începe de la a. 86 şi merge pină la anulû 1439. 8° 56 foi nepaginate.

36. *Index in Tomum I chronici Daco-Romani seu Valachici.* 8° 80 foi nepaginate. Manuscrisulû acesta formeză indicele la Cronica latină.

37. *Istoria Naturae saû a Fieret.* 4° 93 pagine.

38. *Scrisorile lui Şincai către guvernulû transilvanû şi inspectorulû Martonfi* în interesulû scolarelorû romănesci şi rezoluţiunile guvernului. folio 19 bucăţi.

39. *O scrisore a lui Georgiû Şincai către :* «Inelytum Regiæ Typographiæ Officium» din Buda prin care se apără în contra acuzărilorû făcute de Grigorie Obadovici din Banatû, că nu ar traduce bine cărţile romănesci.

40. *O scrisore a lui Şincai către episcopulû Vulcanû* în care îi mulţumesc pentru ajutorulû materialû ce i l'a promisû pină va trăi şi îl descopere că Boerulû Stefanû Marcella din Moldova l'a asiguratû că îi tipăresce Cronica cu spe-sele sale.

Din scrierile laboriosului şi eruditului *Samoilû Clain* am aflatû peste totû 76 volume, dintre cari voiû aminti aici următorele :

41. *Istoria Romănilorû din Transilvania şi Ungaria* pină în zilele împăratulû Franciscû II, d'impreună cu istoria romanilorû din Iacia aureliană. 4° 130 + 291 + 182 pagine. Biblioteca Episcopiei romănesci din Orade.

42. *Istoria Domnilor Țăret romănesci* din mulţi vechi şi noi scriitori culesă şi scrisă de P. Samoil Clain de Sad Ieromonachul din monastirea SSS Troiţa din Blajû. 4° 538 pag. Ibid.

43. *Istoria Domnilorû Țării Moldovet.* 4° 481 pagine. Ibid.

44. *Istoria bisericescă a Episcopiet romănesci din Ardelû.* 4° 235 + 158 + 286 pag. Ibid.

45. *Istoria Impărechiarit între Biserica Răsăritulû şi Apusulû,* care s'aû făcut pe vremea lui Michail Chelularie patriarchul Țarigradului. 4° 419 pag. Ibid.

46. *Dictionarium Valachico-Latinum,* folio 590 pag. + 2 foi nenumotate.

47. *Dreptulû firii saû legile firesci, ethica şi politica* în patru părţi împăr-

ită și întieș făcută și intru acestu chipu aședată pe limba românească de Ieromonachul Samoil Clain de la Sad — scrisă în Blajū 1787 în mănăstirea Știntei Troiță. Tom. I, 4° 173 pagine + 103 fol nepaginate; tom. II 4° 186 fol nepaginate. Biblioteca archidieceșană din Blajū.

Afară de operele acestorū autori mai există în biblioteca românească de la Orade încă alte 38 manuscrise diferite, parte din secolulū trecutū, parte de la începutulū secolulū presentū, cari tôte sunt o probă viuă despre zelulū și însuflețirea cu care se începuse mișcarea literară în epoca aceea.

Anume am aflatū în biblioteca românească de la Orade două manuscrise fôrte prețioșe ce conținū *Disputa ortografică* între filologil Petru Maiorū și Ionū Cornelli în privința ortografiei Dicționarulū de Buda. Aceste sunt :

48. *Reflexiones circa nonnulla puncta orthographiæ in Describendo Dictionario Valachico adhibendæ, in quibus cum Reverendissimo Domino Major non convenio.* Autorū Ionū Cornelli, 1815.

49. *Animadversiones in orthographiam Latino-Valachicam Reverendissimi Domini Corneli.* Autorū Petru Maiorū, 1815.

50. *Unū Dicționarū* în trei limbi: germană, latină și daco-română, scrisū de *Aureliū Antoninū Prædētis* la a. U. C. 2546 (1792). Despre autorulū acestui dicționarū serie Engel în «Geschichte der Moldau und Walachey» pag. 105, că trăia pe timpulū său în Iași și se apucase a scrie Istoria Moldovei. Dicționarulū lui Prædētis conține trei tomuri. Tom. I, folio 986 pag., tom. II, folio 778 pag., tom. III folio 624 pag.

51. *A lui Marco Antonin Filozofulū Commentarii.* 4° 104 fol nepaginate. Autorulū neînsemnatū.

52. *A lui Ovidie Naso despre Iubire* Cartea I, II, III, traduse de poetulū popularū Demetriū Meciū care a trăitū pe la a. 1816, folio 79 fol nepaginate.

53. *Scisio Gregorii in Moldavia Fodie.* Dramă în limba romană scrisă de fostulū Episcopū Samoilū Vulcanū în epoca de la 1777—1780. 4° 12 fol nepaginate.

54. *Istorie cum aū luat Turcū Feligradul,* și cum aū picat și s'aū risipit Grecil din împărăția lor, scrisă înainte de acesta la anul de la mântuirea lumei 1620 iară acum întorsă în limba românească. 4° 52 pagine. Autorulū necunoscutū.

55. Este de interesū să amintimū aici și *Corespondința* neuitatului Episcopū Samoilū Vulcanū cu fabulistulū *Dimătrie Cichindealū, (Samoilū Clainū), Șincai,*

episcopii Ionu Bobu și Vasile Moga în afaceri literare și naționale. 26 bucăți de la a. 1787—1828.

56. Manuscrisele inedite ale renumitului poet popular Ionu Baracă și a nume : *Retăcirile lui Ulise, Cartigan, Constantin, Atala, Leonora, Bundătea și inalta milostivire a craiului Cir, La meșulul nopții* s. a. cari le-am aflat în biblioteca d-lui Iosif Baracă din Brașov.

Din cărțile tipărite pînă acum dar necunoscute, mi-a succesu a descoperi în biblioteca colegiului reformatu din Tergulu-Muresulu unu *Catechismu romănescu* tipăritu cu litere latine în Alba-Iulia la anulul 1648. Acesta este cea mai vechia carte romănescă cunoscută pînă astă-zi în acestu gen și este memorabilă din punctulu de vedere alu ortografiei.

Totu asemenea am aflatu unu productu literaru alu nemuritorulu Georgiu Lazaru tipăritu la Viena cu litere latine, în a. 1808. Broșura se află în biblioteca contelului Samuilu Teleki și poartă titlulu : *Versury d' laude în limba Daco-Romaneaske la Logodirea prea Eneltzatului nostru milostiv imperat, stepen schi Tayke Frantzi*. 8° 7 pagine.

În fine am aflatu, în posesiunea d-lui maioru Nicolae Corcheșu din Cămpeni, o carte forte rară și forte multu căutată, anume: unu *Acatist* tipăritu de invetatulu Samoilu Clain la a. 1801 cu litere latine în Sibiiu, și care conține la începutu și unu tractatu de ortografiă română. D-lu maioru Nicolae Corcheșu avu amabilitatea să-lu doneze Academiei Romăne. Totu D-sa mi-a oferitu câte-va documente forte importante pentru istoria aniloru 1848/49, între cari este și *Descrierea strălucitei victorie de la Fântănele* ce au secerat'o Romăni în 5 Iuliu 1849. Iară Sănția sa Paulu Vela canonicu în Orade, ca semn de viulu interesu ce poartă pentru Academia, romană m'a rugatū să înaintezu în numele Domniei sale opera lui Laurențiu Toppeltin : *Origines et occasus Transylvanorum*. Viennæ Austriae 1762.

Totu asemenea și d-lu Stefanu Cacovenu, magistratu în Blajū, oferesce pentru biblioteca Academiei opulū : *Supplex Libellus Valachorum*.

Acestea sunt în scurtă, Domnule Președinte, de o parte lucrările, de altă parte rezultatele misiunii cu care ați bine-voit a mă onora în Sesiunea anului 1879.

Pe lângă cele 28 volume manuscrise expediate din Pesta, am onore a depune cu această ocaziune încă alte 12 caete, ca produs al cercetărilor și studiilor mele făcute în lunile din urmă. Iar despre succesele misiunii în completă nu voi întârzi, Domnule Președinte, a vă înainta la timpul său un raport general.

Exprimându onorabilei Academii profunder mea grațitudine pentru bună-voia cu care mi-a înlesnit terminarea acestor cercetări, vă rog, Domnule Președinte, a primi asigurarea pră deosebitei mele stime și devoțiuni.

Nic. Densușanu

PROCESUL-VERBALUL No. 23

ȘEDIŢA ORDINARĂ — VINERI 18 IANUARIU 1880.

Membrii preșinți : domni *Laurianu A. Treb.*, *Sion G.*, *Urechia V. A.*, *Aurelianu P.S.*, *Iacaloglu E.*, *Brândza D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion.*, *Stefănescu Gr.*

Sub președința d-lui : *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 oră.

Se citește și se aprobă procesul-verbal al ședinței precedente.

Nefiindă nici o comunicațiune la ordinea zilei, d. *Hasdeu* citește o notiță despre cuvintele *fămeiă = familia* și *gint = gens* în vechile texturi române.

Ședința se rădică la 2 ore p. m.

Președinte : *Ion Ghica.*

p. Secretar general : *Hasdeu.*

PROCESŪ-VERBALŪ No. 24

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ — VINERI 27 IANUARIU 1879.

Membrii prezinți : domnii *Hasdeu B. P., Laurianu A. Treb., Sion G., Maniu V., Urechia V. A., Aurel anu P. S., Bacaloglu Em., Brândză D., Felix I., Ghica Ion.*

Sub președința d-lui : *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 oră.

După ce s'au verificatū procesele-verbale ale ședințelorū de la 21 Decembre și 11 Ianuariū, s'a comunicatū Academiei de către d-lū Președinte discursulū de recepțiune alū d-lui *Dr. Vasici* și s'a decisū a se trāmite d-lui *Dr. Felix*, însărcinatū de a răspunde.

Ne fiindū nimicū la ordinea zilei, ședința se rēdică la 2 ore p. m.

Președinte: *Ion Ghica.*

p. Secretarū generalū : *B. P. Hasdeu.*

PROCESŪ-VERBALŪ No. 25.

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ PUBLICĂ — VINERI 1 FEBRUARIU 1880.

Membrii prezenți : domnii *Hasdeu B. P., Laurianu A. Treb., Sion G., Maniu V., Urechia V. A., Bacaloglu E., Brândză D., Felix I., Ghica Ion, Ștefănescu Gr.*

Sub președința d-lui : *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 oră.

Procesulū-verbalū alū ședințel trecute rămānēndū a se citi în șe-

dința viitoare, d-lu Președinte comunică o petițiune a d-lui Möckesch, însoțită de un specimen manuscriptu, coprinătoru de ceva ca un felu de dicționaru etimologicu germano-român, pe basa căruia autorulu solicită un ajutoru periodicu din partea Academiei, Se decide a se trãmite la Secțiunea filologică.

D-lu *V. A. Urrchiu* aduce la cunoscința Academiei o epistolă din partea d-lui Hans Hildebrand, din Stockholm, care ca directoru alu museulu archeologicu și alu cabinetulu numismaticu de acolo și ca secretaru perpetuu alu Academiei regale de bele-litera, propune stabilirea unu schimbū de publicațiunī între acele Institute și Academia Română.

Propunerea se primesce cu plăcere.

D-lu *Dr. Brândză* comunică două plante necunoscute, pe cari le-a descoperitū în România: una, crescendū mai alesū în pădurea de la Comana și pe care a numit'o *Paeonia romanica*, este o specie de bujorū, distinsă prin frumsețea florilorū și polimorfismulū frunzelorū. Acastă specie crește și în regiunea Galațiilor și a Tecuciulu, unde aū cules'o Guébhard, Edel, Czihak și Szabo, cari înse aū confundat'o din eróre cu *P. officinalis Retz.* Specimene din aceste din urmă localități, aflătore în erbariulu Candollean din Geneva, și în erbariulu museulu din Iași, aū permisū d-lui *Brândză* a constata că este anume *P. romanica*, iar nici de cum *P. officinalis Retz.*

A doua plantă, crescendū prin munții Vâlcei, este o specie nouă de *Galium*, pe care d-lu *Brândză* a numit'o *G. Baillonii* în onórea ilustrulu botanistū de la Paris. Ea este remarcabilă prin marea' asemănare cu *G. latifolium Michx.* specie americană din munții Carolinei, faptū importantū din punctulū de vedere alu geografiei botanice.

D-lu *Gr. Ștefănescu* aduce la cunoscința Academiei descoperirea unor oseminte fosile în cariera de petrișu de la Bălănoia lângă Giurgiu. Nu este înse unū scheletū întregū, după cum exageraseră unele țiare. D-lu *Ștefănescu* a făcutū o excursiune și a constatatū la fața loculu,

că completu este numai capulu, care totuși s'a scosu și acela în fragmente.

Este importantu că osemintele descoperite nu aparținū unui singuru individū, ci la trei. Capulu este alū unui *Elephas meridionalis*, dint' o epocă înse mai nouă de câtū celū descoperitū anū pe valea Călnăului din Buzău, de vreme ce depositulū de la Bălănoia e quaternarū. Deosebitū de oșe de elefantū, d-lū *Stefănescu* a constatatū fragmente de cōrne de cērbū. S'au luatū dispozițiuni pentru a se depune acele fosile la museū.

D-lū *V. A. Urechia* aduce la cunoscința Academiei decisiunea ce s'a luatū de către comitetulū Macedonianū de a înzestra pe Românū din Macedonia, Tesalia și Epirū cu cărți bisericesci, cari de o cam-datā le lipsescū cu desăvârșire, fără ca ei să se pōtā servi cu ale nōstre proprie, din cauza dificultăților linguistice. D-lū *Urechia* a cređutū de cuviință a supune acēstā chestiune Academiei și a o consulta asupra modalității celei mai nimerite pentru a întîmpina o necesitate națională atātū de simțită.

În urma unei discuțiuni, la care iad parte d-nii *Ion Ghica*, *Laurianū* și *Hasdeū* se decide ca acelea cărți să fie în dialectulū macedo-romānū, curățitū înse după puțință de grecesime și turcisme. În privința fonetică se admite înlocuirea sunetelo. ă derivate *hi, ghi, li*, prin primitivelo *fi, bi, pi*, de vreme ce și la noi poporul pronunță în multe locuri *hie, ghine, liviorū* etc. fără ca totuși să fie îngreuiatū de a înțelege în cărți scrierea cea organică: *fie bine, piciorū*. Morfologia și sintaxa urmēzā a rămānē cele specifice macedo-romāne. Sub raportulū lexicū, se crede oportunū a însemna josū în note sinonimele daco-romāne la acele cuvinte cari nu exista și la noi. ceea ce s'ar putē întinde pînā la unū punctū și asupra unor particularități morfologice prē divergenți de ale nōstre.

D-lū *V. A. Urechia* citește apoi o notiță onomastică topică macedo-romānă, pe care l'a comunicat o d-lū Apostolū Mărgăritū și care se alăturā pe lângā procesulū-verbalū de față.

Cu această ocaziune d-lă *Hasdeu* enumeră pe mai mulți scriitori neo-greci renumiți, cari au fost de origine macedo-română.

D-lă S. Haretu depune teza de doctorat în științele matematice de la facultatea din Paris a d-lui Emanuel David, intitulată *Studiul integralelor abeliane de ală treilea felă*. D-lă David a reușit a completa în această privință memoriul anterior ală lui Briot, astfel că ambele lucrări împreună resolvă, în cazul celă mai generală, problema propusă de iacobi și de care s-au preocupat de asemenea D-nii Clebsch și Gordan. D-lă Haretu comunică apoi din partea D-lui St. Hepites, ingineră și doctoră în științe, tabloulă completă pe anulă 1879, ală observațiiloră meteorologice făcute de D-sa în Brăila, care conține temperatura mediă, maximă și minimă, înălțimea barometrică, umiditatea aerului, tensiunea vaporiloră, direcțiunea vântului, cuantitatea de plăiă, etc., avândă tot-o-dată mediile lunare și media anuală pentru fie-care colonă.

Pe lângă acăsta, d-lă Hepites alătură și ună diagramă, menită a reprezenta în modă grafică media diurnă a observațiiloră sale. D-lă Haretu crede că lucrarea d-lui Hepites merită atențiune și încurajare, pe care D-sa le-a și primită deja din partea mai multoră meteorologiști din Europa, mai alesă d-lă Mascart de la Pars, și d-lă Wild de la Petersburg.

Se decide a se trāmite lucrarea d-lui Hepites la Secțiunea științifică.

D-lă Haretu pune în vederea Academiei o lucrare a sa propriă, a-nume despre trei seriă cu câte două dimensiuni și de ună numără infinită de termiși, cari, deși termenulă loră generală este de o formă fōrte complicată, sunt totuși converginți, au aceeași sumă, și acăstă sumă se exprimă cu ajutorulă unei funcțiunii trigonometrice și a unei integrale eliptice. D-lă Haretu a calculată totă-o-dată limita superiōră și inferiōră a restului loră, în cazulă cândă nu s'arū considera decâtă ună numără finită de termiși. Cu aceeași ocaziune d-lă Haretu a dată peste o altă seriă, ală cărei termenă generală este funcțiunea de ună parametru, u . Numărulă termeniloră săi este

finită și funcțiunea de n , fiindu înse de observată că suma seriei este totu-dă-una egală cu 1 ori-care ar fi n . Dacă $n = \infty$, numărul termenilor seriei devine infinit, și totuși suma sa rămâne totu egală cu 1.

Se decide a se trâmite la Secțiunea științifică.

Sedința se rădică la 4 și jumătate ore post-meridiane.

Președinte: *Ion Ghica*.

p. Secretarū generalū: *B. P. Hasdeu*

ANEXA D.

NOTIȚA ONOMASTICĂ TOPICĂ MACEDO-ROMÂNĂ COMERCIAȚĂ DE D-LE APOSTOLU MARGARITĂ.

Pe pōlele orientale ale muntelui Pindū, cōprinse în Thesalia, sunt situate următōrele sate și orāșele romānescē:

1. Orașul *Tricala*, capitala districtulū *Tricala* în partea apusană a Thesaliei, este locuitū de Turci, de Romāni și de Greci. Romāniū din acestū orașū sunt și mai numeroși și mai însemnați sub tōte raporturile, materiale și morale. Toți locuitorii acestui orașū sunt în numărū de 12,000, din carī a treia parte sunt Romāni.

2. *Halicho*, are 200 familii tōte romānescē, și este situatū la patru ore distanță de orāșelulū romānescū Minciū (Mețovo) la sud-estū, și 14 ore departe de Tricala sud-vestū.

3. *Selineasa* cu 150 familii tōte romānescē, 5 ore departe de Minciū sud-estū și 14 ore de Tricala.

4. *Cotur* cu 100 familii tōte romānescē, 6 ore departe de Minciū și 8 ore de Tricala.

5. *Libența* cu 200 familii tōte romānescē, 5 ore departe de Minciū și 10 de Tricala.

6. *Viliciani* cu 100 familii romānescē, și în aceeași distanță ca și Libența de Minciū și de Tricala.

7. *Doliant* cu 100 familii. 6 ore departe de Minciū și 12 de Tricala, 2 ore la răsăritu de Viliciani.

8. *Cornu* (*Cragnia*) cu 800 familii toate romănesci, 2 ore la sudu de Doliani.

9. *Dragocișta* cu 150 familii romănesci. 2 ore la sudu de Cornu.

10. *Ameru* (*Palio-melia*) cu 100 familii, 1 oră departe la sudu de Dragovișta.

11. *Giurgia* cu 80 familii. 1 1/2 oră departe de Ameru spre sudu.

12. *Gardichî* cu 200 familii, 1 oră departe de Giurgia spre răsăritu.

13. *Muceara* cu 80 familii, 1 oră departe de Gardichî la sud-estü.

În Cantonulu Pôrta. dependinte de *Tricalu* :

14. *Orghilî* (*Tiflo-sclî*) cu 80 familii. 3 ore departe de Muceara la răsăritu.

15. *Camnianî* cu 100 familii, 1 oră departe de Orghilî la nordü.

16. *Deși* cu 100 familii, 1 oră departe de Camnianî la nordü.

17. *Pira* cu 100 familii. 1 oră departe de Deși la estü.

18. *Vitrinico* cu 90 familii, 2 ore departe de Pira la răsăritu.

19. *Petruli* cu 180 familii, 1 oră departe de Vitrinico, la răsăritu.

20. *Coteana* cu 70 familii. 1 oră departe de Petruli la răsăritu.

21. *Perniaco* cu 60 familii, 1 oră departe de Coteana la răsăritu.

22. *Apano-Perniaco* cu 70 familii. 1 1/2 oră departe de Perniaco, la sudu.

23. *Aivan* cu 95 familii 1 1/2 oră departe de Apano-Perniaco la răsăritu.

24. *Palio-hori* cu 65 familii 1 1/2 oră departe de Aivan la sud-vestü.

25. *Drauște* cu 110 familii, 2 ore departe de Cornu la răsăritu.

26. *Calogrianî* cu 70 familii. 2 ore departe de Palio-horî și Cornu.

27. *Clinovo* cu 210 familii, 1 1/2 oră departe de Coclî la nordü.

28. *Nevoda* (*Ventișta*) cu 250 familii, 2 1/2 ore departe de Clinovo la vestü.

29. *Golocașdi* 85 familii. 2 ore departe de Costeana la vestü.

30. *Costeana* cu 350 familii. 3 1/2 ore departe de Nevoda.

31. *Buronicu* cu 100 familii, 1 oră departe de Gudovașdi la nordü.

32. *Coelî* cu 60 familii, 1 1/2 oră departe de Buronicu la răsăritu.

33. *Lujești* cu 50 familii, lângă Sclineasa la răsăritu de Coclî.

Sate și orașele totu romănesci situate pe pölele occidentale ale muntelui Pindü : *coprînse în Epiriu*.

34. *Calariti* (*Calariiti* în limba greacă) cu 300 familii. situatü 12 ore departe de lanina la sud-estü.

35. *Siracu* cu 700 familii, 1 oră departe de Calariti, spre nordü.

36. *Palio-hori* cu 110 familii. 1 oră departe de Siracu spre nordü.

37. *Mañuchi* cu 300 familii. lângă Siracu spre vestü.

In districtul de Minciü (Mețovo) :

38. Orașelul *Minciü* pe deplin românesc cu 1200 familii, situat pe muntele Pindü. 12 ore (40 kilometre) departe de Orașul Ianina spre est-nord-estü.

39. *Malucași* cu 250 familii, pe pölele orientale ale Pindului, 3 1/2 ore departe de Minciü la răsăritü.

40. *Amerü* (Melia), 3 1/2 departe de Minciü la nord-estü cu 100 familii.

41. *Chiare* cu 150 familii, 1/2 oră departe de Minciü spre răsăritü.

42. *Vultinosü* cu 50 familii, 2 ore departe de Chiare spre apusü.

43. *Cuțulenü* cu 200 familii, 2 1/2 ore departe de Amerü spre sudü.

Orașul *Minciü* (Mețovo) cu susü dișele cinci sate, Malacași, Amerü, Chiare, Vultinosü și Cuțulenü formözä exarchia bisericească, dișe de Mețovo, care nu depinde de arhierul localü, ci d'adrechtü de patriarchia care recunöșce numai Exarchulü alesü de Românii locuitorii ai orașului *Minciü* (Mețovo).

In Cantonulü de Hașa, între Thesalia, Epirü și Macedonia, și dependinte din Tricala, parte din Grebena :

44. *Paltenü* cu 50 familii, 5 ore departe de Minciü spre răsăritü.

45. *Generazili* cu 40 familii, 1 1/2 oră departe de Paltenü la sudü.

46. *Sturgea* cu 45 familii, 1 oră departe de Generazili la sudü.

47. *Harziuzli* cu 50 familii, 1 oră departe de Sturgea la sudü.

48. *Ciorani* cu 60 familii, 2 ore departe de Harziuzli la sudü.

In Cantonulü Zagori pe pölele occidentale ale Pindului și spre nordü de orașul Ianina, sunt situate următoarele sate romänesci :

49. *Dragaili*, cu 150 familii, 6 ore departe de Ianina, spre nord-estü.

50. *Tresteniçü* cu 160 familii, 1 oră departe de Dragaili la nordü.

51. *Grebenișile* cu 450 familii, 2 ore departe de Tresteniçü.

52. *Florulu* cu 150 familii, 1 1/2 oră departe de Grebenișile spre nordü.

53. *Cernesi* cu 200 familii, 1 1/2 oră departe de Florulu la nord-vestü.

54. *Macrinili* cu 150 familii, 1/2 oră departe de Cernesi spre apusü.

55. *Lacra* (Laișta in Grecește) cu 600 familii, 4 ore departe de Macrinili spre nordü.

56. *Dubrinova* cu 450 familii, 1 1/2 oră departe de Lacra spre nord-vestü.

57. *Leșnița* cu 150 familii, 1 oră departe de Dubrinova spre apusü.

58. *Palo-hori* cu 120 familii, 1 oră departe de Lacra spre nord-estü.

59. *Bacasa* (Vuvusa in Grecește), 170 familii, 4 ore departe de Lacra spre răsăritü.

În Districtul de Grebene situată pe pârâiele orientale ale Pindului se află următoarele sate și orașele românești :

60. *Perivoli* cu 750 familii, 2 ore departe de Băeasa spre răsărit; 6 ore departe de Minciu (Mețovo) spre nord.

61. *Turia* (Crania în Grecește) cu 350 de familii, 5 ore departe de Perivoli la sud-est.

62. *Abela* cu 400 familii, 1 oră departe de Perivoli la nord.

63. *Smixi* cu 120 de familii, 2 $\frac{1}{2}$ ore departe de Abela la nord.

64. *Samarina* cu 1500 familii, 2 ore departe de Smixi la nord-vest.

În Districtul de Colnița pe pârâiele occidentale ale Pindului se află următoarele sate românești :

65. *Furca* cu 250 familii, 1 $\frac{1}{2}$ oră departe de Samarina la nord-vest.

66. *Armata* cu 70 familii, 2 ore departe de Samarina spre sud-vest.

67. *Breaza* cu 120 familii, 1 $\frac{1}{2}$ oră departe de Samarina la sud.

68. *Pădi* cu 100 familii, 3 ore departe de Samarina la apăs.

69. *Păio-seli* cu 150 familii, 2 ore departe de Pădi spre apăs.

Pe lângă sus arătate sate și orașele, locuite numai de Români, în cari nu există nici o familie grecească, turcească, bulgărească, jidănească, său de altă origină, mai sunt o mulțime de alte sate și orașe în Thesalia și Epiru, a căror populațiune este mixtă, adică compusă de Români, Greci, Turci, Albanezi și Jidani, precum spre exemplu sunt Orașele Ianina, Preveza, Arta, (în Epiru); Larisa, Turnavii, Ceariceani, Doinoco, Cardita, Veleștinu, Armiro, Volo, Macrița, Portarea etc. (în Thesalia). Și în genere mai în toate satele și țergurile Epirului și Thesaliei, și mai ales în timpul de iarnă, există un număr de ore-care de Români, cari sunt acolo comersanți, meșteri și industriași, iar prin sate se ocupă cu crescerea și înmulțirea vitelor.

PROCESŪ-VERBALŪ No. 26.

SEDINŢĂ ORDINARĂ — VINERI 8 FEBRUARIU 1880.

Membrii prezinți: domnii *Hasdeu D. P.*, *Laurianu A. Treb.*, *Sion G.*, *Maniu V.*, *Melchisedeciu P. S. S. Episcopu*, *Urcehia V. A.*, *Aureliani P. S.*, *Bacalogh E.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Stefănescu Gr.*

Sub președința d-lui : *G. Sion.*

Ședința se deschide la 1 oră.

După citirea și aprobarea procesului-verbalu alu ședinței trecute, se comunică o adresă din partea d-lui de Höller, membru alu Academiei din Viena, prin care trimite Academiei Române o disertațiune în limba germană despre românismul celui de alu doilea imperiu bulgaru sub dinastia Asanilor.

Se primesce cu recunoștință, recomandându-se Secțiunii istorice.

Se citește o adresă din partea Bibliotecii centrale din Iași, prin care constată că ea nu posedă nici una din publicațiunile Academiei Române.

Se decide a se trimite toate publicațiunile în câte două exemplare cerându-se totu deodată de acolo 10 exemplare din Letopisițe, prima edițiune.

D-lu *Gr. Stănescu* prezintă procesul-verbalu alu Secțiunii științifice, prin care, după însărcinarea ce i s'a datu în ședința precedentă, se pronunță asupra valorii observațiunilor meteorologice făcute la 1879 în Brăila de către d-lu dr. St. Hepites. Secțiunea crede oportunu a se publica aceste observațiuni în *Analele* Academiei, d'impreună cu diagrama ce le însoțește.

Opiniunea Secțiunii se aprobă.

D-lă *Lauriană* dezvoltă următoarea propunere :

«1. Să se cumpere imediată pentru Academiă :

«a. Ună orologiă cu pendulă,

«b, Ună barometru ,

«c. Ună termometru ,

«d, O busolă,

«2. Aceste instrumente să se așeze în sala Academiei. Scriitorii Academiei, sub direcțiunea a trei membrii din Secțiunea științelor exacte, să facă observațiuni pe fie-care zi de trei ori: dimineața, la medă-zi și séra. și să le însemne.

«3. Să se însărcineze unulă sau două membrii din Secțiunea științelor exacte a face observațiuni astronomice pentru determinarea meridianului, după care să se pôta așeza ună cadrană în grădina botanică dindărătulă statuei lui Michailă.

«Observațiunile se potă face de o căm dată cu teodolitulă, care se află în cabinetulă de fizicalie.

«4. Două sau trei membrii din Secțiunea științelor exacte să se însărcineze a merge la Școlă militară, a intra în relațiune cu maiorulă Căpitănenu, a lua cunoștință despre instrumentele meteorologice și astronomice ce se află acolo și a raporta la Academiă.

«Dacă este acolo ună mai bună teodolită, să se ceră de la d-lă maioră cu împrumută pentru observarea meridianului. Să se înformeze dacă este acolo ună bună cercă meridiană, dacă e așezată și se potă face observațiuni cu dînsulă și să raporteze la Academiă despre acestea pînă la Vinerea viitoare. 15 Februară 1880.

«5. Acel membrii din Secțiunea științelor exacte să se informeze dacă să află în Bucuresci de vîndare vre-ună cadrană calculată pentru latitudinea geografică $44^{\circ}26'0''$. În casă cândă s'ară afla, să se cumpere, în casă contrariu să se comande la Paris sau la Viena.»

D-lă *Gr. Ștefănescu* observă că nu se pôte dispune de fonduri înainte de întrunirea Sesiunii generale.

D-lă *Lauriană*, răspundendă la această obiecțiune, amintesce precedentulă cumpărării unei colecțiuni numismatice după propunerea

d-lui *Sturza*, pentru care Sesiunea generală a dat în urmă un bilu de indemnitate. D-sa nu se îndoesce că Sesiunea generală va aproba uă cheltuială atât de utilă și chiaru necesară.

D-lu Haretu face mai multe obiecțiuni asupra elementului practicū alū propunerii d-lui *Laurianu*, și anume : termometrulu serve bine a-fară, iar nu în cameră ; o pendulă bună este prea scumpă ; observațiunile, pentru a fi adevăratū științifice, trebuescū făcute celū puținū din oră în oră ; meridianulū este deja determinatū la Școła militară, dar nu pôte servi pentru Bulevard, unde se cere o determinare a parte : fiindū necesitate de a se determina numai direcțiunea meridianulu, acōsta se pôte face lesne și cu teodolitulū d-lui membru *Bacaloflu*, fără a se aduce acela de la Școła militară, a căru aședare arū fi prē anevoiōsă ; apoi însăși aședarea cadranulu ca și acea busolei este scumpă. D-lu Haretu crede că Academia arū face mai bine de a cumpēra instrumente și de a le trāmite prin districte, de unde să se comunice apoi observațiunile făcute acolo, care ne lipsescū de o caudatā mai cu desēvērșire.

D-lu *Sion* cere a se trāmite propunerea d-lui *Laurianu* la Secțiunea științifică.

D-lu *Gr. Ștefănescu* manține opiniunea sa de a se aștepta pînă la întrunirea Sesiunii genērale

D-lu *Laurianu* insistă de a nu se amāna măsurile de luatū, cu alātū mai multū că Sesiunea genērală este tot-dē-una împovărată de prē multe lucrări. Cātū privesce obiecțiunile d-lui Haretu, d-lu *Laurianu* respinge din principiu teoria de a nu se face nimicū atunci cāndū nu putemū face ceva perfectū. Dacă nu avemū instrumente excelente, să ne mulțumimū de o cam datā cu altele mai puținū bune, dar totuși sā facemū ceva. Perfecțiunea în tōte este relativă și gradatā. Cheltuiala pe care o arū necesita propunerea D-sale, n'arū trece multū peste 1000 lei, și D-sa susține din nou cu încrederea că Sesiunea genērală o va aproba cu satisfacțiune.

Ne mai fiindū nimicū la ordinea zilei, ședința se rădică la 4 ore p.m.

p. Președinte : *Sion*.

p. Secretarū-genēralū : *B. P. Hasdeu*.

SECȚIUNEA ȘTIINȚIFICĂ

PROCESŪ-VERBALU No. 2.

ȘEDINȚA DIN 7 FEBRUARIU 1880.

Membrii prezinți : domnii *Aurelianu P. S., Bacaloșu E., Brândză D., Felix I., Ștefănescu Gr.*

Sub președenția d-lui : *Em. Bacaloșu*, vice-președinte.

Ședința se deschide la 1 oră d. am.

Secțiunea științifică, în număr de cinci membri, întrunindu-se astăzi pentru a-și da părerea dacă tablourile de observații meteorologice făcute în anul 1879 de d-lu Dr. Ștefan C. Hepites la Brăila, observații prezentate de d-lu Spiru Haretu, membru corespondent, în ședința Academiei de la 1 Februarie curentă, și trimise de către acesta în cercetarea acestei Secțiuni, a examinat cu atențiune aceste tablouri și, avându în vedere că, după arătările autorului, instrumentele cu cari observăz sunt procurate de la constructori cu autoritate în această materie, avându asemenea în vedere și cunoștințele observatorului, este de părere că aceste observații, împreună cu diagrama ce le însoțește, merită să fie publicate în *Analele Academiei*.

Gr. Ștefănescu. Em. Bacaloșu. Dr. I. Felix.

P. S. Aurelianu. Dr. Brândză.

PROCESŪ-VERBALŪ No. 27.

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ — VINERI, 15 FEBRUARIŪ 1880.

Membrii prezinți : domnii *Hasdeu B. P.*, *Lucrivanu A. Treb.*, *Sion G.*, *Maniu T.*, *Melchisedech P. S. S. episcopu*, *Aurlianu P. S.*, *Bucaloglu E.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Stefănescu Gr.*, *Ghica Ion.*

Sub președința d-lui : *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 oră p. m.

După ceirca și aprobarea procesului-verbalu alți ședinței precedinți, d-lu Președinte comunică o adresă din partea Ministeriului de Finance, prin care se trâmite Academiei române unu vechiu sigilū comunalū.

Se primesce cu recunoștință și se decide a se depune în colecțiunea de medalii.

D-lu Președinte face cunoscutū, ca prin d-lu *A. I. Olobescu* a comandatū sigiliile Academiei la d-lu Stern din Paris.

D-lu *E. Bucaloglu*, anunțândū discursulū său de recepțiune despre *Calendarū*, cu răspunsulū se însărcinază d-lu *Ion Ghica.*

D-lu *Sion*, proponendū a se da unu ajutorū d-lui *G. Popescu*, care a publicatū unu catalogū alți cărților române eșite în ultimil 6 ani, cesțiunea se amână pină la Sesiunea generală.

Ne mai fiindū nimicū la ordinea zilei, ședința se rădică la 2 și jumătate ore p. m.

Președinte : *Ion Ghica.*

p. Secretarū-generalū : *B. P. Hasdeu.*

PROCESŪ-VERBALŪ No. 28.

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ — VINERÎ, 22 FEBRUARIŪ 1880.

Membrii preșinți: domnii *Hasdeu B. P.*, *Laurianu B. Treb.*, *Ionescu N.*, *Maniu V.*, *Melchisadeucă P. S. S. episcopulă*, *Aurclianu P. S.*, *Bacaloglu Em.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion.*

Sub președința d-lui : *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 oră.

După citirea și aprobarea procesul-verbalu alu ședinței trecute, d-lu Președinte comunică din partea d-lui profesorū Kanitz de la Clujū, împreună cu o adeseă scrisă romănesce într-unu modū care produce cea mai plăcută impresiune asupra Academiei, lucrarea intitulată : *Plantae Romaniae hucusque cognitae.*

Să trâmite la Secțiunea științifică, din sinulū cărei d-lu *Dr. Brândză* se însărcinează a face despre acesta operă o dare de sēmă.

D-lu *Dr. Felix* comunică programă congresulū alu treilea internaționalū de igienă, care urmēză a se ține la Torino in cursulū anului, punēndū totū-o-dată cestiunea, dacā n'arū fi bine a se trâmite acolo unū delegatū și din partea Academiei.

După o discuțiune la care iaū parte d-nii *Aurclianu* și *Ion Ghica*, d-lu *Felix* se ofere a pleca cu propriile sale spese pentru a reprezenta Academia la acelu congresū.

Propunerea se primesce cu mulțumire.

Ne mai fiindū nimicū la ordinea zilei, ședința se ridică la orele 3 și jumătate p. m.

Președinte : *Ion Ghica.*

p. Secretarū generalū : *B. P. Hasdeu.*

PROCESŪ-VERBALŪ No. 29.

ȘEDINȚA ORDINARĂ — VINERI 29 FEBRUARIU 1880.

Membrii preșinții: domnii *Hasdeu B. P., Laurianu A. Treb., Sion G., Maniu V., Melchirescu P. S. S. episcopu, Aurelianu P. S., Bacaloiu E., Brândză D., Felix. I., Ghicu Ion, Ștefănescu Gr.*

Sub președinția d-lui: *Ion Ghicu.*

Ședința se deschide la 1 oră.

După citirea și aprobarea procesului-verbalu alu ședinței precedente, se comunică două cereri din partea d-lui G. Popescu: una însoțită de unu manualu manuscrisul de geografia țeriloru române; alta anunțându că a completatu notițiile sale asupra bibliografiei române din ultimul an; ambele cerându unu ajutoru din partea Academiei. Se decide a se trasmite prima petițiune la Secțiunea istorică, iar cea-l-altă la Secțiunea filologică.

Se succedū apoi următoarele comunicațiuni:

1. Din partea d-lui *A. Odobescu*, din Paris, cum că Institutulul Franciei și alte societăți de acolo au primitu schimbul publicațiuniloru lorū pe publicațiunile Academiei Române.

2. Declarațiunea d-lui avocatul G. I. Periețeanu, cum că se însărcinează cu plăcere de a pleda într-unu modu gratuit in procesulū intentatū de cătră Academia Română d-lui Constantinū Zappa, oferirea primindu-se cu recunoștință.

3. D-lū Barack, bibliotecarū universitarū de la Strasburg, mulțumesc pentru trāmiterea publicațiuniloru Academiei Române.

4. D-lū sculptorū C. Cauer, anunță că monumentulū funerarū alu repausatului academicū A. Papiū Ilarianū este aproape gata, cerându a se trāmite inscripțiunile ce vorū avē a figura pe piedestalū. Se decide a se comunica acēstă cerere d-lui *Odobescu*, care fusese însărc-

cinată împreună cu d-lă *A. T. Lauriană*, cu elaborarea aceloră inscripțiuni.

5. Bibliotecarul univarsitară din Iași răspunde Academiei Române, că din prima edițiune a Lectopisitorului Moldovei nu posedă nici un deposit.

6. D-lă Pușcariu trimite un model perfectonat al instrumentului *stereometru* pentru a înlocui pe celăl provisoriu, pe care îl depusese pentru a concura la premiul Lazarev.

7. D-nii *Dr. Felix* și *Dr. Brândză* depun discursurile lor de recepțiune.

Ne mai fiindă nimic la ordinea zilei, ședința se rădică la 4 ore p.m.

Președinte : *Ion Ghica*.

p. Secretaru generală : *B. P. Hasdeu*.

PROCESU-VERBALU No. 30.

ȘEDINȚA ORDINARĂ PUBLICĂ — VINERI 7 MARTIE 1880.

Membrii presinți : domni *Hasdeu B. P., Lauriană A. Treb., Ionescu N., Munie V., Melchisedeciu P. S. S. episcopu, Aurdianu P. S., Brândză D., Bacalagiu Em., Felix I., Ghica Ion*.

Sub președința d-lui : *Ion Ghica*.

Ședința se deschide la 1 oră.

După lectura și aprobarea procesului-verbală ală ședinței precedente, se procede la lectura următoareloră memori și notițe :

1. D-lă *V. A. Urechia* face o comunicațiune despre călătoria lui La Motraye la Tiglina, în timpul petrecerii acolo a lui Carol ală XII-lea, arătându cu această ocașiune, în conformitate cu mai multe alte scrieri

sincronice persistența elementului românesc în așa numitul Budiac și chiar în Dobrogea. Notița intrăgă se adaugă în anexă.

2. Cu ocaziunea notiței d-lui *Trechia*, d-lu *Husden* comunică 6recari detalii asupra modului cum s'a introdus treptat6 elementul bulgar6 în Besarabia în urma anexării ei la Rusia, și insistă asupra punctului, că în epoca acelei anexări nu era nici o diferență etnică între Besarabia de sus6 și cea de jos6, ambele fiind6 considerate ca egalmente române în așelăm6ntul6 dat6 Besarabiei de cãtră împ6ratul6 Alexandru I la 1818.

D-lu *Dr. Brândză* face o dare de s6mnă despre partea I a publicațiunii d-lui A. Kanitz : *Plantae Romaniae hucusque cognitae*, care cuprinde dintre plantele thalamiflore și calyciflore 1076 specii, arătate ca cresc6ndu în România după indicațiunile lui Czihak, Szabo, Edel, Guébhard, Lèveillé, A. Schott și ale D-rului Brândză.

Pe lângă acestea, opusculul6 d-lui Kanitz, mai cuprinde câte-va specii, arătate după indicările lui Schur, Banka, etc., ca cresc6ndu pe frontariile despre Transilvania și Banat6, precum și câte-va date botanice despre Dobrogea. D-lu *Brândză* arată că, de și publicațiunea d-lui Kanitz nu cuprinde observațiunile personale și nu este completă, nefăc6ndu nici o mențiune de observațiunile lui Hoffmann și alții, ba nu este nici cu totul6 nouă, fiind6 analogă cu *introducțiunea Prodrumul6i Florei Române* de *Dr. Brândză*, cu t6te astea este o compilațiune laborioasă și interesantă.

Terminând6, *Dr. Brândză* nu se îndoiesce că Academia se va grăbi de a mulțumi d-lui Kanitz pentru că o ține în curent6 de lucrările sale botanice.

D-lu *Hasdeu* comunică o notiță făcută la 1871, de cãtre *P. S. S. episcopul6 Melhiselecă*, despre manuscriptele române ce se aflau atunci în biblioteca repositului episcop6 Dionisie de la Buzău; mai nuscripte f6rte importante, nu numai cronice și cãrți bisericesci, dar și așa numitele cãrți poporane în redacțiune veche : *Alexandria*, *Scris6rea lui Christos6*, *Trepetică*, *Gromovnică* etc.

Cu ocaziunea comunicațiunii d-lui *Hasleu*, d-lu *Ion Ghica* dă-amănunte asupra originii bibliotecei reposatului episcopu *Dionisie* și asupra fazei în care se află ea actualmente.

D-lu *Bucalșu* citește o notiță despre materia radiantă, a patra stare de agregatiune a materiei, ipotesă emisă pentru prima oră în trecătū de către *Faraday*. Recentele experimente ale lui *Crookes*, prin cari se încerră a da acea ipotesă ca ceva demonstrabilū, sunt interesante ca fapte, ca fapte înse cari mai tôte se explică prin curenturi electrice în golū și nu ne obligă de a admite existența materiei radiante. Mișcările radiometrului sunt și ele puținū decisive, de ore-ce ele nu probéză altū-ceva de călū numai că mișcările undulatore cari propagă lumină, căldură etc., și arū pute prin ciocniri să producă și repulsiuni, se eseculă mai lesne în spațuri cu aerū răritū. În fine, influența magneților asupra luminei electrice. efectele calorice a fluxului electricū în tuburi *Geissler* și alte asemenea fenomene, sunt cunoscute ca fapte, rămâne înse foarte problematicū dacă ele necesiteză și mai alesū dacă ele demonstrează existența materiei radiante.

Ședința se rădică la 4 ore p. m.

Președinte : *Ion Ghica*.

p. Secretarū generalū : *B. P. Hasleu*.

ANEXA E.

Domnilor,

Aserțiunile cele mai surprinzătoare s'au făcutu de diplomați, adeseori, în interesul cauzei lor. Nici concluziunile științei, nici evidența cea mai strălucită n'au opritu diplomația pe această cale, din momentu mai alesu ce a știut că îndărătul se stă gata să i susțină aserțiunile, ori cătu de neintemeiate, o numerosă și pulinte oștire.

Una din acele aserțiuni surprinzătoare a fostu mai anii trecuți aceea că *Bulgeacul* Basarabiei fusese o țără cu totul desertată de Români și ocupată numai de Tătari încă de mai multe secole.

Negreșitu că la asemenea aserțiuni s'au răspunsu victoriosu, totuși am credutu utilu a insera în *Anule* Academiei unele date proprii a lumina cu lumina adevărată această chestiune rădicată de o diplomație interesată.

Unulu din scriitorii puțin cunoscuți între noi, necunoscutu lui Șincai înse, este *La Mottraye*. Elu ne ofere câte-va pasaje foarte prețioase asupra întrebării: *Era sañ nu Basarabia sudică țără locuită de Români ori numai de Tătari?* Vomu aduce îndată aceste pasaje, după ce vomu fi amintitu ceea ce credem utilu a se sci despre *La Mottraye* și despre operele lui.

La Mottraye, marturu ocularu a petrecerii regelui Carolu XII la Tighina, este, după mine, o fântână istorică cu multu mai prețioasă de cătu tote cele de ordinaru consultate. Voltaire nu era de părerea acesta pentru că avu de a definde în contra atacurilor lui *La Mottraye* opera sa *Histoire de Charles XII*. Se scie că marele enciclopedistul francezulu a imprimatu opera acesta pentru prima dată la 1734 adică câțiva ani mai în urma publicării operelor lui *La Mottraye*. Acesta atacă imediatu scrierea lui Voltaire în opulu ce publică cu titlulu *Remarques historiques et critiques sur l'histoire de Charles XII* imprimată în 1732.

Asemenea certy susținu Voltaire și în contra lui Northberg, capelanul regelui Carolu, care publică la Stockholm în 1740 două volume în folio în limba suedeză cu titlul *Istoria lui Carolu alu XII-lea, regele Suediei*. Voltaire a putut să cite lucrarea lui Northberg în traducerea franceză a lui Warmholtz, tipărită la Haga (1742), trei volume în quarto. La Moltraye și Northberg atacaseră pre Voltaire, convenindu ambii că acesta e mai mult un scriitor fantastic și iar nu un istoric. Voltaire, care a răspuns în o edițiune ulterioară a operei sale la criticele ce i se făcuseră (1), e departe de a fi rădicat în asemenea răspunsuri fote obiecțiunile și de a fi întimpinat toate criticele provocate. Cu totu respectul ce călă să întâlnească numele marelui scriitor francez, nu putem să nu ne amintim propria lui declarațiune cătră doctorul Poissonnier care, întors din Rusia, mersese să viziteze pe Patriarhă la Ferney și culezase săl arate numeroasele erori ale ultimei sale cărți : *« Histoire de l'empire de Russie sous Pierre le grand. »* Voltaire ară fi răspuns lui Poissonnier : *« mon ami, les Russes m'ont donné de si bonnes pelisses et je suis très frileux. »* Într'adeveru *« Charles XII »* al lui Voltaire, ca și *« Histoire de l'empire Russe »*, trebuiesc a fi citite numai în confruntare cu opere, pôte mai puțin bine scrise, dar mai puțin părtinitore Rușilor.

Vomă observa aci că Voltaire, dacă părtinesce lui Petru, nu se declară mai puțin scriitor de lucruri drepte. În edițiunea de la 1748 face o lungă digresiune prin care își rîde de scriitorul care se depărtază de adevăr. La această ocaziune Voltaire plătesce un tribut de laudă unui istoric român prin vorbele următoare (p. 127) :

« Un moine grec, un moine latin écrivent que Mohamet II a livré toute la ville de Constantinople au pillage: qu'il a brisé lui même les images de Jesus-Christ et qu'il a changé toutes les églises en mosquées. Ils ajoutent, pour rendre ce conquérant plus odieux, qu'il a coupé la tête à sa maîtresse pour plaire à ses janissaires. qu'il a fait éventrer quatorze de ses pages pour sa-

(1) Veđi *Notes sur les remarques de La Moltraye*.

Veđi declarațiunea lui în privința lui Northberg din edițiunea de la 1748 și scrișoarea lui cătră Northberg din 1744 în n^o, 16 pagini după citirea traducerii lui Warmholtz.

«voir qui d'eux avait mangé un melon. Cent historiens copient ces misérables fables: les dictionnaires de l'Europe les repètent. Consultez les véritables annales turques recueillies par le *Prince Cantémir*, vous verrez combien tous ces mensonges sont ridicules.»

Voltaire, care lăuda pre Cantemir ca istoric, a greșit și el ca alăți istorici pre cari i-a criticat. Marele scriitor n'a consultat toate fântânile de cari puté dispune scriindú «*Histoire de Charles XII.*» Se citămú aci câte-va din aceste fântâni :

1. *Les campagnes de Charles XII roi de Suède par Grimmet.* 1707. 2 vol. in 18°.
2. *Mémoires pour servir à l'histoire de Charles XII imprimés par le secrétaire hollandais Theyls. Leyde, 1722, in 12°.*
3. (?) Charles XII de Limaret 1709 (?) Paris.
4. Carol XII de Schmans. Hale 1719-1720.
5. Remarques historiques et critiques sur l'histoire de Charles XII. par Mr. de La Mottraye. 1732. in 12°.
6. Remarques sur l'histoire de Charles XII de Voltaire. par N. M. (Nemetz). Francfort 1738. in 8°.
7. Histoire de Suède sous le règne de Charles XII. par Limiers, 6 vol. in 12°. La Haye 1740. Prima edițiune e din 1725).
8. Histoire militaire de Charles XII roi de Suède depuis l'an 1700 jusqu'à la bataille de Pultava, écrite par ordre exprés de Sa majesté, par M. Gustave Adlerfelt chambellan du Roi. On y a joint une relation exacte de la bataille de Pultava. avec un journal de la retraite du roi a Bender. Amsterdam, 1740, 4 vol. in 12°.
9. Hist. de Charles XII roi de Suède, par I. A. Nordberg. Stokholm, 1740, 2 vol., in fol. (în limba suedeză).
10. Histoire d'un seigneur polonais (Poniatowski) sur l'hist. de Suède par M. de Voltaire 8°, 1741.
11. Hist. de Ch. XII. de M. Nordberg, traduite du Suédois par Warmholz. La Haye. 1742. 30, in 4°.
12. Anecdotes du séjour du roi de Suède à Bender. ou lettres de M. le Baron de Fabrice pour servir d'éclaircissement à l'hist. de Charles XII. Hamburg. Chez Chrétien Herold. 1760.
13. Réflexion sur les talents militaires et sur le caractère de Charles XII. par le roi Frédéric II. 12 exemplaires Berlin, 1760, (Nu citéză pre Voltaire).
14. Voyage de deux français en Allemagne. Danemark, Suède, Russie et Pologne, fait en 1790-92, par M. Fortia de Piles, 5 vol. in 8°, Paris, Desemne 1796.
15. Mémoires concernant l'histoire de Charles XII, publiés par Gust. Floderus,

in 8°. I-IV volum, Stockholm. 1819-26, (note foarte numeroase și foarte minuțioase reculese după valetul său Hultmann) Originalul e la bibl. de Upsal.

16. Histoire moderne des états Européens par Schöll. 16 vol., 8°, Paris, 1830-1834.

17. Histoire de la Suede par Geyer. 1 vol., grand in 8°, Paris 1843.

18. Carl. XII 's brevveling... Correspondance de Charles XII. principalement avec sa soeur la princesse Ulrique Eleonore. de 1698-1709, par P. A. Waltmark, 1830. in 8° (suedeze).

19. Que a Carolo XII post pugnam Pultavensem de pace acta sint et que fuerint consilia Gærzii. Disertatio academica,—auctore F. F. Carlson. Upsalæ, 1848. in 8°.

20. Récits de l'histoire de Suède par Fryxel, (in suedeza).

21. Lettres inédites du roi Charles XII. texte suédois, traduction française, avec introduction, notes et fac-simile. publiées par M. A. Gessroy. Paris, imprimerie impériale, 1853, in 8°.

22. M. Kogălniceanu, fragments tirés des chroniques Moldaves et Valaques. pour servir à l'histoire de Pierre le Grand. Charles XII.

Este straniu cu Voltaire, care-și imprimă opulă la 1731, să nu fie cunoscută ori să nu fie voită a căta din acești scriitori. unii multă anteriori lui. Nici opera anonimă a cavalerului R., publicată în Franca încă fiindu în viață Carolu alu XII-lea, după cecerea Ducesei de Burgonia, nici opera lui Limiers, cu atât mai puțin a lui Schmaus, publicată la Hal în 2 volume în 8° (1719 la 1720), și încă cu atât mai puțin opera atât de reinarcată a lui *La Mottraye* n'au fostu puse la îndemăna lui Voltaire? Ce-î mai multă, acesta confundă și mai apoi o scriere în locul celei-l-alte. Așa în prefața de la 1748 confundă critica lui *La Mottraye* cu cartea intitulată «*Remarques d'un seigneur polonais sur l'histoire de Charles XII*» care este opera *Comitelui Pomiatowski tipărită la 1741!*

Dar ce vomă dice încă de aserțiunea lui Voltaire din următoarele edițiunl, în cari scrie că *La Mottraye* a fostu servitorul, domesticul lui Fabriciū, amicul favoritu alu lui Carolu XII?

La Mottraye, n'a fostu domesticul lui Carolu XII ci unu învățatū călătorū, care, cum o putem vedē în chiarū opera lui, tipărită la 1727, (pagina 12, tom. II) a fostu cu distincțiune primitū de Carolu XII și de Fabriciū, la Bender.

Dar, lăsându de a ne ocupa de erorile voluntare și nevoluntare ale lui Voltaire, să facem cunoscință cu însăși opera lui La Mottraye, de la care ne amî propusî de a aduce informațiunii despre populațiunea romînescă a Basarabiei sudice.

Cartea lui La Mottraye se intitulăză : *« Voyages du Sr. A. de La Mottraye, en Europe, Asie et Afrique, où l'on trouve une grande variété de recherches géographiques, historiques et politiques, sur l'Italie, la Grèce, la Turquie, la Tartarie Crimée, et Noyage, la Circassie, la Suède, la Laponie, &c. comme aussi des relations fidelles des événemens considérables arrivés pendant plus de XXVI années que l'auteur a employées dans ses voyages: comme de la Révolution en Turquie et du déthronement du dernier Sultan : De la guerre entre les Turcs et les Russiens, et de la paix conclue sur le Pruth, où l'auteur étoit présent : des affaires et de la conduite du feu Roi de Suède à Bender, et pendant les quatre années qu'il a été en Turquie : de son retour en Suède, de ses campagnes en Norwège, de sa mort, et des changemens arrivés la dessus. Ouvrage enrichi d'un grand nombre de Cartes, plans, et figures en Taille-douce, représentant des choses rares et curieuses de l'antiquité, comme des Médailles, Inscriptions, Idoles, Lampes et autres restes des anciennes Villes, Colonies et Peuples, ou des productions de l'art &c. de la Nature &c.* Doué volume in folio tipărite la Haga, la Johnson et J. van Duren, la anulă 1727.

În tomulă ală 2-lea ală acestei opere, de la capitululă I pină la pag. 210, aflămă numerose locuri unde La Mottraye se ocupă de omeni și de lucruri cari interesăză propria noastră istorie.

La pagina 10 La Mottraye, narândă călătoria sa prin Tulcea spre Ismailă, trece o insulă, apoi :

Après en avoir traversé une autre plus petite, nous primes un bateau pour Ismaeli. C'est une ville assez spacieuse, avec une belle mosquée, bâtie par feu Ismael, Kislar-Aga du dernier Sultan, à qui ce Prince l'avait donnée pour son apanage.

La plupart de ses habitans sont Valaques ou Moldaves. Ils payent leur haratche directement à la Porte et semblent préférer la domination immédiate

« à celle des Voivodes qu'elle donne *à leur pays*. Nous traversâmes ensuite un désert de vingt-cinq à trente lieues, où commence la Tartarie d'*Akerman*. Je l'appelle désert, à cause que nous n'y rencontrâmes que deux ou trois hutes, faites par des gardeurs de chevaux, dont nous vîmes divers grands troupeaux, qui paissaient l'herbe çà et là. Nous gagnâmes le 9 de Juin d'assez bonne heure *Canchani*, petite ville ouverte, et qui est comme la capitale de cette Tartarie : elle obéit au *Han* : Ses principaux habitants sont *Valaques* et *Moldaves*, comme à *Ismaeli*. »

Aşa dăra din primul pășu alțu lui La Mottraye în *Budgeacū*, allă abia două trei colibe de tătari păzindū hergheliū de cai în stepela Basarabene, iar la *Ismaili* și *Canchani* ca principali locuitorī pre Romāni.

Darū ce'l pasă diplomației de asemenea adevăruri!

Totuși, Domnilorū, noi să continuămū a le urmări în paginela următoare ale operei lui La Mottraye.

La pagina 31 (tom. II) autorulū vizită tabera lui Carolū XII la *Varnitza*. Elū dă planulū aceleī localități și ne spune : « c'est un petit village de *Moldaves* et de *Valaques*. »

Maī departe, mergendū tocmai la *Akerman*, La Mottraye spune : « Nous traversâmes divers villages d'*Akerman*, qui étaient habités par des *Moldaves* et des *Valaques*. » (pag. 38)

Despre *Tătari* dice La Mottraye, că ei nu iubeați să stec în una anume localitate « ils n'aiment pas à rester longtemps dans un même endroit, surtout lorsqu'il n'y a rien à piller. » (pag. 125)

Antagonismulū dintre Tătariū venetici în Basarabia și dintre Romāniū adevărați stăpāni ai locului se pōte vedē și din îmbrāșișarea ce cesti din urmă, Romāniū, daū causei lui Carolū XII. Pe cândū Tătariū sunt puși de Turci să inconjore tabera de la *Varnitza*, ca să oblige pre Carolū XII a se supune ordinorū din Constantinopole. Ţeraniū moldoveni cu felurite stratageme întroducū în *Varnitza*, la Carolū XII, care cu proviziuni.

Faptele aceste, relatate la pag. 133, tom. II, cum eraū posibile dacă arū fi fostū adevăratū că *Budgeaculū* nu era locuitū de moldoveni ci numai de orde barbare, tătari, turci ? (1)

(1) A se consulta : *Histoire philosophique et politique du Commerce, de la navigation et des colonies des anciens dans la mer Noire par Formaleoni, Venise 1789.*

Să terminăm amintind ceea ce dice și Peyssonel (1) în privința locuitorilor unor localități din Basarabia :

«La Bessarabie, aujourd'hui le Budgeac, est une grande Province des états du Khan. Les principales places de commerce qu'elle renferme sont Bender, Kaw-schani, Akkerman, Kily, Ismail et Kicheki. Bender est la plus importante. Elle est grande, très forte et très-peuplée. Il y a dans cette ville *des rayas Moldaves*... Leur nombre égale et peut être surpassé celui des musulmans... *Kaïschani* est une ville située à six lieues au sud de Bender: elle est habitée par des Tartares, des Moldaves....

On trouve dans le Budjac plusieurs bourgs et villages le long du Niester, depuis Akkerman jusqu'à Bender; on les appelle *Jali-Keuiler* ou les villages du rivage: ils sont presque tous habités par des Moldaves.

Moldoveni prelutindene, chiar și alături cu Tătarii invadați, dar nu numai Tătarii! D'aceia cartea «*Nouveau théâtre du monde*», tipărită la Paris în MDCLXI, la pagina 881 dice că Basarabia este țară a Moldovei : «Le turc possède encore en Bessarabie, qu'on tient pour une des provinces de la Moldavie, les villes de Kihn, Beremen ou Moncastre. Ces villes furent prises par le Turc avec le pays en 1485.

Permiteți-mi, spre a termina, să revin la La Mottraye, lăsându-lui să vă spună că el nu este de părerea că actuala noastră *Constanța* sau Kiustendge, cum persistă guvernul a o numi, este vechiul *Tomis* al lui Ovidiu. La Mottraye descinde mai la vale, dără la Mangalia, pre care dice că Moldoveni (cari o locuiesc ?) o numiau Tomisovara, iar Turcii *Pangala* și acolo se grăbesc a întreba pre ună popă creștină de nu știe ceva despre Ovidiu ?

— Cum nu, răspunde sântul părinte; a fost un sântu calolicu romanu care a suferit martiriul pentru religione!

Gândiți, Domnilor : auzorul lui *Ars Amandi* trecu în calendarul mucenicilor catolici!

Asemene : *Viaggio in Valachia e Moldavia*. Milano, MDCCCXXII. — *Id. Beiträge zur Europäischen Länderkunde von F. Grafen v. Karaczan*, Wien, 1818.

(1) *Vedî* : *Traité sur le commerce de la mer Noire de Peyssonel*, Paris, 1787.

Fie, noi vom ierta cu plăcere pre bietul popă *moldavii* ori grecii de lege, care nu știu cine era Ovidiu, dară nu vom ierta totu atâtu de lesne *diplomația* falsificătoare istoriei etnice a țeriloru române!

Am disu.

V. A. Urechia.

PROCESU-VERBALU No. 31

SEDINTA ORDINARA — VINERI 14 MARTIE 1889.

Membru presinți domnit: *Alexandri V., Hasdeu B. P., Laurianu A. Treb., Maniu F., Melhisedech P. S. S. episcopulu, Urechia V. A., Aurelianu P. S., Barotoglu Em., Brândză D., Felix I., Ghica Ion.*

Sub președința d-lui *Ion Ghica*.

Se citește și se aprobă procesulu-verbalu alu ședinței precedinți.

Se comunică o adresă din partea d-lui Codru Drăgușanu, în numele societății *România jună* din Viena, care solicită de a i se oferi unele publicațiuni ale Academiei. Această cerere se aprobă cu plăcere.

Se comunică o nouă diagramă de observațiuni meteorologice, făcute la Brăila de d-lu ingineru Hepiles. Se recomandă Secțiunii științifice.

D-lu *Alexandri* rădică cestiunea bibliotecii d-lui Mitică Sturdza de la Scheia, care după informațiunile d-sale aru fi dispusă a o desface: o bibliotecă foarte importantă pentru istoria română mai în specie și care, pe lângă cărți, coprinde unu numărū insemnatū de chisove, monete, portrete, arme istorice etc.

Urmandu o discuțiune, la care iaū parte d-nii *Ion Ghica* și *Hasdeu*, se decide a se lua informațiuni particulare despre modalitatea în care s'ar puté face achizițiunea acelei biblioteci.

Ședința se rădică la 3 ore p. m.

Președinte : *Ion Ghica*.

p. Secretaru generalu : *B. P. Hasdeu*.

PARTEA II

SESIUNEA GENERALĂ DIN ANULU 1880.

SESIUNEA GENERALĂ DIN ANUL 1880

PROCESŪ-VERBALŪ No. 1

ȘEDIŢA DIN 18 MARTIE

Membrii prezenți :

Din Secțiunea literară d-nii : *Alexandri V., Cavagiani I., Haseleș B. P., Lauriană A. Treb., Maiorescū T., Quintescu N., Sion G.*

Din Secțiunea istorică d-nii : *Babosiu V., Baritiu G., Hodosiu I., Maniu V., Melchisedecū P. S. S. Episcopulă. Papadopolă-Calimachă A.*

Din Secțiunea științifică d-nii : *Aurelianu P. S., Baculoșlu Em., Brândză D., Felix I., Ghica Ion, Teclu N., Vasici P.*

Sub președința d-lui : *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 oră.

Facându-se apelul nominal, se constată numărul suficient al membrilor pentru deschiderea Sesiunii generale.

Se citește și se aprobă procesul-verbal al ședinței precedente.

D-lu Președinte comunicându că, *A. S. R. Domitorul* a bine-voit a declara că va președe în persoană la deschiderea solemnă a acestei Sesiuni, se decide ca acea deschidere să se facă joi la 20 ale lunii.

Se comunică adresele d-loru membri *N. Crețulescu, Fătu, Sturdza și Siera*, cari anunță că nu voru lua parte la lucrările acestei Sesiuni.

D-lu *Babesiu* face o declarațiune analoăă din partea d-lui membru *A. Mocioni*, care e împedicatü de a putu veni din cauza morbului.

Se decide ca în ziua următoare, marți în 19 ale lunii, să se țină ședință în Secțiuni.

Ședința se rădică la 3 ore p. m.

Președinte : *Ion Ghica*.

p. Secretarü generalü : *B. P. Hasdeü*.

PROESÜ-VERBALÜ No. 2

ȘEDINȚA SOLEMNÄ DIN 20 MARTIE.

Membrii preșenți :

Din Secțiunea literară d-nii: *Alexändri V., Caragiani I., Hasdeü B. P., Laurianü A., Treb., Maioröscu T., Quintöscu N., Sion G.*

Din Secțiunea istorică d-nii: *Babesiu V., Bariliu G., Holosiu I., Ionescu N., Maniu V., Melchisedecü P. S. S. Episcopliu, Urechia V. A.*

Din Secțiunea științifică d-nii: *Aurélianü P. S., Bacadoglu E., Brändzä D., Felix I., Ghica Ion, Ștefănescu Gr., Teclu N., Vasici P.*

Sub președinția A. S. R. Domnitorului.

Ședința se deschide la 1 oră.

După citirea apelului nominalü *A. S. R.* face următoarea alocuțiune :

«Domnilorü! Sunt mändru a deschide prima sesiune ordinară a «Academiei Romäne. Doröscü din inimă că lucrările Academiei să fie «folositoare limbii și literaturii noastre naționale. Nuuñerulü membri- «lorü fiindü suficientü, declarü deschisä sesiunea Academiei pentru «anulü 1880.»

După invitaținea *A. S. R.*, d-lu *Hasdeu* citește raportul general, alăturat aci în anexă, despre activitatea morală și starea materială a Academiei în intervalul după Sesiunea extra-ordinară.

Trecându-se la ordinea zilei, d-lu *Bacaloga* citește discursul său de recepțiune despre *Calendarul*, urmându apoi răspunsul din partea d-lui *Ion Ghica*, ambele avându a se publica în *Anale*.

La orele 3 și jumătate p. m. *A. S. R.* rădică ședința.

Președinte : *Carol*.

p. Secretar general : *B. P. Hasdeu*.

ANEXA A.

RAPORTUL GENERAL

ASCUR

LUCRĂRILOR EXECUTATE ÎN CURSUL ANULUI DE LA SESIUNEA 1879 PÎNE LA SESIUNEA GENERALĂ DIN MARTIE 1880.

Alteța Văstra Regală,

Domnilor colegi,

Morbulu colegului nostru d-lu *A. Olobescu*, a căruia lipsă din țera a lăsatu o lacună momentană, dar foarte resimțită, în simțul Academiei, m'a chiămatu a-lu înlocui în calitate de Secretar general, tocmai atunci când acestă sarcină a devenitu mai anevoioasă.

Incepū dar prin a cere indulgența D-lorū Văstre dacă nu voiți fi în stare a'mi îndeplini misiunea cu acelu deliciosu talentu de expunere, cu acea stăruitoare îngrijire, cu acea râvnă neobosită cari caracterisă într'unu gradū atățu de înaltu pe eminentulū nostru Secretar general.

Lucrările executate de către Academiă în intervalul de la Sesiunea extraordinară și pînă astăzi, deși destulū de însemnate, au fostu

totuși mai puține de cum ne-am fi putut aștepta. Acesta provine din diferite cauze, dintre care una poate cea mai esențială este transformarea radicală luată de către Academiă, avându drept consecință necesitatea de a ne adapta treptat la condițiile noului organism.

Lucrările asupra cărora cred că de cuviință a alege mai în special atențiunea D-lor Văstre sunt :

1. Prelungirea misiunii d-lui N. Densusianu, încuviințată în Sesiunea trecută, ne a procurat un nou avut material, din spiciuirea bibliotecelor Ungariei și ale Transilvaniei. Raporturile D-sale și întreaga colecțiune a copiilor și extractelor pe care le a adus se vor pune în vederea D-lor Văstre, pentru a fi cercetate și apreciate, ceea ce ne va convinge și mai mult, speru, despre extrema utilitate și chiaru necesitate a unor asemenea misiuni.

2. Colecțiunea noastră numismatică s'a mai învaluțit prin cumpărarea unor prețioase exemplare din muzeul principelui pe Montenuovo, pentru care Academia a cheltuit numai 5000 lei, restul pînă la 7500 fiindu acoperit, cu intervenirea d-lui *Dimitrie Sturdza*, prin o generoasă colecți privată. Pe lângă acesta, prin aceeași intervenire, Academia a primit mai multe exemplare importante în daru de la principele Ipsilanti și de la d-lu Ormosz.

3. Prin grațiositatea Augustului nostru Suveranu. Protectoru și Președinte onorariu alu acestui corp, s'a pus pe unu timpu indeterminat la dispozițiunea Academiei Dipticulul Monastirii Bistrița din Moldova în limba paleoslavică, începutu a se scrie pe la începutul secolului alu XV-lea sub Vodă Alexandru celu Bunu, urmându apoi pînă la Stefanu celu Mare și mai josu : unu monumentu de o mare valoare istorică prin amăruntale ce ne dă asupra originilor Moldovei și mai alesu prin mulțimea numelor proprii personale. O copiă după acestu dipticu s'a executat sub direcțiunea subscrisului de către ser-

vițiul centralu alu Archivelor Statulu, și — după ce se va termina colaționarea lui — se va depune in biblioteca Academiei.

4. Monumentulu funerarü alu neuitatulu nostru colegü A. Papiu Iliarianü, cu care s'a însărcinatü Academia, a fostü executatü de către renumitulü sculptorü Cauer, lipsindu-i de o cam datä numal inscripțiunea. Modelulu pôte fi pusü in vederea D-lorü vöstre. Așezarea definitivä a monumentulu pe morinöntulu reposatulu va avé locü celü multü într'unü intervalü de douë lunü.

5. Biblioteca Academiei s'a inavüțitü multü in cursulu anulu, parte prin cumpărări parte prin donațiuni, dupe cum vë va incredința unü raportü specialü alü Comisiunii respective.

Catä sä constatämü cu o via multümiré că donațiunile mai cu sémä, carü promitü a deveni din ce in ce mai dese și mai insemnate, probëzä interesulu ce äü începutü sä lü pôrte particularil pentru progresulu Academiei. Dintre donatoril actuali, d-lü generalü Adrianu meritä o deosebitä gratitudiné. Catä sä adaugemü, cu acëstä ocaziune, că Academia a stabilitü dejä schimbulü de publicațiuni cu mai multe Societäli învëțate străine, și anume cu Societatea literarä serbä. Societatea limbelorö romanice de la Montpellier, Academia regalä de la Stockholm, și acum de curëndü — după energica inițiativä luatä de d-lü *A. Odobescu* — cu Institutulu Franciei. Sperämü că in cursulu acestui anü cerculu schimbulü de publicațiuni se va întinde și asupra mai multorö alte societäți savante din Europa.

6. Cărțile tipărite, depuse pentru premiile anuale ale Academiei in conformitate cu art. 58 din Regulamentü, care fixëzä termenulu depuneril lorü pinä la 31 decembre a anulu ce precede, äü fostü de astä datä numeroșe, mai alesü in ramura literarä. La timpulü cuvenitü, câte unü exemplarü s'a trämisü la fie-care membru alü Comisiunii respective, care va avé a vë pune in curentü despre rezultatulu aprețierilorö sale.

7. La premiul Năsturelă despre: *Epoca literară a lui Mateiu Basarab și Vasile Lupu*, al cărui termen s'a prelungit până la 1 septembrie expirat, nu s'a înfățișat nici un memoriu, ceea ce se poate explica pînă la un punct prin natura materiei pre atât de grea, pe cât și de interesantă.

8. La premiile de traduceri din limbile clasice au concursit 4 încercări din Herodotă, una din Plutarhă, 4 din Pliniu cel tînăru, cari toate s'au comunicat pe rînd membrilor din Comisiunile respective.

9. Trecîndu la publicațiunile Academiei constatăm că :

a) Tomul XI Secțiunea II din Anale, cuprîndu memoriile și notițele citite în Sesiunea generală din 1878, s'a terminat și s'a împărțit membrilor Academiei.

b) Tomul XII din Anale, îmbrățișîndu Sesiunea extraordinară din anul trecut, va fi terminat chiar în cursul acestei săptămîni.

c) Memoriul premiat al d-ului Gr. Tocilescu despre Dacia, care face parte din Tomul X Secțiunea II din Anale, n'a eșit încă la lumină, atît din cauza dificultăților tipografice, cum și din a lipsei autorului din țară, ceea ce aduce înîntîzieri la corecturi și la re-viziuni; s'au tipărit totuși pînă acum 17 cîte. afară de cari s'au litografiat la Paris mai multe stampe archeologice.

d) Dintre publicațiunile Comisiunii lexicografice, s'a terminat reproducerea Catehismului de la 1656, făcută de d-lă G. Barițiu, care a în-ouit de un studiu asupra reformei în Transilvania și de un glosar. Reproducerea Psaltirii lui Coresi, cu care s'a însărcinat d-lă Hasdeu, s'a început deja în conformitate cu decisiunea luată în Sesiunea anulat trecut; publicarea inse a înîntîzită din mai multe cauze, pentru cari însuși d-lă Hasdeu urmărește a și da sîmna. În același mod a înîntîzită reproducerea manuscrisului *Varlaam și Ioasaf* de Lidriște Năsturelă, cu care este însărcinat d-lă A. Odobescu. Una din dificultățile întîmpinate de ambele aceste publicațiuni este lipsa tipografică a caracterelor cirilice. Trebuie să

mai adăugăm, că nu s'a publicat încă de asemenea Glosarul prin care are să se încheie reproducerea *Pravilei de la Gorova* sub îngrijirea d-lui *A. Odobescu*.

e) Din publicațiunile Cantemiriane, volumul care cuprinde *Istoria Ieroglifică* și lucrări inedite mai merunde ale lui Cantemir, este aproape terminată de către d-lu *A. Odobescu*, mai lipsind numai glosarul și introducerea. Tratatul *despre viața lui Constantin Cantemir* și *Collectanea orientalia* sunt de asemenea aproape gata.

10. În conformitate cu art. 25 din Statute d-nii *Ion Ghica, Bacaloglu, Felix, Teclu, Brâmbușă* și *Vassici* și-au trimis discursurile lor de recepțiune, cari se vor citi în cursul acestei Sesiuni și la cari s'au însărcinat a răspunde d-nii *Hasdeu, Ion Ghica, Aurelianu, Babesiu* și *Felix*.

11. În cursul anului mai multe chestiuni importante s'au dezbătut și mai multe memorii și notițe s'au citit în ședințele ordinare săptămânale, de cari veți bine-voi a lua cunoștința din procesele verbale, publicate deja și pe cale de a se mai publica în *Monitorul oficial*, de unde s'au reproduși și în extracte separate ce vi se vor pune la dispozițiune.

12. Cred că de cuvânt a aduce la cunoștința D-lor vâstre neplăcuta pozițiune în care s'a aflat Delegațiunea de a intenta un proces d-lui *C. Zappa* pentru a-l sili de a se conforma pe deplin, în calitate de executor testamentar al fericitului nostru donator *Evanghelic Zappa*, cu dispozițiunile relative la Academia.

Procesul pendinte contra Epitropiei bisericești S-ta *Vineri* pentru venitul moșiei *Satul nou*, câștigat la prima instanță, a ajuns dinaintea Curții de Apel, unde s'a însărcinat a-l susține d-lu *C. Bosianu*. În aceeași fașă se află procesul contra d-lui *Constantinescu* pentru donațiunea repositului *Mateescu*.

13. După o întrebare ce i s'a făcut din partea Ministerului Instrucțiunii Publice, Academia l-a indicat că calea cea mai prop-

priă pentru stringerea și conservarea anticlilităților cari s'au descoperit și se voru mai descoperi în Dobrogea. Din nefericire lipsa mijloacelor nu ne-a permis, prin trimiterea unei misiuni speciale, de a lua o parte directă la studiul archeologic, etnografic și topografic al acestei regiuni atât de interesante.

14. Fără a vorbi despre Dobrogea în specie, Romania întregă ascunde încă multe tesaur pentru istoric și mai cu seamă pentru naturalist și lingvist. Spre a le pute scormoni, de o cam dată măcar în parte, înlesnind membrilor săi mijlocele de a face excursiuni, Academia a solicitat pentru ei câte unu bilet permanent de circulațiune pe căile ferate ale țării. Constatăm înse cu regret că această dorință, atât de legitimă, nu s'a putut satisface.

15. Trecând acum la cestiunea comptabilității casei Academiei, am onore a chiama atențiunea D-văstre asupra budgetului votat la 4 iulie 1879.

I. Mai înainte de toate mi permit să indic o erore la facerea acelu budget despre a cărei existență s'a convins și comisiunea însărcinată cu această cercetare.

Erorea în cestiune este următorea :

§ I. Venituri.

a. Saldu excedentului cu care a început anul 1878 — 1879 a fost	L.	32,751.04
b. Excedent de cupone la Renta română de 1 aprilie 1879 la fondul economiilor. lucrări istorice	L.	250 —
c. Adaus de subvențiunea de la Statu neprevădu în bud- getul 1878 — 1879.	L.	5,000 —
d. Cheltueli făcute mai puțin în 1878 — 1879 de cât prevederile budgetare.	L.	16,446.17
Totalul creditul Comptului Excedent	L.	54,447.21
e. Venitul anului de la 1 iuliu 1879 pînă la 29 februarie 1880, astu-felu precum este prevădu în budgetu.	L.	24,573 —
Totalul venitului	L.	79,020.21

§. II. Cheltuieli.

a. Cheltuielile făcute în 1878—1879 peste prevederile bugetare sunt de lei 7,054.89 din cari se scade suma avansată tipografului de lei 2795, alu cărui complitu s'a saldatu debitoru rămâne L. 4,259.89

b. Spese extrabudgetare pentru Sesiunea extraordinară pină la 1 iuliu 1879. > 19,305.25

Totalu sumelor cheltuite peste budgetul 1878—1879 înainte de Sesiunea extraordinară a anulu 1879—1880 L. 23,565.14

c. Cheltuieli prevădute în budgetul pentru exercitiul 1 iuliu 1879—29 febr. 1880 > 65,435.41

Totalu cheltuielilor. L. 89,000.55

Resultă excedentă în minus. L. 9,980.34.

Astă-felă dar anulă 1 iuliu 1879—29 februarie 1880 se încheia cu o lipsă din erore de lei 9,980.34 iar nu cu un excedentă în plus de lei 11,414.81 bani precum se arată în budgetul votat în Sesiunea extraordinară.

Cartea mare a comptabilității arată că excedentul de venituri ce resultă din 1878—1879 de lei 30,882.07 bani coresponde întocmai cu țifrele noastre de mai sus și adică :

Excedentă Lei 6,541.92

Fondul Zappa > 10,132.55

> Cuza > 951.55

> Economiloră, sciințe, naturale . . . > 560 —

> > Lucrări istorice . . . > 1,954.55

> Năsturelă Herescu > 10,741.50

Suma Lei 30,882.07

Sumele comptului de mai susă . Lei 30,882.07

Excedentulă cu care a început anulă 1879—1880 Lei 32,751.04

Excedentulă de venituri pe 1878—1879 . . . > 21,696.17

Suma > 54,447.21

Se scade :

Totalu sumelor cheltuite în mai multă peste prevederile budgetulu 1878—1879. . . . Lei 23,565.14

Totalulă ca mai susă. Lei 30,882.07

Comisiunea convingându-se de erorea de mai susă, a chibșuită reduceri la pagratele cheltuieliloră astă-felă ca să nu se producă ună deficită de Lei 9,980.34.

Reducerile pînă la 29 februarie 1880 sunt după cum urmează .

<i>A fostă prevedută a se plăti la paragr.</i>		<i>S'a plătit.</i>		<i>A ramasă restă</i>	
Litera a	Lei 2,409.75 b.	Lei	2,408.75 b.	Lei	1 — ban
> b >	3,000 — >	>	2,120 — >	>	880 — >
> c >	7,000 — >	>	3,380 — >	>	3,620 — >
> d >	666.66 >	>	499.99 >	>	166.67 >
> e >	705 — >	>	235 — >	>	470 — >
> f >	1,600 — >	>	1,600 — >	>	— — >
> g >	2,400 — >	>	2,400 — >	>	— — >
> h >	5,440 — >	>	5,440 — >	>	— — >
> i >	964 — >	>	918.30 >	>	45.70 >
> j >	1,200 — >	>	476 — >	>	724 — >
> k >	650 — >	>	647.58 >	>	2.42 >
> l >	300 — >	>	78.70 >	>	221.30 >
> m >	300 — >	>	300 — >	>	— — >
> n >	5,800 — >	>	2,070.30 >	>	3,729.70 >
> o >	2,000 — >	>	1,000 — >	>	1,000 — >
> p >	6,100 — >	>	5,993 — >	>	107 — >
> q >	1,000 — >	>	1,000 — >	>	— — >
> r >	2,000 — >	>	1,985.86 >	>	14.14 >
> s >	7,000 — >	>	5,031.80 >	>	1,968.20 >
> t >	400 — >	>	400 — >	>	— — >
> u >	1,000 — >	>	— — >	>	1,000 — >
> v >	4,000 — >	>	4,000 — >	>	— — >
> w >	4,000 — >	>	2,822.20 >	>	1,177.80 >
> x >	1,000 — >	>	— — >	>	1,000 — >
> y >	4,500 — >	>	1,285.34 >	>	3,214.66 >
<u>Suma</u>	<u>Lei 65,435.41 b.</u>	<u>Lei</u>	<u>46,092.82 b.</u>	<u>Lei</u>	<u>19,342.59 b.</u>

prin urmare în locu de susu menționăți Lei 9,980.34 b. s'a economisitū suma de Lei 19,342.59 b.

II. La 1 iulie 1879, eșindă la sorți 10 acțiū domeniale cu Seria 4271 și N-rii de la 42,701 pînă inclusivu 42,710 a Lei 1000 — Lei 10,000, s'a încasatū în 28 augustū 1879 și cu acestū produsū s'a cumpăratū în locū culū lorū la 1 septembrie 1879 unū bonū de tesaurū No 5214 de Lei-10,000, plăticū la 21 augustū 1880. Acestū bonū de tesaurū aparține fondu-lu Zappa.

III. Fondurile Academiei constăū din efecte române și sunt depuse la Casa de depunerī și consemnațiūni cu 7 recepise No. 82,343.74, 8411/77, 14,081.77 14,740.77, 25,061.78, 33,750.79 și 34,072.79.

Urmază specificarea fie cărui fond :

1. *Fondulu Cuză.*

22 Acții Domeniale. . . a Lei 1,000 — Lei 22,000

2. *Fondulu Zappa.*

225 Acții Domeniale. . . a Lei 1,000 — Lei 225,000
 1 Bonu de tesauru. . . a » 10,000 — » 10,000
 4 Oblig. Renta română. a » 2,000 — » 8,000
 14 » » » a » 500 — » 7,000 — Lei 250,000

3. *Fondulu Economiloru.*

35 Acții Domeniale. . . a Lei 1000 — Lei 35,000 —
 21 Oblig. Municipale. . . a » 1000 — » 21,000
 8 Scrisuri fonciare rurale a » 100 — » 800 — 56,800

4. *Fondulu Nasturclu Herescu.*

5 Oblig. Renta română a Lei. . . 2000. — L. 10,000
 In totalu Suma — L. 338,800

In totalu are Academia efecte :

282 Acții Domeniale a Lei . . . 1000. — L. 282000.
 21 Oblig. Municipale a Lei. . . 1000. — » 21000.
 1 Bonu de tesauru a Lei. . . 10000. — » 10000.
 9 Oblig. Renta română a Lei . . . 2000. — » 18000.
 14 » » » » » 500. — » 7000.
 8. Scrisuri fonciare rurale a Lei . 100. — » 800.

Suma de susu. 338,800

IV. Pe lângă aceste fonduri s'a mai adausu în acestu anu fondulu Societății Craiovene pentru inaintarea invetămintulu publicu, care are astăzi capitalulu de Lei 6600 în efectele de la Casa de depunerii și consemnații cu recepisele No. 34.456/79 și 38.590/80

Formarea acestui fondu se făcu după cum urmază :

În 17 Septembrie 1879 priimi Academia :

4 Acții Domeniale a lei. 1,000. — L. 4,000
 1 Scrisu fonciară ruralu a lei. 1,000. — » 1,000
 1 » » » » » 500. — » 500
 6 » » » » » 100. — » 600 L. 6,100

și 9 cupone diverse în valore de lei 223 ; incasându-se aceste cupone s'au cumpăratu ;

2 Scrisuri fonciare rurale a lei. . . 100.75 = Lei 201,50 nom. Lei 200

Cu restul ¹ rezultându de aici de	Lei 21.50 bani
s'a încasat ² în 18 ianuar ³ 1880	
1 Cupone domeni ⁴ ale a lei.	40. — Lei 160.
1 » fonciar ⁵ rural ⁶ a lei	35. — » 35.
1 » » » » »	17. 50 » 17. 50
8 » » » » »	3. 50 » 28. —
plus dat ⁷ din Casa Academ ⁸ icii spre implin ⁹ ire lei	33. 50
S'a cump ¹⁰ erat ¹¹ două scris ¹² uri fonciar ¹³ e rurale	
1 a 200 și 1 a 100 a lei	98.50 Lei 295.50 = nom. Lei 300
In total ¹⁴ avere ca mai sus ¹⁵ de	<u>Lei 6.600</u>

V. Ca încasări extraordinare se not¹⁶ază următo¹⁷arele :

1. Donându-se de la mai mult¹⁸ pentru acui¹⁹zi²⁰on²¹ numismatice suma de lei 1,700, s'a și trâm²²is²³ în 4 septemb²⁴re 1879 pe lâng²⁵ă al²⁶ți lei 5.905, cu ordonan²⁷țele de plata No. 178 și 179 d-lu²⁸i A. Hess la Francfort.
2. În 31 ianuar²⁹iu 1880 a intrat³⁰u din vîndere de căr³¹ți mai mult³²u peste prevedere lei. 65.02
3. În 16 februar³³iu 1880 am³⁴u primit³⁵u ca subven³⁶țiune de la Stat³⁷u, conform³⁸u creditul³⁹u suplemen⁴⁰tar⁴¹u al⁴² Statul⁴³u pe 3 lăni, pîn⁴⁴ă la votarea budgetul⁴⁵u no⁴⁶i, suma de lei 7.500, a pat⁴⁷ra parte din Lei 30.000 anual⁴⁸u.

VI. La fondul⁴⁹u Zappa a re⁵⁰mas⁵¹u neîncasat⁵²u un⁵³u sald⁵⁴u de lei 825, car⁵⁵i L. 800 deriva de la dob⁵⁶înda de 8% neîncasat⁵⁷ă ce produce bonul⁵⁸u de tesaur⁵⁹u de L. 10.000 și L. 25 din vîndere de căr⁶⁰ți prev⁶¹edut⁶²ă din an⁶³i trecu⁶⁴ți, inse pîn⁶⁵ă în moment⁶⁶u neîncasat⁶⁷ă.

VII. Avansul⁶⁸u tipograf⁶⁹ul⁷⁰u, d-lu⁷¹i P. Ispirescu, care la 4 iul⁷²iu 1879 fu lei 2,795, în 29 februar⁷³iu 1880, prin sc⁷⁴ădere din diferite tipăritur⁷⁵i, a r⁷⁶em⁷⁷as⁷⁸u numai la lei 1447.50.

VIII. Cum se vede în acest⁷⁹u raport⁸⁰u parte din articolele budgetul⁸¹u s'a⁸²u egal⁸³isat⁸⁴u, parte a r⁸⁵em⁸⁶as⁸⁷u p⁸⁸ene la un⁸⁹u minim⁹⁰um, numai la articolul⁹¹u c, tipărire⁹²a Analelor⁹³u Academ⁹⁴iei, cu ordonan⁹⁵ța de plat⁹⁶ă No. 238 în 31 ianuar⁹⁷iu 1880 s'a trecu⁹⁸tu peste prevedere⁹⁹u budgetar¹⁰⁰ă cu lei 96.36 bani.

IX. În 29 februar¹⁰¹iu 1880 în Casa Academ¹⁰²iei s'a aflat¹⁰³u lei 9,324.91 iar cupo¹⁰⁴ne de încasat¹⁰⁵u mai era¹⁰⁶u 130 domeni¹⁰⁷ale a lei 40. — Lei 5,200.

Pentru regularea comptabil¹⁰⁸ităt¹⁰⁹ii, Delegati¹¹⁰unea crede de cuvin¹¹¹ță a prop¹¹²une înscriere¹¹³u budgetul¹¹⁴u anul¹¹⁵u trecu¹¹⁶tu ast-lel¹¹⁷u după cum s'a lămurit¹¹⁸u mai sus¹¹⁹.

Terminându. sun¹²⁰i fericit¹²¹u de a¹²²u¹²³ manifest¹²⁴ă prof¹²⁵unda convic¹²⁶țiune,

care nu mă îndoiesc că o împărtășescu toți colegii, că devenindă Institutul național și pusă sub patronagiul directu alu Augustulu nostru Soveranū, Academia Română va justifica din ce în ce mai multă încrederea și va satisface așteptările națiunii.

p. Secretarū generalū *B. P. Hasdeu.*

PROCESŪ-VERBALŪ No. 3.

ȘEDINȚA DIN 21 MARTIE.

Membrii prezenți :

Din Secțiunea literară d-nii : *Alexandru V., Caragiani I., Hasdeu B. P., Laurianu A. Treb., Maiorescu T., Quintescu N., Sion G.*

Din Secțiunea istorică d-nii : *Babesiu V., Baritiu G., Hodosiu I., Ionescu N., Maniu V., Melchisedeciu P. S. S. Episcopulh, Urechia V. A.*

Din Secțiunea științifică d-nii : *Aurelianu P. S., Bacaloylu E., Brândză D., Felix I., Ghica Ion, Ștefănescu Gr., Teclu N. Vasici P.*

Sub președința d-lui : *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 oră.

După citirea și aprobarea procesulu-verbalū alu ședinței precedente, se facu următoarele comunicațiuni :

1. D-lu canonicū *T. Cipariu* anunță că va veni în cursul acestei Sesiuni, ceea ce se primesce de către Academia cu o vie plăcere.

2. D-lu *I. Vulcanu* mulțumesc printr'o adresă pentru onórea de a fi alesu membru corespondentū alu Academiei.

3. D-lu *I. Pușcariu* trãmite Academiei o gramatică manuscrisă anonimă a limbii macedo-române, o mare chartă în 6 foli a țerilorū

dunărene, și 4 lucrări proprii ale D-sale: unu memoriu istoricū despre Seliște și Tâlmaciū (Omlașū) unguresce; o gramatică română pentru usulū oficialū, nemșesce; apoi : disertațiune despre împărțirea politică a Ardealului, și opuscululū intitulatū «Orele libere». Darulū se primesce cu grațitudine și se transmite la bibliotecă.

4. D-lū Cotovū, din Hirșova. anunță trāniterea continuațiunii traducerii sale din Titu-Liviū.

5. Societatea studenților în medicină din Bucuresci, comunică modulū constituirii sale, pe basă de a se trece fondulū sēū și biblioteca în posesiunea Academiei Române, la casū de a se disolva acea societate și solicită totū o dată publicațiunile academice.

Se ia cunoscintă de acēstā comunicare și se acōrdă cererea.

6. Se depune raportulū generalū alū d-lui N. Densușanu, despre rezultatele misiunii sale și se recomandă spre cercetare Secțiunii istorice.

7. D lū *N. Crețulescu* anunță din Roma despre imposibilitatea în care se află de a veni să ia parte la lucrările din acēstā sesiune.

8. O comunicațiune analogă din partea d-lui *I. Sbiara* din Cernăuți, cu alăturarea unui certificatū medicalū.

9. De asemenea din partea d-lui *Fletu* din Iași.

În urma acestorū comunicațiuni, d-lū *Hasdeu* depune în darū din partea archidiaconului Timușū, studentū la facultatea de litere, unū prețiosū chrisovū de la Iancu Vv. Sasulū din 1580, relativū la ilustra familia Moțocū și contrasemnatū de marele logofetū Stroici cu litere latine.

Se primesce cu recunoscintă și se trāmite spre examinare la Secțiunea istorică.

D-lu *Barițiu* aduce la cunoștință, că Secțiunea istorică, care nu s'a putut completa în sesiunea trecută, s'a constituit în următorul mod : d-lu *Barițiu*, președinte, d-lu *V. A. Urechidă*, vice-președinte, d-lu *V. Maniu*, secretar pe termen regulamentar.

Procedându-se la alegerea comisiunii de răspuns la raportul generalu, se alegu *P. S. S. Episcopulu Melchisedec*, d-lu *Babeșu* și d-lu *N. Ionescu*.

Procedându-se la alegerea comisiunii de bugetare se alegu d-ni *Babeșu*, *Bucaloglu* și *Gr. Ștefănescu*.

Se comunică ordinea de zi a lucrărilor celor mai importante, cu cari Academia va avé a se ocupa în cursul sesiunii.

Ședința se rădică la 4 p. m.

Președinte : *Ion Ghica*.

p. Secretar generalu : *B. P. Hasdeu*.

ANEXA B.

RAPORTUL D-LUI NIC. HENSȘANU DESPRE MIȘIUNEA ȘEA ISTORICĂ ÎN UNGARIA ȘI TRANSILVANIA.

Domnule Președinte,

Reintorcându-mé din misiunea istorică, întreprinsă în Ungaria și Transilvania, ce ați bine-voit a mi-o încredința în sesiunea anulului 1878, am onôre a vă prezenta aici uă dare de sémă generală despre cercetările și descoperirile făcute în bibliotecile și arhivele de peste Carpați.

În timpu de 15 luni, câtu a ținut misiunea acésta, am cercetat peste totu 12 biblioteci și 16 arhive. Am studiatu peste totu locul diferite colecțiuni de manuscrise și documente, ce potu să reverse o lumină nouă sau să deschidă perspective mai vaste în domeniul istoriei noastre naționale.

I.

În câtu privesce *Revoluțiunea lui Horia* din anul 1784, am fostu fericitû a găsi în Biblioteca Academiei și a Museului naționalu din Pesta, precum și în bibliotecele din Cluj. Alba-Iulia și Brașovû unû numărû însemnatû de relațiunî contemporane, ce pină astâđî remăsese necunoscute istoricilorû străini.

Dar celû mai prețiosû materialû istoricû cu privire la epoca acêsta l'am aflatû în *archiva cancelariei aulice* și în *archiva comisiiunî Jancoviciane*. Actele descoperite aici ne desvelescû înaintea ochilorû o lume cu totulû necunoscutâ din suferințele și faptele părinților noștri; ele restörnâ în modû decisivû rêtăcirile scriitorilorû străini, ce apucase în literatura modernâ se îmbrace costumulû adevêrului istoricû.

Din aceste sunt mai ca sêmă memorabile :

Interogatoriulû făcutû de contele Jankovits lui Nicolae Ursu sađ Horia capulû revoluțiunii din 1784, care conține 118 întrebări și rêsponsuri; interogatoriulû făcutû totû de contele Jancovits căpitanulû Ionû Cloșcă în 104 întrebări și rêsponsuri; interogatoriulû căpitanulû George Crișanu, 47 întrebări și rêsponsuri; interogatoriulû căpitanulû Uibaru Ursû; interogatoriulû lui Alexandru Chendi, secretariulû lui Horia; testamentulû lui Horia și Cloșca, scrisû de preotulû Nicolae Rađ din Alba Iulia; sentința originalâ pronunțată de contele Jankovits în contra lui Horia și Cloșca; sentința pronunțată asupra lui Crișanu după môrtea acestuia; ordinele Imperatului Iosifû către contele Jankovits, către guvernulû transilvanû. Cancelaria aulicâ, comandânțî militari din Buda și Sibiu, tôte în cestiunea revoluțiunii horiane; rapôrtele contelui Jankovits, ale guvernului transilvanû și ale Cancelariei aulice către monarculû Iosifû II, totû în acêstâ materiâ; plânșorile Românilorû și ale clasei feudale adresate imperatorului Iosifû și contelui Jankovits; investigațiunea făcutâ de consilierulû Michaiu Bruckenthal cu privire la cauzele acestei revoluțiunii; listele Românilorû, cari în urma acestorû evenimente, ađ fostu scoși din Transilvania și colonisați în ținutulû Panclovei; relațiunile Episcopului românû

Gedeonŭ Nichitiel despre activitatea sa întru linişcirea Românilorŭ; circularile şi scrisorile lui Horia adresate către poporŭ şi alte persoane diferite.

Valore importantă istorică posedă şi actele ce le am allatŭ în archiva Consiliului de Locotenenţă din Buda; în arhivele comitatelorŭ Orade, Clujŭ şi Deva; în arhivele primăriei şi ale comandai militare din Alba-Julia; în archiva primăriei şi Uniwersităţii săsesci din Sibiiŭ; în arhivele bisericelorŭ românesce din Abrudŭ şi Câmpeu — cari toate pînă în ziua de astăzi nu au fostŭ de locŭ scrutate în direcţiunea acesta.

Am colectatŭ, cu raportŭ la revoluţiunea lui Horia, peste şapte sute documente diferite, ce puse faţă în faţă ne presintă o iconă cu multŭ mai clară şi mai vastă despre fazele şi ideile acestei mişcări, ba totŭ o dată, ele ne oferă, cu privire la ţeranulŭ românŭ, unŭ materialŭ etnologicŭ foarte preţiosŭ.

În fine, pentru a nu lăsa nimicŭ ce pŭte revĕrsa o lumină în relaţiunile timpilorŭ de atunci, am cercetatŭ şi studiatŭ localităţile ce au fostŭ teatrulŭ evenimentelorŭ mai însemnate, cum sunt : Slatna, Abrudulŭ, Cărpeneşulŭ, Câmpeu, Albaculŭ, Buceşulŭ, Michăleni, Cristiorulŭ, Bradulŭ, Mestecămulŭ şi Valea Căianului. Am culesŭ, în câtŭ mi-a fostŭ posibilŭ, tradiţiunile ce se păstrează şi astăzi la poporŭ despre întâmplările de atunci, şi în modulŭ acesta mi-a succésŭ a termina misiunea cu rezultate ce au întrecutŭ toate aşteptările mele.

II.

Pe lângă cercetările făcute cu privire la epoca lui Horia, am avutŭ deosebită atenţiune şi la manuscrisele ce se rapŕtă la istoria generală a României. Aşa am allatŭ, în bibliotecele din Pesta, Orade, Clujŭ şi Braşovŭ, 20 manuscrise ce conţinŭ diferite *cronice de ale Ţĕrei românesce şi Moldovei*, din cari unele sunt în limba română, iar altele traduse în limba latină şi germană.

Cronicele acestea fusesse colectate încă în secolulŭ trecutŭ de istoricilŭ Filstich, Engel, Marienburg, Şincai, Samuilŭ Clainŭ şi de pa-

tronul literaților români de atunci. Iericitulă episcopu Samuilă Vulcană.
Ele sunt următoarele :

1. *Historia Prinților Tarii Romanesce*, de la 1629—1724. Manuscrisă românescă cu litere latine din a. 1780. Colecțiunea Șineai. Biblioteca episcopiei românesce din Orade. 2° 95 pagine.

2. *Istoria si chronica țării Moldoret* calese și scrise mai întâiu de Constantin Miron logofătul, acum scrisă iarăși de Samoil Clain în Viena Austriei, anul crăciunului 1781. Cap. 16—48, 4° 215 pag. Ibid.

3. *Litopisețul țării rumânesce* din descălecatul de unde au venit rumânii de sașu așezat în țara rumânească. Ms. din sec. XVIII și merge pînă la a. 1874. Colecțiunea S. Claină, 4° 98 pagine+63 foi nepaginate. Ibid.

4. *Constantis Miron Logothetæ Principatus Moldaviae Chronica. Descalcatul a țării Moldovaei la ce valcut de la zidire sau templat*. Cap. 16—48, și merge pînă la a. 1561. Ms. românescă din sec. XVIII mai multă de jumătate cu caractere latine, restul cu cirile. Colecțiunea Șineai. 2° 105 pag. Ibid.

5. Ună codice în limba română cu titulu ilegală care conține : *Istoria țării românesce* de cândă au descălecată românii pînă la a. 1692. M-s. sec. XVIII, 8° 232 foi nepaginate. Ibid.

6. *Inceperea istoriei românesce cu ajutorul lui Dumnezeu de la anul Domnului nostru Is. Chr. 1595*, — și merge pînă la a. 1779. 4° 203 pagine. Colecțiunea Episcopului Sam. Vulcană. Ibid.

7. *Inceperea stricăciunei reformei* Cap. 26; de la a. 1741—1768 dimpreună cu *Chronologia D mnilor țării Românesce* 1215—1768. Ms. sec. XVIII, 4° 56 foi nepaginate. Colecțiunea Sam. Claină Ibid.

8. Ună fragmentă care începe cu *Domnia lui Petru Vodă celui poreclit Schiopul* Cap. 55; de la 1574—1594. Ms. cu litere latine din Sec. XVIII, 4° 22 foi. Colecțiunea Șineai. Ibid.

9. *Istoriile țării românesce* de la 1290—1724. Ms. sec. XVIII, 4° 193 foi nepaginate. Biblioteca museului transilvană din Clujă.

10. Ună codice românescă fără titulu care conține : *Cronica țării Moldoret* de la facerea lumii pînă la isgonirea lui Aronă Vodă din scaunul domniei, 1595. Ms. sec. XVIII, 4° 147 foi nepaginate. Biblioteca I. Navrea din Brașovă.

11. *Historia Moldaviae auctore Costin Miron Cancellario Moldaviae*. Cap. 16—48. Traducțiune în limba latină. Ms. sec. XVIII, 4° 41 foi nepaginate. Colecțiunea I. C. Engel, biblioteca museului națională din Pesta.

12. *Chronik, oder Geschichte der Valachy von Radul Gretschan von 1290 bis zum Anfang der Regierung des Costantin Brancovan so wie sie Filisch ins*

Deutsche aus dem Walachischen übersetzen lies. Ms. sec. XVIII. 4° 68 pagine. Colecțiunea I. C. Engel Ibid.

13. *Constantin Brankovan des h. Römischen Reichs und der Wallachy Fürst* oder Begebenheiten desselben in den neunzehn ersten Jahren seiner Regierung, aus der Handschrift seines Kanzlers Radul Gretschan erzählt von Lucas Joseph Marienburg Rector des ev. Gymn. zu Kronstadt in Siebenbürgen. Ms. sec. XVIII. 8° 64 pagine. Ibid.

14. *Historie von der ersten Hereinkunft der Römer und dem von ihnen nachmals aufgerichteten walachischen Reiche* welche Am 1727 d. 5 September, aus eines Anonymi manuscripto walachico zur Nachricht von uns in die deutsche Sprache übersetzt angefangen worden. Traducțiune in limba germană făcută de I. Filtich. Ms. sec. XVIII, 4° 242 pagine. Biblioteca gimnasiului luterană din Brașovă.

15. *Anfang des Lebens und der Historie des Durchlauchtigsten all christlichen Herrn von dem walachischen Lande Io Constantinus Brakovans Basarab* seit Gott ihm mit dem Fürstenthum gekrönt oder beehrt. 1689 — 1707. Traducțiune germana făcută de I. Filtich la a. 1727. Două exemplare, unul 4° 259 pagine, altul 4° 313 pagine + 25 foi nepaginate. Codicele din urmă conține și o prefață în care Radulă Grecianu dedică opera sa domnului Constantină Brâncovenu. Ibid.

16. *Historia Regum Valachorum Imperii Rudolphi Nigri Principis*. A. 6798; de la 1290 — 1568. Traducțiune în limba latină. Ms. sec. XVIII. 4° 68 pagine. Ibid.

17. *Walachische Historie von der Hereinkunft oder Niederlassung* als sich erhobeu din rechtschafene Christen. Ms. sec. XVIII, fragmentă 4° 8 foi nepaginate. Ibid.

18. *Conspectus Historiæ Valachiæ ab anno reparatæ salutis 1595*. Traducțiune în limba latină. Ms. sec. XVIII, fragmentă 4° 1 fol. Colecțiunea I. C. Engel. Biblioteca muzeului națională din Pesta.

19. *Continuatio Historiæ Valachiæ ab anno 1595*. Ms. sec. XVIII. 4° 8 fol. Colecțiunea I. C. Engel Ibid.

20. *Fragmenta ex chronico Balutschuaniano*. Ms. sec. XVIII, care începe cu domnia lui Mateiu Basarabă. 4° 2 fol. Colecțiunea I. C. Engel. Ibid.

Manuscrisele menționate de la 1—17, afară de vechimea lor mai au și acea calitate caracteristică, că de regulă conținutul lor istoric este mai lungă și mai completă de câtă în cronicile românesce cari s'au publicat pînă astăzi, și așa ele vor contribuî foarte multă la stabilirea textului critică ală analelor noastre.

Afară de cronicile amintite pînă aci, am găsit în bibliotecile de peste Carpați un număr însemnat de alte *manuscrise istorice, opere de ale autorilor străini*, toți cu raportul la țările române.

Unele din manuscrisele acestea tractează istoria vechiă a țărilor românești, începîndu chiar de pe timpul Babilonenilor și succesiv pînă la divisiunea imperiului lui Carolu cel mare; altele se ocupă cu primele începuturi ale statelor române și în special cu istoria *domnilor anonimi* de la 1000—1300; altele în fine descriu faptele și evenimentele urmate de 17 Radul Negru și Dragoș încôce.

Tote manuscrisele aceste, remase pînă astăzi încă nepublicate, sunt interesante din punctul de vedere al fântănilor și al criticilor de care s'au folosit autorii lor. Ele formeză astăzi felul un prețios material pentru istoriografia română.

Din conspectul ce am onore al anexa acestui raport veți binevoi a vedea, Domnule Președinte, că literatura istorică a României, chiar în secolul trecut, era cu mult mai vastă, de cum o credeai învățat de atunci și în special de cum ni-o înfățișează Ion Christian Engel în opera sa *Geschichte der Moldau und Walachey*.

III

Paralelu cu cercelările făcute în privința cronicelor românești, activitatea mea s'a estins și la *manuscrisele nepublicate ale literaturii române*.

Explorațiunile făcute în direcțiunea acasta m'au condus la acel rezultat, că mișcarea literară, atît în secolul trecut cît și la începutul secolului prezent, a fost cu mult mai via de cum puteam să o judecăm din lăntănilor cunoscute pînă astăzi.

De și timpurile de atunci erau mai puțin favorabile literaturii, totuși aflăm în epoca acasta o mulțime de bărbați, unii ocupându-se cu jurisprudența, filosofia, istoria; alții cu limbistica, poetică, didactica și teologia.

Probă este mulțimea de manuscrise nepublicate ce le am aflat salvate în bibliotecile de peste Carpați.

Aşa încă la 1722 aflăm ocupându-se cu jurisprudența pe românul *Petru Dobra* care traduse în limba latină codul mitropolitului Ștefan de la Târgoviște (1). Manuscrisul lui Dobra porta titlul :

Regula Legis voluntati divinae accommodata, continens jura canonica et imperatoria pro causis status ecclesiasticae et secularis. Biblioteca Universității din Pesta, 2° 390 pagini (2).

Pe la anul 1741--42 aflăm celălalt d'întîiu dicționar românesc cu litere latine intitulat : *Dictionarium Valachico-Latinum*, care se conservă astăzi în biblioteca Universității din Pesta 8°, 166 pagini.

La anul 1792 găsim pe românul *Aureliu Antonin Praedetis*, lucrându la un dicționar în trei limbi : română, latină și germană.

În entuziasmul său național, Praedetis substitue era creștină cu anul corespunzător de la zădăria Romei 2545, și pune pe manuscrisul devisa :

Non tamem inmemores penitus virtutis avitae

Nec piget antiquas rursus adire vias (3).

În fine afară de Georgiu Fărcașu, Ionu Corneli și Vasile Colosi (4) mai aflăm ca scriitori în epoca acesta pe Ionu Tocaci, Ionu Mihut, Grigorie Obradovici, Iosif Pascu, Demetriu Meciu, Simeon Branu, Sora Noacu și alți mulți ale căror nume, nefiind însemnate pe manuscrise, nu l'am putut încă constata cu această ocaziune.

1) *ΠΕΡΕΠΤΑΡΚ ΛΕΓΙΩ ΚΣ ΔΑΜΙΖΕΣ. ΚΑΡΚ ΑΡΕ ΤΟΤΑ, ΚΑΔΕΚΑΤΑ ΗΡΧΙΕΡΕΣΚΑ ΔΕ ΤΟΤΕ ΒΙΒΛΙΕ ΠΡΑΧΕΙΩΝ ΙΩΝ ΜΙΡΕΝΕΙΩΝ.* Tipărită la Târgoviște în a. 1652.

(2) Din însemnarea pusă la călcăiul acestui manuscris se vede că Petru Dobra, de origine transilvană, a fost funcționar de finanțe în Austria. După ocuparea Olteniei de către Habsburgi în 1718 densusul fu numit vameș la Râmnicu, iar pe la 1751 ocupă postul de director fiscal în Transilvania. Vezi manuscrisele : «*Regula Legis*» din Biblioteca Batjani în Alba Iulia și «*De utri puncta contra nationem saxoniam*» în biblioteca gimn. ev. din Brașov.

(3) Din titlul acestui Dicționar, care se păstrează în biblioteca Episcopiei de la Orade, se constată că Aureliu Antonin Praedetis fusese locotenent auditor în armata austriacă. Despre densusul ne relatează Eng I că pe la începutul secolului prezent trăia în Iași unde se apucase a scrie *Istoria Moldovei*. V. și *Geschichte der Moldau und Walachey* I f. 150.

(4) Din Dicționarul acestui literat am aflat în biblioteca din Orade numai un extras cu titlul : *Paucula quaedam Excerpta e Dictionario Valachico-Latino-Ungarico-Germanico Basilii Kolosy Parochi Graeco-catholici Nagyagensis et V. Archidiaconi Baholmensis* 1805. 1° 8 foi neapăinate.

Dacă mare parte din scrierile acestor autori nu mai corespund epocii de dezvoltare în care au ajuns astăzi, operele lor vor rămâne înse totu-de-una monumente de activitatea literară a Românilor, documente de limba și ideile timpurilor de atunci.

Deosebită mențiune merită aici *manuscrisele neobositului cronicar George Șincai și ale eruditului Samuel Claină*.

Din 41 tomuri manuscrise ale lui George Șincai, ce le am aflat în bibliotecile din Orade și Cluj, 30 tomuri formează *Colecțiunea de documente* la Cronica Românilor. Din aceste, trei volume grase legate în table cu piele poartă titlul :

«Rerum spectantium ad universam gentem Daco-romanam seu Valachicam Summaria Collectio facta a Georgio Sinkay secundum ordinem chronologicum.»

Aceste trei tomuri constituie *Scrisorile sale cele mari* sau *Analele Românilor* după cum le numește dânsul adese ori în decursul Cronicei sale (5).

Historicul Ionu' Cristianu' Engel ne spune, că pe la anul 1800 veduse în Târgul-Mureșului numai trei tomuri din colecțiunile lui Șincai — probabil scrisorile cele mari — și dânsul le aprețiează foarte justu, cându' dice că materialulu' acesta va aduce serviciu folositoru' pentru unu' istoriografu'. Intrădeveru' colecțiunea lui Șincai se vede făcută pentru unu' planu' cu multu' mai mare de cum i'a fostu' dânsulu' posibilu' să scrie Cronica Românilor, în mijloculu' lipselor și persecuțiunilor cu cari se luptase de la 1790 încôce. (6)

Unu' manuscris foarte prețiosu' alu' lui Șincai l'am aflatu' în biblioteca Museulu' Transilvanu' din Cluj. Acesta este *Chronica latină* de la anul 86—1183, avendu' titlulu' : *Chronicon Daco-romanorum et plurium aliorum nationum* și devisa :

Si fuerat Molis Romanam condere gentem!

Nos documenta Damus, qua simus origine nati.

Virgilius applicatus. (7)

(5) Veđi anii Cronicei 1467, 1599, 1600 și 1711.

(6) Intrigă colecțiunea de documente se află în Biblioteca Episcopiei din Orade.

(7) Altă parte din Cronica latină am aflat-o în biblioteca Episcopiei române din Orade cu titlulu' : *Continuatió Chronici Daco-romanorum* și conține epoca de la 1440—1448.

Totul ce ştiam pînă astăzi cu siguranță în privința cronicel latine, era numai dorința ce o exprimase dînsul în manuscrisele românești, că voescă a-și întorče «munca» pe «latinie» (8). Ne lipsea înse orî ce lumină dacă această intențiune a dînsului s'a realizat și întru cătă ? (9)

Din însemnările oficiale, cari se vîd puse pe fața primă a manuscrisului se constată că Șincai, la anul 1814, prezentase Cronica latină censorului Martonfi din Clujă, pentru ca să o admită la liparū. Martonfi, din motive mai multă politice, combatu publicarea operei și înaintă manuscrisul, d'impreună cu observațiunile sale, guvernului transilvanū. Dar Șincai muri și Cronica latină rîmase în Archiva guvernului pînă după anul 1848, cîndu apoi fu donată bibliotecii maseului transilvanū. (10)

Totū aici au găsitu și critica ce o făcuse Martonfi la opera lui Șincai, despre care pînă astăzi aveam numai simple tradițiuni. Recenziunea pîrtă titlulū :

Reflexiones in Chronicon Domini Georgii Sinkay, — și se termină cu caracteristicile cuvinte : «An de aliquod brevibus Gyaris et carcere dignum! Juvenalis et Sinkay.» (11)

Este loculū aici, ca pe lingă cronica latină să facemū mențiune și de cronica românească a lui George Șincai. Manuscrisele autografe ale acestei opere se află asemenea în biblioteca museului din Clujă. Ele au fostū transpuse aici totū de guvernulū transilvanū unde le înaintase Șincai pentru censurā la anul 1813. Am colationatū textulū acestorū manuscrise cu celū care s'a publicatū la Iași în 1853 după exemplarulū din Orade. Din comparațiunea făcută m'am convinsū, că manuscrisele din Clujă conținū mai multe

(8) Cron. a. 1895.

(9) A. P. Darianū, în discursulū sîu de recepțiune, se exprimă ast-felū cu privire la manuscrisele lui Șincai : «Unde este această rîlegere de mai multe decî de volumuri, aceste scrișori mari cum le numescă dînsul. : cești adevărați anali ai Romānilor? Nimenea nu șie unde pîte să zacă ascunși. . . Apoi cronica latină la care lucra Șincai pe la 1810 ; unde sunt tôte acestea ?» Veđi : Viața, operele și ideile lui G. Șincai. Bucuresci 1869, pag. 60.

(10) Informațiunile primite de la Directorulū bibliotecel, d-lă Carolū Szabo.

(11) Adecă : Este ceva demnū de exilū și de închisore!

rectificări și adăns, ce lipsesc cu totul în cronica de la Iași. Mai întâmpinăm în manuscrisele de la Cluj o mulțime de alte observații scrise de Șincai înse șterse mai târziu cu condeiul, între care este și descoperirea, că familia dinșului este originară din Moldova și numele său cel adevărat este *Perșă*. (12)

Afară de manuscrisele amintite pînă aci mi-a succedat, în decursul misiunii, să descoperi și alte lucrări de ale acestui autor, ce pînă astăzi rămăseseră cu totul necunoscute. Anume am aflat în biblioteca Episcopiei de la Orade :

Unu manuscris autograf intitulat : *Responsum ad Crisim Iosephi Caroli Ester in supplivem Libellum Valachorum*; (13)

Unu vocabularu în limba română, latină, maghiară și germană despre numirile animalelor, plantelor și mineralelor intitulat : *Vocabularium pertinens ad tria Regna Naturae*;

Unu manuscris cu inscripțiunea : *Istoria Naturae sae a Firei*,

Donē Indice la cronica Românilor anulă în limba latină, altulă în limba română;

O scrisore către Episcopul Samuilă Vulcanu. în care i mulțumesc pentru pensiunea viageră ce i-o promite pînă va trăi, și totu o dată i descoper că boerul Ștefan Marcela din Moldova l'a asicurat că i va tipări cronica cu spesele sale;

În fine mai multe scrisori către guvernul transilvanu și inspectorul Martonli în interesul școlilor românesce din Transilvania, de la anu 1782—1793.

Din *manuscrisele eruditului Samuilă Claină* am aflat peste totu 76 volumuri, scrieri istorice, filosofice, limbistice, juridice și teologice. Ne lipsea pînă astăzi o cunoștință esactă despre titlul și conținutul operelor acestui laboriosu ieromonach. De aceea am crezut necesaru a face unu repertoriu câtu se pôte mai fidelu și mai

(12) «Căci familia mea încă este moldoveană și numele cel adevărat imi este Perșă de Șinca, nu cum mă procelescă ucuma după ungarie.» — dice dînsul la anulă Cronicef 1566.

(13) Despre scrierea acăstă anuntesce Șincai la anulă Cronicef 1331. dîcîndu că nu a putu tipări pentru «talgă.»

completu despre lóte manuscrisele sale, pe care Onorabila Academia ilú va alla în caetele ce am onóre a le presinta aci. (14)

Cea mai interesantá lucrare a dînsului este *Istoria Románilor din Dacia*, dupá cum o intitulézá însuși autorulú. începutá la anulú 1801. Manuscrisulú conține patru tomuri. În tomulú primú Samuilú Clainú tractézá : *Inceputulá Románi'lorá, istoria regatului romano-bulgarú și istoria Transilvaniéi* piná la începutulú secolului presentú. Tomulú alú doilea pórtá titlulú : *Istoria Domnilorú Ț'rei Romînescé* și merge piná la anulú 1724; tomulú alú treilea se ocupá cu *Istoria Domnilorú Ț'rei Moldovei* piná la anulú 1795. În line tomulú alú patrulea se rapórtá la *Istoria episcopiei românescei din Ardealú*.

Asemenea am allatú în biblioteca episcopiei din Orade și *Dicționarulú româno-latinú* alú lui Samuilú Clainú din 1801, operá care a datú primulú impulsú la compunerea și edítarea dicționarului de Buda din 1825.

Doúe manuscrise interesante din punctulú de vedere filologicú le-am allatú totú în biblioteca dela Orade. Ele conținú discuțiunea ce a urmatá la anulú 1815 între literatii Ionú Corneli și Petru Maiorú cu privire la ortografia româná cu litere latine.

Manuscrisulú lui Ionú Corneli pórtá titlulú : *Reflexiones circa illa Orthographiae, in conscribendo Dictionario Daco-romano ulthibentiae puncta, in quibus non convenimus.*

Iar manuscrisulú lui Petru Maiorú e intitulatú :

Animadversiones in orthographiam Latino-Valachicam R-mi D. Cornelli.

Manuscrisele acestea, pe lingá valórea lorú sciîntificá, ne facú totú o datá a cunósce principiile filologice ale unut înseminatú literatú românú. Ionú Corneli, despre care piná astáđi sciamú numai cá colaborase și dînsulú la dicționarulú de Buda. (15)

Unú mare interesú istoricú ne presintă *correspondența episcopului*

(14). Singura lucrare meritoriá asupra activitáđii literare a lui Sam. Clainu este, piná astáđi, importanta scriere a d-lui I. C. Biannu, în care se allá o mulțime de date pline de interesú, alátú cu privire la vieđá cátlá și la operele acestui literatú. Veđi I. C. Biannu, *Viéța și activitatea lui Maniu Samuilú Miculú alias Clain de Sadu*. Bucuresci 1876. (*Analele Societáđii Academice* T. IX pag. 79 - 108).

(15) Ionú Corneli s'a nâscutú la 20 Maiú 1757; dînsulú fu canonicú și mai târđú prepositú alú capítului din Orade, și repusá în 3 Septembrie 1848 în etate de 91 ani.

Vulcanu cu fabulistulă Dimitrie Cichindealū, în epoca de la 1812-1816.

Scrisorile acestea, în numărū de 15 bucăți, ne arată cum acești doi bărbați mari, încă la începutul secolului presentū, lucrau neobosiți, pentru a scōte pe Romānii ortodoxi din Ungaria de sub potestatea ierarhiei sērbescē. În altă scrisōre din 1816, episcopulū Vulcanū comunică lui Cichindealū, cā a intervenitū la guvernulū din Viena pentru a se rădica interdictulū decretatū asupra fabulelorū sale, pe cari episcopulū sērbescū din Temișōra le denunțase de contrare constituțiunilū imperiulū.

IV

În decursulū misiunilū mele în Ungaria și Transilvania mi-a succēsū sā aflū și cāte-va *tractate originale* din secolulū alū XVII-lea încheiate între Domnii Romānieri și ai Moldovei cu principii Transilvaniei. Așa am găsitū în biblioteca universitātilū din Pesta unū tractatū de alianțā între Radulū Mihnea și principele Transilvaniei Gavrilū Bethlen din anulū 1617; în arhivele Statulū din Buda unū tractatū de alianțā între Ionū Michaiū Radū și Georgiū Racoți din anulū 1659, și altū tractatū între Constantinū Basarabū cu principele G. Racoți, fără anū.

Unū documentū importantū pentru istoria Romānilorū de peste Carpați l'am aflatū în biblioteca universitātilū din Pesta. Acesta este *Manifestulū de unire alū Mitropoliei din Alba-Iulia*, datū și subsemnatū în sinodulū din 7 Octombrie 1698, la oaltā cu *condițiunile unirii*.

Conținutulū acestui actū, de o gravitate atātū de însemnatā, rămăsese pînā astăzi cu totul necunoscutū. Nici succesorii episcopului Atanasie, care făcuse unirea, și nici istoricii nu ne spunū, cā arū fi vedūtū vre odatā originalulū acestui manifestū. Totū ce posedā istoria pînā astăzi, era numai o traducțiune latinā, în care, pe lângā multe neesactități și pe lângā omisiunea condițiunilorū de unire, ieșuiți intercalaserā memorabilulū articalū de credințā :

Omnia admittentes, profitentes ac credentes, quae illa admittit, profite-tur ac credit praesertim vero illa quatuor puncta, in quibus haecenus dis-

sentire videtur (16)—despre care în textul original românesc nu se face nici o mențiune.

Analizându conținutul acestui document, se constată un adevăr istoric foarte momentos și anume : că în sinodul din 7 octombrie 1698, metropolia română din Alba-Iulia *nu acceptase nici o dogmă catolică*. Mențiune despre punctele dogmatice se face numai în traducerea latină, care înse nu e provădută nici cu subsemnăturile clerului, nici cu sigilul metropoliei.

Acosta este starea de lucruri ce ne-o prezintă manifestul original din 1698 (17).

Nu mai puțin sunt memorabile pentru epoca acesta :

Scrișoarea lui Teofilie mitropolitul Bucureștilor către Atanasie Episcopul Transilvaniei, prin care îl roagă a se întorce iarăși în sinul bisericii orientale, 1702 ;

Sentinta patriarhului Calinicu din Constantinopol, adresată în formă de pastorală către clericul, preoții, boierii, neguțătorii și ceilalți creștini ortodoxi din Ardeal, prin care ațurisește pe Atanasie pentru trecerea dânsului la unire și îl destitue din scaunul arhieresc. 1702 ;

Jurământul episcopului Atanasie depus în Viena după acceptarea unirii (16 puncte), 1701 ;

Memoriile românului Gavril Nagyșegi, scrise în prinsorea sa din Sibiu, în care protestează în contra presiunii ce se face asupra conștiinței poporul român. 1701.

(16. Adică : Almitenida, profesându și creștindu toate câte dânsa (biserica catolică) le admite, profesază și crede, mai cu seamă înse acele patru puncte, în cari pină acum se vedea, că nu ne înțelegem. Vezi *Cipariu* : Acte și Fragmente, p. 77.

17) Documentul acesta l'am aflat în colecțiunea iesuitului G. Hevenesi, care, la olalta cu colegul său L. Baranyi și cardinalul Colloniti, înduplecară pe episcopul Atanasie să primescă unirea cu biserica Romei. Dar cum a ajuns și cum a rămas actul acesta în posesiunea lui Hevenesi? O lumină în privința acestui mister îl aflăm în Șincai. La anul Cronicei 1711 dînsul, vorbind despre un document al boiilor din țera Făgărașului, ne spune următoarele : « scrișoarea acesta, care trebuia să rămână în original în arhivul vladicesc din Blaj, după răd obiceiul lor o au furat lesuții și o au trimis provincialului lor lui Hevenesi, carele o a legat între scrisorile sale cele multe, cari tot cu răpirea și cu furșagul le au adunat spre marea pagubă multora, dar mai vîrtosă a Ardelenilor. » Hevenesi a repostat la a 1715, așa dar sustragerea se întâmplase în anii cel d'întăiu ai unirii.

V

Din cărțile vechi tipărite, înse necunoscute pînă astăzi, am descoperit în biblioteca colegiului reformativ din Tergul-Mureșului unu catechismu românesc tipăritu cu litere latine în Alba-Iulia la a. 1648 de preotulu calvinescu Stefanu Fogarasi. Catechismulu are trei titule : ungurescu, românescu, și latinu, din cari celu românescu este în copriinderea următoare :

Catechismus Atsaja ej Atsaja Summa szau Medulu à aluicej si a Kredinciej Christinaszkar kuprinsze en Entreberj , si Reszpunsurj szakurtae ; si ku ulevertury den szkriptura szventae enterite. 8° 48 pag.

Asemenea am allatu în biblioteca contelui Samuilu Teleki din Tergul-Mureșului o broșură tipărită în Viena cu litere latine de nemuritorulu George Lazaru la a. 1808, avendu titlulu : *Versury de laule in limba Daco-Romanaske* la logodirea Prea Eneltzatului nostru milostiv imperat Stepen schi Tayke Frantzi. 4° 7 pagine.

Cu acestă ocaziune implinescu o plăcută datoriă. Domnule Președinte, amintindu aici numele mai multor onorabile persoane din Ungaria și Transilvania, cari, în semn de stima ce poartă pentru Academia română, mi-au oferit mai multe documente și cărți vechi, rugându-mă să le înaintez la biroulu societății. Anume :

D-lu Coloman Thály, membrulu Academiei din Pesta, transpune 9 acte diplomatice, scrisori de ale principilor români din secolulu alu XVIII-lea, copiate de D-sa din arhivele statului și din archiva familiei conte Karolyi.

Prea Sântia Sa d-lu canonicu Paulu Vela din Orade donéză Academiei opera lui Laurențiu Toppeltin : *Origines et occasus Transilvanorum*, 1762.

D-lu Nicolae Corcheșu, maioru în Câmpeni, ofere unu «Aca-thist» românescu tipăritu de învățatulu Samuilu Clainu cu litere latine în Sibiu la a. 1801. Carte forte rară și multu căutată, care conține la începutu și unu tractatu de ortografiă română.

Totu d-lu Corcheșu avu bunătatea a'mi preda trei documente interesante pentru istoria anilor 1848 și 1849, între cari este

și *Descrierea strălucitei victorie de la Fântânele* ce au raportat o Români în 5 iuliu 1849 sub conducerea D-sale.

În fine d-lu Ștefanu Căcoveanu din Blajă doneză unu exemplaru din *Supplex libellus Valachorum Transilvaniae*. 1791.

Aceste sunt, pe scurtu, Domnule Președinte, de o parte lucrările de altă parte rezultatele misiunii cu care ați bine voitu a mă onora în sesiunea anulu 1878.

VI

Nu potu încheia această dare de sêmă fără de a mă arăta forte simțitoru Pré Sântiei Sale ilustrulu episcopu Mihaiu Pavelu din Orade, care cu deosebită amabilitate a întimpinatu misiunea Academiei, punendu-mi la dispozițiune tôte manuscrisele și documentele bibliotecel de acolo.

Asemenea sunt profundu recunoscetoru d-lui directoru alu Arhiveloru Statulu Dr. Iuliu Paufer, d-lui Dr. W. Fraknoi, directorulu bibliotecel museulu naționalu, d-lui Baronu Döry, d-lui Conte alu națiunii săsesci Fr. Wächter, precum și domniloru Alexandru Szilágyi, Paulu Hunfalvi, Carolt Szabo, I. Csontos, Dr. Thaloczzy, Iakab Elek și I. Horvát, pentru bună voință cu care mi au înlesnită scrutarea arhiveloru și biblioteceloru de peste Carpați.

Exprimandă onorabilei Academie în genere și Domniei Vostre, Domnule Președinte, în particularu sentimentele mele de grațitudine pentru mijlocele votate în interesulu acestei misiuni, un onore a înainta aici întrégă colecțiunea făcută în timpulul acesta în numărul de 38 volumuri manuscrise, unulu fotografiatu, doue tablouri vechi în oleiu, mai multe portrete, deseme și facsimile împreună cu trei copie de pe medalia lu Horia.

Bine-voitu vă rogă, Domnule Președinte, a primi asicurarile respectosei mele stime și devoțiunii.

Nic. Densusianu.

DOCUMENTE

La istoria Revoluțiunii lui Horia din a. 1784, colectate de d-lu Nic. Deonsiann.

I. Din Arhiva Cancelariei aulice ungaro-transilvane. (1)

1. Raportul Cancelariei aulice către împăratul Iosif II. pentru remunerarea protopopului Iosif Adamovici din Abrud și a locuitorilor din Lupaș, care au prinsu pe capitanul resculaților Uibaru Ursu. Viena 3 ianuarie 1785.

2. Ordinul Cancelariei aulice către guvernul transilvanu pentru remunerarea protopopului I. Adamovici. Viena 17 ianuarie 1785.

3. Consiliul de rebelu din Viena scrie cancelarului Eszterhazy că-i va comunica actele seșilor lui Horia, îndată ce voru sosi din Transilvania. Viena 20 ianuarie 1785.

4. Raportul Locotenentului-colonelu Kray către comanda militară din Alba-Iulia despre prinderea lui Horia și Cloșca. Abrud 31 decembre 1784.

5. Raportul comunu alu guvernatorulu Sam. Bruckenthal și alu comandantulu lui Fabris către imp. Iosif II cu privire la măsurile luate pentru liniștirea revoluțiunii. Sibiu 21 decembre 1784.

6. Raportul comunu alu guvernatorulu Sam. Bruckenthal și alu comandantulu Fabris către imp. Iosif II, despre prinderea lui Horia și Cloșca. Sibiu 1 ianuarie 1785.

7. Biletul Imp. Iosif II către vice-cancelarul Palfy pentru remunerarea celor ce au prinsu pe Horia și Cloșca. Viena 14 ianuarie 1785.

8. Raportul loc. col. Kray cu detaliurile asupra prinderii lui Horia și Cloșca. Abrud 1 ianuarie 1785.

9. Michaiu Bruckenthal, administratorul comitatulu Hunedóra raportează Cancelariei despre românii ce au fostu condamnați în comitatulu Hunedorei, precum și despre nobilii uciși acolo. Deva 24 martie 1785.

10. Conspectul prizonierilor care se aflau în închisorile comitatulu Hunedóra pină în 14 martie 1785.

(1) *Cancelaria aulicei transilvane*, înființată la a. 1695, a fostu împrenată cu cancelaria aulică *ungurească*, în urma decretulu Imp. Iosif II, din 14 august 1782, purtându de aci înainte numirea comună de Cancelaria regia hungarico-transilvana aulice. Dar unirea acăsta nu (nu multă, căci la a. 1791 cancelaria Transilvaniei fu iarăși separată de către cea ungară). După închierea pactulu dualistic din 1867 arhivele ambelor cancelarii au fostu aduse din Viena la Buda, unde la olată cu arhiva Guvernulu din Transilvania, cu arhiva Locotenentel din Buda și cu arhiva Camerei aulice din Viena, se află astăzi toate concentrate sub numirea generală de *Arhiva Statulu*.

11. Lista indivizilor uniști de către reșculații români din comitatul Hunedorei și al Zarándului în luna lui noiembrie 1784.

12. Raportul comun al guvernatorului Sam. Bruckenthal și al generalului Fabris către Impăratul Iosif II, despre disolvarea taberelor române. Sibiu 24 decembrie 1784.

13. Relațiunea vice-comitelui Beöty din comitatul Biharului cu privire la fuga lui Horia. Orade 26 decembrie 1784.

14. Raportul contelui Antoniu Jankovits către Imp. Iosif II despre măsurile luate în comitatul Așodului pentru linișirea românilor. Deva 23 decembrie 1784.

15. Raportul Contelui A. Jankovits către Imp. Iosif II despre prinderea lui Horia, Cloșca și Crișană, și despre plângerile românilor în contra exceselor nobilimii. Alba-Iulia 2 februarie 1785.

16. Raportul maiorului Pökler despre prinderea căpitanului George Crișană. Abrudă 30 ianuarie 1785.

17. Biletul Imp. Iosif II, către vice-cancelarul Pálffy cu privire la procesul lui Horia și al soților săi. Viena 12 februarie 1785.

18. Cancelaria alică către Imp. Iosif II totu cu privire la procesul lui Horia și rezoluțiunea monarhului. Viena 14 februarie 1785.

19. Impăratul Iosif către vice-cancelarul Pálffy despre mortalitatea ce a erupț în sinul comisiei Jankovicane. Viena 28 februarie 1785.

20. Ordinul Cancelariei alică către guvernul transilvană pentru publicarea urbariului. Viena 7 martie 1785.

21. Raportul guvernatorului Sam. Bruckenthal către Impăratul Iosif II, despre luptele armatei cu reșculații în timpul de la 29 pînă la 31 noiembrie 1784. Sibiu 16 decembrie 1784.

22. Raportul comisarului Michaiă Bruckenthal către cancelaria alică despre continuarea investigațiunii Jankovicane. Deva 24 martie 1785.

23. Extrasă din biletul Impăratului Iosif către contele A. Jankovits, cu să incredințeze lui Michaiă Bruckenthal continuarea investigațiunii.

24. Ordinul Consiliului de rebelă în privința colectelor de bani ce s'ar fi făcută în favorul lui Horia în comitatul Cetățil-de-baltă și al Făgărașului. Viena 20 ianuarie 1785.

25. Cestiunea pădurilor devastate în decursul revoluțiunii.

26. Cancelarul Eszterházy către Imp. Iosif II despre fuga lui Horia și rezoluțiunea monarhului. Viena 2 ianuarie 1785.

27. Comisarul Michaiă Bruckenthal către cancelarul Eszterházy cu privire

la despăgubirea nobililor ce au suferit din cauza revoluțiunii. Deva 24 martie 1785.

28. Ordinul comisarului Michaiu Bruckenthal către funcționarii comitatelor, ca să nu facă excese cu adunarea obiectelor ce le-au luat rescuții de la nobili.

29. Împăratul Iosif comunică vice-cancelarului Pálffy ordinele ce le-a adresat guvernatorului Bruckenthal și comisarului A. Jankovits în 7 februarie 1785.

30. Ordinul împăratului Iosif către contele Jankovits cu privire la procesul lui Horia și la regularea urbană din comitatul Hunedorei și al Zandrului. Viena 7 februarie 1785.

31. Ordinul împ. Iosif către guvernatorul Sam. Bruckenthal cu privire la remunerarea lui Popa Moise și a țeranilor cari au prinsu pe George Crișan. Viena 7 februarie 1785.

32. Raportul Contelui A. Jankovits către cancelaria alică despre instrucțiunile date succesorului său Michaiu Bruckenthal. Pesta 2 mai 1785.

33. Instrucțiunile date lui Michaiu Bruckenthal de către contele A. Jankovits, 31 martie 1785.

34. Descrierea solemnității aranjate în Slatina la 5 februarie 1785, pentru premiarea celor ce au prinsu pe Horia, Cloșca și Liabar Ursu. Anexă la raportul menționat mai în jos.

35. Raportul comisarului Michaiu Bruckenthal către guvernul transilvan cu privire la solemnitatea din Slatina. Alba Julia 7 februarie 1785.

36. Raportul guvernului transilvan către împăratul Iosif II despre împărțirea premiilor. Sibiu 10 februarie 1785.

37. Cancelaria alică către împ. Iosif II pentru premiarea celor ce au prinsu pe căpitanul Liabar Ursu, și rezoluțiunea monarhului. 4 decembrie 1784.

38. Împăratul Iosif comunică cancelarului Esterházy ordinele adresate către contele Nitzky, președintele locotenenței din Buda, și către guvernatorul Sam. Bruckenthal din Sibiu. Viena 15 noiembrie 1784.

39. Împ. Iosif II ordonă guvernatorului Bruckenthal să aplice procedura sumară (jus statarium) în contra agitatorilor și pune un premiu de 300 galbeni pentru cei cari vor prinde pe căpitanii rescuților. Viena 15 noiembrie 1784.

40. Ordinul împăratului Iosif II către comandantul Preiss, ca să procedă în contra rescuților cu totă serioșitatea. Viena 15 noiembrie 1784.

41. Ordinul împ. Iosif II către comandantul din Buda baronul Schakmin.

pentru a trimite în contra resculaților armată ce va fi necesară Viena 15 novembre 1785.

42. Consiliul de rebelu scrie comandantului Preiss. că imperatulă desaproba conduita sa cu privire la conscripțiunea militară și la întârziarea ce a pus-o în executarea măsurilor militare. Viena 19 novembre 1784.

43. Comisarul Michael Bruchenthal raportază cancelariei aulice că contele A. Jankovits a luat cu sine toate actele comisiei și i este imposibil de a continua investigațiunea. Deva 24 aprilie 1785.

44. Relațiunea vice-contelui din Aiudă Alexiu Szentpáli despre sorta unui detașament militar la Remeș. 25 novembre 1784.

45. Subprefectul Efraim Enyedi relatează că românii resculați voescă să atace Abrudul a doua oră, și că în comunele Lupșa și După-pietră se lucră încontinuu la lăncă. Slatna 25 novembre 1784.

46. Scrisoarea lui Francisc Domokos către un prelat (numele lipsesce) cu privire la unele evenimente din Zarandă, Deva și Hategu. Deva 18 novembre 1784.

47. Subprefectul Ion Boros raportază despre o întâlnire cu resculații la comuna Salciua de jos. Turda 21 novembre 1784.

48. Vice-comitele Ladislau Ballo raportază că dănsul, la o laltă cu vre o 150 nobili înarmați, a avut intențiune să meargă asupra românilor în munți, dar armata imperială nu a voit să i însoțescă. Ighiu 21 novembre 1784.

49. Ordinul guvernului transilvană către comitate cum să procedă cu rebelii prizonieri. Sibiu 15 novembre 1784.

50. Subprefectul Efraim Enyedi scrie vice-comitelui din Aiudă cum sunt organizate și împărțite taberele române. Slatna 17 novembre 1784.

51. Alexandru Szánto scrie prefectului din Cluj, că un locuitor din comuna Rodna a călătorit de curând în taberele resculaților. Ludoș 9 novembre 1784.

52. Petițiunea Tablei regesc și a Magnaților refugiați în Turgul-Mureșului către guvernul transilvană pentru apărarea nobilimii și stărpirea resculaților. Turgul-Mureșului 21 novembre 1784.

53. Petițiunea Scaunului (districtului) Mureș și a Comitatului Cetăț-de-baltă către cancelaria aulică. ca Imperatulă să dea ordine energice pentru apărarea nobilimii. Turgul-Mureșului 1 decembrie 1784.

54. Comitatul Hunedorei cere de la contele A. Jankovits să-i trimită procesele investigate de dănsul. Deva 26 februarie 1785.

55. Contele A. Jankovits răspunde comitatului Hunedora că i-a comunicat în extrasă tot ce a crezut necesar. Temișora 16 martie 1785.

56. Petițiunea Tablei regesci din Turgulü-Mureşulu către cancelarulü Eszterházy, ca dănsulü, în numele patriei şi alü naţiunii unguresci, să röge pe împăratulü Iosifü a le acorda patronare şi ajutorü. Turgulü-Mureşulu 19 novembre 1785.

57. Petițiunea Tablei regesci şi a magnaţilorü refugiađi în Turgulü-Mureşulu pentru a se permite nobilimii unguresci, ca la o lăbă cu armata se sulöce revoluţiunea. Turgulü-Mureşulu 19 novembre 1785.

58. Impăratulü Iosifü invită pe cancelarulü Eszterházy a trămite contelui Jankovits plânsorile românilorü din domeniulu Slatnei d'impreună cu proiectele pentru regulara urbarială a Transilvaniei. Viena 27 novembre 1784.

59. Biletulü Impăratului Iosifü II către contele A. Jankovits prin care îl informcă despre cauzele revoluţiunii române. Viena 27 novembre 1784.

60. Propunerile cancelariei aulice pentru liniştirea definitivă a românilorü şi decisiunea monarhului; 12 puncte. Viena 28 novembre 1784.

61. Cancelarulü Eszterházy scrie contelui Jankovits, că plânsorile din domeniulü Slatnei, la cari se proyöcă biletulü Impăratului, i se vorü trămite câtü mai curëndü. Viena 27 novembre 1784.

62. Raportulü contelui A. Jankovits către cancelarulü Eszterházy despre activitatea sa în Ungaria pînă în ziua de 2 decembrie 1784.

63. Sublocotenentulü Teleky raportează căpitanului său despre resculađi din comuna Iliä şi cere ajutorü în contra lorü. Dobra 29 novembre 1784.

64. Căpitanulü Moesary raportează, că pandurii din comitatulü Aradului maltratcă pe românii din Covasdia. Radna 29 novembre 1784.

65. Căpitanulü Baronü Verner raportează, că primarulü şi preotulü din comuna Zamü au publicatü poporulü nişce ordine sosite de la Horia. Radna 1 decembrie 1784.

66. Mésurile ordonate de Contele A. Jankovits în urma raportului despre maltratările românilorü din Covasdia. Aradü 29 novembre 1784.

67. Generalulü Koppenzoller scrie Contelui A. Jankovits, cu privire la ajutorulü trimisü sublocotenentului Teleky în Dobra. Temişöra 2 decembrie 1784.

68. Guvernatorulü Sam. Bruckenthal raportează monarhului Iosifü II despre prizonierii români decapitađi la Deva. Sibiiü 30 novembre 1784.

69. Guvernatorulü Sam. Bruckenthal raportează Impăratului Iosifü II, că a suspendatü procedura sumară în contra prizonierilorü români. Sibiiü 29 novembre 1784.

70. Baronulü Ionü Bornemisza scrie guvernatorului Sam. Bruckenthal că resculađii i-au devastatü töte domeniile din comunele Iliä, Rapoltü, Geoaziü, Sântă-Maria şi Simeria. Deva 1 decembrie 1784.

71. Vice-cancelarul Pálffy către împăratul Iosif II cu privire la regularea urbarială din munții Abrudului. Viena 8 august 1785.

72. Ordinul împăratului Iosif II către Cancelaria aulică în chestiunea regulării urbariale din munții Abrudului și a funcționarilor ce jăfuesc poporul. Viena 8 august 1785.

73. Sergentul Hirsch raportează că dânsul a cercetat acasă pe Petru Nicula, Simion Trifă și pe Nicula Todea dar fără rezultat. Câmpeni 26 iulie 1785.

74. Diploma prin care se declară de țărani liberi iobagii cari au prinsu pe Horia și Cloșca. Slatna 5 februarie 1785.

75. Cancelarul Eszterházy consiliază pe împăratul Iosif II a proceda în contra rescuțiilor cu măsuri militare dar nu cu amnestie. Viena 4 decembrie 1784.

76. Raportul comisarului Michail Bruckenthal către Cancelaria aulică despre asuprirea locuitorilor din munții Abrudului. Sibiu 17 august 1785.

77. Cancelaria aulică transpune camerei aulice montanistice raportul lui Michail Bruckenthal, cerându tot o dată și opinia sa. Viena 1 septembrie 1785.

78. Vice-cancelarul Pálffy raportează monarhului, că 5 locuitori din Albac, plecând la Viena, au rostit în Deiuș nise cuvântări suspecte, și rezoluția monarhului. Viena 2 august 1785.

79. Relațiunea lui Alexiu Ince despre cuvintele ce le-au rostit locuitorii din Albac, cari au plecat la Viena, anume Petru Nicula, Simion Trifă și Nichita Todea. Câmpeni 21 iulie 1785.

80. Comisarul Michail Bruckenthal raportează Vice-cancelarului, că a scris comitatului Bihor să prință pe deputații din Albac. Slatna 23 iulie 1785.

81. Conte Antoniu Jankovits înainteză monarhului Iosif II câte-va acte ce se raportă la plânsorile românilor rescuții. Viena 16 mai 1785.

82. Funcționarii cancelariei aulice Fabian și Csüdör raportează, că dinșii au frânt sigilele de pe lada în care se află actele contelui Jankovits, dar nu au aflat între ele nici un dosar cu privire la plânsorile românilor din munții Abrudului. Viena 19 aprilie 1786.

83. Cancelaria aulică scrie guvernului transilvan cu privire la despăgubirea arândașilor armeni în urma tumultului din 1782. Viena 31 iulie 1786.

84. Guvernul transilvan înainteză monarhului Iosif II noua cercetare făcută cu privire la pagubele ce le-au suferit arândașii armeni prin tumultul din 1782. Sibiu 11 iulie 1786.

85. Conte Pálffy raportează împăratului despre cercetarea făcută asupra

plânsorilor ce le-au înaintat românii la tronul înainte de revoluție și deciziunea monarhului. Viena 23 februarie 1786.

86. Cancelaria aulică raportează monarhului, că a cerut de la guvernul Transilvaniei să-i trimită scrisorile lui Horia care s'au aflat la Nicula Cristea. Viena 24 mai 1785.

87. Raportul guvernului transilvană către împăratul Iosif totu în chestiunea acestor scrisori. Sibiu 2 august 1785.

88. Cancelarul Eszterházy descopere împăratului temerea, că revoluțiunea română nu se va liniși. Viena 10 decembrie 1784.

89. Prefectul Hunedoarei, baronul Bornemisza, înștiințează că în comitatul Zarandului revoluțiunea a erupt din noți. Deva 1 decembrie 1784.

90. Locotenentul Siményi relatează că armata imperială, în urma unei lupte ce a avut-o cu resculții aproape de comuna Bradă, a trebuit să se retragă la Halmagiă. Bradă 29 noiembrie 1784.

91. Cancelaria aulică ordonă guvernului transilvană, că pînă se vor decide plânsorile, ce le au înaintat românii din domeniul Slatnei la împăratul, să nu se execute nici o sentință de moarte asupra lor. Viena 21 mai 1783.

92. Referatul lui I. Meliesi către cancelaria aulică despre petițiunea românilor la împăratul din a. 1783. No 638.

93. Petițiunea românilor din domeniul Slatnei înaintată împăratului Iosif cu privire la abuzurile funcționarilor. Viena 18 martie 1784.

94. Ordinul cancelariei aulice către guvernul transilvană în urma petițiunii din 18 martie 1784. Viena 13 aprilie 1784.

95. Raportul cancelariei aulice către împăratul Iosif II asupra petițiunii românilor din a. 1782. Viena 19 aprilie 1782.

96. Ordinul cancelariei aulice către guvernul transilvană în urma petițiunii din a. 1782. Viena 24 aprilie 1782.

97. Petițiunea românilor din domeniul Slatnei către Imp. Iosif II cu privire la aspirările și stôrcerile funcționarilor. 16 aprilie 1782.

98. Consiliul de resbelu propune împăratului Iosif un premiu de 100 galbeni pentru acela, care va prinde pe Salis, și rezoluțiunea împăratului. Viena 10 septembrie 1784.

99. Cancelaria aulică scrie guvernului transilvană, că primarii din munții Abrudului care vor încasa impozitele la timp să fie scutiți de contribuții. Viena 26 iunie 1782.

100. Preoții români din munții Abrudului se plângu la împăratul, că deși sunt necesari a se hrăni cu cultura pământului totuși funcționarii ceru și de la ei.

ca de la alți iobagi, se facă robote și să plătească taxe. Referat în Viena 24 aprilie 1782.

101. Contele A. Jankovits raportează împăratului Iosif, că revoluționea română s'a liniștit și numai comuna Gura-Arădii, unde se dice că s'a retras Horia, nu s'a supus încă. Deva 26 decembrie 1784.

102. Canceleria aulică comunică contelei A. Jankovits revoluționea împăratului cu privire la interpretulți comisiunii pentru limba română. Viena 9 ianuarie 1785.

103. Cancelarul Eszterházy propune monarhului că postul lui Jankovits din Banat să rămână neocupat, de ore-ce după asigurările venite de la dănsul, acțiunea sa în Transilvania se va termina în curând. Viena 30 decembrie, 1784.

104. Consiliul de rebeli comunică cancelariei că în 17, 18 și 19 februarie 1786 au fost transferați în Banat 122 români, iar guvernul transilvan le va trimite acolo familiile și averea. Viena 15 martie 1786.

105. Lista unor țărani din comitatul Albei-de-jos și ală Hunedorei cari au fost transferați în Banat. F. A.

106. Consiliul de rebeli comunică cancelariei aulice lista de sus. Viena 29 martie 1786.

107. Consiliul de rebeli comunică cancelariei, că dintre țărani osândiți la transferare au sosit în Banat 137 familii. Viena 29 aprilie 1786.

108. Cancelaria aulică ordonă guvernului transilvan să trimită în Banat cât mai curând averea celor 137 familii. Viena 8 mai 1786.

109. Consiliul de rebeli scrie cancelariei că la rugarea guvernului transilvan s'au trimis în Banat și unii țărani, ce nu erau osândiți la transferare. Viena 3 mai 1786.

110. Cancelaria aulică reprobă conduita guvernului transilvan, fiind că a trimis în Banat și indiviți ce nu erau condamnați la transferare. Viena 15 mai 1786.

111. Lista țăranilor transferați în Banat în contra ordinului împărătesc între cari este și Ionu fiul lui Horia cu soția sa.

112. Împăratul Iosif II arată cancelarului Pálffy adăncă sa mâhnire, că în contra ordinului dat s'au transferat în Banat peste 160 familii române și transferarea curge mereu. Seghedin 10 iulie 1786.

113. Guvernul transilvan raportează monarhului, că a suspendat transferarea românilor în Banat. Sibiu 1 august 1786.

114. Ordinul consiliului de reșebeli către comandele militare din Transilvania și Banat cu privire la transferarea românilor. Viena 30 octombrie 1785.

115. Împăratul Iosif II ordonă că resculații osândiți pentru acte de violență să fie transferați în Banat cu toată averea lor. Viena 12 octombrie 1785.

116. Împăratul Iosif amintesc cancelariei să nu se facă abuzul cu ordinul de transferare. F. d.

117. Locotenenta din Buda raportează monarhului că în comitatul Bihorului au fost arestați trei preoți români, din cauză că publicase poporului, că în viitorul fie care va fi soldat. Buda 2 decembrie 1784.

118. Împăratul Iosif ordonă a se pune în libertate cei trei preoți arestați. F. d. 1784.

119. (Inquisitio Zalathnensis). Investigațiunea făcută la anul 1783 asupra plânsorilor ce le înaintase românii din munții Abrudului în anul 1780. 1781. 1782 și 1783. Extrasul făcut de cancelaria alică. 115 pagine. Viena 3 aprilie 1784.

120. Împăratul Iosif scrie contelei Eszterházy, că un individ cu numele Michaiu Poperski călătorește prin Ungaria cu scopul de a angaja omenii pentru serviciul militar străin, și îl ordonă, că la întâmplare dacă Michaiu Poperski ar încerca așa ceva să se aresteze imediat. Viena 23 octombrie 1784.

121. Descrierea persoanei lui Michaiu Poperski comunicată de împăratul Iosif cancelarului Eszterházy.

122. Guvernatorul Sam. Bruckenthal raportează împăratului Iosif că Michaiu Poperski a sosit în Transilvania și a declarat, că dânsul voese a se întorce în patria sa în România. Sibiu 27 noiembrie 1784.

123. Contele Sig. Kornis prefectul Solnocului-de-mijloc scrie guvernului transilvan că Michaiu Poperski sau Popeskoul are pasporțe de locotenent de la Cătarina Împărăteasa Rusiei și a declarat că dânsul voese a se întorce la Bucuresci. Sz. Cseh 12 noiembrie 1784.

124. Împăratul Iosif scrie cancelarului Palffy, că Poperski este un om foarte periculos și dacă se va întorce iarăși în Transilvania să-l aresteze și trimiță la Viena. Viena 14 ianuarie 1785.

125. Consiliul de reșebeli ordonă comandei din Sibiu să prindă pe Poperski sau Popeskul, dacă se va întorce în Transilvania. Viena 14 ianuarie 1785.

126. Contele Adam Teleki raportează guvernului, că Poperski este de naționalitate român din Iași cu numele Popeskul, că dânsul vorbește fluent mai multe limbi, că a călătorit prin mai multe țări, și neaflându-l într-o nimică suspectă, l-a trimis pînă la Macodiu ca să treacă în Moldova. Deja 7 februarie 1785.

127. Decisiunea Imperatorului Iosif II cu privire la arenda carlei mării din domeniul Slatnei. Viena 29 septembrie 1785.

128. Decisiunea Imperatorului Iosif II în chestiunea asupra cărui terenuri din munții Abrudului. Viena 10 noiembrie 1785.

129. Cancelaria aulică invită pe guvernul transilvănean să rezolve unele plângeri încă nedecise ale românilor. Viena 22 iunie 1786.

130. Cancelarul Pálffy cere autorizarea monarhului, ca să deschidă lățile în care se afla actele contelui Jankovits, și rezoluțiunea monarhului. Viena 23 martie 1786.

131. Cancelaria aulică ordonă guvernului transilvănean să trimită contelui A. Jankovits raportul oculistului Molnar, care conține cele mai însemnate plângeri ale națiunii române. Viena 9 decembrie 1786.

132. Petițiunea ce a fost înaintată prefectului Bornemisza nobilii refugiați în Hațeg. Hațeg 21 noiembrie 1784.

133. Raportul guvernului transilvănean către Imperatorul despre cursul revoluțiunii române. Sibiu 25 noiembrie 1784.

134. Rescripțiunea Imperatorului Iosif II, în care recunoștea de fundate plângerile românilor din munții Abrudului. Viena 11 mai 1786.

135. Raportul oculistului Molnar despre misiunea sa la românii revoltați în Zarand. Bradu 17 noiembrie 1784.

136. Lista comunelor din comitatul Hunedorei în care s'au confiscat și ars averile nobililor. 1784.

137. Daniel Fabianu petiționează la guvernul transilvănean să ia măsură ca sora sa, care se află în captivitate la românii din Zarand, să fie pusă în libertate. Sebeș 22 noiembrie 1784.

138. Imperatorul Iosif II invită pe cancelarul Eszterházy, ca să trimită contelui A. Jankovits raportul oculistului Molnar despre misiunea sa în Zarand. Viena 8 decembrie 1784.

II. Din Arhiva Comisiunii Jankoviciene. (1)

139. Subprefectul G. Polgar scrie că, după cum i'a relatat Carolu Bisztrai din Ilia, românii din Zarand s'au revoltați sub conducerea lui Horia și a unui tânăr îmbrăcat în veșminte nemțesci. Lugoș 8 noiembrie 1784.

(1) Contele Antoniu Jankovits, însărcinat de Imperatorul Iosif II, cu cercetarea cauzelor revoluțiunii române, după liniștirea Transilvaniei se întorse la Viena. Cu această ocaziune dânsul depuse actele comisiei în Arhiva cancelariei aulice închise în două lăți sigilate. În a 1784 cancelarul Pálffy, ceru de la Imp. Iosif permișiunea să deschidă lățile contelui

140. Antoniu Iosif Barteș, administratorul postelor din Sibiu, comunică declarațiunea ce a făcut-o niseo românii din Banat către conductorul poștei Antoniu Schmidt. Sibiu 9 novembre 1784.

141. Oficiul camerală din Lipova înscuțtează, că reșculații din Transilvania s'au pătrunsă în Ungaria și a' arșu tote satele pină la Totvaradia. Lipova 8 novembre 1784.

142. Conte A. Jankovits raportază Cancelariei, că a scrisu comitatului Carășu să ia măsuri, că revoluțiunea să nu pătrundă și acolo. Timișoara 9 novembre 1784.

143. Administratorul vicecomitelui Andreiu Forrai relatază că reșculații a' arșu satete Zamu și Petrișu.

144. Iosif Szalay înscuțtează, că reșculații a' arșu satele Petrișu. Ilteu. Tocu și Soborșinu. Capalnas 7 novembre 1784.

145. Conte A. Jankovits raportază cancelariei, că revoluțiunea română a pătrunsă și în comitatul Aradului, și că d'ensul a scrisu comandantului militar din Arad să ia măsuri în contra reșculațiilor. F. I. 10 novembre 1784.

146. Subprefectul Adamu Deseo relatază, că reșculații a' arșu satul Căpruta și ar' li declarat, că în Banat nu vor' încerca nimic. Neudorf 9 novembre 1784.

147. Conte A. Jankovits scrie lui Igu. Madarasz, vicecomitelui din Lugoj, că a făcutu dispozițiuni ca reșculații să nu treacă în Banatul temișan. Temișoara 11 novembre 1784.

148. Episcopul Popovici din Verșeu scrie contelui A. Jankovits, că a ordonat preoților din Banat să stărne ca poporul de acolo să rămână liniștit. Verșeu 10 novembre 1784.

149. Oficiul camerală din Lipova înscuțtează, că reșculații a' arșu tote curțile nobilitare pină la comuna Peșova, că astăzi în 9 novembre dupe 12 ore s'a v'edut fumul și la comuna Otvoșu, iar pe când scrie rindurile aceste clopotele din Radna dau signalul de alarmă. Lipova 9 novembre 1784.

150. Oficiul camerală din Lipova înscuțtează că reșculații a' pătrunsă în comitatul Aradului pină lângă Șoimușu, și comuna Radna s'a pusă în stare de apărare. Lipova 10 novembre 1784.

151. Vicecomitele din Arad, Andreiu Forrai, relatază că reșculații a' arșu

Jankovits, sub motivul că ar av' să caute între cărțile comisunii niște acte privitoare la românii din munții Abrudului. De atunci și pină astăzi actele comisunii Jankoviciane au rămasă totu în archiva cancelariei aulice scose din lădi și legate în mai multe fascicule ce p'ortă de asupra înscuțtearea : *Hora & Klaska*.

curțile nobilitare din Zamă, Petrișu, Toch și castelul său din comuna Soborșin. Arad 9 novembre 1784.

152. Contele Jankovits scrie cancelarului, că s'au trimis la Cosova și Lipova doue companii din garnisona Temișorei ca să păzească țărmurile stângi ale Mureșului. Temișora 11 novembre 1784.

153. Sigismund Lovasz scrie contelui A. Jankovits, că nobilii și cetățenii din Arad, consternați de revoluțiunea română, s'au retras în castelul de acolo. Aradul-nou 11 novembre 1784.

154. Episcopul Popovici din Verșeț înscuțeză pe contele Jankovits, că a ordonat protopopilor din ținutul Caransebeșului și al Lugoșului să îngrijescă ca poporul de acolo să rămână liniștit. Verșeț 11 novembre 1784.

155. Tabloul satelor din comitatul Aradului și din frontiera Transilvaniei în care resculții au ars curțile și castelele nobilitare.

156. Contele Cristofor Nitzky, președintele Locotenentei din Buda, scrie contelui Jankovits, că generalul Koppenzoller a primit ordin să ia măsuri ca turburările să nu se estindă și în Ungaria. Buda 12 novembre 1784.

157. Căpitanul armatei imperiale Festenberg relatează, că conducătorii resculților români ar fi Salis, Sofroniu și Horia din preună cu trei feciori ai săi. Radna 13 novembre 1784.

158. O relațiune despre faptele revoluționarilor în Cămpeni, Tătăresci și Zamă.

159. Contele A. Jankovits scrie cancelarului, că resculții au atacat și satele Galsa și Pancota din comitatul Aradului. Temișora 19 novembre 1784.

160. Contele A. Jankovits trimite comitatului Arad punctele asupra cărora să se facă interogatoriu cu prizonierii români. Temișora 18 novembre 1784.

161. Subprefectul Adam Deseo relatează, că Forrai cel tineru percurge satele cu pandurii comitatului și maltratează pe țărani români în modul cel mai crud. Lipova 17 novembre 1784.

162. Contele A. Jankovits provocă pe vicecomitele Andrei Forrai să dea ordin ca notarul Forrai să se abțină de la astu-felu de acte violente. Temișora 19 novembre 1784.

163. Contele A. Jankovits scrie episcopului Petrovici din Arad, că doi preoți români ar fi încercat să convertescă la religiunea ortodoxă pe reformatii din comuna Sebeșu. Temișora 30 novembre.

164. Lista edificiilor incendiate în comitatul Aradului.

165. Căpitanul Werner din armata imperială, raportează că i-a succedat a

prinde pe căpitanul rescușilor Ribîța, după ce a fost mai întîiu rănit. Radna 20 noiembrie 1784.

166. Căpitanul Werner înștiințează, că între comitatul Aradului și alu Bihorului s'a trasu unu cordonu militaru.

167. Căpitanul Schirnding din armata imperială, raportează că soldații au prinsu 16 rescuși și că banii din casieriele publice s'au trâmisi la casieria centrală din Temișora. Valea mare 16 noiembrie 1784.

168. Conte A. Jankovits scrie locotenenței din Buda, că s'au arestatu două preoți din ținutul Butinului, cari voiau să convertească pe reformații din Sebeșu la religiunea ortodoxă. Temișora 22 noiembrie 1784.

169. Conte A. Jankovits înștiințează pe cancelarul Eszterhăzi, că a scrisu comitatului Arad să nu execute sentințele de mörte asupra prizonierilor români pînă va sosi densusu acolo. Temișora 26 noiembrie 1784.

170. Decretul împăratului Iosif II prin care numesce pe contele A. Jankovits de comisar regesc pentru cercetarea cauzelor revoluțiunii române. Viena 19 noiembrie 1784.

171. Cancelarul aliciu comunică guvernului transilvanu că monarhul a ordonat suspendarea procedurii sumare față cu prizonierii români. Viena 20 noiembrie 1784.

172. Andreiu Forrai vice-comite Aradului răspunde contelui A. Jankovits, că a dat ordinu flului său să fie mai moderat cu rescușii. Arad 21 noiembrie 1784.

173. Căpitanul Werner din armata imperială relatează, că Ribîța căpitanul rescușilor a fost prinsu în satul Zarvin prin trădarea unor țărani de acolo. Radna 22 noiembrie 1784.

174. Comitatul Aradului scrie contelui A. Jankovits, că dorește să vină acolo, de ore ce crede că densusu va face o justiție vindicativă și nu va patrona pe criminali. Arad 25 noiembrie 1784.

175. Andreiu Forrai vice-comite Aradului scrie contelui A. Jankovits, că prizonierii de acolo fiindu toți corifeii, densusu, în conformitate cu decretul monarhului, trebuie să i osîndască pe toți la mörte și din această cauză nu pöte satisface ordinilor sale. Arad 25 noiembrie 1784.

176. Conte Jankovits «În Numele Regelui» provöcă pe Andreiu Forrai să nu execute vre-o pedepsă de mörte asupra captivilor pînă va sosi densusu acolo. Temișora 26 noiembrie 1789.

177. Căpitanul Schirnding, din armata imperială raportează, că două nobili, a-

nume Forrai și Edelsbacher, au sosit la Soborșin cu 12 țărani legați, între cari se afla și căpitanul Ribita. Valea mare 23 noiembrie 1784.

178. Sub-prefectul Adam Descu comunică faima ce s'a răspândit, că Iuliu Salis ar fi prins în Transilvania. Lipova 26 noiembrie 1784.

179. Căpitanul Schirnding raportează, că țărani din satul Allgiert au alungat de acolo pe nobilul Edelsbacher. Soborșin 25 noiembrie 1784.

180. Alexiu Nopcia, vice-comitele Hunedorei, comunică locotenentului Eperiesy științele ce le are comitatul despre adunarea românilor de la Mestecănu. Deva 23 noiembrie 1784.

181. Conte A. Jankovits scrie cancelarului, că în Banatul temeșan domnește liniște neturbată. Temișora 29 noiembrie 1784.

182. Comitatul Hunedorei cere de la contele A. Jankovits să mijlocască a se trânti acolo mai multă armată, ca nu cum-va la primă-veră să năvălească pentru pradă și locuitorii din țera românească. Deva 26 noiembrie 1784.

183. Nobilii din Zarandă petiționează la prefectul Bornemisza să întrevină la guvern, ca soțiile și copiii lor să se libereze din captivitatea românilor F. I. 25 noiembrie 1784.

184. Comitatul Temișorei scrie guvernului transilvan, că a luat măsură ca revoluținea să nu treacă și la densul. Temișora 16 noiembrie 1784.

185. Comitatul Temișorei scrie contelui A. Jankovits, că a interzis ori-ce adunări țeranilor de acolo. Temișora 16 noiembrie 1784.

186. Generalul Papilla scrie contelui A. Jankovits, că în 28 noiembrie va sosi la Temișora pentru a pleca de aci la olaltă în Transilvania. Biserica-albă 27 noiembrie 1784.

187. Episcopul P. Petrovici din Arad contestă că protopopul Atanasie Roșu și preotul Nicolae Popovici s'ar fi încercat să convertescă la ortodoxie pe reformații din Sebeș și cere eliberarea lor din închisoare. Arad 23 noiembrie 1784.

188. Conte A. Jankovits scrie vice-comitelui din Caraș, că din relatările primite se vede că poporul din ținutul Oraviței și alu Saseei ar începe a se mișca. Temișora 30 noiembrie 1784.

189. Conte A. Jankovits scrie locotenentei din Buda, că a sosit în Arad la olaltă cu generalul Papilla și după ce va termina investigaținea de aci va pleca apoi la Deva. Aradul vechiu 2 decembrie 1784.

190. Armeanul Ion Biro se plânge la contele A. Jankovits, că venind cu marfă dela Viena a fost confiscat'o resculații din Zam, făcându-i o pagubă de 13,000 fl. Aradul vechiu 2 decembrie 1784.

191. Contele A. Jankovits cere de la comitatul Aradului să desemneze un funcționar, care la olată cu protopopul Aradului și cu un ofițer din armata imperială, să îndemne poporul a se întorce acasă. Aradul vechiu 2 decembrie 1784.

192. Armeanul Alexandru Cristof se plânge la contele Jankovits, că pe când ardea Soborșinul dinsulă trecea pe acolo cu carul cu caii proprii și cu 12 măști de pește sărat, dar l-au prins răsculații și i-au luat carul cu pește. Arad 5 decembrie 1784.

193. Lista edificiilor prădate și incendiate în comitatul Aradului, în zilele de 6, 7, 8, 9 și 10 noiembrie 1784.

194. Căpitanul din armata imperială Moesari raportează, că în 5 decembrie sergentul Bubna a prins pe căpitanul răsculaților Ionu Lucaci, încreștutul lui Horia. Soborșin 6 decembrie 1784.

195. Raportul comisiei mixte din comitatul Aradului despre activitatea sa pentru liniștirea românilor. Arad 8 decembrie 1784.

196. Lista edificiilor devastate în comitatul Aradului pe timpul revoluției.

197. Un raport comunicat de generalul Koppenzoller despre o împăcuire încheiată între armata imperială cu răsculații din Zarand în 29 noiembrie 1784.

198. Sentința tablei (1) din Arad, prin care condamnă pe 42 prizonieri la diferite pedepse de moarte, pe toți cei-alți locuitori răsculați la pedepsa de baston, iar pe prunci la pedepsa de vergi. Arad 25 noiembrie 1784.

199. Lista celor mai însemnați rebeli din comitatul Aradului, compusă de comisiunea mixtă și prezentată adunării comitatului în 21 noiembrie 1784.

200. Ionu Aron de Bistra, fostu căpitan în armata imperială, cere de la contele A. Jankovits să denumescă o comisiune pentru investigarea cauzelor tumultului din 1782. F. d.

201. Cancelarul Eszterházy scrie contelui A. Jankovits, că dorința împăratului este ca dinsul să plece imediat la Deva, Hunedora și Aiud, unde sunt închiși mai mulți prizonieri români, de aci apoi să treacă la Slatina pentru a investiga plânsurile românilor din munții Abrudului. Viena 29 noiembrie 1784.

202. Conspicutul actelor privitoare la românii din munții Abrudului, pe cari le-a transpus cancelaria contelui Antoniu Jankovits. F. d.

203. Contele A. Jankovits scrie locotenentel din Buda, că a înaintat împăratului listă sentințele de moarte ale celor 42 prizonieri din Arad. Deva 20 decembrie 1784.

(1) *Tabula judiciaria* era tribunalul de prima instanță, după constituțiunea feudală a Ungariei și Transilvaniei.

204. Contele A. Jankovits înainteză Impăratului Iosif II sentințele de moarte ale celor 42 prizonieri d'împreună cu opiniunea sa, că investigațiunea făcută de comitatul Aradului fiind defectuoasă, după ce se va întregi să se pedepsescă cu moarte numai unul sau doi prizonieri. F. l. 13 decembre 1784.

205. Interogatoriul făcut de căpitanul Schirnding cu Popa Constantin din Zamă despre publicarea unui circulară ală lui Horia. Valea mare 30 novembre 1784.

206. Interogatoriul făcut de contele Jankovits cu Popa Constantin din Zamă. Aradulă vechi 4 decembre 1784.

207. Interogatoriul făcut de căpitanul Schirnding cu primarul George Vulpe din Zamă despre publicarea ordinelor lui Horia. Valea mare 30 novembre 1784.

208. Interogatoriul făcut de contele Jankovits cu primarul George Vulpe din Zamă despre modul cum a trecut revoluțiunea română în Ungaria. Arad 4 decembre 1784.

209. Interogatoriul făcut de contele Jankovits cu teologul Ion Simoni despre începutul revoluțiunii în comuna Petriș. Arad 7 decembre 1784.

210. Interogatoriul făcut de contele Jankovits cu Ion Lupenciu despre atacul Ardelenilor asupra comunei Petriș din comitatul Aradului și despre cauzele revoluțiunii transilvane. Arad 6 decembre 1784.

211. Interogatoriul făcut de contele Jankovits cu Toma Miula despre publicarea ordinelor lui Horia în comuna Selisce din comitatul Zarandului. Arad 3 decembre 1784.

212. Interogatoriul făcut de contele Jankovits cu Popa George din comuna Selisce-Petriș (comitatul Aradului) pentru cauzele participării sale la revoluțiune. Arad 7 decembre 1784.

213. Interogatoriul făcut de contele Jankovits cu primarul Ion Ianu din comuna Temeșesci despre începutul revoluțiunii în Ungaria. F. d.

214. Interogatoriul făcut de contele Jankovits cu Ion Cîrțiu din comuna Temeșesci despre revoluțiunea din comitatul Aradului. Arad 8 decembre 1784.

215. Interogatoriul făcut de contele Jankovits cu George Branișcanu primarul comunei Soborșină cu privire la revoluțiunea din comuna acăsta. Arad 8 decembre 1784.

216. Interogatoriul făcut de contele Jankovits cu prizonierul George Ocheșu. Arad 9 decembre 1784.

217. Interogatoriul făcut de contele Jankovits cu Dumitru Despoiu din comuna Bătuța pentru participarea dînsului la revoluțiune. Arad 9 decembre 1784.

218. Locotenentul-colonel Schultz de Leichtenthal raporteză comunei de-

spre întrevvedere ce a avut-o cu Cloșca și Ionu Horia la comuna Tibru din Transilvania și despre înțelegerile ce au urmat între dânsii acolo. Sibiiu 14 noiembrie 1784.

219. O rezoluțiune românească dată lui Horia de către cancelaria aulică. (Traducțiune făcută în limba germană de comanda militară din Sibiiu). Viena 13 aprilie f. a.

220. Locotenentul primar Probst raportază despre întâlnirea dânsului cu Cloșca și cu resculații la Părășul-Tureului. Tibru 11 noiembrie 1784.

221. Convențiunea ce au încheiat-o cinci sate resculate cu funcționarii din Ofenbaia. Ofenbaia 29 noiembrie 1784.

222. Oficiul montan din Slatna petiționează la Tesaurariată, să aprobe convențiunea încheiată cu resculații la Ofenbaia, cărei la din contră viața funcționarilor va fi în pericol. Slatna 1 decembrie 1784.

223. Lista pri-onierilor români aduși la Câmpeni în timpul dela 21 — 23 decembrie 1784. Câmpeni 23 decembrie 1784.

224. Contele Nitzky, președintele Locotenentei din Buda, scrie contelui A. Jankovits, că în comitatul Bihorului au fost arestați trei preoți români pentru că au ținut cuvântări instigatoare. Buda 29 noiembrie 1784.

225. Contele A. Jankovits cere de la comandantul Transilvaniei să-i comunice măsurile ce le-a luat în contra resculaților și totu odată să-i facă cunoscut numărul lor, precum și locurile pe unde se susțin. Deva 17 decembrie 1784.

226. Administratorul contelui Francisc Gyulai arată cum s'a întâmplat devastarea domeniului din comuna Trestia.

227. Trei-spre-șapte țărani și un preot din închisorile de la Deva se plâng la contele Jankovits că dânsii zac în arest de doi și de trei ani, fără a fi judecați încă acum. Deva 18 decembrie 1784.

228. Comitatul Hunedorei răspunde contelui A. Jankovits că instrucțiunea proceselor cu prizonierii români încă nu e terminată. Deva 25 decembrie 1784.

229. Declarațiunea ce au trebuit să o facă comunele liniștite din comitatul Hunedorei, și anume că se lapedă de Horia, că voru fi credincioși monarhului, guvernului, autorităților comitatului și domnilor pământesci. Mai multe exemple cu deosebite date.

230. Vêduva nobilului Csizsâr din Michăleni descrie cum au ucis resculații pe bărbatul sêu, cum au prins-o pe dânsa și au botezat-o, cum au osîndit-o la môrte și în fine au grațiat-o. Deva 25 decembrie 1784.

231. Prefectul Simeon Kemény cere de la contele A. Jankovits, ca intero-

gatoriul și judecarea lui Horia și Cloșca să se facă de autoritatea comitatului Alba-de-jos, și rezoluțiunea contelui Jankovits. Alba-Julia 8 ianuarie 1784.

232. Contele A. Jankovits comunică comandantului militarilor că soldații armatei imperiale despăia pe țărani de haine, slănină și bani.

233. Prefectul Andrei Rosenfeld raportează contelui A. Jankovits, că în comitatul Sibiiului revoluțiunea a pătruns numai în trei sate. Sibiu 24 decembrie 1784.

234. O scrisoare a lui Horia către Episcopul Gedeon Nichitiel. Traducțiune făcută în limba latină. Albae 12 novembre 1784.

235. Locotenentul-colonel Karp raportează comandei din Sibiu despre excelese nobilimii din țera Hațegului pe timpul revoluțiunii. Hațegu 21 decembrie 1784.

236. Contele A. Jankovits admoniează comitatul Hunedorei, că prizonierii de acolo șile întregi sunt lipsiți de pâine, iar păzitorii îi despăia de bani și de haine. Deva 28 decembrie 1784.

237. Protopopul Josif Sănziana din comuna Trestia se plânde la episcopul Nichitiel, că resculații îl persecută și n'are unde să-și plece capul. Trestia 6 novembre 1784.

238. Protopopul Ion Popovici din Hondolu se plânde la episcopul Nichitiel, că abia își mai poate salva viața dinaintea resculaților. Hondolu 13 novembre 1784.

239. Episcopul Nichitiel comunică guvernului transilvană unele informațiuni cu privire la căpitanii Bibartu, Horia și Cloșca. Abrud 11 decembrie 1784.

240. Episcopul Nichitiel relatează guvernului transilvană despre lupta întâmplată la Michăleni între armata imperială și între resculați. Michăleni 8 decembrie 1784.

241. Episcopul Nichitiel raportează guvernului transilvană despre publicarea amnestiei la locuitorii din munții Abrudului. Abrud 13 decembrie 1784.

242. Popa Ion și Popa Iafetu din Deva atestă, că tabla de acolo (1) a decapitat 58 prizonieri, iar 12 înși au murit în închisori, — toți fără de a fi împărtașiți cu santele taine. F. I. 26 15 decembrie 1784.

243. Episcopul Nichitiel raportează contelui Jankovits despre activitatea sa pentru liniștirea românilor resculați. Deva 28 decembrie 1784.

244. Investigațiunea făcută în Vințulu-de-jos cu privire la unele cuvinte rostite de români în decursul revoluțiunii. Vințu-de-jos 30 novembre 1784.

(1) Vezi nota de la N-rul 198.

245. Generalul comandant Fabris scrie contelui A. Jankovits, că în închisorile de la Alba-Julia se află peste 300 prizonieri, cari toți voru trebui să părăsască din cauza relei subsistențe. Sibiu 28 decembrie 1784.

246. Contele A. Jankovits scrie comitatului Hunedóra, că după informațiunile primite nobilii de acolo silescu pe țeranii să le facă robote și în zile de duminică și sărbători, și cere deslușiri. Deva 29 decembrie 1784.

247. Episcopul Niculitci trimite contelui Jankovits textul original românesc în care a fost scris raportul oculistului Molnari. Deva 31 decembrie 1784.

248. Comitatul Hunedorei raportază contelui A. Jankovits, că nu poate termina procesele celor 10 indivizi arestați, din cauză că resculații au risipit arhiva Zarandului.

249. Nobilimea ungară din țara Hațegului se plânge la contele A. Jankovits, că locotenentul colonel Karp a fost prezent la devastările din Bretea-ungară și nu le-a oprit. Ea încă a rămas resculaților, că curtea baronului Iosif Bornemisza să nu o ardă fiindcă e bună pentru casarmă.

250. Lista comunelor din comitatul Hunedorei în cari s'au devastat averile și edificie nobilitate.

251. Guvernul transilvan scrie comitatului Hunedóra, că a propus coman-
dei militare a se numi o comisiune mixtă, care să cerceteze cine sunt autorii
turburărilor cauzate prin conscripțiune. Sibiu 26 august 1784.

252. Guvernatorul S. Bruckenthal ordonă comitatului Hunedóra să facă investigațiune, dacă este adevărat că nobilii George Văradi și Adam Szabo forțază, pe țeranii să facă câte 6 zile robote pe săptămână, respective câte 4 zile fiecare părinte de familie. Sibiu 18 august 1784.

253. Ultimatul lui Horia după textul comunicat contelui A. Jankovits de către comitatul Hunedorei. 13 noiembrie 1784.

254. Prefectul din Deva raportază guvernului transilvan, că locuitorii din comuna Cigmău, au strigat în tirgul de la Oraștia, că nu mai cred în publicatiunile funcționarilor administrativi. Deva 27 octombrie 1784.

255. Guvernatorul S. Bruckenthal scrie comitatului Hunedóra, că din raportul secretarului Ștefan Costă rezultă, că turburările de acolo s'au liniștit, de aceea comitatul să pună în libertate pe țeranii închiși după ce voru suferi mai întâi un arest de câte 8 zile. Sibiu 19 octombrie 1784.

256. Ana Maurer veduva lui Ștefan Szabo declară a fi audiată de la primul funcționar al salinelor, că între resculații din Zarand se află doi că-

pitan, din care unul avea în mână o cruce aurită și o stea artificială cusută pe peptu. 21 decembre 1784.

257. Nobilul Valentinu Szilvási declară a fi auditu de la căpitanul armatei imperiale Henoi, că cu ocaziunea devastării întâmplute în comuna Bretea-ungurésă a fostu acolo presentu și unu străinū ce vorbea limba latină, germană și francesă și că densusu a cređutu că acela era amăgitorul Salis. Deva 23 decembre 1784.

258. Prisonierul Lăpădatu Crișanū declară în decursul instrucțiunii, că țărani resculați erau astu-lelu informați, că românii din armata imperială încă voru tiné cu dinșii. Deva 20 decembre 1784.

259. Statul personalu alu comisiunii Jankoviciane. Deva 1 ianuarie 1785.

260. Țărani din comuna Leșnicu se plângu la contele A. Jankovits, că domni pământesce îi silescu la robote escesive, anume pe bărbați să facă câte 4 zile de lucru pe săptămână și pe soțiile lorū alte patru. Pres. 28 decembre 1784.

261. Preotul Stefanu Lazaru din Abrud-satū se plânge la Episcopul Nichitici, că li s'a furatū potirul din biserică și densusu a suspiciune pe ungurii din Abrudū. Abrud-satū 25/14 decembre 1784.

262. Popa Ionu din Deva adevăresce că 22 prisionieri condamnați la decapitare aū fostu duși la supliciu numai cu «Tatălu nostru» fără de a fi împărțâși cu sântele taine. Deva 22 decembre 1784.

263. Andreiu Iancso, preotul reformatu din Crișioru, declară a fi auditu de la feciorul popei romănesce de acolo, că dacă nu prindeau pe Horia în Curechiu, revoluțiunea nu erumpea pină la Apă-boteză din 1785 și atunci fiă-care iobagi omora pe domnul sēu.

264. Contele A. Jankovits face reprobări comitatului Hunedōra, că prisionieri de acolo suntū siliți să cumpere apa cu bani de la directorul închisorilor. Deva 4 ianuarie 1785.

265. Magnații și nobilii din comitatul Hunedōrei ceru de la contele A. Jankovits, că locuitorii din comunele mai turbulente să fiă transferați în Bucovina. Deva 3 ianuarie 1785.

266. Corporalul Andreiu Konert naréză cum aū atacatū resculații detașamentul locotenentului Mesterházy. Ofenbaia 13 decembre 1784.

267. Unu referatū despre silințele locotenentului colonelū Krav de a pune mâna pe scrisorile lui Horia.

268. Lista căpitanilor și corporalilor revoluțiunii din comunele Albacū, Sécătura, Scărișora și Ponorū. F. d.

269. Memorandul nobilimii din comitatul Albei-de-josū votatū în adunarea de la Șardū. 30 decembre 1784.

270. Michaiu Hajdu spune că nobilul Biro Miklos s'a dus în tabăra română să se rescumpere cu bani, însă rescuțit l'a ucis. Izbui 31 decembre 1784.

271. Interogatoriul făcut cu preotul Gavrilă Sulară și cu locuitorul Ionu Sulară din comuna Mogoșu, despre corifeii revoluțiunii din comuna Mogoșu și despre intențiunile politice ale lui Horia. Abrudă 26 decembre 1784.

272. Interogatoriul făcut cu Adamu Mirciu din comuna Ampoșia despre revoluțiunea întemplată acolo.

273. Investigațiunea făcută cu privire la unele cuvinte ce le-a rostit țeranul Titu Suciu din comitatul Clujului. F. d.

274. Interogatoriul făcut cu Vasile Sgârcea din Sălișca lângă Abrudă, despre cele din urmă ordine ale lui Horia. Buceșu 19 decembre 1784.

275. Interogatoriul făcut cu țiganul Avi Buto din Abrudă, în care acesta declară că românii ocupându Abrudul au eliberat din închisori pe toți cei arestați, între cari se afla și dânsul. Abrudă 6 decembre 1784.

276. Locotenentul Grau raportează despre cuvintele ce le-a rostit preotul Hagi Crișănuțiu cu ocaziunea arestării sale. Abrudă 31 decembre 1784.

277. Interogatoriul făcut cu Crăciun Botă, despre căpitanii ce i-a numit Horia după expirarea armistițiului, și despre faurul, care fabrica lăncile rescuțitorilor. Câmpeni 12 decembre 1784.

278. Investigațiunea făcută cu privire la cuvintele ce le-a rostit țeranul Onu Surdu cu ocaziunea luptei de la Remet. Abrudă 17 decembre 1784.

279. Subprefectul Georgiu Borsai raportează cum s'a întemplat prinderea căpitanului Uibaru Ursu, și spune că dânsul portă o jachetă roșie cu flori de aur. Abrudă 26, 27 și 29 novembre 1784.

280. Nobilul Paulu Lörincz din Abrudă declară, că sub-căpitanul rescuțitorilor Ionu Biro venind la dânsul i-a comunicat că: «D-nul Horia și Ionu Cloșca ți dau grația.» F. d.

281. Conisarul Bruckenthal scrie prefectului S. Kemény, că dânsul este aproape sigur, că între rescuțitii români se afla și persoane străine. Sebeșu 23 novembre 1784.

282. Subprefectul George Antos raportează, că Popa din «țermure» a răspândit zămba, că Horia nu ar zace în închisore, ci din contră el ar fi tractat în Alba-Julia cu multă onore. Mihalțu 15 ianuarie 1785.

283. Judele Iosifu Gedö din Abrudă constată, că din investigațiunea făcută cu țeranul Ionu Vêrtanu rezultă, că Horia, când l'a denunțat pe acesta de căpitan al rescuțitorilor, i-a dat și o diplomă și i-a făcut orecari cesiuni.

284. Conte A. Jankovits scrie comitatului Alba-de-josă, că plutai și io-

bagii din comuna Vintu-de-Jos se plângu că nobilii și funcționarii le jăfuesc casele, bisericile și averile. No. 323.

285. Țeranii români din comuna Cetea și Șerelă informează pe contele A. Jankovits despre enunțările anti-dinastice ale unor nobili. N-rii 329, 330.

286. Țăranul Ionu Suciū din comuna St. Iacobu în comitatul Turzii se plânge la Împăratul Iosif II, că baronul George Korda l'a despoiat de avere, l'a pedepsit cu 100 bastoane și l'a aruncat în închisoare. 1781.

287. Funcționarii Iosif Veress și Ștefanu Bessenyei declară a fi aușit, că românii de aceea au cerut arme fiindu că țera nu este a ungarilor ci a românilor. Bucerdia-vinosa 13 septembrie 1781.

288. Investigațiunea făcută în satul Gêrbău. Martorul Ștefanu Szentpali relatează cuvintele ce le-a rostit țăranul Florea Cosma cu raportul la drepturile românilor din Transilvania. 8 ianuarie 1785.

289. Interogatoriul făcutu cu soldatul Ladislau Josi, despre cuvintele ce le-au rostit nise țărani din comuna Remeti, cundu a sosit armata imperială acolo. Slatna 8 ianuarie 1785.

290. Subprefectul George Antos raportează prefectului S. Kemény, despre faima ce s'a răspândit, că Horia ar fi fractat în Alba-Julia cu multă onore. Mihaltiu 9 ianuarie 1785.

291. Evreul Iosif Samuel din Alba-Julia se plânge la contele Jankovits, că dânsul, împreună cu soția sa și cu un altă companionu, s'a dus în Zarand să vîndă bețuturi și alte mărfuri, dar i-au prinsu resculatî din Bradu, le-au tăiat bărbile, i-au desbrăcatu de haine, apoi le-au turnat apă peste capu dicend că vreau să-i boteze și să-i facă români. Alba-Julia 15 ianuarie 1785.

292. Locotenentul-colonel Kray comunică informațiunile primite despre adunările românilor de la Mestecănu și de la Criștoru. Alba-Julia 16 ianuarie 1785.

293. Prefectul Ionu Csaky raportează contelui A. Jankovits despre comunele revoltate în comitatul Clujului. Cluj 16 ianuarie 1785.

294. Guvernatorul S. Bruckenthal scrie contelui Jankovits, că a înaintat Împăratului o adresă cu privire la dificultățile ce se pot naște dacă se vor denumi funcționari sași în comitate. Sibiu 5 ianuarie 1785.

295. Interogatoriul făcutu de Dumitru Eustatievici secretarul Episcopului Nichitici cu Popa Costană din Criștoru, despre cartea împărătescă ce a dîs că o are la dânsul, și despre cununarea țăranului Ionu Sêrbu cu fca unu subprefect ungaru. Abrud 14/3 decembre 1784.

296. Interogatoriul făcutu de Dumitru Eustatievici cu Popa Avramu din Uibăresci despre revoluțiunea din comuna Ribita. Abrud 14/3 decembre 1784.

297. Raportul comitatului Alba-de-josul despre participarea lui Horia la tumultul din 1782. Alba-Julia 20 ianuarie 1785.

298. Pădurarul Antonu Meltzer raportează inspectorului silvic Andreiu Zelinka despre prinderea lui Horia și Cloșca. Abrudul 1 ianuarie 1785.

299. Cuvintele rostite de țeranul Michaiu Bretianu in tirgul de la Santa-Maria (20 septembrie 1784). Comuna Ostrovu petitionează pentru eliberarea densusului din inchisorea de la Deva. 28 decembrie 1784.

300. Comisarul Mich. Bruckenthal protestează la contele A. Jankovits in contra transportării lui Horia prin comitatul Hunedorei. Alba-Julia 2 februarie 1785.

301. Contele A. Jankovits răspunde lui Mich. Bruckenthal, ca nu poate să accepte consiliile sale. Alba-Julia 3 februarie 1785.

302. Contele A. Jankovits răspunde comisarului Mich. Bruckenthal, că nu-l poate admite să fiă prezentu la interogatorul lui Horia. Cloșca și Crișanu.

303. Impăratul Iosif II reformează sentința comitatului Aradul relativă la prizonierii români. schimbându pedepsa de moarte in muncă silnică de la 1-3 ani. Viena 10 ianuarie 1785.

304. Comandantul Fabris scrie contelui A. Jankovits, că după relatările primite de la comanda din Buda soția lui Horia încă nu s'a pututu prinde. Sibiu 11 februarie 1785.

305. Comandantul generalu Fabris scrie contelui A. Jankovits, că Popa Niculae, care după cum se spune a trecut in România, ca să formeze acolo unu corp de 600 voluntari, a fostu arestatu in urma intervențiunii agenției din Bucuresci, și că principele României a promis a-lu extrada, rogându-se numai ca menționatul preot să nu fiă pedepsitu cu moarte. Sibiu 8 februarie 1785.

306. Comandantul militarul din Orăștia raportează, că funcționarul civil al comitatului Hunedora terorisează pe țeranul din comunele Peștișul-de-susu și Lăpușnicu pentru ca să restituască lucrurile luate. Orăștia, 2 februarie 1785.

307. Locotenentulu-colonelul Kray raportează, că numele adevărat alu căpitanulu revoluționarul Franzilla este Ionu Fărțială sau Stefu. Slatna 16 februarie 1785.

308. Descrierea personală a lui Ionu Fărțială. Slatna 19 februarie 1785.

309. Martorul Stefanu Albert relatează amenințările românilor, că la primăvară vor începe de nou revoluțiunea. Alba-Julia 17 ianuarie 1785.

310. Nobilii Stefanu Boer și Ladislaul Andrasi certifică a fi auditu, că unu soldatulu grănicerul a declarat, că in două săptămâni românii vor fi domni peste totă Transilvania. Alba-Julia 20 ianuarie 1785.

311. Administratorii domeniilor Székely și Teleki atestă, că locotenentulu

Probst le-a declarat, că în conformitate cu scrisoarea ce o are la sine, orî-ce altă națiune și religione din Transilvania, afară de cea română și catolică, trebuie exterminată. Cricău 17 ianuarie 1785.

312. Protopopii Cojiu și Popovici se plâng la Episcopul Nichitici, că nobilii nu le mai permit să umbla cu crucea pe la poporului sîi. F. I. 15 ianuarie 1785.

313. Comandantul Fabris cere de la contele Jankovits să-i comunice actul de instrucțiunii lui Horia. Sibiu 21 februarie 1785.

314. Contele A. Jankovits răspunde comandantului Fabris că i-a comunicat tot ce a crezut necesar. Alba-Julia 24 februarie 1785.

315. Contele A. Jankovits scrie comitatelor Hunedora, Alba-de-jos, Sibiu și Cluj, că pe ziua de 28 februarie 1785 să trimită la Alba-Julia câte 6 locuitori din fiă-care comună (1). Alba-Julia 23 februarie 1785.

316. Locotenentul-colonel Kray raportează, că în casa lui Nicula Criste din Alba s'au aflat 12 scrisori de a lui Horia și o carte tipărită în trei limbi, cu care ar fi amăgît dînsul poporul. Slatina 23 februarie 1785.

317. Iosif Podivinski din Slatina relatează cum i'a succes dînsului să pună mîna pe chîrtiele lui Horia. Slatina 1 martie 1785.

318. Subprefecții Stefan Kriszori și Bela Kriszori comunică unele enunțări ale românilor din Zarand. Criștor 17 februarie 1785.

319. Contele A. Jankovits scrie prefectului S. Kemenyi să-i trimită cât mai în grabă interogatoriul făcut cu Popa Niculae, pe care după cum se știe, l'a trimis Horia în Moldova. Timișora 18 martie 1785.

320. Interogatoriul Popii Mateiu din Sf. Andreăș cu privire la intențiunile lui Ion Fărțială de a începe din nou revoluțiunea, cu mai multe puteri și cu un plan mai bun de cît Horia. Alba-Julia 9 martie 1785.

321. Interogatoriul lui Ion Fărțială din Săcărâmb cu privire la scopul dînsului de a începe o nouă revoluțiune. Alba-Julia 11 martie 1785.

322. Interogatoriul Popii Nicolae sau Nicolae Chîrstea din Oraștia, despre călătoria dînsului în țera românească. Alba-Julia 11 martie 1785.

323. Interogatoriul căpitanului Uibar Ursu, despre participarea dînsului la revoluțiune și despre ordinele lui Horia. Alba-Julia 22 novembre 1784.

324. Interogatoriul făcut cu Toma Bugnar, despre prinderea lui Horia în comuna Bucium. Alba-Julia 1 februarie 1785.

325. Interogatoriul făcut cu Toma Bugnar înaintea comisiei regese. Alba-Julia 3 februarie 1785.

(1) Contele Jankovits nu descopere motivul: pentru a fi prezent la executarea lui H. și C.

326. Interogatoriul făcut cu Onu Costinașu, despre prinderea lui Horia în comuna Bucinmă. Alba-Julia 3 februarie 1785.

327. Corporalul I. Szerencsés descrie captivitatea sa la românii din Zaránd. Alba-Julia 11 decembrie 1784.

328. Interogatoriul făcut cu Chițoră Bota din comuna Mușca, despre ordinea lui Horia de a se fabrica lănci.

329. Interogatoriul făcut cu preotul Gavrilă Salaru din Mogoșu, despre modul cum au sosit răsculații acolo. Abrud 26 decembrie 1784.

330. Interogatoriul făcut cu Ignat Ursu primarul comunei Mușca despre venirea lui Horia la dănsii.

331. Interogatoriul făcut cu Toma Petruță din Mușca, cum l-a numit Horia pe dănsul căpitan și ce ordine i-a dat. Abrud 11 februarie 1785.

332. Interogatoriul făcut cu Toma Petruță înaintea comisiei regesci.

333. Interogatoriul făcut cu Vasile Macaveiu din comuna Mușca, despre venirea lui Horia în casa dănsului. Alba-Julia 29 ianuarie 1785.

334. Interogatoriul făcut cu preotul Petru lăncu din Lupșa, despre actele executate de Cloșca acolo. Alba-Julia 3 decembrie 1784.

335. Corporalul Franciscu Missics descrie captivitatea sa la românii din Zaránd. Alba-Julia 5 februarie 1785.

336. Interogatoriul făcut cu Petru Tsaki din comuna Poiana, despre adunarea din Cărechiu. Deva 12 februarie 1785.

337. Corporalul I. Szerencsés descrie întrevăderea oculistului Molnaru cu căpitanul George Crișanu, la care a fost și dănsul prezent. Slatina 21 noiembrie 1784.

338. Crângul-Sohodolului declară subprefectului George Bisztrai că se supune ordinelor împărătesci. Sohodol 3 decembrie 1784.

339. Horia scrie subprefectului G. Bisztrai să trimită la dănsul pe românul Ghendi, ca să-i lucre de pe cărțile cele împărătesci. F. I, 11 noiembrie 1784.

340. O scrisoare subsemnată Nicula Petru către subprefectul G. Bisztrai ca să vină la dănsul în Arad. F. d.

341. Circularul lui Horia pentru adunarea din Geoagiu. F. d.

342. O listă despre diferite raporturi militare, ce le-au înaintat comandanții corpurilor de operațiune la comanda din Alba-Julia.

343. Scrisoarea funcționarului Carol Brunek, prin care comunică comitatului Hunedora ultimatul lui Horia. Șoimuș 11 noiembrie 1784.

344. Locotenentul-colonel Schultz raportează despre întrevăderea ce a avut-o cu Horia și Cloșca la Câmpeni. Sebeș 24 noiembrie 1784.

345. Funcționarul Franciscu Prunetter serie oficiului montană, că Horia se află în Gura-Albacului și s'ar pute prinde cu căi-va omeni încreduți. Ofenbaia 12 novembre 1784.

346. Locotenentul-colonelul Kray serie comandei din Alba Julia, că va aduce armele lui Horia și Cloșca cându va trece densusul pe acolo, precum și traista și sigilul lui Horia. Abrudă 5 ianuarie 1785.

347. Interogatoriul țăranului Nistoru Soca cu privire la persoana și intențiunile lui Horia. F. d.

348. Raportul sergentului Martinu Wolf, despre cuvintele ce le-a rostit Horia către subcorporalul Alexandru Bota. Alba-Julia 5 ianuarie 1785.

349. Testamentul lui Horia și Cloșca scris de preotul Nicolae Rațu din Maerii Albei-Julie. Pres. 2 martie 1785.

350. Interogatoriul făcut de contele A. Jankovits cu Horia saŃ Ursu Nicola, 118 întrebări și răspunsuri, început în 28 ianuarie și terminat în 24 februarie 1785.

351. Interogatoriul făcut de contele Jankovits cu căpitanul Cloșca, 134 întrebări și răspunsuri, început în 26 ianuarie și terminat în 24 februarie 1785.

352. Interogatoriul făcut de contele A. Jankovits cu căpitanul George Crișană, început la 2 februarie și încheiat la 14 februarie 1785; 47 întrebări și răspunsuri.

353. Interogatoriul lui Alexandru Chendi din Cămpeni cu privire la corespondența ce a scris densusul din ordinul lui Horia. Alba-Julia 28 ianuarie 1784.

354. Interogatoriul preliminar făcut cu George Crișană în Abrudă. 30 ianuarie 1785.

355. Declarațiunea ce a făcut Alexandru Chendi înaintea locotenentului-colonelul Kray, cu privire la intențiunile și actele lui Horia. Abrudă 5 ianuarie 1785.

356. Interogatoriul făcut cu Vasile Avramu din comuna Lupșa, despre cuvintele ce le-a rostit locotenentul-colonelul Schultz cu ocaziunea întrevederii de la Tibru. Turda 29 novembre 1784.

357. Interogatoriul făcut cu George Marcu din Criștioru, despre adunarea de la Mestecănu. Alba-Julia 1 februarie 1785.

358. Interogatoriul făcut cu Adamu Giurgiu în comuna Criștioru, totu cu privire la adunarea din Mestecănu etc. Alba-Julia 1 februarie 1785.

359. Sentința pronunțată de contele A. Jankovits în contra lui Horia și Cloșca. Textul originalu în limba germană. Alba-Julia 26 februarie 1785.

360. Sentința pronunțată de contele A. Jankovits în contra lui G. Crișană după mörtea acestuia. (Orig. germ.) Alba-Julia 14 februarie 1785.

III. Din Arhiva guvernului transilvană.

361. Rescriptul împăratului Iosif II către guvernul transilvană prin care și-arată adâncă mâhnire, că nobilii în două locuri, fără de a avea dreptul, au condamnat la moarte și au executat 100 prizonieri. Viena 22 noiembrie 1784.

362. Patenta guvernului transilvană prin care se publică amnestia generală. Sibiu 30 noiembrie 1784.

363. Episcopul G. Nichitici raportează guvernului transilvană despre activitatea sa pentru liniștirea poporului. Deva 2 decembrie 1784.

364. Scrisoarea Popel George din comuna Băcia și a Popel Solomon din Visca, către Episcopul Nichitici prin care îi arată că satele lor s'au liniștit. Băcia 13 noiembrie st. v. 1784.

365. Protopopul Iosif Sănziana relatează Episcopului Nichitici despre satele din Zarană care au promis să se supună și care mai persistă în revoluție. Deva 21 noiembrie 1784.

366. Guvernul transilvană scrie Episcopului Nichitici să declare poporul, că mai întâi să deponă armele și apoi să ceară a i se face dreptate. Sibiu, exp. 6 decembrie 1784.

367. Comisarul Michai Bruckenthal raportează guvernului transilvană despre înfrângerea loc.-vol. Schultz la comuna Remeli. Sebeș 2 decembrie 1784.

368. Guvernul transilvană scrie comisarului Mich. Brukenenthal cu privire la intertenția prizonierilor români.

369. Episcopul Nichitici relatează guvernului transilvană despre silințele sale pentru liniștirea poporului. Sibiu 6 septembrie 1784.

370. Interogatoriul făcut cu Iosif al Popel din comuna Sulighetu, despre atacul resculaților asupra Devei și despre cuvintele lui Horia către împăratul Iosif: în olaltă cu

371. Interogatoriul lui Adam Părău din Sulighetu cu privire la autorul revoluției române. Deva 8 noiembrie 1784.

372. Vice-comitele Ion Zejk raportează guvernului transilvană despre atacul resculaților asupra Devei și despre executarea prizonierilor. Deva 8 noiembrie 1784.

373. Guvernul transilvană dojenesc pe Zejk pentru executarea prizonierilor români. Sibiu 11 noiembrie 1784.

374. Iosif Leithner, administratorul domeniului fiscal din Hunedora, relatează, că nobilii refugiați în castelul de acolo au condamnat la moarte pe 115 prizonieri, dar, temându-se a executa sentința, au rugat pe autoritatea din Deva să

decapiteze acolo. mai înainte înse de a sosi răspunsul a venit locotenentul Kaliani cu armata imperială și a eliberat pe toți prizonierii. Hunedóra 14 novembre 1784.

375. Josif Leithner trimite tesaurariatului ultimul lui Horia după cum i l'au comunicat funcționarii comitatului Hunedóra. F. d.

376. Ultimul lui Horia după textul comunicat lui Leithner.

377. Guvernul transilvană protesteză la comandantul Preiss. fiind că a pus în libertate pe prizonierii din castelul Hunedórei. Sibiiu 19 novembre 1784.

378. Generalul Preiss întreabă pe guvernul transilvană, dacă este și acum de părere să procedă cu forța în contra resculațiilor. Sibiiu 28 novembre 1784.

379. Baronul Antoniu Orbanu, contele Grigorie Kuun, baronul Josif Gyórfi și Ionu Balog se plângu la guvernul transilvană, că resculații le-au prefăcut în cenușă edificiele și densii au scăpat numai cu viața în Sibiiu. Pres. 27 novembre 1784.

380. Guvernul transilvană comunică celor patru comitate ordinul împăratului Josif prin care suspendă procedura sumară în contra prizonierilor. Sibiiu 30 novembre 1784.

381. Comisarul Mich. Bruckenthal înainteză guvernului transilvană listele prizonierilor, cari au fost condamnați la moarte după plecarea contelui A. Jankovits din Alba-Julia. Sibiiu 8 august 1785.

382. Lista prizonierilor condamnați la moarte în comitatul Clujului și alu Turzii.

383. Lista prizonierilor condamnați la moarte în comitatul Albe-de-jos.

384. Interogatoriul făcut cu prizonierii Nicula Sêrbu, Petru Petrescu, Lăpădatu Verêu, Tânasie Rêu, Ionu Solnoct. Ioja Hegedus, Nicula Petru și Filimonu Grozur, despre atacul resculațiilor asupra Devel. și despre autorul revoluțiunii. Deva 8 novembre 1784.

385. Vice-comitele Hunedórei Ionu Zejk raporteză guvernului transilvană, că a decapitat 34 prizonieri. Deva 10 novembre 1784.

386. Moise Vâradi cere autorisarea vice-comitelui Zejk ca să începă și densul procedura sumară cu captivii din castelul Hunedórei. Hunedóra 9 novembre 1784.

387. Guvernul transilvană desaproabă din nou executarea captivilor din Deva. Sibiiu 12 novembre 1784.

388. Comisarul Michaiu Bruckenthal însciinteză pe guvernul transilvană, că locotenentul-colonel Schultz a avut o nouă întrevedere cu resculații la Câmpeni. Sebeșu 24 novembre 1784.

389. Maiorul Stoianich din armata imperială raportează comandei despre luptele de la Deva, și arată că nobilimea de acolo a executat pe toți prizonierii. Deva 10 novembre 1784.

390. Comanda generală protestează la guvernul în contra executării prizonierilor. Sibiu 12 novembre 1784.

391. Prefectul S. Keményi protestează la guvernul în contra convențiunii ce a încheiat-o resculații cu funcționarii din Ofenbaia, în înțelesul căreia pe viitor nici un ungur să nu mai poată avea domiciliul său acolo. Alba-Julia 4 decembrie 1784.

392. Patenta guvernului transilvană către românii resculați, prin care îi provoacă a se întorce iarăși la ascultare și supunere. Sibiu 11 decembrie 1784.

393. Nota guvernului transilvană către comitatele vecine din Ungaria prin care le înștiințează, că în Transilvania a erupt revoluțiunea și le roagă a lua măsuri ca resculații să nu poată scăpa acolo. Sibiu 11 novembre 1784.

394. Comanda generală comunică guvernului transilvană măsurile militare ordonate în contra resculaților. Sibiu 6 novembre 1784.

395. Generalul Preiss scrie Tesaurariatului, că nu e consultat a se aproba convențiunea, ce a încheiat-o cele cinci sale resculatate cu funcționarii din Ofenbaia, de orecă armata imperială ca să poată supune și pe ceilalți resculați, trebuie să treacă peste teritoriul acestor comune, pe când textul convențiunii nu permite trecerea, de aceea dânsul este de părere a se respinge convențiunea. Sibiu 4 decembrie 1784.

396. Tesaurariatul comunică guvernului, că se unesc cu părerea comandei militare să nu se aprobe convențiunea de la Ofenbaia. Sibiu 5 decembrie 1784.

397. Comandantul Preiss scrie guvernului transilvană, că dacă voesce, dânsul este gata să trimită în contra resculaților și cele două diviziuni cari se află în comunele Rupea și Noerigă. Sibiu 7 novembre 1784.

398. Guvernul transilvană comunică comandantului Preiss, că a făcut dispozițiuni pentru aprovizionarea armatei. Sibiu 7 novembre 1784.

399. Guvernul transilvană invită pe episcopul Nichitei să plece la oaltă cu armata, pentru ca se liniștească poporul resculat. Sibiu 7 novembre 1784.

400. Guvernul transilvană dojenesce pe baronul Bornemisza prefectul Hunedorei că și-a părăsit postul și a fugit la Sibiu, în consecință îl ordonă să plece imediat în comitatul său. Sibiu 7 novembre 1784.

401. Guvernul transilvană numesce două comisari civili pentru aprovizionarea armatei. Sibiu 7 novembre 1784.

402. Guvernul transilvană invită pe comisarul M. Bruckenthal să caute în

tre țeranii unu omu incredutu, care să mērgă la Horia spre a l'ă spiona despre cauzele revoluționii. Sibiiu 11 novembre 1784.

403. Guvernul transilvanu protesteză la comandantul militaru, că locotenentul-colonelu Schultz a avută o nouă întrevedere cu resculații. Sibiiu 25 novembre 1784.

404. Tesaurariatul scrie guvernului, că resculații au tăiat pădurile și au închis drumurile de comunicație. Sibiiu 2 decembrie 1784.

405. Guvernul transilvanu raportează Impăratului Iosifū II despre mișcările și actele executate de resculații români pînă la 13 novembre 1784. Sibiiu 13 novembre 1784.

406. Impăratul Iosifū II invită pe guvernul transilvanu a'și da opiniunea : cum să se pedepsescă arendașii armeni, cari poartă cea mai mare culpă pentru tumultul din 1782. Viena 1786.

407. Comisarul Michaiu Bruckenthal raportează guvernului transilvanu despre cauzele tumultului din 1782. Slatna 23 iuliu 1785.

408. Lista țeranilor arestați pentru tumultul din 1782. Slatna 18 iuliu 1785.

409. Lista cheltuelilor la cari au fost condamnați țeranii cei osindiți pentru tumultul din 1782.

410. Sentința Forului domeniialu în contra lui Simeon Cotoșelu, George Buzgăru. Toma Petru, Ionu Dinișiu, Avramu Napu, Ilie Garșu. Petru Leba. Petru Coroii. Gavrilu Helaru, și Lupu Coroii, pentru tumultul din 1782.

411. Sentința Forului domeniialu din Slatna în contra lui Simeon Bostanu, Andrieșu Pasen Dumitru Todea. Ursu Gomboșu și Petru Manciu. Slatna 11 augustu 1778.

412. Relațiunea lui George Devai asupra tumultului din 1782. Slatna 25 maiu 1772.

413. Lista părinților de familie, cari au fost condamnați la transferare în Banatū 1786.

414. Lista țeranilor necăsătoriți osindiți la transferare. 1786.

415. Raportul comisarului Michaiu Bruckenthal, prin care înainteză guvernului transilvanu listele menționate mai susu. Sibiiu 19 ianuarie 1786.

416. Guvernul transilvanu ordonă prefectului din Clujū să trimită comisarului Bruckenthal lista țeranilor condamnați la transferare. Referatū, 1786.

417. Decisiunea guvernului transilvanu asupra petițiunii comunei Slatna. ce o înaintase la Impăratul Iosifū în anulū 1783, cu privire la asupririle funcționarilor. Sibiiu 9 maiu 1786.

418. Conte A. Jankovits cere de la guvernul transilvanu să l'ă comunice tote

ordinele adresate comitatelor în cestiunea revoluțiunii române. Deva 17 decembrie 1784.

419. Lista țeranilor transferați, între cari s'a împărțită suma de 98 fl. 38 cr. ce a rezultat din vânzarea averii lor. Sibiiu 31 august 1790.

420. Lista țeranilor transferați, între cari s'a împărțită suma de 459 fl. 5¹/₂ cr. prețul averii lor vândute. Sibiiu 31 august 1790.

421. Lista țeranilor transferați, cari din averea vândută au primit toți la oaltă suma de 23 fl. 12 cr. 1790.

422. Lista țeranilor transferați, între cari s'a împărțită suma de 140 fl. 25 cr. echivalentul averii lor vândute. 1790.

423. Lista țeranilor transferați, a căroră avere se vânduse, dar pînă la anul 1790 încă nu primise nimic din prețulu ce le competea. Sibiiu 31 august 1790.

424. Raportul generalului Pfefferkorn despre o convorbire avută cu țeranii din Boianu, cari mergeau la Alba-Julia să se înscrie ca militari. Mediașu 26 august 1784.

425. Comandantul Preiss răspunde guvernatorului Bruckenthal, că nu poate numi nici un oficer în comisiunea ordonată spre a cerceta cauzele turburărilor provenite din conscripțiune. Sibiiu 28 august 1784.

426. Locotenentulu-colonelu Karp raportează comandei despre abuzurile și asupririle unor nobili din țera Hațegului. Hațegu 23 august 1784.

427. Locotenentulu-colonelu Karp comunică comandei faima răspândită: că țeranii din țera Hațegului vor începe violențele cu ocaziunea tîrgului celui mare, dacă nu li se vor da arme. Hațegu 24 august 1784.

428. Primăria din Orăștia scrie guvernului, că resculații voescu să facă un nou atac asupra Devei. Orăștia 21 novembre 1784.

429. Colonelulu Sburlati raportează comandei, că între țeranii de pe Streiu și Mureșu mai domnesce încă mare nemulțumire. Orlatu 8 septembre 1784.

430. Primăria din Abrudă raportează guvernului, că furărea resculaților a (tinut) acolo 3 zile și 2 nopți. Abrudă 15 novembre 1784.

431. Comisarulu M. Bruckentha propune guvernului a transfera în Banat și pe ungurulu Ionu Jari din Trascău, care a participat la revoluțiune d'impună cu românii. Sibiiu 20 ianuarie 1786.

432. Curtea de compturi raportează guvernului, că suma de 320 fl. 49 cr. nu s'a putut distribui țeranilor transferați, din cauză că nu se scie din a cui averi s'a încasat. Sibiiu 31 august 1790.

433. Guvernulu transilvanu scrie comandei, că densusu este de părere, că cel osindit la transferare să călătorască pe spesele proprie dacă au avere. Sibiiu 3 ianuarie 1786.

434. Comanda militară întreabă pe guvernă, cum să transporteze familiile și averea celorlți osindiți la expatriare. Sibiu 11 ianuarie 1786.

IV. Din Archiva Consiliului de Locotenență în Buda.

435. Locotenența din Buda scrie cancelarului aulic, că spiritul de revoluțiune începe a pătrunde și în comitatul Bereg și în orașele Haiducilor. Buda (17) decembrie 1784.

436. Impăratul Iosif II, informat că există pericolul de a se revolta și lucrătorii din salinele Maramureșului, numește pe Iosif Majlath de comisar peste ținutul de acolo. Viena 25 decembrie 1784.

437. Ordinul împăratului Iosif către Locotenența din Buda, prin care numește pe Iosif Majlath de comisar peste comitatele Bereg, Maramureș și cetățile Haiducilor. Viena 28 decembrie 1784.

438. Superiorul Piaristilor din Bistrița scrie, că în revoluțiunea română a participat și Salis, Ladislav Pop și Samuil Marți. Bistrița 13 ianuarie 1785.

439. Măsurile de apărare votate de comitatul Maramureșului în adunarea de la Sighet, 20 decembrie 1784.

440. Măsurile de apărare ale comitatului Maramureșului votate în adunarea de la Sighet, 13 decembrie 1784.

441. Sigismund Komjathi raportează Locotenenței, că Maramureșul este liniștit. Sighet 19 ianuarie, 1785.

442. Vice-comitele Bessenyei din comitatul Bereg trâmte Locotenenței ună desemnă de pe medalia lui Horia. Muncaci 23 ianuarie 1785.

443. Ladislav Szuhanyi vice-comitele Satmarului relatează despre Horia, medalia sa, precum și despre căpitanul de curte Orba. Caroiul-mare 16 ianuarie 1785.

444. Generalul Splényi scrie Comitatului Bereg, că pentru siguranța liniștii a trâmte două companie, una la Muncaci și alta la Beregsas.

V. Din Archiva Comitatului Bihor.

445. Locotenența din Buda trâmte comitatului descrierea personală a lui Ignati Salis de Salfeld. Buda 8 octombrie 1784.

446. Descrierea persoanei lui Ign. Salis de Salfeld. Viena 23 septembrie 1784.

447. Locotenența din Buda insciintează pe comitatul Bihorului, că M. S. Impăratul a hotărât ună premiu de 100 galbeni pentru acela, care va prinde pe Salis, sau pe vre unul din emisarii lui. Buda 25 octombrie 1784.

448. Comisarul Mihail Bruckental scrie guvernului transilvan, că socia

lui Horia, încă de la începutul revoluțiunii. a trecut la Calota în ținutul Beiușului. Sebeșu 4 novembre. 1784.

449. Vice-comitele Bihorului comunică adunării comitatului, că socia lui Horia, după cum se spune, nu trăește de șapte ani cu densusul, că a căutat-o și nu a putut-o afla în ținutul Beiușului. Orade 3 ianuarie 1785.

450. Comitatul Aradului roagă pe comitatul Bihorului se prindă pe revoluționarul Petru Buciu, care a scăpat cu fuga. Registrul comitatului din anul 1785.

451. Împăratul Iosif II grațiază și ordonă să rămână nepedepsiți românii, cari au prinsu pe vice-comitele Forrai și l-au dus cu sine în pădure. Viena 3 augustu 1784.

452. Sentințele comitatului Bihor cu privire la falsificatorul de monete Ionu Oiculu și prizonierul Todoru Cioncă. Orade 29 novembre 1784.

453. Comitatul Bihorului osăndesc pe prizonierul Ionu Sorca la 80 de bastoane. Orade 24 ianuarie. 1785.

454. O relațiune despre începutul revoluțiunii române. F. d.

455. Subprefectul Ludisla Popu relatează despre adunarea românilor dela Mestecănu. Bradu 1 novembre 1784.

456. Popa Dumitru din comuna Aciaa spune, că între resculați din Zarandă se află și un om blond, frumos la față și care se vedea a sci carte. Investigațiunea făcută în comuna Vascău la 16 novembre 1784.

457. Subprefectul Michail Popu relatează, că a prinsu pe pop'a din Lebeceni care a strigatu în publicu : Lasă să arză că ei au adunatu! Vascău 20 novembre 1784.

458. Vice-comitele Aradului A. Forrai scrie vice-comitelui din Bihor : că a pierdut totă averea adunată din tinerețele sale și dăneșu să-i apere și pe densus de furia românilor. Aradu 26 novembre. 1784.

459. Generalul Sturm scrie vice-comitelui din Bihor, că nu pôte retrage armata dela pasău Laculu-negru. Orade 12 decembre 1784.

460. Martorul Todoru Balasiu spune, că preotul din Lebeceni a strigatu în publicu : de ar aduce dăneșu pe resculați aici. că de n'a fi mai bine. mai rău nu pôte fi, și dacă au arsă grăul. lasă să-l arză, că alu lor a fost etc. Investigațiunea făcută în comuna Vascău, 2 decembre 1784.

461. Generalul Sturm scrie vice-comitelui din Bihor despre fetele nobile cari au căduț în captivitatea românilor. Serisore confidențială. Halmagiu 29 decembre 1784.

462. Locotenentul Rausen scrie vice-comitelui din Bihor, că Principii românilor Horia și Cloșca sunt prinși. Sibiu 1 ianuarie 1785.

463. Comerciantul Demetriu Costa descrie intrarea resculaților în comuna Câmpeni. Investigațiunea făcută în comuna Vascău. 17 novembre 1784.

464. Ajtai Eva din Beiușu declară a fi scăpată din captivitatea resculaților dîcîndu-le «Tatălău nostru» românesc. Beiușu 16 novembre 1784.

465. Comitatulă Hunedorei scrie subprefecților. că românii ară ave intențiune să se revolteze de nou. în consecință îi invită a informa pe nobili ca să și procure arme. Deva 6 aprilie 1790.

466. Locotenența din Buda scrie vice-comitelui din Bihor. că după cum a înțeles, românii ară voi să se revolte de nou. de aceea să publice poporului, că va scade prețul sării. că recușiunile militare se voră computa în contribuțiune. etc. Buda 14 aprilie 1790.

467. Comitatulă Bihorului interdice locuitorilor săi de a vinde bucate românilor revoltați. Novembre 1784.

468. Numărulă țeranilor arestați în comitatulă Bihorului în anii 1786 și 1787.

VI. Din Archiva Episcopiei româneset în Orade.

469. Oficierii români din regimentele de frontiera ceră de la Impăratulă Leopoldă II, ca românii din Transilvania să fiă declarați de a 4-a națiune politica. Subsemnați: *Abrahamus Kallyani* Capitaneus ex 1-a w ll. pedestri Legionē, *Petrus Lupp* prim. locumt.; *Nicolans Remetej* prim. locumt.; *Laulislaus Moldovan* locumt.; *Simon Vitéz* vexillifer; *Ioannes Ignat* capellanus campestris; *Ioannes Siulay* capitaneus ex 2-a valachica pedestri legionē; *Basilius Popp* prim. locumt.; *Athanasius Androny* locumt.; *Nicephorus Scharda* locumt. *Daniel Gallan* vexillifer, *Tyron Dragosy* distr. A. Carolinensis Archidiaconus et II Legionis R. capell. graeci Ritus unitor. (1790).

VII. Din Archiva Comitatulă Clujă

470. Estrase din registrele comitatulă Clujă de pe a. 1785 cu privire la revoluțiunea română. (1)

VIII. Din Archiva Primăriei în Alba-Julia

471. Insemnarea efectelor, ce le ară secuestrără resculați de la contele Kun în decursulă revoluțiunii. Listă comunicată de guvernulă transilvană în 6 decembre 1784.

472. Guvernulă transilvană. aflăndă că mai mulți jidovi ară plecată în Za-

(1) Acte oficiale din secolulă trecută nu există. Singură numai din registrele comitatulă. cară saă mai păstrată pînă astăzi, am culesă câte-va date noue. ce nu le aflăsemă în alte arhive.

randu pentru ca să cumpere efectele secestrate de la nobili, scrie primăriei din Alba-Julia. să interdică jidoviloru cercetarea (inuturiloru revoltate.

473. Guvernulu transilvanu invită pe țeranu să asculte de domniū pămētescū și să implinēscă robotele. Sibiuū 22 novembre 1784.

474. Guvernulu transilvanu scrie autoritățiloru că M. S. Impēratulū a numitū pe Gedeonū Nichitici episcopū gr. or. in Transilvania, care se va instala in Sibiuū la 12 iulie 1784. Sibiuū 24 iuniū 1784.

475. Impēratulū Iosifū declară limba germană de limba oficială a imperiului, începēndū cu ziua de 1 novembre 1784. Viena 11 maiū 1784.

476. Guvernulu transilvanu scrie comitatelorū, că M. S. Impēratulū a ordonatū, că pină se vorū decide investigațiunile cu privire la robotele excesive, pină atuncī obligațiunile iobagilorū să se reducā la mēsurā fixatā prin legile urbane. Sibiuū 20 aprilie 1784.

477. Guvernulu transilvanu scrie comitatelorū, că M. S. Impēratulū a observatū, că funcționariū pōriā corespondēnță cu părțile și le promitū protecțiune, de aceea le interdicē unū astū-felū de abusu sub pedēpsa destituirii. Sibiuū 8 ianuarie 1784.

478. Guvernulu transilvanu scrie comitatelorū, că M. S. Impēratulū Iosifū a hotărītū să viziteze Transilvania și va trece prin Deva, Orăștia, Alba-Julia, Sebeșu, Miercurea și Sibiuū. Sibiuū 23 maiū 1783.

479. Guvernulu transilvanu scrie comitatelorū, că M. S. Impēratulū Iosifū, in urma petițiunilorū primite de la iobagi, a ordonatū, că nicē unū domnū pămētescū să nu scōtā din moșiā pe vre unū țeranū fără causā legalā constatată pe calea judecāții, și nicē să-i strāmute in alte comitate. Sibiuū 9 septembrie 1783.

480. Diploma Impēratulū Iosifū II, prin care șterge pentru totū d'auna «legarea de gliă» a iobagiului, și-i restituē libertatea personală «ce îi compete fiăcărul omū de la naturā». Viena 22 augustū 1785.

481. Impēratulū Leopoldū II anunță națiunilorū din Transilvania mōrtea Impēratulū și fratelulū sēu Iosifū II intēplatā la 20 februarie 1790. Viena 24 marie 1790.

482. Guvernulu transilvanu scrie comitatelorū. că M. S. Impēratulū Iosifū va visita Transilvania pentru a treia orā și drumulū s'a fixatū prin Orade, Huieidinū, Clujū, Alba-Julia, Sibiuū, Tergulū-Mureșului, Bărgāu și Dorna. Sibiuū 13 iuniū 1786.

483. Guvernulu transilvanu scrie comitatelorū, că M. S. impēratulū Iosifū a ordonatū de rigōre, ca pe viitorū iobagiū să nu se mai pedēpsescā cu bastōne. Sibiuū 12 septembrie 1786.

484. Guvernulu transilvanu scrie comitatelorū, că M. S. Impērătēsa Maria

Teresia a ordonat^u ca încă mai înainte de a sosi împăratul Iosif^u în Transilvania, să astupe fără întârziere cadavrele delincuenților omoriți cu ștrângulă, cu r^ola și cu țepa, ce nu lăra de orore sta^u expuse călătorilor^u pe drumurile publice. Sibiu^u 11 mai^u 1773.

485. Guvernul^u transilvan^u serie comitatului Alba-de-jos^u să prindă pe Popa Ion^u, care a început să publice. că d^onsul^u are imputernicire de la împărătesa Maria Teresia. să schimbe în fiă care comună pe preotul^u uniu^u cu cel^u neunit^u. Sibiu^u 14 august^u 1758.

IX. Din Archiva militară în Alba Julia.

486. Extrase din actele privitoare la conscripțiunea militară.

487. Extrase din actele privitoare la decursul revoluțiunii.

488. Extrase din actele privitoare la m^ortea lui G. Crișan^u.

489. Extrase din actele privitoare la transferarea resculatilor^u în Banat^u.

X. Din Archiva Bisericeii greco-orientale în Câmpeni.

490. «Instrucție pentru preotii care vor^u sluji spre pădirea comandelor^u milităresci. cele ce merg^u în potri^uva turburătorilor^u adevă rebelșilor^u.» Semnat^u: Episcopul^u Gedeon^u Nichitici. Abrud^u 1 decembrie 1783.

491. Circularul^u episcopului^u Nichitici către popor^u, că «nici un^u român^u să nu îndrănescă a asculta minciunile lui Horia. nici să m^orgă la el.» Sebeș^u. 5 novembre 1784.

492. Ordinul^u episcopului^u Nichitici către protopopul^u Iosif^u Adamovici, din Abrud^u, ca să alle cine sunt începătorii «vrăjbi și rescolei acesteia.» și să aibă grijă ca ei să nu fugă. Sebeș^u 13 novembre 1784.

493. Pastorală episc. Nichitici către protopopul^u Iosif^u Adamovici, ca poporul^u să întorcă lucrurile luate de la nobili. căci «alt^u cum va rămâne sub afurisenia sufletului și pedepsit^u în lumea ac^osta.» F. d.

XI. Din Archiva bisericeii greco-orientale în Abrud^u.

494. Episcopul^u G. Nichitici invită pe protopopul^u Iosif^u Adamovici din Abrud^u să lucreze pentru liniștirea poporului revoltat^u. Sibiu^u 27 octob^{re} 1784.

495. Episcopul^u Solronie Chirilov^u serie protopopul^u din Abrud^u, că împăratul^u Iosif^u va veni în Ard^ol^u pe la Muncaci^u. Gherla, Cluj^u, Nășăud^u. Bistrița. Reghin^u. Kezdi-Vasarhei^u. Brașov^u. Făgăraș^u, Sibiu^u, Alba-Julia. Slatna, Deva și Hateg^u, de unde va trece în Banat^u. Balomir^u 7 aprilie 1772.

XII. Din Arhiva comitatului Hunedóra în Deva.

496. Nobilimea din țera Hațegului scrie guvernului transilvană, că țeranii de acolo au declarat, că de nu voru căpeta arme, se facu toți curuți (cruciați), iar în zilele de 7, 8 și 9 novembre 1784 au devastat și aprinsu toate curțile nobilitare. Sibiu 10 decembre 1784.

497. Carolu Brünek, funcționar de saline în Șoimușu, arată că în atacurile făcute asupra Devei din 6 și 7 novembre au fostu uciși, aruncați în Mureșu și prinși peste 200 rebeli. Deva 1784.

498. Comitatul Hunedorei scrie guvernului, că țeranii din Hălmagiu au mersu în număr însemnat la vice-comitele din Zarandă, cerendă să le dea chărțile ce le-au venit de la guvern. Deva 28 septembrie 1784.

499. Lista devastărilor întâmplate în comitatul Zarandului.

500. Comitatul Hunedorei scrie contelui A. Jankovits, că preotul din Mestecăntu, cu ocasiunea adunării de acolo, încă a asigurat poporul, că crucea de aur și diploma a primil' o Horia de la Impăratul, și că dănsul a făcut rugăciuni pentru succesul fericit al expedițiunii în contra ungarilor, Deva 25 novembre 1784.

501. Nobilii refugiați în castelul Hunedorei se plângu la guvernatorul S. Bruckenthal, că locotenentul Kallyani a pus în libertate pe toți prizonierii de acolo, de și unii dintre ei erau osândiți. Hunedóra 15 novembre 1784.

502. Ionu Martonosi din Ilia relatează cuvintele, ce le-a rostit țeranul Iosif Buda: acum vi se ia domeniile și ni le dau nouă etc. F. d.

503. Nobilul Ludovicu Szilagyi relatează cuvintele ce le-a rostit țeranul Iosif Trilanu din Certeșu: că dacă Dumnezeu nu va împedica lucrurile aceste, atunci bine nu mai e de sperat. Ilia 1 septembrie 1784.

504. Ludovicu Nopca, judecător în Deva, scrie vice-comitelui Moise Varadi, că în 10 novembre a trimis un detașament de soldați peste Mureșu, care a împușcat 5 omeni, și pe 6 i-a făcutu prizonieri. Deva 11 novembre 1784.

505. Administratorul Iosif Leithner scrie Tablei din Deva, că în castelul Hunedorei se allă peste 100 prizonieri români, dintre cari 48 nu sunt rebeli, dar pe toți acestia i-au osândit la morțe nobilii refugiați acolo, de aceea dănsul se rogă să-i ducă și execute la Deva, iar nu în Hunedóra, fiindcă s'ar revolta poporul la aspectul acestei vărsări de sânge. Hunedóra 11 novembre 1784.

506. Comitatul Hunedorei scrie vice-comitelui din Zarandă, că față cu reținența ce o arată țeranii de aci, — a petiționat la guvern, ca armata să rămână în Zarandă pînă va trece iarna. Deva 20 septembrie 1784.

507. Prisonierii oșindii la moarte în castelul Hunedorei și eliberați de locotenentul Kalliani.

508. Un ordin tipărit în limba română, prin care se interzice domnilor pământesci să mai silească pe iohagi a le cumpăra carnea din vitele lor, cele bolnave. F. d.

509. Lista femeilor și a altor persoane nobile, care au căzut în captivitatea resculaților din Zarandă.

510. Lista prizonierilor români decapitați la Deva.

511. Tabla din Deva răspunde administratorului Leithner, că pe captivi să-i execute în Hunedóra, pentru care scopul le trâmite pe gădele din Deva. Deva 12 novembre 1784.

512. Comitatul Albei-de-jos scrie prefectului Bornemisza din Deva, că densii încă și-au făcut datoria: în Trăscău au prinsu 140 rebeli și au ucis 6, în Ighiu au prinsu 13 și au ucis 9, în Cetea și Geoagiu-de-jos au prinsu 12 și au ucis 4. Aiud 19 novembre 1784.

513. Locuitorii din comunele românești Rapolțu și Bobalna răspund Primăriei din Oraștia, că densii n'au intențiune să mergă asupra orașului, ceru înse să libereze pe prizonierii din Turdașu ca să nu fiă inimicții F. d.

514. Guvernatorul Bruckenthal scrie vice-comitelui din Deva să îngrijescă de subsistența nobilimii de acolo și în casu de lipsă să iea bani chiaru din casieria comitatului. Sibiu 7 novembre 1784.

515. Sub-prefectul Stefanu Kenderesi scrie prefectului Bornemisza, că în țera Hațegului nobilii numai în 9 comune au scăpatu de jăfuirile resculaților, și cea mai mare pagubă a suferit-o familia Kendeffi. Sălașiu-de-sus 26 novembre 1784.

516. Comitatul Hunedorei raportează guvernului despre atacurile resculaților asupra orașului și a fortăreței Deva, întemplate în 6 și 7 novembre 1784. Referatū.

517. Comuna românească Mărtinesci se plânge la Impăratul Iosif II, că locuitorii de acolo sunt siliți să lucre domnilor câte trei săptămâni într-o lună, iar în săptămâna a 4-a sunt constrinși la alte servicii pentru comitatul său fiscu. 1783.

518. Sub-prefectul Nicolae Puy scrie prefectului Bornemisza, că vice-colonelul Karp i-a declarat, că densul ară instrucțiuni pentru a face conserpțiunea militară, înse nu i le pōte comunica. Totesci 16 august 1784.

519. Comitatul Hunedorei scrie contelui Jankovits, că numērul prizonierilor de acolo a crescutu la 168, și fiindu că acestia, atât din cauza salubrității câtu și a siguranței publice, nu mai potū fi deținuți, de aceea

se roǎă să ordone a se pedepsi, dar mai cu sēmă corifeii să se osindescă la mōrte. Deva 13 decembrie.

520. Comitatulū Hunedōrei întrebă pe guvernatorul Bruckenthal: ce să facă cu cei 80 prizonieri, carī nu se mai potū deținē în închisorī, fără de a periclită siguranța publică. Deva 14 noiembrie 1784.

521. Conte A. Jankovits scrie Tablei din Deva. că informațiunile ce i s'au trāmisū cu privire la captivī romāni nu-lū potū satisface, de ȳre-ce nu i s'a arātatū nici timpulū de cānd suntū inchiși, nici nu s'au specificatū delictele pentru carī sunt acusați. Deva 30 decembrie 1784.

522. Mihaiū Sutoris și Jonū Carolū Gomb din Hondolū scriū Tablei din Deva, că sāmbătū în 6 noiembrie Angelū Mārza a publicatū în satū, că pe ȳia urmātōriā să mērgă din fie-care casă unū omū armatū la țermurile Mureșului, ca să facă ataculū asupra Deveī. Hondolū 5 decembrie 1784.

523. Comisarulū Mihaiū Bruckenthal scrie Tablei din Deva, că i s'a relatatū, că numita Tabla într'o siagorū ȳi a decapitatū 20 prizonieri, din care causă i recomandă moderațiune; totū odată cere informațiune exactă, dacā este adevēratū că Horia a fostū prinsū în valea Hațegului. Sebeșū 12 noiembrie 1784.

524. Michaiū Bruckenthal scrie comitatulū Hunedōra, că de ȳre-ce din relațiunea lui Carolū Brūnek se vede că resculatū voescu să pacteze sub anumite condițiuni. ast-felū pentru a afla voința lorū a trāmisū la dōnșū pe oculistulū Molnar, de naționalitate totū romānū. Sebeșū 14 noiembrie 1784.

525. Consistoriulū episcopescū din Blajū se plānge la guvernulū transilvanū. că în comuna «Berkes» din comitatulū Turȳū s'au pusū furcile chiarū în pōrta cimitirului, în cātū ȳmenī sunt siliți să trecă pe sub ele. Blajū 10 decembrie 1784.

526. Locotenentulū-colonelū Karp raportēză comandēi. că în castelulū Hunedōrei se aflā 96 prizonieri novinovali, nobilī inse aū hotāritū să-i decapiteze pe toți, și în lipsa de sabiā aū voitū să le taiā capulū cu securea, dēnsulū inse i-a pusū pe toți în libertate. Hațegū 26 noiembrie 1784.

527. Comitatulū Hunedōrei scrie guvernulū transilvanū, că numērulū prizonierilorū a crescutū așa de mare, în cātū a fostū necesitatū să transfereze o parte din ei în fortăreța Deveī, dar închisorile de acolo încă nu sunt suficiente. Deva 9 decembrie 1784.

528. Comitatulū Hunedōrei scrie guvernulū transilvanū. că sub-prefectulū Hertza, mergēndū în ținutulū Jiului, a fostū impușcatū noptea în capū, pe cāndū dormia. Deva 17 septembrie. 1784.

529. Gādele comitatulū Hunedōra se plānge, că în revoluțiunea romānă a executatū 56 prizonieri și a îngropatū 97 revoluționari, parte cāduți în ata-

culu dela Deva, parte morți in închisori, și cu toate acestea densusul a primit numai 70 fl. — Prot. Incl. Com. Hunyad. a. 1785.

530. Vice-comitele din Zarandü Stefanü Hollaki scrie comitatului Hunedórei, că la comuna Mestécánu s'a adunatü o mare mulțime de románi, unde sub conducerea lui Horia s'añ conjuratü pentru stürpirea gintei unguresci. Prot. Incl. Com. Hunyad. 1784. T. II.

531. Patru locuitori románi din comuna Boiñ se plângü la comitatü, că întorcându-se de la Alba-Julia, unde au fostü inchiși ca prizonieri. domni pämentesci i-au pedepsitü cu câte 50 bastone, ducându-le : mergeți la împëratulü vostru să vë ia bastónele. Prot. Incl. Com. Hunyad 1785.

XIII. Din Arhiva Metropoliet române in Blajü.

532. Tironü Dragoșü protopopü in Alba-Julia raporteza Episcopului Ionü Bobü, că conscripțiunea militarä a publicatü comisarulü de resbelü Franciscü Ort-mayer. Alba-Julia, augustü 1784.

533. Tironü Dragoșü atestä, că Ort-mayer i-a declaratü, că densusul are ordinü de la consiliulü de resbelü să conscrie pe ori-cine, care ar voi a se face militarü. Alba-Julia 22 augustü 1784.

XIV. Din Arhiva Universitatü Sáscesci in Sibiu.

534. Prefectulü Rosenfeld scrie contelui A. Jankovits, că in comitatulü Sibiiului revoluțiunea a pëtrunsü numai in comunele Cióra, Tártária și Vinerea. Sibiuü 24 decembre 1784.

535. Guvernulü transilvanü scrie comitatelorü că in timpulü turburärilor actuale să nu permitä Episcopilorü románi a tiné sinóde fără concesiu-ne prealabilä. Sibiuü 22 novembre 1784.

536. Lista prizonierilorü románi din comuna Cióra, cari au fostü transferati in închisorile de la Sebeșü. Sibiuü 12 ianuarie 1785.

537. Investigațiunea făcutä cu privire la revoluțiunea din comuna Tártária. Tártária 30 decembre 1784.

538. Investigațiunea făcutä asupra revoluțiunii din comuna Cióra. Sebeșü 26 novembre 1784.

539. Interogatoriulü făcutü cu Dumitru Voina din Cióra, cu privire la incendiarea edificiilorü nobilului Petru Barisai. Sebeșü 14 decembre 1784.

540. Interogatoriulü făcutü cu prizonierilü din Sebeșü despre inceputulü, decursulü și căpitaniilü revoluțiunii din comuna Cióra. Sebeșü 19 novembre 1784.

541. Guvernulü transilvanü scrie comitatelorü că M. S. Impëratulü interdice nobililorü ori ce adunare și ordonä a li se lua armele. Sibiuü 10 martie 1785.

542. Conte A. Jankovits scrie comitatelor să aibă grijă, ca nobilii să nu apuce armele, nici să țină adunări. Alba-Julia 18 februarie 1785.

543. Primăria din Sebeșu relatează că Popa George din Sebeșclu ar fi dîșu : aî avutu norocu Transilvănenu că a căđutu iarna de timpuriu și a împedecatü venirea bucatelorü din România. Prot. Exh. Incl. Com. Cibin. 1785.

544. Conte A. Jankovits invită comitatele să desmintă faima, că amnesia va ține numai pînă se vorü întörce țëranii acasă și apoi îi vorü tăia pe toți cu paloșulu. Prot. Exh. Com. Cibin. 1785.

545. Guvernulu transilvanü scrie comitatelorü că unii preoți ortodoxi, arătändü patente mincinoșe, aü așitatu poporulü și aü ocupatü cu forța bisericelorü unițilorü. Sibiuü 11 iunie 1759.

546. Popa Ionu și Popa Oprea, ambii preoți uniți din comuna Secelü, se plängü la episcopulu, că unü preotü ortodoxü a așitatu poporulü și le-a luatü biserica cu forța, dar nici judecătorulu nici guvernulu nu ieü în considerare plängerea lor. F. d.

XV. Din Arhiva bisericeii greco-orientale în Macrii Sibiulu.

547. Actulu de cununiä alü lu Luca Nicola, alü doilea feciorü alü lu Horia. Sibiuü 14 maiü 1817.

548. Actulu de mörte alü lu Luca Nicola. Sibiuü ¹⁵⁾ septembrie 1839.

XVI. Din Arhiva Judecătoriei de plusü în Sibiü.

549. Testamentulu lu Luca Nicola și alü soției sale Paraschiva. Sibiuü 5 novembre 1838.

XVII. Din Biblioteca Museulu naționalü în Pesta.

550. Unü fragmentü din istoria revoluțiunii lu Horia de Iosifü Benkö, care începuse a se tipări la Poșonü în anulü 1785 sub titlulu :

Erdélyi oták nenezet képe lefesté III könyvekbenn Benkö Jozsef, Közp-Ajtu Prédikátor Erdövidéki Esperes, és Hírlöni tudományos társaságbeli tag. Cartea I. din scrierea lu Benkö conținea o introducțiune generală despre numele, originea și natura romänilorü. Acésta se tipärise întregä la Poșonü în 1785. Cartea II și a III tracta conspirațiunea și revoluțiunea din 1784. Din aceste doue cărți inse. după cum ne asigurä contele Emericü Miko, se tipärise numai o singurä colä. (1)

Astădi «Chipulu națiunii romänesci din Transilvania,» cum intitulase Benko lucrarea sa. a devenitü o scriere așa de rarä, în cätü nu se mai alla nici în cele mai renumite biblioteci ale Ungariei. Istoriculu lu Horia, contele Dominicü

(1) Vedi Görj Miko Imre : Benkö Jozsef élete és munkái. Pest 1867. p. 94 și 156.

Teleki o cunoscea numai după însemnările făcute de Alexandru Mike (1), iar Franciscă Szilágyi nu o menționează de loc. De și scrierea lui Benkő nu se găsește trecută nici în cataloagele Bibliotecii naționale, totuși mi-a succedat să dau peste o părticică din ea, legată la olaltă cu ziarul ungaresc *Magyar Hirmondó* din anul 1785 și 1786. Fragmentul aflat de noi se raportează exclusiv la istoria lui Horia (cartea II și III), avându paginatura 9—16 in-8°.

551. Unu fragmentu dintr'o scriere necunoscută asupra revoluțiunii lui Horia, tipărită în limba germană afară de Transilvania. Inceputul lipsește. In catalogul bibliotecii fragmentul este înregistrat sub titlul: *Horja Insurrection in Siebenbürgen*. Nr. 2600, 8° pag. 17—34.

552. Alte două imprimate cu raportu la revoluțiunea din 1784, inse necunoscute pînă astăzi în literatura horiană, se află menționate în catalogul bibliotecii Szecseniane.

Una sub titlul :

Beschreibung der Strafe so an dem dritten Hauptanführer der Wallachischen missvermügten Namens Georg Krisan den 15. Hornung 1785. zu Carlsburg vollzogen worden. 4° fol. 2.

Alta este inscrișă :

Todesurtheil und vollverrichtete Strafe so an den zween Hauptrebelln Hora und Klorzka den 28 Hornung. 1785 zu Karlsburg in Grossfürstentume Siebenbürgen vollführt worden. 4° fol. 2 cum Icon. 2. (2).

553. *Analecta ad Historiam Seditiois per Valachos Transilvaniae Duce HORA conflatur.* Ms. în limba germană din anul 1797, care conține mai multe extrase din registrul presidialu alu guvernatorulu S. Bruckenthal și alte relațiuni private. Colectiunea Ios. C. Eder. 4° 45 pagine.

554. *Numisma Horaianum*, unu desenmă de pe medalia lui Horia. Colectiunea: Hora veszedelem Erdélyben 1784.

555. *Patentales Horajani*; o patentă a lui Horia Mora de Flora în limba latină. Câmpeni 1 maiu 1784. Ibid.

556. *Descriptio Alte Fati Regis.* Ibid.

557. Ziarul revoluțiunii și alu tilhăriloru lui Horia din 1784. Manuscris în limba ungarescă, care tracteză conspirațiunea urdită la anul 1782 sub episcopul Grigorie Maior în Blaj și decursul revoluțiunii pînă la executarea principalilor corifei. Ibid.

558. Elegia despre exterminarea cu feru și focu a națiunii unguresci și mai cu sémă a unor vechi familie nobile, întâmplată din cauza furiei lui Horia, și

(1) *Id. Grief Teleki Domokos* : A Hora-Támadas, pag. 119.

(2) Biblioteca Szecseniană împărțindu-se, publicațiunile aceste — care probabil conțineau numai sentințele celorlă trei căpitani — nu le-am mai putut găsi.

scrisă la anul 1784(1). Ms. în limba ungară care conține următoarele poezii :

a) Tipetele de durere ale națiunii ungurești din Transilvania și mai cu seamă ale unor familii nobile, cari sunt în stare să miște și inima de metal. Cluj 23 decembrie 1784, 755 versuri.

b) Descrierea catastrofei din Zarand.

c) Versuri triste despre suferințele ungarilor din Zarand, Abrud și Roșia.

Din toate aceste noi am copiat numai poema primă, cele din urmă fiind mai mult o repetare a aceluiași fapte și suspine. Ibid.

559. Memorandul Tablei regesci, ală magnatilor și ală nobililor refugiați în Tîrgul-Mureșului către guvernul transilvan pentru ca să i apere în contra revoluțiunii și să stîrpească pe rebeli. Tîrgul-Mureșului 24 novembre 1784. Ibid.

560. Petițiunea Tablei regesci din Tîrgul-Mureșului către Împăratul Iosif prin care arată atitudinea necorectă a comandei militare față de revoluțiunea română, și cere permisiunea ca nobilii să și poată procura arme. Tîrgul-Mureșului 6 martie 1785. Ibid.

561. *Epistola Horar*; traducțiune în limba latină, de pe o scrisore a lui Horia către primarul din Ponoru, Bradu, octobrie 1784. Ibid.

562. Memorandul nobilimii către contele A. Jankovits pentru sufocarea revoluțiunii și pedepsirea resculațiilor, anume : corifeii, primarii și juratii comunelor să se tragă în țepă, iar ceilalți locuitori să fie decimați. F. d. Ibid.

563. Turburările lui Horia și Glosca în Transilvania (2). O scrisore cu privire la nobilii căduți în captivitatea românilor etc. F. d. Ibid.

564. Memorandul Magnatilor transilvanii către contele A. Jankovits, în care susțin, că adevăratele cauze ale revoluțiunii române derivă din schimbarea sistemului de administrațiune, ce l'a introdus guvernul din Viena. F. d. Ibid.

565. *Horaianae seditionis Historia, Ex actis Commissionis Jankovichianae et fidelignis amicorum relationibus per Coacervum Antonium Szirmaj de Szirma, Sacrae Cuesaro-Regiae Apostolicae Majestatis Consiliarium unlicum conscripta, ac Bibliothecae Nationali donata Anno 1811.*

Manuscrisul în limba latină și maghiară tracteză evenimentele revoluțiunii române de la început și pînă la executarea căpitanilor. 4° 72 pagine.

566. Operațiunile locotenentului-colonelu Kray în contra resculațiilor, după manuscrisul lui Christ. Genersich intitulat : *Biographie des General-Feldzeugmeisters Baron Paul von Kray aus Original-Urkunden bearbeitet.* 4° 570 pagine.

567. Unu ordinu de dî alu generalului Fabris prin care exprimă mulțumirea

(1) A Magyar Nemzetnek közönsegesen de nevezetessen néhány nemes Ősi Familiának HORÁNAK dühössége által tüzzel és vassal történt kiirtásokrol iratott *Taj-seo* versekben 1784
(2) Hóra és Gloszka Erdélyben történt zenditéseik.

sa locotenentului-colonelul Kray și maiorului Pükler pentru dexteritatea arătată cu ocaziunea prinderii lui Crișanul. 2 februarie 1785. Manuscrisul Christ. Gienersich.

568. Scrisoarea generalului baronul Raal către loc. col. Kray, în care Ț comunique, că soldații săi reînforcându-se a casă au trecut prin Sibiu cu muzică și cu drapelurile flutând. Sibiu 4 februarie 1785. Ibid.

569. Scrisoarea contelui A. Jankovits către loc. col. Kray, prin care își arată bucuria pentru prinderea lui Crișanul, îi laudă zelul documentat și cu această ocaziune, și-l asigură că va raporta monarhului și de asta dată. Alba-Iulia 4 februarie 1785. Ibid.

570. Decretul împ. Iosif al II-lea către toți locotenenții-coloneli, căpitani, locotenenți, sergenți și soldați, prin care avându în vedere serviciile, ce le-a făcut Kray casei imperiale în decursul de mai mulți ani, și în special în decursul revoluțiunii române, — îl promovează la rangul de colonel și ordonă a li recunoscut în această calitate. Viena 13 martie 1785. Ibid.

571. Scurta descriere a devastării orașului Abrud, care s'a întâmplat în 13 noiembrie 1784, scrisă de preotul reformat Paul Szabo. F. d. (1)

572. Petițiunea Tablei regesci și a Magnaților din Târgul-Mureșului către cancelaria aulică, ca să intervină la monarhul pentru apărarea nobilimii și stăpânirea resculațiilor. Târgul-Mureșului 1 decembrie 1784. (2)

573. Devastarea lui Horia în Transilvania (3). Relațiunea lui Andreiu Kis și a lui Franciscu Domokos despre evenimentele petrecute în timpul de la 1 până la 27 noiembrie 1784. F. l. 28 noiembrie 1784.

574. *Processus ordinarius per VI classes processuales quo Valachus Horia de Flora Duciae Tyrannus procedit contra Siculos ad Repositionem Sui in Integrum juxta Normam novissimam ab Aug. Imp. Josepho II praescriptam, elaboratus M. DCCCLXXXV à Bibliothecae Hungaricae Serchenyanae Regnicolarum oblatum, per Michaelen Landerer de Fuskut. Incl. Collus de Temes Tabulae Judiciae Assm. R. p. nat. Typographum & Bib'op. 1804.* Ms. în limba latină cu o gravură și mai multe desene. 4° 168 pagine. (Extrase).

XVIII Din Biblioteca Academiei de științe în Prsta.

575. Preotul reformat Stefan Ince descrie intrarea resculațiilor în Abrud și arată cum s'a întâmplat trecerea catolicilor și a reformaților la religionea română. Deva 7 decembrie 1784.

(1) Abrud-Bánya városra elpusztulásának tsekely leirása. Mely történt 1784-ik Die 13-án 9-bris.

(2) În manuscrisul : Hora veszedelme Erdélyben.

(3) Hóra pusztitása Erdélyben.

576. O scrisoare din Aiud în care se amintesc de secretul cu care se face instrucțiunea procesului lui Horia, și totu odată conține noutatea, că 800 voluntari din țera românească încă plecase spre Transilvania, dar Domnul țerei informat despre acesta i-a oprită imediat. Aiud 14 ianuarie 1785.

577. Danielu István serie cumnatului său Avramu Nănăsi din Sighetu. că în Baia-mare cetățenii au început a se exercita în arme, ca să potă ține lupta cu resculații și că asemenea consternațiune domnesce și în Baia-spriă. Baia-spriă 12 decembre 1784.

578. Andreiu Zelinka judecătoru montan în Slatna, comunică inspectorului din Baia-mare evenimentele ce au avut loc în Zarandă, în munții Abrudului, în Valea Mureșului, în valea Hațegului, și adaugă, că baronul D. Jósika, Ludovicu Bartsai și Andreiu Zejk au murit în urma consternațiunii, că fiul lui Horia (Căbaru Ursu) în revoluțiune luase de soție pe o contesă ungară-că, și în fine, că Horia a subsemnat ultimatul său : *Horia Nicolaj Princeps Daciae*.

579. Iosifu Miklosvari serie unei persoane necunoscute (Clarissime Dne!), că Horia dase ordinu, că la întimplare dacă îl voru prinde ungurii, atunci mai bine să-l împuce românii de călă să cadă în mâinile lor, că în adevăr după ce l-au prins soldații, dănsul destul a strigat românilor să-l împuce, dar nu iau lăsat locotenentulu Vajda. Cluj 6 ianuarie 1785.

580. Prefectulu Clujului contele Ionu Csaky comunică comitatului Satmaru informațiunile ce le are dănsul despre decursulu revoluțiunii române, și îl rogă, că în dată ce va observa, că comitatulu Clujului să afle în pericol, să le trimită unu ajutoru de cel puțin 50 călărași. Gilău 2 decembre 1784.

581. Antoniu Szentléleki raportază comitatului Satmaru, că resculații voescă să atace Galda, și apoi să risipescă din fundamentu Aiudulu, că în Alba-Julia Tabla comitatului omoră pe români cu țepă și cu rōta, — că Horia portă cu sine peste totu loculă patru țepe ferecate, ca să pedepsescă pe cei cari nu voru asculta de dănsulu. Caroiu-mare 8 decembre 1784.

582. Unu manuscris în limba ungară intitulat : *Circa ortum et progressum... tumultuationis*; care conține o descriere a evenimentelor din Zarandă și din comitatulu Albei-de-jos.

XIX. Din Biblioteca universității regesci în Pesta.

583. Resculații prindă pe Andreiu Forrai vice-comitele Aradului în vila sa de la Soborșin. Extrasă din manuscrisulu : *Epitome chronologica Rerum Hungaricarum, Transilvanicarum, et Illyricarum concinatu a Stephano Kutona Metropolitanæ Colocensis Ecclesiae Canonico*.

XX. Din Biblioteca muzeului transilvănit în Cluj.

Colecțiunea conținea cartea lui Iosif Kemény, Tom. I, II și XVI.

584. Sentința Forului dominală din Slatna, prin care mai mulți locuitori din comunele Cămpeni și Riu-mare (Nagy-aranyos) se osindescă la câte 12 și 25 batoane, fiindcă au mersă a se plânge la guvernulă din Sibiu (1). Slatna 11 augustă 1778.

585. Numărulă româniloră căduți în revoluțiune, din comunele Bîntintiu, Gielmaru. Cibă și Jibotă.

586. Numărulă româniloră periți în revoluțiune din comunele : Abrudu, Cămpeni, Crângulă-Sohodolulă. Riu-mare (Nagy-aranyos), Crângulă Albaculă, Arada, Riu-mieș (Kis-aranyos), Anpoia, Ighielă, Telna, Ofenbaia. Lupșă și Bedeleș.

587. Numărulă romaniloră căduți în revoluțiune din comunele: După-pietra, Stănița, Michăleni, Buceșă. Crăciunescă, Bucurescă, Bărescă, Ribiciora, Ribicița, Bradă, Mestecănuș, Berchină, Pribodescă, Blăjeni, Pogănescă, Zamă, Furișora. Bărescă. Dumescă. Tirnava, Sulighetă, Fornadia, Brănișca și Rozulă.

588. Numărulă româniloră căduți în revoluțiune din comunele : Toplița. Fizescă, Nevoeșă, Capra, Boholdă, Hărău, Bărsău, Banpotocă, Cărpeneșă, Uroiă, Rapoltă, Bobălna, Foltă, Boiă, Cigmău. Geoagiulă-de-josă, Homorodă. Rengethiă. Poiana și Almașulă-mare.

589. Numărulă româniloră căduți în revoluțiune din Protopopiatulă Hunedorei, Hălmașulă și ală Roșcaniloră.

590. Comerciantulă Pavelă Lazără din Brașovă relatează cum s'a întemplată ocuparea Vințului-de-josă, și spune că, întâlnindu-se cu căpitanulă rescuțăiloră, acesta i-a declarată, că din comuna Vință se voră duce la Galda, unde va fi presentă și fratele Impăratulă Iosifă II, ca să le dea ordine nouă. 11 novembre 1784.

591. Comitatulă Hunedorei. primindă ultimulă lui Horia, cere de la maiorulă Stoianich să trâmăie pentru apărarea Devei încă 12 tunuri. Deva 13 novembre 1784.

592. Interogatoriulă făcută cu prizonieră din Trăseău. Soldatulă licențiată Ionă Bercia arată poporului pasă-portulă său dicendă, că acela-l porunca împărătescă. Faima se lătesce între țărani, că va veni și sora Impăratulă cu Impăratulă rusescă. Alba-Julia 13 novembre 1784.

(1) Adevăratele motive ale acestei sentințe le a arătată comisarulă M. Bruckenthal în acțea ce so raportă la investigarea plănsoriloră din munță Abrudulă. Veđi mai susă archiva ancelarielă aulice ungaro-transilvane.

593. Guvernul transilvană raportează monarhului despre cele întâmplate în adunarea de la Mestécănă. Fragmentă.

594. Episcopul Nichitei trimite pe Popovici, vicarul din Hondolă, la comisarul M. Bruckenthal în Sebeș, și-i scrie acestuia că Popovici fiindă o persoană suspectă să nu-lă libereze de acolo pină va înceta revoluțiunea. Orăștia 1 decembre 1784.

595. O scrisore a căpitanulă G. Crișană, probabilă către oculistulă Molnari. Traducțiune în limba latină. Vaca 6 novembre 1784.

596. Ună plană pentru asigurarea liniștii pe viitoră. Intre măsurile propuse este și aceea : că locuitorii din comunele revoltate să pörte semnulă furciloră cusută pe spate. F. d.

597. Primăria din Abrudă scrie comisarulă M. Bruckenthal, că pentru siguranța liniștii a constrinsă pe romăni să depună ună jurământă de credință Principelui și orașului. Abrudă 12 aprilie 1785.

598. Jurământulă ce aă trebuită să-lă depună romăni din Abrudă.

599. Comitatulă Albei-de-josă scrie comisarulă M. Bruckenthal, că din 120 prisionieri pe 26 i-a osindită la morte, alții aă murită în închisori, iar 19 sunt încă nejudecați. Aiudă 18 aprilie 1785.

600. Comitatulă Hunedorei hătărește a face ună apelă către țera unгурescă, ca să ajute pe nobilimea transilvană, spre a și căpăta satisfacțiune pentru pagubele suferite în revoluțiune. Deva 2 iunie 1790.

601. Căpitanulă orașului Turda scrie prefectulă Ionă Săndor, că Salis a fostă cu resculații în comuna Trăscău. Turda 17 novembre 1784.

Colecțiunea Alexandru Mike.

602. Ună raportă militară, că romăni din comuna Pentică, voinđă a se revolta, corifeii loră aă fostă arestați și anume preotulă, primarulă și alți doi țerană. F. d.

603. O investigațiune făcută în Clujă cu prisionieră Mihaiă și Săntionă Paven, din care rezultă că Horia ducēndu-se în comuna Mărișelu, a însărcinată pe tref inși să revolte pe romăni de lingă Someșă, îndală ce le va trimite o scrisore. Clujă 5. 19 ianuarie 1785.

604. Interogatoriulă făcută cu Ionă Baloșă din comuna Hodeși, despre intențiunile lui Horia de a ataca comunele Zamă și Calata-Zamă de lingă Hmiedină. Clujă 26 ianuarie 1785.

605. O scrisore a lui Horia celă lăngă către magistrulă munților din Slatna, cerēndă să i restituie calulă, ce lău luată tref metalurgă, în contra ar-

mistițiului încheiat la Galda, căci altu cum pace nu va fi. Traducțiune în limba latină. 5 novembre 1784.

606. Comitatul Hunedorei serie vice-cancelarului, că românii din Zarandă îndrănescă a numi pe Horia «Regele» lor. Deva 3 decembre 1784.

607. Diarul ungurescă «Hon es Külföld» din 1841, despre revoluțiunea lui Horia. Numărul confiscat 99.

608. Trei copie de pe medalia lui Horia, și unu planu alu comunei Albaeu.

609. Comitatul Treiscaunelor (Háromszék) și alu Brașovului, comunică guvernului transilvanu, că pentru siguranța familielor de acolo a invitat nobilimea să întîmpine pe românii, dacă s'ar apropia de teritoriul s'eu. și în urma acestei invitări nobilimea din Seps și-a alesu de căpitanu supremu pe contele Ionu Nemesi. Chileni 20 decembre 1784.

610. Sentința de mörte a preotului Hagi Ionu Crișănuțu din Distr. Alba-Julia 19 februarie 1785.

611. Sentința de mörte a lui Ionu Ispasü din comuna Lupșa. Alba-Julia 25 februarie 1785.

612. Sentința de mörte a lui Todoru Michailă de pe Riulu-mare. Alba-Julia 25 februarie 1785.

613. Sentința de mörte a lui Iacobu Zafu totu de acolo. Alba-Julia 24 februarie 1785.

614. Sentința de mörte a lui Ispasü Galdău totu de acolo. Alba-Julia 24 februarie 1785.

615. Sentința de mörte a preotului Constantinu Turciu din Crișioru. Alba-Julia 15 februarie 1785.

616. Sentința de mörte a lui Iacobu Todca de pe Riulu-micu (Kis-aranyos). Alba-Julia 24 februarie 1785.

617. Sentința de mörte a lui Ilie Dăncuțu din comuna Ociu. Alba-Julia 17 februarie 1785.

618. Sentința de mörte a lui Ionelu Secărenulu din comuna Vulpėru. Alba-Julia 16 februarie 1785.

619. Sentința de mörte a lui Avramu Davidu de pe Riulu-micu. Alba-Julia 22 februarie 1785.

620. Extrase din sentințele de mörte a lui Toma Gligoră de pe Riulu-micu. Ilie Nutu din Roșia, Ionu Jarai din Săn-Georgiulu Trăscăulu, Ionu Munteu din Vulpėru, Drăgeu Rotea din Corna, Todoru Vasile din Ofenbai. Mateiu Patea din Lupșa, Stefanu Ispasü totu de acolo, Petru Goia de pe Riulu-micu. Simiona Ferencz din Valea in comitatul Clujulu, Serafinu Gontă din Vințu-de-jo-ă, Luca-

ciu Lupu din Sulighetu în comitatul Hunedorei, Vasile Ghirciu din Abrud-sat, Michaiu Lupaşu din Căieneli şi Michaiu Lupaşu din Vaidel. 5, 12, 16, 17, 23, 24, 25 şi 26 februarie 1785.

621. Gădele (Grancia Rokoczi se plânge la primăria din Alba-Julia, că dinsul şi-a lăsat câştigul ce-l avea la execuţiunile oficiale din Sebeşu şi a venit în Alba-Julia, unde a executat pe cei mai mari corifei, şi cu sodalii săi le-a transportat iarna cadavrele în patru părţi, dar totuşi nu a primit nici o remuneraţiune. Alba-Julia 21 iulie 1785.

622. Descrierea revoluţiunii lui Horia de Iosif Benkő. Manuscrisul tractează revoluţiunea din comitatul Hunedorei, ocuparea Abrudului şi se încheie cu mărtea vice-comitelui Ion Zejk.

623. Primăria din Alba-Julia scrie guvernatorului S. Bruckenthal, că gădele de acolo a executat în timpul revoluţiunii 14 rebeli, şi a transportat cadavrele lui Horia, Cloşca şi Crişanu în trei comitate, pentru care muncă i se compete o sumă de 51 fl. renanţi. Alba-Julia 26 august 1785.

624. Scrisoarea atribuită lui Ribiczei către un conte unguresc despre cuvintele împăratului Iosif către Horia. Ribita 8 aprilie 1830.

625. Contesa Cristina Gyulai scrie contelui Sigismund Kornis, că în Cluj a fost prins un spion de ală resculaţilor, şi că ofiţerul reformat Baranyaj încă ar fi cu dinşil. Tâsnad 28 novembre (1784).

626. Contesa Cristina Gyulai scrie contelui Sig. Kornis, că funcţionarul comitatului Arad nu a fost mulţumit cu dispoziţiunile contelui A. Jankovits, şi dînşil a arestat de noă la cealaltă poartă pe captivii liberaţi de contele Jankovits. Cluj 20 ianuarie 1785.

627. O relaţiune că românii transferaţi în Banat au fost colonisaţi în ţinutul Panciovei, şi mulţi dintre ei au fugit primăvera şi vara iarăşi în Transilvania, dar au fost prinşi, bătuţi şi transferaţi înapoi. F. d.

628. Scrisoarea lui Stefanu Pálfi către o persoană necunoscută despre lupta armatei imperiale cu resculaţii la Ponorul Reţetilor. F. d.

629. Stefanu Halmágyi trimite unui cunoscut portretul lui Horia şi Cloşca, apoi adaugă, că Horia, întrebat de generalul Pfesserkorn pentru ce a început revoluţiunea, a răspuns, că acesta o va descoperi acolo unde va fi locul, şi că sunt mulţi Horia mai mari de câtu dînşul. Chilien 19 ianuarie 1785.

630. Vice-comitele din Zarand Hollaki scrie unui cunoscut, că în ultima zi a lunii lui octobrie, pe cându dînşul împreună cu frate-so Farkas şi cu baronul Josika işi petrecea veselu în comuna Halmágelu, atunci ţerani s'au adunat în număr mare la Mestécănu unde Horia a trimis pe Cloşca şi Crişanu etc.

XXI Din Biblioteca Contelui Samuilă Teleki în Tîrgulî-Mureşului.

631. Alexiă Intze spanî alî domeniului Slatna scrie Inspectorului, că «Ionă Nicula alî Horii» dimpreună cu alî soî şi cu soîele lorî au fugitî în munî. Slatna 3 februarie 1785.

632. Insemnarea făcută despre prinderea lui Ionă Nicula secretarulî, şi Ionă Nicula fiulî căpitanului Horia. Slatna 4 martie 1785.

633. O petiţiune a nobilimî în care se afirmă, că Horia înainte de revoluţiune a fostî arestatî în închisorile de la Galda, şi că armele soldaţilorî trîmişî pentru apărarea Aiudului s'au aflatî implute cu tîrişe. F. d.

634. Conte Jankovits scrie comitatelorî, că din plînsorile ţeranilorî s'a informatî, că nobilii prindî pe iobagi la grapa intogma ca pe vitele de jugî. Alba-Julia 22 ianuarie 1785.

635. Comitatulî Clujului respunde guvernului transilvanî, că armata nobilitarî a cumpăratî victualele de la ţerani cu bani gata, iar porţiunile luate pentru cai le va plăti nobilimea în trei zile. Clujă 25 februarie 1785.

636. Petiţiunea mai multorî nobili şi ale altorî persoane libere din comitatulî Zarandului, cari au scăpatî cu viaţa de furia resculaţilorî, adresată Impăratului Iosifî II. Conceptulî compusî de baronulî I. Bornemisza, F. d.

XXII. Din Biblioteca Bathyani în Aiba Julia.

637. Grigorie Daniel din Elisabetopole scrie lui Emericî Daniel în Roma, că în curîndî i va trîmite unî desenî de pe medalia lui Horia. Elisabetopole 11 martie 1785.

638. Carlo B. Peren scrie unui abate în Roma, că conducătorulî românilorî revoltatî se chiamă Hora Flora Regele Daciei. Pojonî 30 decembre 1784.

639. Carlo B. Peren scrie abatelui din Roma, că Horia cere să fie condusî înainte Impăratului, dicîndî : dacî trebuie ca eu să morî, atunci cu mine vorî peri şi mulî alîi, cari mă au incuragiatî. Pojonî 31 decembre 1785.

640. I. Pochlin scrie lui Emericî Daniel în Roma, că Horia nu voescî să comunice nimicî de câtî numai Impăratului. Viena 14 februarie 1785.

641. Ionă Pap scrie lui Emericî Daniel, că încă pe la mijloculî lunei lui decembre 1784 veduse pe câmpulî Deveî cadavrulî unui rebelî ce luase parte la ataculî făcutî asupra Deveî (în 6 şi 7 novembre), şi că sasii din Orăştia de frica românilorî n'au voitî să de asilî nobililorî refugiaî. Alba-Julia 18 decembre 1784.

642. Ionă Pap scrie lui Emericî Daniel în Roma, că George Crişanî, ca să

nu-lă potă prinde, s'a îmbrăcat în haine de cerșitor, și Horia, cându a fost dus pînă la Deva, a plecatu voios sperandă că românii îl vor libera saă împușca. Sibiiu 23 februarie 1785.

643. O persoană subsemnată cu inițiala P. scrie lui Emericu Daniel că țeranii din comuna Adămuși s'au înțeles, că într'o duminică, cându ungrii de acolo se voru alla în biserică, să năvălescă asupra loră și să-i omóre, inse conspirațiunea s'a descoperitū. F. d.

644. Martinu Papai scrie lui Emericu Daniel în Roma, că Horia se subsemneză : Horia Floria Dux Daciae Princeps Transinae. Elisabetopole 23 decembre 1784.

645. Jurământulū țeranilorū. cari s'au revoltatū în domeniile conțilorū Bațyáni la anii 1765 și 1766.

XXIII Din Biblioteca Arhivului sanu in Bla'a.

646. Extrase din :

•*Historia Hori si a poporului Roman din Muntii apuseni.* Manuscrisū autografū alū defunctulū mitropolitū Alexandru Șulutū; începutulū cu litere latine, restulū cu cirile. 2° 95 foi nepaginate. Partea prima tracteză revoluțiunea lui Horia, iarū partea a doua conține câte-va notițe cu raportū la istoria anilorū 1848 și 1849.

În cătu privesce revoluțiunea din 1784 autorulū a scrisū fără documente. Singurū numai narațiunile și trei autori străini, Schmeller, Milot și Kozma Pálformeză basa întregulū manuscrisū. Din acestū causă densusul a căduțū în o mulțime de neesactități. Pe lângă aceea, mitropolitulū Șulutū nu cunoșee de locū evenimentele desvoltate în comitatulū Zarandului, alū Clujului, alū Aradului, în Valea Mureșului și a Hațegului. ce constituie o parte forte însemnată din istoria acestei revoluțiuni. Mai adaugemū în fine, că părintilū densusulū la a. 1784, fiindū persecutațil de muntenii lui Horia, autorulū Șulutū n'a pututū păstra peste totū loculū independența spiritului, care se recere în judecarea unorū acte de o gravitate așa mare.

XXIV. Din Biblioteca Museului Bruckenthal in Sibiiu.

647. •*Horratische Unruke.* din manuscrisulū intitulatū : Das alte und neue Kronstadt beschrieben von Georg Michael Gottlieb von Hermann könig. Rath im Jahr 1802. Tom. III. P. 1. pag. 47—133.

648. Sosirea Impēratului Iosifū în Transilvania la a. 1783. Ibid. p. 39—46.

649. Cântū funebru la mōrtea Impēratescē Maria Teresia scrisū de preotulū luteranū Șanuilū Knall în limba românescă. Titulū :

Sele aLe pokVrarILor ca arDlaLV I,Vnge SIKrIIV MaItSI theresII.

650. Clerul unită din Transilvania cere de la Impărătesa Maria Teresia permisiunea maestatică, ca episcopul Inocențiu Clainu să se potă reintorče din exilul său, ca naținea romană din Transilvania să se declare de a 4-a naținea politică, și episcopul unită să fie numit consiliar în guvernul țării. 1752.

651. *Epistola poetica Lucretia matrona ungara Csizar caesis impero tumultu marito et liberis in potestatem Valachorum redacta opem Junii viri militaris implorat.*

Aici istoricul transilvanu Iosif Carolu Eder cãntă în versuri latine suferințele tinerei neveste Caterina Csizâr, pe alu cãrui bãrbatu îl omorise resculății romanii în Michãleni.

XXV. Din Biblioteca gimnasiului luteran în Brașoru.

652. Oficialul Ahlfeld raporteză vice-comitelui, că loc. colonelul Schultz, cendndu în adunarea de la Câmpeni extrădarea lui Horia și Cloșca, a scãpatu de mörte numai cu fuga. Fãgãrãșu 28 novembre 1784.

653. Date cu privire la revoluțiunile romanilor din Transilvania la a. 1434, 1474, 1486, 1701, 1721, 1727 și 1730. Colecțiunea Iosifi Fr. Trausch.

654. *Extract des Anfangs der Unruhen.* Relațiune militară despre adunarea de la Mestecãnu, intîlnirea lui Schultz cu Cloșca la Tîbru, și fortificãrile fãcute de Români în munțu Abrudului, Slatuã 8 decembrie 1784.

655. Impărătesa Maria Teresia, informãndu-se despre emigrațiunea romanilor din comitatul Dobãci și alu Solnocului ordonã a se revisui urbarele din Transilvania și a se numi câte unu «Defensoru alu iobagiloru» care să inainteze plãngerile loru la instanțele competente. Viena 7 octobree 1765.

656. *Extract von der Siebenbürgischen Recolte 1781.* O relațiune despre conjurațiunea Romãnilor de a extermina pe toți Ungurii și Sașii, și de a impreuna Transilvania cu Țera-romãnescă.

657. Camera transilvană din 1744 nu admite a se citi intrãgã petițiunea Episcopului Inocențiu Clainu, cu privire la drepturile naționale ale Romãnilor din Transilvania. Extrasu din protocolul Camerei transilvane, 11 și 13 februarie 1744.

658. Comandantul Transilvaniei A. Bucow aduce la cunoștința Romãnilor, că Impărătesa Maria Teresia a numit o comisiune sub președința dînsului, care să cerceteze plãngerile iobagiloru și turburãrile ivite între dînsii de cãtu-va timpu încõce, în consecință îi provocã a trãmite deputați la Sibiu pe ziua de 26 aprilie 1761. Sibiu 9 aprilie 1761.

659. Scurtă dare de seamă despre venirea împăratului Iosif II la Braşov în anul 1783, prin comunele Zernesti, Tohanu şi Branu.

XXVI. Din Biblioteca şi Arhive particulare.

660. O importantă scriere asupra revoluţiunii lui Horia, a avută bunăoară să ne-o pună la dispoziţiune distinsul nostru istoric şi filologu d-lu B. P. Hasdeu.

Cartea comunicată de d-lu Hasdeu, necunoscută pînă astăzi în literatura acestei revoluţiuni, poartă titlul :

Seconde Lettre d'un Defenseur du peuple à l'empereur Joseph II sur son reglement concernant l'émigration et principalement sur la revolte de Valaques. Dublin 1785. 8° 98 pagine.

Întregă această scriere este o apărare filosofică şi juridică a revoluţiunii române din 1784. Autorul ei pînă astăzi necunoscutu, se vede a fi fostu unu erudită bărbatū din apusul Europei, unu partisanū infocatū alu filosofiei lui Locke şi Rousseau.

661. De la onorabilul d-nu Ignatū Dobotzki amū primitū :

a) O scrisore a contelui Dominicū Teleki către d-lu Dobotzki cu privire la medalia lui Horia. Gernyeszeg 6 octobru 1865.

b) O scrisore a lui Gregorie Daniel prin care comunică lui Emericū Daniel în Roma cuvintele ce le-a rostitū Horia către generalul Pfefferkorn şi descrie medalia revoluţiunii. Elisabetopol 5 ianuarie 1785.

c) Altă scrisore a contelui Dominicū Teleki către d-lu Ign. Dobotzki despre numele lui Horia. F. d.

d) Scrisorea lui Adamū Bölönyi către unu cumnatū alu său din Pinkocz despre medalia lui Horia, şi conjuraţiunea Românilorū din comuna Penticu. F. d.

e) Scrisorea lui Sigismundū Kováts către fratele său Stefanū Kováts din Somja, despre încercarea unorū Români să atace Sighişora, şi despre medalia lui Horia. Aiudū 6 ianuarie.

f) Scrisorea lui Adamū Bölönyi către cumnatulū său, despre insurecţiunea nobilimii în contra Românilorū. Zälău 15 ianuarie 1785 (1).

662. Stînabilul d-nu Iosif Konecz, profesorū la colegiulū reformatū din Tîrgulū-Muresului, care şi în alte cestiuni ne-a servitū cu o mulţime de date interesante, a avutū amabilitatea să ne transmită cu raportū la revoluţiunea lui Horia, scrierile poetului ungurescū Ionū Gyöngyösi. Aname amū primitū de la d-sa :

a) O poemă a lui Gyöngyösi asupra armelorū sau emblemei lui Horia, alu cărei titlu în traducere română este următorul :

(1) Scrisorile trei din urmă au fostū copiate de d-lu Dobotzki din arhiva familiei Horváth de Palocz.

«Asupra armelor lui Horia, sau cu altu nume mai adevăratu, a lui Nicula Cristea, capul revoluțiunii române din 1784. carî sau elu și le-a alesu, sau celu puținu pe atuncia i s'añ atribuitu de comunu dinsului. Am scrisu (acastă poemă) în anul 1785 în luna lui ianuarie. pe cându Horia era deținutu în închisorea de la Alba-Julia.»

b) Alte două poesii scrise totu de I. Gyöngyösi, sub portretele lui Horia și Cloșca pe care le lucrase Sigismundu Korc. (1)

c) O poemă intitulată :

Aeneas christianus apud manes sive Horia et Klosska in infernis, scrisă în limba latină de contemporanul Iosifü Matyási și publicată la Pojonu în anul 1794. (2) Descrierea sëmănă cu călătoria lui Enea în infern, cum ne-o înfașează Virgiliu în cartea a VI-a.

d) Totu de la stimabilulu domn Jozifü Konez amü fostü fericitü să priimimü o mulțime de date interesante cu raportu la istoria revoluțiunii lui Horia, scrisă de Iosifü Benkö sub titlulu : *Erlelyi Olah nemzet képe*; pentru carü îi suntemü forte recunoscători.

663. Domnulü advocatü Rubinü Patüța din Alba-Julia, ne a înavuțitu colecțiunea noastră cu o copü vechiä de pe petițiunea comunelor Abrudü-satü, Bistra, Cärpenișü, Buciumü și Vidra, înaintată Impäratulu Iosifü II la a. 1782, Viena 18 aprilie 1782.

664. Intre chärticlele familiei Găldău (Cloșca) din Cärpenișü, amü allatü : O sentință a primäriei din Cärpenișü pronunțată la anulü 1771 în procesulu lui Vasile Găldău cu Dumitru Tomuță, pentru datoriä, în care se face mențiune și de Giurgü Marcü (G. Crișanü).

665. Domnulü colonelü Pfeiffer ne face o comunicare despre actele horiane carü se alla în archiva militarä a comandei din Sibiu. Sibiu 8 novembre 1879.

XXVII. Facsimile și deseme.

666. Unü facsimile comunicatü de d-lü Mihaiü Andreica de pe diploma de manumisiune datä lui Matieșü Nuțu, pentru că a prinsü pe Horia și Cloșca. Slatna, februarie 1785.

667. Unü desemnü de pe «cornulu de pulvere alü lui Horia», care se allä astăzi în posesiunea d-lui M. Andreica, împreună cu o relațiune despre persöna de la care l'a primitü.

668. Unü desemnü de pe «casa lui Horia în Albacü.» Septembrie 1879.

669. Unü desemnü de pe «casa lui Cloșca» în Cärpenișü. Septembrie 1879.

(1) Veđi *Gyöngyösi Iános* versei. Bécs. 1790 pag. 75—80.

(2) Veđi *Matyási József* : *Semmiel több valami*. Pozsony 1794 pag. 42—45.

670. Ună desenmă de pe «casa lui G. Crișană» totu acolo. Septembrie 1879.

671. Ună desenmă de pe «bangerulă lui Cloșca», care se află în posesiunea muzeului din Clujă.

672. Medalia lui Horia, după desenmă care se află în manuscrisele lui Jos. Weszelyi din biblioteca muzeului națională. Comunicare făcută de d-lă Ign. Dobotzki.

673. Medalia lui Horia, după desenmă ce l-a trimisă vice-comitele Georđe Besseneyi Locotenentel din Buda, în 13 ianuarie 1785.

674. O fotografie colorată de pe ună portretul ală lui Horia în biblioteca muzeului națională.

675. Medalia lui Horia după manuscrisulă : «Delineatio rariorum nummorum hungaricorum ex nummophylaceo Illustrissimi Domini comitis Leopoldi Andrasy De Csik-Szentkiraly, et Kraszna Horka. Exceptorum Anno M. DCCCXX.» Manuscrisulă se află în cabinetulă de anticitală a muzeului din Pesta.

676. Două copii în ghipsulă (ipsosulă) de pe medalia lui Horia, care se află astălă în posesiunea d-lui Ignată Dobotzki din Pesta, în două exemplare.

Exemplarulă I :

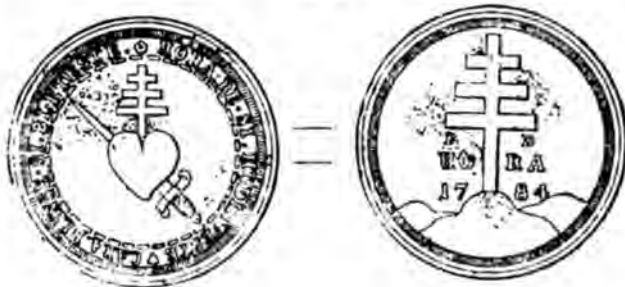
Le. În jură legenda : HORA. BE. SI. HODINVESTECARA. BIANSE. *SI. BLETESTE. În mijloculă : o inimă străpunsă cu sabia de la drepta spre stangă în susulă, din inimă se înalță flacără și o cruce triplicată.

Rev. În mijloculă : o cruce triplicată aședată între treilă muntă. În stinga și în drepta crucilă inscripțiunea R D, HO RA. 1784, în treilă rindulă.

Exemplarulă II presintă atăt în aversulă cât și în reversulă aceleaslă legende și aceleaslă arme, cu singura escepțiune, că medalia fiindulă la mijloculă oxidată, flacările de asupra inimelă nu se pot distinge.

Efigia acestoră medalilă este următoria :

No. I.

No. II.

Tóte descrierile câte le avem pînă astăzi despre medalia lui Horia sunt într'o oribilă contradicere una cu alta.

Contele Dominicu Teleki ne comunică după Jankovits Miklos, legenda medaliei astî-felü :

Pe o parte: Hóra becsi hodinyestye.

Pe altă parte: Czára plindze si pleyesyte. (1)

Câtă diferență există între comunicarea contelui Teleki și între adevărata legendă, ori cine poate vede.

Insuși istoricul mai nou al lui Horia, defunctul Franciscu Szilágyi, descriind medalia această, în 9 cuvinte face 6 erori, ca să nu mai amintim, că dînsul nu reproduce exactu caracterul literelor, că omite punctațiunile și substitue de la sine virgule și accente, cari nu există de loc în originalü.

Iată cum reproduce Szilágyi inscripțiunea medaliei :

Ar: Horia be, si hodinyeste, Czára plinse, si pleteste.

Rev: R. D. Horia 1784.

Și repositulü Szilágyi avuse înainte ochilorü săi chiarü exemplarele d-lui Dobotzyi. (2)

Totü asemenea greșitü a reproduc'o și Papiu Ilarianü în «Tesaurulü de monumente istorice» (Tom. III, Fasc. XI și XII), unde dînsul o copiase după desenulü din broșura «Horia und Klotska Oberhaupt und Rathgeber der Aufriührer in Siebenbürgen»

Legenda din «Tesaurü» este :

Av. HORIA. BE. SI HODINYESE. CZARA. PLINSE. SIPLETE.

Rev. R. D. HORIA. 1784. Iarși 6 erori și o silabă întregă suprimată.

(1) *Il. Gróf Teleki Domokos: A Hóra-Támadás.* pag. 44. nota.

(2) Doboczky ur. ki maga hórápénzét nekem megmutatni szives volt, etc. *Szilágyi Ferencz A Hóra-Világ.* Pest. 1871. pag. 239—240.

Observăm aici, că autorul broșurei «Horja und Klotska», și după dînsul Papiu Ilarianu, credeau că inscripțiunea acésta ar fi de pe unu sigilü alü lui Horia. Ünü astü-felü de sigilü inse, cu töte scrütările făcute de la 1784 in cöce, a ramasü pinä astüel necunoscutü. Din conträ, töte relatiunile contimporane ne spunü, că legenda : Horia bea și odihnește etc., era scrisä pe medalia lui Horia.

In fine nici ünü autorü nu a descriu cu exactitate armele lui Horia, cari le vedemü inlätișate pe medalia acésta.

677. O copiä in staniolü de pe altä medalii a lui Horia, care se aflä in muzeul transilvanü din Clujü.

Ar. In jurü : NOS PRO CAESARE; in mijlocü : o coronä in forma conică cu crucea simplä in vörtü.

Rev. In jurü : HORIA REX DACIAE; in mijlocü : o inimä sträpunsä cu sabia de la stänga spre drepta in josü, din inimä se prelungește in susü și in josü câte o cruce triplicatä; sub inimä : 1784; iar de desubtü : 6.

Effigia este urmätoria :

Teleki ne comunicä legenda ast-felü :

Pe o parte : Nos pro Caesare

Pe altä parte : Horia Rex Daciae.

Szilägyi :

Ar. : Nos pro Caesare.

Rev. : Horia Rex Daciae.

Atätü Teleki câtü și Szilägyi, din cari celtü din urmă cunoseca exemplarulü din Clujü, nu spunü, că pe reversulü acestui numü se mai aflä insemnatü anulü 1784, și din josulü crucei triplicate cifra : 6.

XXVIII. Traditiuni.

678. Relatäri din viața lui Luca Nicola, alü duoilea feciorü alü lui Horia.

679. Numirea lui Horia de «Craiü» și «Impäratü».

680. Cälätoria lui Horia la Viena și vorbirea dînsulü cu Impäratulü Iosifü II.

681. Horia. Cloșca și Crișanul ; caracterul, însușirile și persoanele lor.
682. Horia crescută pe lângă un conte unguresc.
683. Horia ca cântăreț.
684. Numele «Ursu» la românii din munții Abrudului.
685. Adunarea de la Mestecănu.
686. Locul unde s'a retras Horia după încetarea revoluțiunii.
687. Trădătorul Mățiașu Nuțu și vândarea de sânge.
688. Trădarea și executarea lui Horia și Cloșca.
689. Capul lui Horia e purtat în țepă prin satele de linza Deva și Hunedora.
690. Crișanul în adunarea de la Cârpenișu rădăcă în susu mănile încinse de flacări și invită poporul să meargă asupra Abrudului.
691. «Casa lui Horia» în Albacl.
692. «Casa lui Cloșca» în Cârpenișu.
693. «Casa lui Crișanul» în Cârpenișu.
694. Numele «Varga» și «Cloșca».
695. Descendenții și colateralii căpitanului Cloșca.
696. Descendenții lui George Crișanul.
697. Patronii revoluțiunii române din 1784.
698. «Fântâna Cloșcilor» de pe teritoriul comunei Cârpenișu.
699. Crucea triplicată la momentul unui poterașu de a lui Horia.
700. Tumultul din Câmpeni sau «spargerea buților» din a. 1782.
701. Locul de la Câmpeni unde a avut Horia întrevedere cu loc. col. Schultz.
702. Locul de execuțiune al lui Horia, Cloșca și Crișanul la Alba-Julia.
703. Locul din Cârpenișu unde s'a expus o parte din cadavrele lui Cloșca și Crișanul.
704. Inchiziunea lui Cloșca în Alba-Julia.
705. Inchiziunea lui George Crișanul în Alba Julia.
706. Locul adunării generale de la Mestecănu.
707. Executarea prizonierilor români la Deva.
708. Mormintele prizonierilor decapitați la Deva în 8 și 10 novembre 1784.
709. Prizonierii români din castelul Hunedorei.
710. Rescuțații ducă pe nobili în vârful delului Uroiă și de acolo îi arunca jos.
711. Adunarea țeranilor de la Sânta-Maria-de-pietră.
712. Persecuțiunile nobilimii asupra Românilor din țera Hațegului în timpul revoluțiunii.

713. Transferarea resculațiilor mai însemnate în ținutul Panclovei.
714. «Bastonul» și «cuțitul» lui Horia, cel d'întâi în posesiunea d-lui Jos. Spanyol din Deva, ală doilea în muzeul trans. din Cluj.
715. «Gorunul» lui Horia» din curtea bisericeii de la Tebea.
716. Popa Danilă din Cristioră, conumele și familia sa.
717. Ultimele cuvinte a le lui Cloșca.
718. Albăcenii, caracterulă acestoră munteni.
719. O roșetă pe ceră predice la a. 1783 vărsarea de sânge din 1784.
720. Figurile de ceară a le lui Horia și Cloșca în Viena. pe la a. 1820.
721. «Pocalulă lui Horia» în cabinetulă de anticități a muzeului Bruckenthal din Sibiu, pe fundu cu inscripțiunea : POCULUM MANUALE INSIG : ILLIUS REBELLIS HORRA. 1784.
722. Causese pentru cari au omoritu resculații pe popa Avramă Șuluțu din Cărpenișu.

XXIX. *Iconografia revoluțiunii din 1784.*

Vomă descrie aici portretele revoluțiunii din 1784, câte le-am putută găsi prin diferitele colecțiuni ale bibliotecelor. Vomă pune la o parte tôte edițiunile noi și ne vomă restringe la cele vechi, cari au esitū la lumină atunci cândū suvenirile revoluțiunii și faptele eroiloră săi erau încă vii în memoria publiculă. De și portretele acestea nu potū fi considerate ca autentice, ele sunt inse totū atâtea documente istorice, fiindū că reprezintă epoca, acțiunile și caracterulă persōnelorū : și în fine sunt totū atâtea probe despre sensațiunea ce a causatō în Europa revoluțiunea transilvană din 1784.

Pe multe din ele aflămū note explicative, cari întregescū pină la unū punctū ore-care datele istorice.

Biblioteca muzeului naționalū din Pesta.

723. Bustulū lui Horia între stânci, înfățișandū retragerea sa în munți.
Josū pe o stâncă inscripțiunea :

*Nicol : Ursu oder
Hora Anführer
der Reb lien. — 8°*

724. Bustulū lui Cloșca, asemenea între stânci.
Josă pe o stâncă :

*Juan Warguj
od Klosca Rebell.*

În drepta pe altă stâncă :

*Neuhanser ad viv de
78. — 8°*

725. Bustul lui Crișanău totu între stănef.
Josu pe stâncă :

Georg Krischan
einer der Rebellen
anführer

Dedesuptă : *Neuhauser 1785. — 8°*

Aceste trei portrete sunt anexate la manuscrisul intitulat : «*Analecta ad historiam seditionis per Valachos Transilvaniae.*»

726. Bustul lui Horia în profil și colorat, în capu căciula cu pielea în afară pe care se vedu cusute literele HOR. Din josu : în colțul dreptu : *n. g. o. h. a. i. k. g.*

De desuptă :

HORYA ANFÜHRER
DER WALACHISCHEN REBELLEN. — 8°

727. Bustul lui Horia în medalionu, ornațu de asupra cu catene.
Josu.

HORIA
Wallach. Rebelle. — 12°

728. Portretul lui Horia pină din josu de brău și colorat. La gătă lanțulu de aură, de care atârna decorațiunea. La brău pistolulu și hangerulă, în mână dreptă halebarda. Susu : *Horia*.

Inscripțiunea de josu se vede a fi taiată. Ordinea este în formă ovală și reprezentă în mijlocu o cruce duplicată la ambele capete și străpunsă cu o sabiă, în stânga literele HO în drepta R. — 8°.

729. Horia, figură întregă, cu pistolele și sabiă, în mână dreptă bastonă, iar cu stânga gesticulându.

Josu în colțul dreptu literile : *L. W.*

De desuptă :

Wahr Abbildung des Horia Hauptanführer der
Rebellen; alt 48 Jahr. — 8°

730. Horia, figura completă în pozițiune martială, cu pistole, han gere, sabiă și pușcă; în mână dreptă o sulită, iar cu stânga gesticulându. La gătă atârna ordinea, în care se vedu însemnele și literele HORRA.

Josu :

Horja

Anführer der walachischen Rebellen den 30 X-ber 1781
in der Radaker Waldung gefangen genommen von rden. — 8

731. Horia, figură completă în pozițiune marțială, la brâu două pistole și un hanger, în mâna dreaptă pușcă. Portretul este colorat.

Josul în colțul dreptu : *I. Adam se*

De desuptu : ORDEN DÆS HORA.

*Hora Auführer der Walachi
X-br. 1784, in der Rodaker Wal*

DESEMNIUL
ORDINEI

*schen Rebellen welcher den 30-ten
dung gefangen genom worden.*

Ordinea represintă la mijlocu o inimă străpunsă cu sabia de la dreapta spre stânga în josul, din inimă se prelungește în susul și în josul câte o cruce duplicată, în stânga inimii literele HO în dreapta RA. În exergă : *Νορα κε ιου χου-
υειρε ιαρα ηαυκε ιου.* În giurul ordinul : *Hora bibit & quiescit provincia lug-
get d' solvit.* — 8°.

732. Cloșca bustu colorat.

Josul în colțul dreptu literele : *n. g. o. h. a. i. k. g.*

De desuptu :

EIN GEHULFE DÆS REBELLEN HORJA. — 8°.

733. Cloșca pină din josul de brâu și colorat, în mâna stângă o pușcă cu baionetă.

De asupra : *Gloska.* 8°.

734. Cloșca, bustu în medalionu, deasupra ornatu cu catene.

De desuptu :

GLOSKA

Wallach : Rebelle. — 12°.

735. Cloșca, figură completă, în costumu preotescu și agităndu, la sinu o carte, iar în mâna dreaptă unu bastonă cârligat. Portretul cu color.

Josul :

Gloska

ein Gehülfen des Rebellen Hora, welcher mit ihm gefangen worden. — 8°

736. Cloșca, figură intrégă în pozițiune marțială, cu pistole, hangeru, și sabiă ; în mâna dreaptă pușcă cu baionetă, iar la sinu o carte.

Josul :

Gloska

ein Gehülfe des Rebellen Horja welcher mit ihm gefangen worden. — 8°.

737. Cloșca, figură întreagă, pozițione de căpitanu-haiducă cu pistole și sabiă. Josu în colțulu dreptu : *L. Wien f.*

De desuptu :

Wahre Abbildung des Kloška Ivan Spiessgeselle des Horia alt 40 Jahr.—8°.

738. Cloșca, figură completă cu pistole, sabiă și pușcă, iar cu mâna dreaptă gesticulându.

Josă în colțulu dreptu : I. Adam fe.

De desuptu :

Gloška

ein Gehülfe des Rebellen Horia, welcher mit ihm gefangen worden.—8°

739. Cloșca, totu portretulu precedentu, inse coloratü.

740. Crișanu, figura completă în contururi herculane, cu pistolu, hangeru, sabiă și pușcă, în mâna dreaptă unu lărdisü, iar lângă dinsulu unu căne robustu cu sgarđa la gätü.

Josü :

GRISAN (GORG) mit Anführer der walachischen Rebellen welcher den 10-ten febr. 1785 gefangen worden.—8°

741. Horia, Cloșca și Crișanu în grupă. Horia cu lanțulu de aurü la gätü, ține în mâna dreaptă o halebardă, iar în stânga o chărtiă cu inscripțiunea :

Horia
40 17
84 dem
30 Xb.

Josü :

Horia, und die übrigen Gehülfen—12°

742. Prinderea lui Horia și Cloșca, scena colorată. Horia cu eușma negră pe capu, stă lângă unu arbore găunosü, înaintea densusulu Cloșca cu căciula în mână. În depărtare se vede o colibă și unu focu; lângă focu șede unu altu căpitanu lumându dintr'o pipă lungă unguréscă. În partea stângă a colibeii, se ivescü trei țărani, înțelegându-se în secretu. Acestia represintă pe trădători.

Josü :

Horia, Nicolaus Ureçz
Oberster an Führer der
Rebellischen Wallachen

Kloșzká aus Korpenyet
Zweiter an Führer der rebell:
Wallachen in Siebenbürgen.

Beide nach der Natur abgebildet. Carlsburg 1785.—8°

743. Busturile lui Horia și Cloșca.

Josü :

Horja

Gloeska

747. In broșura tipărită la Strassburg în 1785 sub titlul: «Kurze Geschichte der Rebellion in Siebenbürgen» se află:

a) Pe fața primă ună desenul de pe ordulul lui Horia, în formă ovală. la mijloc o inimă străpunsă cu sabia de la dreapta spre stânga în jos, din inimă se prelungește în sus și în jos o cruce duplicată, în stânga inimii HO în dreapta RA; jos între brațele crucii R. D.

b) Siluetele lui Horia și Cloșca în medalion:

Jos: HORIAH KLOCZKA.

Pe ultima pagină a acestei serii cetim următoarea notiță:

N. B. Die beygefügtten Schattenrisse sind nach den in Wien gezeichneten Originalen abgestochen. Die Titelvignete stellt das Ordenskreutz vor, etc.

In Biblioteca Academiei de științe în Pesta.

748. Busturile lui Horia și Cloșca puse față în față. În giurul portretelor cadre de florii negre. Din partea de sus a cadrului atâră de o panglică medalia lui Horia, ce reprezintă în *Av*: o inimă din care se înalță flacăra și o cruce triplă în giur cu inscripțiunea: HORA REX DAZIE. *Rer.* o coronă în forma conică așezată pe un munte, în giur: NOSTRO CESARE.

Jos sub bustul lui Horia:

Hora Duc Valaques Revoltes en Transilvanie 1784;

Și cu litere gotice: Hora Fürst von der Rebellion der Wallachen in Stehenbürgen (sic).

Sub bustul lui Cloșca;

Klorska Premier Capitain des Revoltes 1781.

Klotschka erster Hauptman des Rebellten (sic) 2^a.

749. Un chip alegoric ce reprezintă executarea lui Horia și Cloșca. Vezi mai sus N-rul. 744.

In Biblioteca muzeului transilvană din Cluja.

(Colecțiunea Alexandru Miko).

750. Portretul lui Horia pină din jos de brâu și colorat. La gât lanțuld de aur și ordulul, în mâna dreaptă un bărdiș, la brâu pistolul și cuțitul.

Sus: Horia.

Jos:

Der nach der Natur gezeichnete Haupt Rebellter welcher in dem gross-Fürstenthum Siebenbürgen unrhörte Grausankheiten verübet hat. die gefangennemung gescha. den 30 Dec. 1781. — 4^a

751. Cloșca pendent la portretul de sus, având în mâna stângă o pușcă cu haionetă.

Sus: *Glocska.*

Josü :

*Ein gehülfe des Horo, und Haupt anführer
der Siebenbürgischen Rebellen die gefangennehmung gescha
den 30 dec. 1784. — 4°*

752. O scenă colorată infățișându prinderea lui Horia și Cloșca.

Josa :

*Die gefangen nehmung der beyden Haupt Rebellen in dem Grosz-Fürstenthum
Siebenbürgen, Horja und Gloscka.*

Getj oboič Hlavnich Rebellantiv v sedmihradsky Zemj Horja, a Gloscka. — 2°

753. O scenă representându escortarea lui Horia și linguirea P'opii Crișănuț.

Josü :

*Als Horja und Gloscka durch Zelathna gebracht wurde trat ein Walachischer
Pope ein Anhangen der Rebellen | auf, und Sprach, nun ihr Edelleute und
Ungarn, jetzt habt ihr ihn. unseren besten Horja; ihr könnt ihm | nach belieben
brathen und auffressen, und die Wache nahm ihm auch mit ins Gefängnis. — 4°*

754. O gravură colorată representându executarea lui Horia și Cloșca. scenă
de totu fioroasă.

Dasupra :

*Vorstellung der zwey Siebenburger Rebellen und Haupt anführer, wie selbe ihr
Gerrechtes Urtheil und wohl verdiente | Strafe 1785 empfiengen.*

Josü :

*Nachdem Hora von untenhin auf, auf eine sehr langsame Art geraedert wurde
der Körper geferttheilet 2 das Eingeweide heransgerissen | unter den Galgen be-
graben 3. Den Kopf auf Spise gestegt 4. die Theile in jene Ortschaften wo sie
die Schändlichsten Aufruhren aus | übten Theilweis auf den Galgen aufgenagelt
würde 5. wird Kloczka geraedert und mit ihm auf die nehmliche Art Verfahren. — 4°*

755. Ună portretă ală lui Horia, edițiune mai nouă după portretulă menționat
sub Nr. 750.

Josü :

HORIA

nach dem einzig noch existirenden Originale. — 2°

756. Portretulă lui Cloșca, edițiune mai nouă după exemplarulă menționat
sub Nr. 751.

Josü :

GLOCSKA

nach dem einzig noch existirenden Originale. — 2°

In Biblioteca museului Brukenthal din Sibiu.

757. Bustulă lui Horia, tablou începută in se neterminat.

Josă :

NIK : URSZ ALIAS HORA TUMULTUS
RUSTICANI VALACHORUM IN TRAN
SILVANIA A^o 1784 EXCITATI AETHOR

758. Bustulă lui Cloșca, tablou neterminată.

Josă :

VARG : ION ALIAS KLOSKA
ION HORÆ PRIMARIUS
CAPTANEUS.

759. Bustulă lui Crișană, tablou început.

Josă :

KRISSAN DSURDS EX KEREPENYES TU
MULTUS IN TRANSILVAN. A^o 1784 EXCITATI CO
RPHIEUS TERTIUS (1)

În Biblioteca Academiei române din București.

Pentru a completa seria portretelor lui Horia, Cloșca și Crișană, ce ne sunt cunoscute pînă astăzi, vom însemna aici și gravurile, care se află în colecțiunea Academiei din București.

D-lu *Dimitrie Sturdza*, ale cărui neprețuite colecțiuni istorice voru face o adevărată epocă în literatura română, a donat Academiei în anii trecuți și o frumoasă colecțiune de portrete, între care aflăm cu raportă la revoluțiunea din 1784, următoarele stampe :

760. Bustulă lui Horia în medalionă, privindu în dreapta.
Susă ornată cu catene.

Josă :

*Horja Anführer der Walachischen
Rebellen welcher d. 30 Dec : 1781 in der
Radaker Waldung gefangen genomen worde.*

De desuptă în partea dreaptă :

F. M. Will exc : A. V. — 12^a

761. Bustulă lui Cloșca în medalionă cu capul descoperit și privindu în stînga.

Josă :

*Gloesku Horja Anführer der Walachische
Irbellen welcher d. 30 Dec : 1781 in der Ra
daker waldung gefangen genomen worden.*

De desuptă în partea stîngă :

F. M. Will exc : A. V. — 12^a

(1) După cum suntem înformați, în muzeul din Blajă încă se află câte-va portrete d'ale lui Horia și Cloșca, regretămă inse multă, că pe timpul aflării noastre acolo, nu le-amă putut vedé.

762. Bustul lui Horia în medalionă, cu capul spre dreapta.
Susu ornată cu catene.

Josă :

HORIA

Wallach : Rebelle.

Edițiune diferită de cea precedentă. — 12

763. Bustul lui Cloșca în medalionă privind în stânga.
Susu ornată cu catene.

Josă :

GLOSKA

Wallach : Rebelle. — 12°

764. Bustul lui Horia în medalionă privind spre dreapta,
Susu ornată cu catene.

Josă :

HORIA

Wallach : Rebelle.

Reproducere de pe portretul precedent. — 12°

765. Cloșca bustu cu capul spre stânga.

Josă : în colțul dreptu literele gravorului sunt șterse și peste ele este însemnată cu creionul : *I. Adam fec.*

De desuptă :

EIN GENÜLFE DES REBELEN HORYA

welcher mit ihm gefangen worden.

766. Bustul lui Cloșca totu portretulă de susu în care se vedu literele sculptorului : *n. g. o. h.* — iar cele-lalte sunt tăiate.

767. Bustul lui Horia privind spre dreapta, cu căciula pe cap și pērnă pendentă pe umeri. Gravura fiindu tăiată în formă ovală, nu se pōte sci înscricțiunea ce a avut-o.

768. Busturile lui Horia și Cloșca, siluete.

De asupra : desenul medaliei lui Horia cu inscripciunea în aversu :
NOS 1430 CESARE, iar în reversu HORIA REX DACIÆ. 1784.

Josă sub bustul lui Horia :

Horja | Oberhaupt der Rebellen | in Siebenbürgen. Sub bustul lui Cloșca :
Klotska | Freund und | Rathgeber des Horja.

De desuptă desenul altei medalie a lui Horia cu inscripciunea în aversu :
HORIA. GE. SI. HODINYESTE. CZARA. PLINSE. SIPLETE. Reversu : R.D. | HORIA | 1784.

769. Busturile lui Horia și Cloșca în siluete și încadrate.

Josă, sub bustulă lui Horia :

Hora | v. Nicola Ursz, gegen 50. J. alt.

sub bustulă lui Cloșca :

Kloczka | v. Gloska Iwan, etra 40 J. alt.

De desuptă :

Hora Chef der Rebellen u. Kloczka sein Hauptman wurden von 2 Walachen in der Radaker Wal dung überrascht, gefangen, u. von dem Ob. Lieut, Kray vom 2-ten Szekler Regim. nach Karlsburg in | Verwahrung gebracht. Erster soll sich H. F. R. D. nennen, d. i. Hora Florens, Rex Daciae. | Nach dem Original copirt, gestochen u. verlegt von Joh. Mayr in Regensburg. Jenner 1785. — 8°

770. O scenă înfățișându pe cei trei căpitani în siluete. Horia, șede pe ună butucă cu spatele reșămată de ună arbore și cu pușca pe genunchiă, ascultăndă rapôrtele lui Crișană, care stă în picioare înaintea dănsului. La o parte Cloșca se jocă cu ună căne.

Josă :

Horju s. Nicola Ursz. Krischun Gyösj. Kloczka Iwan.

In Wien zu haben bey Antonius Aloysius Hœhle, Kupferst. — 4°

771. Busturile lui Horia și Cloșca.

Josă :

Hora, Gloska

*Beide Anführer Wallachischen Rebellen
gezeichnet nach dem Leben den 3 Jan: 1785. — 4°*

772. Horia, figură întreaga colorată, cu pistole și sabiă, în mâna dreptă ună bastonă, iar cu stănga gesticulăndă.

Josă în colțnă dreptă : L. W.

De desuptă :

*Wahre Abbildung des Hora Hauptanführer der
Rebellen, alt 48 Jahr. — 8°*

Totă portretulă de sub Nr. 729.

773. Crișană, figură completă, cu pușcă, sabiă și bărdișă, lingă din-sulă ună căne,

Josă :

CRISAN GIORG

mit Anführer der walachischen

Rebellen welcher den 10-ten febr: 1785 gefangen worden. — 8°

Același portretă cu celă de sub Nr. 740.

774. Horia, figură întreagă, cu pistole, pușcă și ordulă atârnată de gătă. Desemnă executată cu mâna de pe portretulă 731.

Josă :

Orden des Horia | Hora Anführer der Wallachischen Rebel | ten uecher

den 30-ten X-ber 1784 in der Rada | ker Waldung gefangē genommen worden
Königsberg 6-ten May 1785 | Copirt durch | F. C. R. h. | stud. math. et Philos.
In mijloculū inscripțiunii este desemnatū ordulū lūi Horiq. — 8°

775. Cloșca, figură completă, în mâna stângă bastonū, iar cu drepta ge-tic u-lândit; deseinnŭ de pe portretulū 735.

Josŭ :

Gloska. | Ein Gehülfe des Horia, welcher mit ihm g'fangen worden. — Königsb.
d. 12-a May. 1785. | gezeichnet durch. | F. C. Rche.

776. Busturile lūi Horia și Cloșca în siluete.

În drepta, sub bustulū lūi Cloșca : *Gloska Ivan.*

În stânga, sub bustulū lūi Horia : *Nicola Horia.*

Josŭ :

Nicola HORA und Gloska IVAN, Oberhäupter der rebellischen Wallachen,
wurden d. 3-ten Januar. | 1785. in der Radaker Waldung g'fangen g'nommen.
und von dem Obristlieut. von Kray, vom | 2-ten Szeckler Regiment nach
Carlsburg gebracht.

De desuptŭ : *Möglich fr. cæcid. Norimb. — 4°*

777. Horia, figură întregă, cu pistole, sabiă și în mâna dreptă halebarda.
La gâtŭ este atârnatŭ ordulŭ seŭ. Pe căciulă se vedŭ literele : HORA.

Josŭ în colțulū dreptŭ : *I. Adam. fe.*

De desuptŭ :

ORDEN DES HORA.

Horia Anführer der Walachischen Rebellen welcher den 30-ten | X-ber 1784. in
der Radaker-Waldung gefangen genommen worden.

În mijloculū inscripțiunii este desemnatŭ ordulū lūi Horia.

778. Cloșca, figură completă, cu pușcă, pistole și sabiă.

Josŭ în colțulū dreptŭ : *I. Adam. fe.*

De desuptŭ :

Gloska | ein Gehülfe des Rebellen Horia, welcher mit ihm gefangen worden. — 8°

779. Unŭ tablou împărțitŭ în două. *Partea de asupra* : În mijlocŭ o stea cu
optŭ rațe mai mari și alte optŭ mai mici. În mijloculū stelei o inimă împunsă
cu sabiă, d'asupra inimei literele H≡F, de desuptŭ R≡D. Din josulū stelei :

*Die oberen 2 Buchstaben HF. bedeuten Horia forat die 2 unteren RD. Irsu
Dacio.*

În stânga stelei bustulū lūi Horia în medalionŭ, de desuptŭ HORIA. Wal-
lach : Rebelle. În drepta stelei : bustulū lūi Cloșca în medalionŭ.

De desuptŭ :

GLOSKA | Wallach : Rebelle.

Partea din josŭ a tabloulŭ reprezintă ataculū resculașilorŭ asupra unorŭ
curți nobilitare.

780. Bustul lui Horia în medalionul privind în stânga.

Deasupra :

HORIA.

Josul : în stânga, o mască împunsă cu pumnalul, din ochiul drept al masei un șerpe scote capul, în dreapta o față arzândă.

De desupt : un bălaur legat cu lanțul de pedestalul, pe care este așezat portretul lui Horia, lângă balaur o bardă.

Josul de totu : I. Berecz à Czezow fec. — 89

Papiu Iliarian în *Tesaurul de monumente* (Tom. III. fasc. IX și X pag. 302 bis), făcând mențiune de portretul acesta, dice că el reprezintă crăjile lui Horia. Comentariul greșit! Hidra pusă în catene la pedestalul lui Horia, și masca de om străpunsă cu pumnalul înfățișează : învingerea tiraniei și pedepsirea ipocrisiei : și nimic altă ceva.

781. Un singur portret din cele cunoscute pînă astăzi, se poate considera într-adevăr ca autentic. Acesta este portretul-medalionul al lui Cloșca, pe care onorabilul d-nă D. Sturdza l-a donat Academiei în a. 1877. Nu numai că chipul lui Cloșca consumă pe deplin cu descrierile, ce le avem despre lisionomia sa, dar arta și putem dice luxul, cu care este executat portretul acesta în ghips, ne arată evident, că el a fost lucrat pentru o persoană, care a avut suvenir legate de istoria acestor nefericiți țărani, dar nu ca să fiă obiectul de speculă. Durer, ră pendentul acestui portret, Horia ne lipsesc. Cu ocaziunea cercetărilor făcute în biblioteca episcopiei de la Orade. Prea Sântia Sa d-lu canonic Paul Vela mi-a comunicat, că portretul lui Horia lucrat în ghips, tot în formă cum este medalionul lui Cloșca, se aflase în posesiunea d-sale pînă la a. 1869, când, încredințându-l unui cunoscut ca să-l doneze Asociațiunii transilvane, această prețioasă relicvă s-a pierdut.

Portretul oferit de d-lu Sturdza, înfățișează bustul lui Cloșca în relief și pus într-un medalion, în diametru de 62 milimetri. Cloșca poartă o cămașă albă deschisă la piept, înfrunșată la gât și din ainte cu o cusătură albastră (vênătă). Peste cămașă este aruncat un cojocel prins dinainte cu o curelușă. La mijloc, în stânga portretului cifrele 17, în dreapta 84, colorate verde. În jurul inscripțiunea cu litere albastre :

VARGOY ON N. KLOSKA HOB.E ALTRER

782. În deosebi a atras atențiunea noastră un desen executat cu mâna pe care onorabilul d-nă D. Sturdza l-a oferit în zilele aceste. Academiei.

Desenul se vede a fi din secolul trecut, și reprezintă busturile lui Horia și Cloșca, așa cum nu le amă aflat în nici una din gravurile menționate pînă aici. Ambii căpitani sunt înfățișați ca simpli țărani, fără ornamente și fără idealizarea, cu care i-au prezentat în lume gravorii secolului trecut. În special Cloșca seamănă foarte mult cu portretul relief din medalionul pe care l-am descris mai sus.

Imprejurarea acésta ne revocă în memoriă un raport al contelui Jankovits către împăratul Iosif al II-lea în care se dice : « cu supunere alătură aci și portretele numiților tumultuanți executate cu condeiul simplu » (1). Dacă portretele trâmise de contele Jankovits la Viena, au fost copiate și de alții, vom discuta atunci, cându ne va succede a termina istoria acestei mișcări naționale.

Josū pe marginea busturilor :

HORA | KLOSKA

783. Donă tablourī din secolul trecutū. Je-amū allatū la unū anticarū din Pesta.

a) Unulū represintă trei țeranī din munții apusenī consultându-se la o masă înaintea unei cărcime. Pe fața lorū și a persōnelorū din jurū, se vede expresă gravitatea împrejurărilor și meditarea asupra unei acțiuni viitoare. Scena se pare a fi din revoluțiunea anului 1784, și probabilū ea represintă pe cei trei căpitani.

b) Tabloulū alū doilea, pendentū la celū dintāiu, înfațiseză aceeași grupă de țeranī; unū jōcă, iar alții retrași la o parte se consultă între sine.

784. D-lū D. A. Sturdza, într'unū articolū publicatū în *Columna lui Traianū* din a. 1877 (pag. 421—426) mențiōnează încă următorele stampe :

a) Portretulū lui Horia și Cloșca, unulū în fața altuia.

Josū :

Horia — Gloska — Horja der Hauptanführer und Urheber des im Jahr 1781 in dem Grossfürstenthum Siebenbürgen ausgebrochenen Aufruhrs der Walachen. Gloska, sein vorzüglicher Anhänger und zweites Haupt der Rebellen. Gezeichnet nach dem Leben, als sie den 30. Dec. 1781 in der Radaker Waldung gefänglich eingebracht wurden — Zu finden bey J. M. Will in Augsburg. (Vești : Nr. 743).

b) Portretele lui Horia și Cloșca. În dreapta : alū lui Horia cu sigiliulū lui, în stānga alū lui Cloșca.

Susū : *Wahre Abbildung der zweien wallachischen Rebellen. Horja und Gloszka, | samt der umständlichen Beschreibung und Gefangennahme; der Tag ihrer Gefangennahme aber war der 14te Decemb. 1781, — |*

Josū :

Hier oben befindliche zwey Kupferstiche sind die Original-Porträte der Siebenbürger zweyen Hauptrebelln Horja und Gloszka, welch letzterer ein griechischer Popp (Priester) ist; sechs andere Wallachen durch das | ausgesetzte Præmium angereizt, und mit einem Commendo Szekler-Hessaren unterstützt, nahmen es auf sich besagte Rädelsführer aufzusuchen, und in die Hände der Justiz zu liefern. Sie kamen in der Gegend des Waldes | an, wo nach den Anzeigen eines Revierjägers ermeldte Rädelsführer sich vernuthlich aufhalten würden : und als |

(1) Elligiem quoque prædictorum tumultuantium rudi calamo efformatam demisse advoivo. *Raportulū contelui Jankovits din 3 ian. 1785.*

sie den Horja bey einem angemachten Feuer sitzend erblickten. so murrten und schalten sie laut über ihre Herrschaften, auf deren Befehl sie bey so rauher Winterzeit Jagdfrohnen verrichten mussten. Da sie nun demselben | näher kamen. so baton zween von ihnen den Horja, sich bey dem angemachten Feuer citus wärmen zu dürfen. | Er gestattet es; und als sie ihren Vortheil versehen hatten, warfen sie ihn zu Boden, und handten ihn also gleich mit Stricken. gaben sodann ihren übrigen Cameraden und dem Commando Szekler-Mussaren, welches | von Ferne postirt war, das abgeredete Zeichen, die hierauf alsobald herbeykamen. Gloszca aber schlief eben in | einem hohlen Baum unweit des angemachten Feuers, wo er an der Stelle handvest gemacht, und mit seinem | Spiessgesellen Horja nach Karlsburg geführt wurde. Jeder der beherzten sechs Wallachen erhielt 100 Dukaten | zur Belohnung, und für sich und ihre Nahkommenschaft die gänzliche Befreyung von allen landesfürstlichen Abgaben; dem Revierjäger aber sind 500 fl. angewiesen worden. |

Mat josü : Die obern zween Seitenbuchstaben bey Horja, H. F., bedeuten Horja floreat. die Buchstaben. R. D., Rex Daciae.

La vale :

Der zween Hauptrebelln verübte Mord und Uebthaten, Verheerungen und Verschöörungen werden in 8° ebenfalls bis den 12ten Febr. zum Vorschein kommen.

De desubtü : In Komiszon bey Johann Georg Bullmann. Buchändler in der Fuggerey. Nro. 45. fol. dublu.

785. A. Papiu Iliarianü in *Tesaurulü de monumente* (Tom. III, fasc. XI și XII) reproduce încă următorele portrele vechi :

a) Unü tabloü împărțitü in douë. In stinga : Horia in inchisöre, legatü cu fere de gätü, de mänü și de picjöre, și päđitü de douï soldatü.

Josü :

Horja Anführer der siebenbürgischen Rebellen.

In drepta Cloșca : in inchisöre, asemenea legatü cu fere de gätü, de mänü și de picjöre și päđitü de douï soldatü. Josü : *Gloszka Siebenbürger Rebelle. 4°*

b) Horia și Cloșca in inchisöre privindü pe ferësträ.

Josü :

Horja und Gloszka Haupt anführer der Siebenbürgischen Rebellen | wie bryde in der Gefangenschaft sitzen. | Horia a Gloseca. Hlawny wüdczowe Sedmihradskych Rebellantüw gak onj | oba we wiezenj sediegi.

Multe din portretele. carü se allä in colecțiunile Academiei au fostü reproduce de Voneberg in Bucuresci. la inițiativa eruditulü archeologü A. I. Odobescu, care prin scrierea sa «Moșü și Curvanil» ne-a arätatü, că și in avestä materiä este totü atätü de perspicace, precumü este in celebrele sale publicațiuni archeologice.

Edițiuni noue, s'au mai făcutü de Dubraski și Parteni in Iași, de Costunde in Sibiu, și multe se allä prin diferite monografii, carü s'au tipăritü de la 1800 încöce,

MANUSCRISE ȘI ALTE DOCUMENTE

I. In Biblioteca Muzeului național din Pestă.

1. Chronik, oder Geschichte der Walachey von Radul Gretschan von 1290 — bis zum Anfang der Regierung des Constantin Brankovan, so wie sie Filstich ins Deutsche aus dem Walachischen übersetzen liess. Colecțiunea I. C. Engel. Folia primă lipsescă. 1° 68 pagine.

De desubtă :

Donavit Bibliothecae Musei Hungarici Emeric. Pongracz Ord. V. Comes in Lip-tonia.

2. Historia Moldaviae auctore Costin Miron Cancellario Moldaviae.

Manuscrisul conține :

A. O traducțiune în limba latină a cronicii « lui Mironu Costina » de la capi-tulul 16 — 48. Dintr'o notiță pusă la începutul manuscrisului aflăm, că traduc-țiunea s'a făcută la cererea istoricului Engel, de pe exemplarul din Orade și sub îngrijirea episcopului Vulcanu. 1° 82 pagine.

B. Altă traducțiune latină de la cap. 17 — 22, făcută la rugarea lui Engel, parte de învățatul Sam. Clamă, parte de alte persoane, inse sub îngrijirea dă-n-sului. 4° 10 fol.

3. Chronologisches Register der Fürsten von der Walachei aus Sulzer'schen Papieren mitgetheilt von Hrn Carl Eder Abbé in Hermaunstadt.

Manuscrisul cuprinde scria cronologică a Domnilorū țerei-romănesci de la Radulă Negru pînă la Grigorie Ghica. La fie-care principe este însemnată a-nul, cându s'a început și terminată domnia. 5 fol.

4. Conspectus Historiae Valachiae auxilio cum Divino ab anno reparatae salu-tis 1595. Manuscrisul acesta, este o traducțiune în limba latină a părții prime din cronica romănescă, care se află în biblioteca de la Orade sub titlul : In-ceperea istoriei romănesci cu ajutorul lui D-deu de la a. 1595. Colecțiunea I. Engel. 1° 3 foi nepaginate.

5. Continuatio Historiae Valachiae ab anno 1595. Traducțiune latină din cro-nica amintită mai sus. 1° 8 fol nepaginate.

6. Fragmenta ex Chronico Balatschaniano. Manuscrisul începe cu domnia lui Mateiu Basarabū, și este o traducțiune latină din Cronica Bălăceană a lui Șincai. 4° 2 fol.

7. Constantin Brankovan des h. Röm. Reichs und der Wallachey Fürst oder Begebenheiten desselben in den neunzehn ersten Jahren seiner Regierung, aus der Handschrift seines Kanzlers Radul Gretschan erzehlt von Lucas Joseph Ma-rienburg Rector des ex. Gymn. zu Kronstadt in Siebenbürgen. 8° 64 pagine.

Manuscrisul lui Greceanu, după cumă ne spune Marienburg, a fost tradusū pe la 1727 în limba germană de I. Filstich directorul gimnasiului luteran din

Braşov. Dar traducţiunea lui Filstich, era făcută din cuvânt în cuvânt şi presenta un stîlî prea difuz. Din această cauză dînsul a prelucrat manuscrisul lui Filstich în limba germană, lăsîndu afară toate ideile religioase, toate suspinele şi citaţiunile din psalmii prorocului Davidu, precum şi lucrurile ce nu posedau caracter istoric. (Vezi : I. C. Engel, Geschichte der Moldau und Wallachey. I, pag. 84).

8. *Namenverzeichnis der wallachischen Fürsten welche in den beigesetzten Jahren in der Wallachey regiert haben.* Conspicţiunea aceasta, conţine seria cronologică a domnilor (şrei românesce de la Radulă Negru pînă la Constantin Ipsilante. Manuscrisul este anexat la cronica precedentă.

9. *Disertatio De Cumania vetere hodierna Moldaviae, Valachiae, Podoliam et Bessarabiam in se continente a Carolo Wagner.* De asupra pe pagina primă : P. Caroli Wagner. Ms. Autographum. 2° 44 pagine.

Cele de întâiu 16 pagine conţin disertatiunea asupra Cumaniei şi a mai multor fapte din istoria Moldovei şi a Munteniei. De la pagina 17 urmează : *Appendix Documentorum*, din cari însemnăm aici următoarele :

a) *Litteræ Ludovici Regis ad universos Hungariae comitatus, quibus eos contra Ladislaum Vajvodam Valachiae . . . arma capere jubet.* (1) †

b) *Donatio Ludovici Regis, qua bona Marmorosiensia Bokdano ablata, eo quod is in terram Moldovanam clancularie recedens, eandem perfide detinere moliretur, aliis conferuntur.* (2)

c) *Donatio Sigismundi Regis Stephano Pohárnok facta, propter ejus servitia cum alibi, tum in Moldavia et Valachia impensa* (3)

d) *Donatio bonorum extinctae familiae de Maroth, facta Stephano de Rathor propter ejus servitia militaria, cum alibi, tum in Moldavia et Valachia praestita.* (4)

10. *De Valachis sive Rascianis Graeci Ritus non uniti in Regno Sclavoniae et Croatiae.* Manuscris anonim în limba latină. Autorul se ocupă cu naţionalitatea locuitorilor din Slavonia şi Croaţia, cari în legile Ungariei din sec. XVII apără sub numele de Români (Valachii), 2° 8 pagine. În catalogul bibliotecii manuscrisul se află în colecţiunea : Eder Jos. Caroli. *Adversaria historica diversorum auctorum de Siculo et Valachis.* Cod. sec. XVIII.

11. *Dypticum Archi-Episcopatus Graeci Ritus Albae Juliensis in Transylvania ab 1528 usque 1711.* Athanasium I.

Josû : *Donavit a. 1806 Bibliothecae Regni Moyses* (5) *Sinkay de Eadem.* 2° 40 foi din cari numai 17 pagine scrise.

(1) Ex autographo in conventu Lelesziensi asservato sed multis locis exeso.

(2) Ex copia autentica Tabularii Lelesziensis.

(3) Ex autographo familiae Berzeviczianae.

(4) Ex autographo resectis tamen minus necessariis.

(5) Eróre, în locu de Georgius Sinkay de Eadem. Vezi anul Cronicel 1660 şi 1680.

Pomelniculă acesta, legată în table cu piele, este trecut în cataloagele bibliotecii naționale ca *manuscrisă din secolul ală XVII-lea*, înse după indiciile paleografice elă aparține secolulă ală XVII-lea. La începutul Dpticulă se află o rugăciune pentru sufletele repositălor Prea Sănțitiloră Episcopă, pravoslavniciloră Impărați și Impărătese etc. La pagina 11 urmăză pomelniculă Archiepiscopiloră din Alba-Julia în următorulă șiră :

ΠΟΜΕΛΝΙΕΥΣ	ΔΟΞΙΑΝΤ
Ἄρχιεπ ^ς κηλ,	Ἰανηλ.
Ἄρχιεπ ^ς κηλ,	Θεωκτιστᾶ.
Ἄρχιεπ ^ς κηλ,	Γεῦδατᾶ.
Ἄρχιεπ ^ς κηλ,	Θεοφῖλα.
Ἄρχιεπ ^ς κηλ	Στεφᾶνᾶ.
Ἄρχιεπ ^ς κηλ	Γιέρσχημᾶ.
Ἄρχιεπ ^ς κηλ	Ἰωρῆ ^ς τῆλ.
Ἄρχιεπ ^ς κηλ	Δημῖλᾶ
Ἄρχιεπ ^ς κηλ	Σάββ8.
Ἄρχιεπ ^ς κηλ	Ἰωσῆφᾶ
Ἄρχιεπ ^ς κηλ	Ἰωσῆφᾶ
Ἄρχιεπ ^ς κηλ	Σάββ8
Ἄρχιεπ ^ς κηλ	Πίρλαμᾶ.
Ἄρχιεπ ^ς κηλ	Θεωφῖλα.
Ἄρχιεπ ^ς κηλ	Ἰωσῆφᾶ

Altă pomelnică interesantă este scrisă pe pagina a 12-a. Elă ne arată sprinjinulă și protecțiunea. de care s'a bucurat Mitropolia Albei-Julie la Domniă Munteniei din secolulă ală XVII-lea. Acestă-î următorulă :

ПОМѢНЫ ГНАИЪ РЯБѢ СВОИХЪ,

<p>ꙗчѣ^с та^а а^в да^т хрисо^кс^а ш^н до^н рѣ^н до^ур^хани^не^ва^н че^ши. ш^н с^н рѣ^н дѣ^н по^пе^н къ. ш^н дѣ^н ак^нше^н къ.</p>	<p>Благоч^нстваго^н црѣ^н Миха^нйлѣ,</p> <p>Петрѣ.</p>	<p>нашего^н Мо^нквес^но^н ꙗ^нлезі^невича.</p> <p>ꙗ^нлезі^невича.</p>
<p>ꙗчѣ^с та^а а^в ф^лак^с^т с^рѣ^ни та^а м^нт^рв^н ꙗ^н м^на^н б^не^на^нр^н а^н д^нб^нав^н</p>	<p>З^аже^н с^тв^нк^нл^нгов^н ꙗ^н Миха^нйлѣ, ѿ^нг^нров^нла^нх^ни^нск^но^н ꙗ^нг^нос^нп^нож^на^н ѿ^нг^но^н ꙗ^н К^но^нс^нт^нан^нт^нин^на^н ꙗ^нг^нос^нп^нож^но^ну^н ѿ^нг^но^н</p>	<p>р^нин^н К^нт^нѣ^нгор^ны : Р^но^нс^нко^нв^но^нд^н З^нем^нл^ни. ꙗ^н пр^нич^нын^на^н С^нт^нан^нка^н Р^но^нс^нко^нв^но^нд^н. Б^нал^на^нш^н. Р^но^нс^нко^нв^но^нд^н. Н^на^нг^но^нв^на^н.</p>
<p>ꙗчѣ^с та^а а^в ф^лак^с^т х^нр^ни^нсо^нв^нь^н с^рѣ^н м^нт^рв^н ѿ^ни^н</p>	<p>ꙗ^н Ан^нт^нон^ни^н ꙗ^н с^ни^на^н ѿ^нг^но^н</p>	<p>Р^но^нс^нко^нв^но^нд^н. Н^на^нг^но^нв^на^н.</p>
<p>ꙗчѣ^с та^а да^т с^н рѣ^на^н дѣ^н в^нл^нд^не^нж^н в^нл^н д^нич^не^ни^н с^рѣ^н м^нт^рв^н ѿ^ни^н</p>	<p>ꙗ^н К^но^нс^нт^нан^нт^нин^на^н ꙗ^нг^нос^нп^нож^на^н ѿ^нг^но^н</p>	<p>Б^на^нс^нара^н Р^но^нс^нко^нв^но^нд^н. М^на^нр^ні^ню.</p>

+ КОСТЕ КСЕ^рМА
 Ш^н ДИ^нА^н ТЕ^н КС^нМА^н
 ГЛРИТА^р

Dipticulū descriisū aici nu consună cu acela, pe care îl văduse învățatul Petru Maiorū la Blajū înainte de anulū 1813.

După Petru Maiorū dipticulū din Blajū numēra 16 episcopi, pe cāndū manuscrisulū originalū din Pesta are numai 15. Chiarū și seria episcopilorū încă difere. În fine mai există o deosebire : Petru Maiorū ne spune expresū, că în

pomelniculă de la Blajă lipsia episcopulă Atanasie(1), pe cândă dipticulă de la Pesta îl menționăză și pe acesta.

Se vede că manuscrisulă din Blajă s'a pierdută, fiindă că d-lă Cipariu în *Acte și Fragmente* (pag. XIII) crede, că dipticulă de care vorbesce Peiru Maioră, ar fi totă acela pe care îl donase Șincăi bibliotecelă din Pesta la anulă 1806. Inse din cele expuse aici se vede că au existată două diptice.

Urmăză apoi pomelniculă altoră dăruitoră (pag. 13) și pomelniculă lui Mateiă P'arotă (pag. 14). Pe față d'intăiă și din urmă se află două însemnări auto-grafe ale Mitropolitulă Atanasie, cu privire la nisce imprumuturi de bană făcute în a. 1698 și 1699.

12. O declarațiune în limba slavonă, cu mai multă de două sute subsemnături, prin cari Sărbii, cari se află în serviciulă militară ală lui Ionă Constantin Șerbană Voivodulă (Igitur nos Lefecsi Szervi servi suae Illustritatis Domini nostri Ion Constantin Serban Vojevodae; în trad. lat.), recunoscă, că nu au fostă cu credință către Măria Sa, promiță înse a fi de aci înainte cu deplină supunere și lealitate, sub pedepsă de mōrte asupra loră, femeiloră și copiiloră săi. Pe documentă sunt imprimate sigilele lui Fiota Ianos căpitanulă Sărbiloră. Stoica Ciăușă și Stoica Stegară. 30 aug. 1640. (Colecțiunea : Cimelion autografiarum scripturarum lingua slavonica, illyrica et valachica in Regno Hungariae exatarum).

13. Georgii Ribay *Recessio Librorum antiquorum Russicorum et Valachicorum Bibliothecae Episcopi Munkacsensis.*

Ribay relatăză, că în biblioteca Episcopielă de la Muncaciă se află o mulțime de cărți vechi tipărite și manuscrise, unele în limba slavă-literară, amestecată cu limba rusă-ucraină, polonă, croată și dalmată, iar altele în limba română. Densulă vorbesce apoi de tetravangelulă slavă tipărită de Хмьльскъ Печеркъ въ Грѣцехъ, în secolulă ală XVI-lea, în care se află anexate trei foi manuscrise, ce conțină Evangelielele de la Dumineca Floriloră și Invieriă, în limba română.

14. Caput XVI. Id ipsum ostenditur ex morum consuetudinumque Romanorum et Valachorum identitate, correlatione, atque similitudine. (Colecțiunea : Ios. Car. Eder, *Adversaria historica Diversorum Auctorum de Siculis et Valachis*) 2° 7 foi nepaginate.

Pe față primă e însemnată cu mână lui Eder : *E Ms. Patris Klein.* Manuscrisulă se termină cu cuvintele : *Ex quibus evidentissimum est, illos ab antiquis Romanis cum sanguine, et mores et consuetudines contraxisse, proinde veros esse Romanos.*

15. *Adversaria de Cumanis et Iazygibus 1794 per Franc. Subich concinata.* 2° 26 pagine. Cele d'intăiă 10 fețe conțină anotări despre faptele și evenimentele, cari se rapōrta la Cumană. Urmăză apoi :

(1) De oră ce nu se află într'insul Atanasie în zilele cōruia se făce dăsa unire. *Petru Maior* : Istoria bisericăscă a Românilor, Pesta 1813, pag. 159.

Acta quæ in Adversariis de Jazygibus et Cumanis provocantur quidem, sed enim in extractu dumtaxat reperta fuerint, et ideo Diplomatario chronologico inseri haud potuerint, sic describuntur.

Dupa acesta : De legibus Regni circa Jazyges seu Philisteos, et Cumanos existentibus.

Apoi : Extractus Privilegiorum Majoris Cumania. In fine : Extractus Privilegiorum minoris Cumania.

16. Ioan. Baab Graeci Ritus Catholici et Gerasimi Adamovics Gr. R. non uniti Episcoporum in Transylvania Jura Walachorum declarans Instantia absque Seitu et Influxu Statuum Trium Nationum Principatus Transylvania, Suae Majestati Introporrecta, cum disfavorabili desuper emanata Cæs. Regia Resolutione. A. 1792; 2° 30 pagine.

17. Szora Noak Moses a Romaiak Dáciaban, az az: az Oláhok az elhunyt régi Romaiakuak igaz nnokájik. 8° 80 pagine.

Autorulû care la finele manuscrisului se subsemnãzã : *Szora Noak Moses mp. G. E. Necedek Pap, Nagy Váradon*. trãciezã în limba ungerescã descendența și continuitatea istoricã a Românilorû din Dacia traianã.

•Scopulû meu principalû, ðice dânsulû în prefața acestei scrieri, este, sã arãtû patriotilorû mei, cari se ocupã cu literele și sciințele, descendența poporului românû, care se extinde în mai multe țeri, și dacã se pôte, sã le curãtû mintea cea întunecatã de nori deșî și sã o luminezã cu splendorã adevãratei dreptãți. •

Fântânile, de cari se folosesc autorulû sunt : Suetoniu, Dio, Eutropiu, Iulianû (în *Cesaribus*), Vopiscû, Topellinû, Ammianû, Tiberianû, Vossiu, Zamosiu, Luciu, Tröster, Porfirogenitû, Thurocz, Cinammû, Griselini, Engel, Dugonics, Fresne, Reichersdorf, Tomka, Benkû, Fleuri și Pazmány Peter.

Peste totû opera lui Sora Noacû e scrisã într-unû stilû alesû și cu multã logicã.

18. Martini Bolla e Scholis Püs in Lyceo Regio Claudiopoliano Historiae universalis Professoris P. O. Dissertatio de Valachis qui Transilvaniam incolunt : scripta instar responsionis ad Libellum supplicem quem Aug. Imper. Leopoldo II Anno 1791 Natio Valachica porrexif. 8° 135 pagine.

Autorulû, în cursulû scrieri sale, se încereã a proba, cã Români de origine nu sunt Romani ci Bulgari, și chiarû dacã sãrû concede cã dânsul se tragû din Romani, totuși nu potû reclama nici unû dreptû în Transilvania.

19. Friedrich Schwanz von Springfels k. k. Oberst-leutnants Beschreibung der oesterreichischen VALACHEY im Jahr 1725. 4° 122 pagine. (Colecțiunea-Iacobus de Miller).

Manuscrisulû conține istoria topograficã a Olteniei, cu urmãtoarele capitule :

§. I. Despre originea acestei națiuni și de unde derivã numele Valach?

§. II. Despre situațiunea țerei.

§. III. Despre frontierele țerei.

- §. IV. Despre comunicaținea acestei provincie cu cele-lalte țeri.
 §. V. Despre guvernul țerei.
 §. VI. Despre orașul principal al țerei.
 §. VII. Despre împărțirea țerei.
 §. VIII. Despre armele țerei.
 §. IX. Despre servițiul divin.
 §. X. Despre nobilime (boeria).
 §. XI. Despre țerani.
 §. XII. Despre meserii, traiul vieții și comerț.
 §. XIII. Despre portul și îmbrăcăminte lor.
 §. XIV. Despre jalea și jocul lor.
 §. XV. Despre locuințele lor.
 §. XVI. Despre apele și riurile acestei țeri.
 §. XVII. Despre bălți.
 §. XVIII. Despre pescuul.
 §. XIX. Despre munți.
 §. XX. Despre fertilitatea și economia de vite a țerei.
 §. XXI. Despre minerale și mine.

În biblioteca Muzeului național se mai află un manuscris intitulat : «Beschreibung der kaysl. Wallachey», al cărui conținut, afară de câte-va mici divergențe, este identic cu manuscrisul lui Miller (1).

Asemenea și în biblioteca Academiei din Pesta încă se află un exemplar din Descrierea Olteniei de Springfels, sub titlul :

«Kurze Erklärung und Bericht über die disseits des Alt-Flusses gelegene fünf Districte der kays. Wallachey sive Valachiae cisalutanae neue verfertigte Landkarte verfasst von Fridrich Schwantz des löbl. Graf. Heisterischen Rgmts hauptmann. Anno 1723.»

De desuptă : «Copieret aber von E. I. v. N. 1741.»

La manuscrisul acesta sunt anexate :

O chartă a drumului deschis în pasul de la Turnul-roșu. 1738. Două tablouri despre portul preoților, boerilor și alți țeranilor. Un plan al fortăreței Vidin, cum era la anul 1721.

20. Adversaria de Blacis seu Valcis conscripta a Stephano Horvát. Bibl. Szech. Regn. Custode. Pestini 1823. 4° 31 pagine.

Manuscrisul conține însemnări despre diferitele numiri, sub cari se prezentă Românii și țerile române la scriitorii vechi.

Așa : Blacui ; Ungaro-Blachia ; Moldo-Blachia seu Moldova ; Kara Bogdanska ; Kara Vlaska ; Ulaki ; Blöckomanaland ; Ilak ; Blacena Terra in synodi sardicensis Actis ; Olach-veredarius ; Blanci, Valachia minor seu Podolia ; Valachi quare

(1) Vezi : *Engel. Geschichte der Moldau und Walachey*, I. p. 43.

pro majore parte ad Mahometum defecerunt; Cum illis (Hunis) occurrerunt Blaci et Bulgari et Vandali; Vlachi 1027 in Italia cum Graecis pugnantes; Walachi scuto, hasta, galea sicut ungari utuntur; — Blachia nigra: Valachitae Turcae in Septemtrione, etc.

21. *Adversaria de Erdöelve, Ultransylvania, Pieria, Drimodis, Hilea seu Transylvania. Pestini 1823.* Notițe din autori vechi cu raporturi la Transilvania, culese de Stefanu Horvat.

22. *Bessi, Bisabtae, Bisseni, Besseni, Bessermini, Pacinatae, Piceni, Picentes, Peucetii, Predeneceutii, etc.* Insemnări asupra Bisenilor, Pacinaților și altor popore, de Stefanu Horvat.

23. *Nili Archiepiscopi Solunensis De Separatione Ecclesiae orientalis ab occidentali Romana juxta veterem SS. Ecclesiae Patrum Doctrina. et non ex arbitrio suscepta.*

Iar titlul românesc scris cu caractere latine este astu-felū :

De Despăvircă Beseriçi Reserituhij, de cătră cca Romană a Apusuluĵ. — care nu fieste cum niĵ din sinjură voĵă suă, ce după Invoectura ceă vete a sfincilor Parăncj. sau facut.

Ambele aceste titluri sunt scrise mai târziu de o mână străină. Manuscrisul este în limba română cu caractere cirile. Sec. XVIII. 4° 70 pagine.

24. *Unu vocabularu romāno-serbo-latinu pe 58 pagine, și altul serbo-romānu, pe 54 pagine, ambele din secolul al XVIII-lea, se află în manuscrisul românesc care începe cu cuvintele: Παιρps Δερk̄ λsh Δμ̄ητες.*

În catalogul bibliotecii manuscrisul este înregistrat sub titlul : *Tractatus de lege divina quae in Decalogo continentur.* 4° 280 pagine. (Col. Nic. Jan-kovich).

25. *Altu vocabularu romāno-latinu-serbo-germanu scrisu de Stefanu Popovicĵ la a. 1743 pe 23 pagine, se află în manuscrisul slavu ce portă titlul : «Epi-tome Lyurgica De sacro Ecclesiarum Ornatu (vestitu)»* 4° 150 pagine.

26. *Georg Rakoczy des Anderen dieses Namens in der Walachey gehaltenen Krieges beschreibung Anno 1655.* 4° 5 foi nepaginate. (Eder, *Collectanea historica Transilvaniae*).

27. *Vestiarum nationum in Transylvania coloribus expressum in XXXIX Tablis.* 8° Sec. XVIII.

Manuscrisul, afară de costumele ungurești și săsești, mai conține 9 tabele desemnate cu mâna, care reprezintă portul românilor din Transilvania în secolul trecut. Anume :

Tab. XXVII. Unu călugăr român.

• XXVIII. O călugăriță română.

• XXIX. Unu român transilvănean (cu chici la urechi).

• XXX. O română transilvană (cu teca și cuțit la brâu).

Tab. XXXI. Unu mire român (cu chieci la urechi și pintenii la opinci).

- XXXII. Unu însurățel român (cu chieci la urechi).
- XXXIII. O nevestă română (cu cisme roșii).
- XXXIV. Unu păstor român (cu chieci la urechi).
- XXXV. Unu păzitor de vii (cu chieci la urechi).

28. In pinacoteca museului național se află unu tablou lucratu in oleu din secolulu alu XVII-lea, inse fără nici o inscripțiune. După catalocele pinacotecei, portretulu este lucratu de celebrulu pictoru Petru Brandel, și represintă pe *Aronu Vodă din Moldova*. Observămu inse, că Aronu Vodă a domnițu în Moldova pe la a. 1591, iar pictorul Brandel s'a născutu la a. 1668, adecă cu 77 ani mai târziu (1), din care causă portretulu lui Aronu Vodă nu poțe fi consideratu ca autenticu.

29. In manuscrisulu intitulatu : *Walachische Notizen* se află anexatu o gravură ce represintă portretulu principelui Nicolae Mavrogheni.

Domnitorulu cu cucă, barbă mare și hangeru la brău.

Josū :

Dedesuptu scrisu cu mâna : *Turati delin. Baucruțind sculptis (2)*.

II. In Biblioteca Academiei din Pesta.

30. *Succinta Historia Politico-Juridica den alten Tractum Regni Daciae oder heute zu Tage die sogenannte Wallachey und Moldan betreffend.* 2° 46 pagine.

Manuscrisulu este copiatu din archiva fostei Camere aulice și formeză unu raportu oficialu, in care se discute pozițiunea politică a României și Moldovei, pe basa datelor istorice.

Autorulu expune la începutu starea țerilor române pe timpulu Babilonenilor și alu Troei, arată că România a fostu ocupatu de Romani încă sub Pompeiu, și in fine, densusu vine la conclusiunea : că România și Moldova au trebuitu să rămână independente indata după divisiunea imperiulu lui Carolu celu mare, și astăzi ele nu mai potu fi incorporate de câtu la unu imperiu romanu, de ore-ce Ungaria și Polonia nu mai au nici unu dreptu asupra lor.

31. *Rövid Historia melyben iratik Szeván Bassának török Császár erejével Havasföldének és Erdély országának pusztítására való Kijövetele, 1595 Eszteni-döbeu.* Adecă : *Scurtă istorie in care se descrie irupțiunea lui Sinan-Pașa cu oștirile împăratulu turescu la a. 1595, spre a decasta Țera-românească și Transilvania.* 4° 34 pagine. Manuscrisū anonimū din secolulu alu XVII-lea. (Colecțiunea D. Cornides.)

(1) Veđi : *Neues allgemeines Künstler Lexicon*, München 1835. T. II pag. 108.

(2) Veđi : *D. A. Sturiza* : *Memoriu asupra portretelor Domnilor Români*; in *Analele Societății Academice române* T. VII. p 155.

32. *Ad Celsissimum atque Piissimum Principem Nicolaum Mavro Cordatum D. D. Clementissimum*. Manuscrisă anonimă în limba latină din sec. XVIII. 8° 150 pagine.

Autorul, ună contimporană ală principelui Nic. Mavrocordată, ne spune, în prefața acestei scrieri, că dănsul de origine este străină (cum în his partibus advena sim). Inse vâdendă faptele imortale ale Principiloră și eroiloră cari aă fundatâ și guvernată Moldova, nu s'a putută reține să nu scrie ceva despre ele.

În cartea primă (Liber I) anonimulă descrie virtuțile belice și civice ale dominiloră Moldovei. începândă de la Bogdană pînă la Nic. Mavrocordată. Cartea a doua (Liber II) conține biografia lui Nicolae Mavrocordată și faptele înimplite sub domnia acestuia (1).

III. In Bibliotēca Universitătii dîn Pesta.

33. *Podromus Historiae Walachiae et Moldaviae. Dissertatio Praevia*. 2° 5 foi nepaginate.

Autorulă, ne spune la începutulă disertațiunii sale, că multe împrejurări și mai cu sēmă gloria națiunii române, care a strălucită în artele resbelului și ale păcii, îl îndemnă să scrie istoria acestoră țeri; arată, că autorii de pînă acumă, aă scrisă analele României și Moldovei cu preocupatiune și puțină sinceritate (Authores minus sincere, et ferē per transennam et obvīe tractarunt), apoi trece la fântănele istoriei române, pe cari le specifică în termeni generali.

Cu privire la împărțirea operei, autorulă e de părere a se începe istoria română cu a. 1000, scriindă mai întâi: «Istoria Duciloră și Principiloră anonimă de la a. 1000—1300, între cari dănsulă menționăză pe George Principele Cazariloră la a. 1015, pe Aba la 1035, pe Kegenes la 1050, pe Rado Palatină la 1086 și pe Kuppa la 1088.

Manuscrisulă se află în colecțiunea iesuitului Stefană Kaprinai, fostă profesoră de istoriă la liceulă din Casovia și decedată la a. 1786. (Tom. B. XV).

34. *Manifestulă de unire ală Mitropoliei dîn Alba-Julia*. d'împreună cu condițiunile unirii. Alba-Julia 7 Oct. 1698. 2° 4 foi. (Colecțiunea Hevencesi, Tomulă XXIV. F. 1).

Fața prima, conține declararea voinței de unire, motivele și condițiunile unirii, scrise în limba română cu caractere cirile și învestite cu sigilulă Mitropoliei.

Fața a doua, este o traducțiune latină a manifestului, inse cu totulă neesaetă.

Pe cele-l-alte pagine urmează subsemnăturile a 38 protopopi, iar la fine Episcopulă Atanase, neavendă confiență, după cumă se vede, în traducțiunea latină, repetesce cu mână propriă inăă o dată condițiunile unirii și dă binecuvântarea sa acestui actă.

(1) Veđi: Engel, Geschichte der Moldau und Walachey. I. p. 85.

Condițiunile esențiale ale unirei sunt : obiceiul, ceremoniile, sărbătorile «tota lege» și slujba bisericeii răsăritului, să rămână neatinse, și în casă de vacanță a scaunului episcopesc «soborul» să alege pe cine să fiă «vlădică.»

Sigilul Mitropoliei reprezintă în mijlocă Santa-Treime (sub forma celor trei ângerî. cari au vizitată pe Părintele Avramă) și în jură inscripțiunea :

АЧЕСНА · ІАСИМЕ · ПЕЧЕИМЕ · МИТРОПОЛИЕ · БЕЛГРАДСКА "

35. Jurământul, care a trebuit să-lu depună episcopul Atanasie în Viena după acceptarea unirii. Textul originală românescă, 16 puncte. În punctulă ală ti-le se dice :

АЕ АСТЪЗІ АКОЛО МЪ АЪОАА ДЕ ТОАТА КЪРХИОНСАЪЦІА, ШІ АХАТЪСРА, А ЧІОАЦА ПИИ СКРИСОАРЕ ІУИ ПРИЕТИШЪСГА ШИШАМАТИЧНОР. А ЕРРИТИЧНОЛР. ПИИ А КРАУАШІ. САБ ВОДИИ ЦАРЪИ МЪИТЕНЕШІ, ПИЧЕ О КАРТЕ, АЕ АКОМ А ПИИТЕ КЪ АЧЕА РХЕНШІКА ИЪ ВОЮ АЕТЪ.(1) ШИ ПИЧ ПРе БСКЪРЕШАИ, МАИ МСАТЬ АА МІЕЪ АРХІЕСКОИ, ШИ МИТРОПОЛИТ А ЧІИ ИСА БОЮ КЪНОАУМЕ. etc.

Jurământulă întregă este scrisă de mâna episcopului Atanasie și subsemnată de dănsulă : ЕАА. ІІѠІІІІСѠС (L. S.)

36. Jurământulă episcopului Atanasie, textulă originală latină. Conținutulă același. La fine : Viennae die 7 Mensis Aprilis Anno Domini 1701. ЕАА. ІІѠІІІІСѠС (L. S.)

Sigilul episcopului Atanasie reprezintă la mijlocă o pavază în forma scuturilor moldovene din secululă ală XVI-lea, în mijloculă scutului Santa-Treime, de asupra o coronă de mitropolită: sub scutulă în drepta cărja pastorală, în stânga crucea; în giură : М . . . Зіі Я. Я. М. Я.

37. Cancelaria din Vaticană trâmite cardinalului Collonits în Viena încă două puncte din jurământulă episcopului Atanasie. Roma, iuniă 1701.

38. Scrisărea Episcopului Teofilă cătră Cardinalulă Collonits, în limba latină, prin care i trâmite consensulă unoră protopopi la actulă unirii. Alba-Iulia 1697 10 iuniă.

39. Protestulă soborului din Alba Iulia, în care declară că : «dintr'alți mirăni sau streini nime să naibă a se mesteca în lucrurile vlădicești fără știrea soborului.» Alba Iulia. 6 ianuarie 1701.

40. Decretulă Imp. Leopoldă I cătră Tesaurariatulă transilvană, pentru instalarea episcopului Atanasie. Viena 19 martie 1701.

41. Relațiunea unui iesuită despre instalarea lui Atanasie ca episcopă unită, care a avută locă în Alba-Iulia la 25 iunie 1701.

42. Mitropolitulă din Bucuresci Teodosie, luândă titlulă de mitropolită ală Transilvaniei, trâmite lui Atanasie Episcopulă Albei-Juliei sentința de excomuni-

(1) În textulă latină : nec ullas posthac cum iisdem litteras communicabo.

care a patriarhului din Constantinople, fiindu că a trecut la unire: totu odată îl rögă să respingă confirmăiunea primită de la catolici și să rămână fiu alu bisericef orientale. Bucuresci 25 maiu 7210.

43. Calinicu Patriarhulu din Constantinople, intr'o pastorală adresată clericiloru, preoțiloru, boeriloru, neguțătoriloru și celoru-l-alti creștini ortodoxi din Ardelu, alurisece pe Atanasie pentru trecerea dinsulu la unire, îl lipsesce de darul preoțescu și îl destitue din scaumul archiereșcu. (Traducțiune in limba română făcută la Mitropolia din Bucuresci).

44. Memoriele lui Gavrilu Nagyszegi in contra unirii, scrise in inchisorea sa din Sibiu și inaintate generalulu Rabutină. La finele primulu memoriu, Nagyszegi dice : «Scripsi autem haec in Curia Cibiniensi in captivitate ob religionem meam. et veluti haec sincere et fideliter scripsi ita me Deus adiuvet et ex hac mea captivitate me liberet. 5 și 9 novembre 1701.

45. Petițiunea Românilor, Grecilor și a Serbilor din Alba-Julia in contra unirii, inaintată guvernulu transilvană. Copia I, a.

46. Protestulu lui Gavrilu Nagyszegi in contra unirii. Alba-Julia 25 septembrie 1701.

47. Extrasu din scrisorea iesutilu Cristoforu Gebhard, in care densusu arată, că Atanasie este alu treilea episcopu transilvanu consecratu la Bucuresci: că mitropolitu din Bucuresci n'a voit să-l sântescă din causă că era prea ténér. Inse calvinii Nicolae Bethlen, Nalaezi și Keresztési au intervenit pentru densusu la Domnul Munteniei și la Mitropolitu din Bucuresci, fiindu că Atanasie dase unia 300 și altuia 200 galbeni.

48. Doue declarațiuni ale episcopulu Atanasie in cestiunea unirii, una din 26 septembrie 1699, alta din 30 septembrie 1699.

49. Comisarulu imperialu contele Ionu Honoriu comunică episcopulu Atanasie lista requisitiuniloru militare, in suma de 63.926 fl. 10 cr., care s'a adunată de la Români peste cuantulu ce erau obligați.

50. Episcopulu Atanasie autorisază pe Cardinalulu Collonits din Viena să scotă de la camera imperială suma de 63.926 fl. 10 cr., care să se întrebuințeze pentru înființarea unor scoli romano-latine in Alba-Julia. Alba-Julia 3 aprilie 1703.

51. Diploma lui Georgiu Banfi, guvernatorulu Transilvaniei, prin care confirmă pe Teofilu de episcopu peste tote bisericile romănesce, grecesce și serbesce din Transilvania. Tirgulu-Mureșulu 18 decembrie 1692.

52. Tractatul de alianță intre Radulu Mihnea (Moldaviae, Walachiae Transalpinaeque Princeps) și Gavrilu Bethlen principele Ardelulu. Soroca 26 sept. 1617.

53. Regula Legis voluntati Divinae accommodata, continens Jura canonica & Imperatoria Pro causis status Ecclesiasticae & Secularis ad mandatum Impera-

toris Ioannis Comneni, a Venerabili Magnae Dei Ecclesiae Diacono. et Legum conservatore Domino Alexio Aristino conscripta, Ex Graeco idiomate in Valachicum Industria, sumptuque Sanctissimi Domini Stephani Dei gratia Metropolitae Tergovistensis. & Exarchi Contianorum Ungro-Valachiae translata. Nunc vero per quemdam ex officialibus Cameralibus Casariae Valachiae latino sermone donata. Anno MDCCXXII. 2° 390 pagine.

Manuscrisulă este o traducțiune în limba latină a Pravelei marî, care s'a tipărită la Tergoviste în a. 1652 sub titlul :

ΠΡΑΒΕΛΕΥΤΑΚ ΜΕΡΤΙ ΚΣ ΛΑΧΛΑΞ. ΕΑ ΤΩ ΑΓΕ ΤΟΤΑΤΑ ΠΡΑΒΕΛΕΥΤΑΚ ΜΗ ΠΟΛΥΧΡΕΚΑ ΠΕ ΤΟΤΑΤΕ ΚΕΝΑΙΕ ΠΡΕΤΟΥΡΗ ΜΗ ΑΥ ΕΥΡΗΜ. ΕΤC.

În călți privescē personă traducătorii, aflămū la călcăiulă manuscrisulă următoare notia, pe care o reproducemū aici în limba română :

« Acesta (traducătorul) era de origine transilvănenă, cu numele Petru Dobra, pe care onorabilul d-nū Szendrey, tatălă aceluia, care este astăzi directorū la arhiva Camerei din Pojonă, îl primise între funcționarii camerali, pe timpul cându reocupasemū Valachia. Dobra, dăndū peste codicele romănescū, din mandatulă lui Szendrey l'a tradusū în limba latină. Acestea le amū audūtū de la onorabilul domnū Benedictū Szendrey de Carlsulden, arhivarulă, care posedă manuscrisulă autografū și mi-a datū voia să-l decopiezū. Pojonū 1773. ziua 22 Maiă. » Semnătū : Georg. Pray ms. 10 65

Ună altă exemplară din manuscrisulă lui Dobra se află în biblioteca Kutyani din Alba Julia. Aici găsimū numele lui Dobra menționatū chiarū în titlu, împreună cu caracterulă său, vameșū la Râmnicū (nunc vero per Petrum Dobra tricesimotorem Ribiicensē sermone latino donata).

Pe la anulă 1751 Petru Dobra era Directorū fiscalū în Transilvania, după cum constată manuscrisulă : « De utri puncta contra nationam saxoniam » — care se află în bibliotecă luterană din Brașov.

51. Dicționarulă valachio-latinum. Ms. Anonimū. 8° 166 pagine + 9 fol cu diferitele însemnări din a. 1742.

Cuvintele romănescē sânt scrise tōte cu litere latine. Autorulă întrebuinteză pentru sunetele derivate ale limbii romăne următoarele caractere : *ex* = *ex*; — *ge*, *gi* = *gs*; — *f* = *cz*, *c*; — *ș* = *sh*; — *a*, *ă* = *e*; — *â*, *i* = *e*; — *y*, *j*.

Ca specimēnă ortografică din dicționarulă de la 1742 reproducemū aici următoarele cuvinte :

Acicelurē. acip (obdormio), afarē. aflēurē. a-siu = i. acela (jile), agsēr (agilis), agsun (ciuno), agsutor. akēcz. albaeē. alinēdz. al ștaselē, alumiș. amērēsk, a moy pum (repono ut mollescat), apēsūt. approcēdz, Argish (oppidum în Valachia Transilviană), Banjē dē argent. bēlong (bos albus), brēnkē, hrēa, broskony. ezara bulgēcaskē. bashnie-sk (conturba), Bakareshty, czapē, czap. deshting (discingo). empak, empērat. enpiuzōtor, enpina, entemplantē, enselēszk (decipio).

gsuné, gsén, gsángsie, gsos, gsudékáté, iurba svenetei Máriéj, kés-sél, késhtig, limba bouluj, ungye, etc.

55. Grammatica nemezeiszkae szau Povaezuire, an leántu la avaezeturá limbii nemezeisti szpe folószul skóalelar a Niamulii rumáeiszka. Ms. anonimú din a. 1786. 4° 469 pagine.

Grammatica este scrisă cu litere latine și cu ortografia indiană în titlu. A nume autorului întrebăm înțea următorului sistemii : \acute{a} , $\acute{i} = \acute{e}$; — \acute{a} , $\acute{e} = \acute{e}$; — $\acute{i} = \acute{i}$; — \acute{e} , $\acute{c}i = \acute{t}$; — $\acute{t} = \acute{c}$; $\acute{s} = \acute{s}$; — $\acute{s} = \acute{s}$.

Ca specimenii ortograficú reproducemú aici începutul Prefetei :

„Endreptare ánnainte, kare vojeaste a ávavazú vro límba asá ka sze stie, pentu tse trájészka ku kuvintele jeí, asá si pentu tse sze mutá, si sze tok-mészka kuvintele jeí asá, si nu alimtríce, a I de lipsza atseljea sze stie regu-
lele limbii atsejea, etc.

Pe fața din alară a manuscrisului se vede însemnarea oficială : 1786. 66 Schol. Nation. N. 1. ad N. 10133, 1786.

56. Katekizmul esel mare ku Entrábary si Raszpanszary tokmit Pentu Ávavazetura toturora Krestino-Katoliesilor an Cerile Preá Ánalezatej si Preá luminatej Ámparateszej Krajészki Aposztoliesesty.

Prmézá apof optú rinduri șterse cu condiculu :

Pin un Pater a Renduluj Szvántutuj Francesko si a Provinciej Bulgarii Preot ku Porunka si Blagoszlovenja eselor maj marej din Nemeyae pe Rumanya antorsz. La tipar dat si tiprit.

Josú :

„En Buda ku szlovole krajészkuluj Univerzitas. 8 200 pagine.

Dupá cum se vede din titlu, manuscrisulá este din timpul împératricei Maria Teresia († 1780).

Sistemulú ortograficú alú autorului este următorialú : \acute{a} , \acute{e} , $\acute{á}$, $\acute{i} = \acute{c}$; — $\acute{i} = \acute{y}$, \acute{j} ; — \acute{e} , $\acute{c}i = \acute{c}$; — \acute{y} , $\acute{g}i$, $\acute{j} = \acute{x}$; — $\acute{t} = \acute{c}$, \acute{c} ; — $\acute{s} = \acute{s}$; — $\acute{s} = \acute{s}$.

Mai originalá este substituirea lui \acute{g} , \acute{q} și \acute{j} cu \acute{x} : șa densulá scrie : *Xudredata, azutor, ne szluzim*, etc.

57. Katekizmul ku Entrábary, si Raszpanszary tokmit Pentu Ávavazetura Tinereilor a Krestino-Katoliesilor Án Cerile Preá Ánalezatej si Preá luminatej Ámparateszej Krajészki Aposztoliesesty. 8° 129 pagine.

Autorulá este totú cálugáruul méntionatú mai susá.

IV. In biblioteca Episcopiei romínesci de la Orade.

58. Historia, Prinçilor Tiarii-Románesçi Tom. XX. Manuscrisú cu litere latine. Colecțiunea Șincái. 2° 95 pagine.

Cronica începe cu domnia lui Alexandru Vodă Iliేశű (1629), și merge pînă la alți cincilea an al domniei lui Nicolae Mavrocordatul (1724).

La căleaiulă manuscrisului alămă următoarele notițe :

«*Si asia veniud noi cu scrisul istorii delă anii lui Christos 1629 pîne la a cincilea ann a domniei lui Nicolae Voda a doă, qua'ră este in anul 1721, facem gutădul promitiud, que, cu temp si mai in colo om continuă, si se au scris această historic mai in tei de totă de Samoil Klein in Vienna Anul 1770, iar a'cum in aceasta forma de pre a e' de in tei se du scris de Vasiliu Vlăd. In Anul 1780. i Vienna.*»

Iar Șincai scrie din jos :

N. B. Haec Historiam describendam Samueli Klein concesserat foemina quaedam ex Illna familia Bulacian, quae anno 1770, Vienna morabatur.

59. Constantis Mirou Logothetae Principatus Moldaviae Chronica. Descalecatul a terrae Moldovae la ce valleat delă zidhire sãu templat. Tom. XXV. Colecțiunea Șincai. — 2° 105 pagine.

Manuscrisul se începe cu capitolul alți 16-lea (descalecatul țerei Moldovei) și merge pînă la capitolul 48 sau Domnia lui Despotu Vodă (1561). Volumul este copiat pînă la pagina 70 de Georgiu Șincai cu litere latine, iar restul e scris de o mână străină cu caractere cirile. Pe fața din urmă se află lipite două fișe de chărtie, cari conțin extrase din capitolele 49, 50, 51, 52 și 54 ale cronicei.

La căleaiulă manuscrisului Șincai pune următoarea notiță :

«*Quod reliquum est de vita Despotae descripsi ex aliis autoribus, quia ex Mirone describendi tempus Vienna non habui, illa etiam quae in applicatis illico schedulis continentur, ad sensum descripsi sed cetera de verbo ad verbum.*»

60. Истoрiя или хроника Царяи Молдовей ксѣлке или сконце маи ругжѣ де Константик Мирон логотетск. Искм скрпик царюи де Самона Клайн ии Виена Искрпиеи Иуса крхвусаси 1781. — 4° 215 pagine.

Manuscrisul intocmai ca celu precedentu, se începe cu capitolul 16 (Descalecatul țerei Moldovei) la ce anu de la facerea lumii s'au intimplat și merge pînă la capitolul 48 (Domnia lui Despotu Vodă). Pînă la pagina 207 cronica este copiată de Sam. Clainu, iar restul de o mână străină.

61. Истoицеца царяи рсмакнеици дии Аескалетса де си де ан бенит рсмакни де сас амезат и царя рсмакнеаска. Manuscrisul din secolul alți XVIII-lea. Colecțiunea Sam. Clainu. 4° 112 foi, din cari 98 numerotate.

Cronica se începe cu descălecarea Românilor și merge pînă la anul 1714, cându Turcii ducă pe Constantinu Brancoveanul la Constantinopole.

62. Кал. 26 Диченерк стрикхвснн рефсраеи. Manuscrisul din epoca lui Grigorie Ghica 1768—1777, fragmentu de la cap. 26—50; 4° 56 foi numerotate cu litere cirile pînă la foia 54.

Manuscrisul începe cu Domnia lui Michaiu Vodă Racoviță (1741) și conține între altele următoarele materii :

Cap. 27. Bani ce se da haraciū la Maria împărătescă pînă la anul 1769.

Cap. 28. Tălmăcirea dăjdirilor celorlți după reforme.

Cap. 28. Veniturile domnii.

Cap. 32. Cum au cărmuit domnii de la reforme încôce.

Cap. 33. Boeriile țării românești, și fieș-care ce purtare de grijă are sub o-cărmuiala boerii sale. Boerii curții Domnului.

Cap. 34. Veniturile boerilor cun era pînă la reformă.

Cap. 35. Veniturile boerilor de la reformă încôce pînă la anul 1769.

Cap. 41. conține : Χρονολογία Δομνιων, începîndu de la Badul Negru 1215 pînă la Grigorie vodă Gîbica 1768, numărîndu peste tot 86 Domni.

63. Unu manuscris romănescu cu cirile, titlul ilegibilu, după conținutul este :

Istoria Țării romănesce de cîndu au descălecatu Românii 1290 — 1692. 8° 232 foi nepaginate, din cari cele din urmă 26 conțin diferite rugăciuni.

Manuscrisul se vede a fi din prima jumătate a secolului trecut și este ornățat pe mai multe fețe cu figuri de animale, colorate roșu și galben.

64. 64 Domnia lui Petru Vodă celui porcklita Schiopul cap. HE. Fragmentu cu litere latine : f° 22 foi paginate 107—142 și 145—150.

Manuscrisul este autografu alu lui George Sîncei și conține epoca de la 1574—1594. Pe fața din urmă Sîncei scrie următoarele :

«Si sasiul cu scrisul puna aici, quib s'au ajuns aceste izvode: iaru de aici înainte, d'omii scrisi punu la aceste vremi, dupa ΕΡΧΟΥΔΑΔΑ izvodelor tot a lui Μιρον ΛΟΓΟΦΥΤΑΔΑ. Sfarsit si lui Dumitrieu lauda.

Din insemnarea acesta vedem că fragmentul menționat aici face parte din Cronica «lui Mironu Costinū» descrisă sub punctul 59. Astu-felu cronica Costinescilor din Orade conține epoca de la a. 1366—1594.

Și mai interesantă, din punctul de vedere alu anelorlō nōstre, este notița copiată de Sîncei la finele manuscrisului :

In anul = 1584 = 1584 Ιουλιε προ οstenocilla smeritului ΕΡΜΟΝΑΧ ΓΑΒΑ ΜΟΛΔΟΒΑΝΑ, den ci Monastire ΓΑΒΑ ce au fost la Metropolic. Si es Protopopul Nicolaiu am legat acest ΑΚΤΟΝΗΣΕΙ.

Așa dar Cronica lui Mironu din biblioteca Orădii se vede a fi copiată de pe unu manuscris din a. 1713.

65. Διμενερετ ης τωριου ρωμανειου κς ακροτορια αυ ΔΑΜΗΕΣΕΣ ΔΕΛΑ Δ-
ΝΣΑ ΔΙΒΑΣΗ ΠΟΤΡΩ Ιε. Χς ΑΦΙΕ.

Manuscrisul începe cu alegerea lui Michaiu Vitezulū de principe alu Munte-
niel și merge pînă la a doua domniă a lui Nicolae Mavrocordatū in 1719.

Pe fața primă se află următoarea insemnare :

«Scrisam eu George Constantinovicu din Caransebeș 779 Mza mai anul 20.»

66. Colecțiunea istorică a lui George Șincăi în 27 tomuri.

Tom. I, poartă inscripțiunea :

Notata ex variis Authoribus per G. Gabrielem Sinkay Ordinis S. Basilii M. Transylvanum. Anno 1775. 4° 33 pagine.

Așa dară la a. 1775 începu Șincăi să adune primul materială pentru edificiu-
ciulă Croniceî sale.

Tom. II, 4° 82 pagine extrase din diferiți autori.

Tom. IV, 4° 56 pagine » » »

Tom. V, 4° 50 pagine » » »

Tom. VI, are titlul :

Inscriptiones Ducicæ a Rdmo Dno Iacobo Aron Transmissæ Romanæ Illmo et Rdmo Dno Dno Stephano Borgia, Sarav Congr. de Prop. Fide Secretario, Anno 1776. Mense Julio. 4° 40 pagine.

Tom. VII, 4° 100 pagine+2 foi, extrase din diferiți autori.

Tom. VIII, 4° 40 pagine » » »

Tom. X, 4° 70 pagine » » »

Tom. XI, 4° 70 pagine » » »

Tom. XII, 4° 90 pagine » » »

Tom. XIII, 4° 92 pagine » » »

Tom. XV, 2° 59 pagine » » »

Tom. XVI, 2° 84 pagine » » »

Tom. XVII, 2° 100 pagine » » »

Tom. XVIII, 2° 78 pagine » » »

Tom. XIX, 2° 63 pagine » » »

Tom. XX, conține : «*Historia Prințiloră Țerii Romăneșe*» despre care am fă-
cută mențiune sub punctulă 58.

Tom. XXI, conține extrase din mai multe documente privitoare la istoria Mun-
teniei pînă la anulă 1705, și la istoria Moldovei pînă la anulă 1775. 2° 18
pagine.

Pe dosulă foilă prime se află următorea notiță :

*N. B. Quæ in hoc tomulo continentur, annotati ex Codice Ms. secundum or-
dinem Alphabeticam Nunciaturæ Viennensis, quem lustrandum acquisieram ab
Excellentissimo, Illmo ac Rdmo Dno Iosepho Garampi Nuncio Apostolico apud
Augustam Aulam Viennensem anno 1780.*

Tom. XXII, 2° 101 pagine extrase din mai mulți autori.

Tom. XXIII, 2° 53 pagine » » »

Tom. XXIV, 2° 61 pagine » » »

Tom. XXV, este cronica lui Constantin Mironă menționată sub punctulă 59.

Tom. XXVI, 2° 59 pagine extrase din autorii latini.

Tom. XXVII, are inscripțiunea :

Duo Comitã Transylvanica celebrata sub Michacle Principe Transulpinæ Va-

luchiae quae describenda accipi a Tit. Domino. . . . (1) concipista Trannie, Guberniali. Viennae 1780. Volumulă conține legile votate în camera Transilvaniei sub Michaiă Vitezulă, la anulă 1599 și 1600.

Totulă la colecțiunea acăsta mai aparțină încă trei tomuri fără numără :

Tomulă 4° 88 pagine.

Altulă 4° 104 pagine.

Ală treilea 4° 99 pagine.

67. *Rerum spectantium ad universam Gentem Daco-Romanam seu Valachicam summaria Collectio ex diversis authoribus facta a Georgio Gabriele Sinkay de Ealem secundum ordinem chronologicum.* Trei tomuri legate în table cu piele

Tom. I. Anulă 88—1329 2° 352 foi nepaginate.

Tom. II. Anulă 1330—1551 și 1684—1724. 2° 463 foi nepaginate.

Tom. III. Anulă 1552—1683. 2° 358 foi nepaginate.

Manuserisulă conține :

a) Relatările diferiților autori în limba latină, italiană, germană și română așelate în ordine cronologică :

b) Acte oficiale și alte documente cari nu se află în colecțiunea precedentă.

68. *Χρονικά Ρωμανίων* sau *Χρονικόν ηρωσίων* de George Șincai. Trei tomuri cu caractere cirile, din cari înse numai celăl din urmă este manuscrisulă autografulă ală autorulă.

Tom. I. conține epoca de la a. 86—1439. La fine se află unăl indice autografulă ală lui Șincai, de numele locurilor și persoanelor din acăstulă tomulă 4°, 762 pagine.

Tom. II. de la a. 1440—1614. 4° 655 pagine.

Tom. III. de la a. 1614—1739 4° 365 pagine.

Textulă este identiculă cu celăl care s'a publicatulă în Cronica tipărită la Iași în a. 1853.

69. *Οόρα Ι τος Ηραταρκ Ησμεωρ ΗΠ Α Ασκρσ: ΗΑΥρ. Καρε τε Άφλακ η Χρό- Ηεκα Ρωμανιωωρ, με Αρφιε δε λα Α τ Α 86 ΗΠ Μικ: Ηε ΗΑΗΑ ΑΑ ΗΗΑ 1439. Ησμερσα Ασκρ Η με ΗΠ Ι Κρσ: Η τε Ρωμανία ΑΑ με ΑΥ τελε ΚΑσ: Η.* Ms. autografulă ală lui Șincai. 8° 56 foi nepaginate.

70. *Index in Tomum I Chronici Daco-Romani seu Valachici.* Nrus den. ann. Ms. autografulă ală lui Șincai, formează indicele la tomulă primă din Cronica latină. 8° 80 foi nepaginate.

71. *Continuatio Chronici Daco-Romanorum.* Fragmentulă din *Cronica latină* a lui Șincai conține epoca de la 1440—1448. Manuscrisulă autografulă. 4° 29 pagine.

(1) Numele persoanei însemnate aici este ștersulă cu condeiulă, înse din anulă Croniceilă 1599 se vede, că a fostulă *Stefanulă Costa* concipientulă și mai tarđiulă consiliariulă la guvernulă din Transilvania.

72. Responsum ad Crisim Josephi Caroli Eder in supplicem libellum Valachorum Transilvaniae juxta Nros ab ipsi positos. Aici Șincai resfrânge critica ce o făcuse *J. C. Eder* la petițiunea Românilorū din a. 1791. Cu raportū la manuscrisulū acesta serie Șincai la anulă Croniceī 1291 următorele :

«Tocmai bine că. Eder colegul meu când și eu eram director peste școle îmi veni aici înainte; pentru că el este acela, care încă aș cutezat a serie în *Chrisul* (critica) *Instantției Românilor din Ardeal*, că aceștia pururea au fost numai suferiți în numita țără. *Eă în Antichrisul meu am fost respuns la toate bărfelele lui*, ci dacă nu s'au putut tipări pentru teleaga, îl întreb acum din căruță, adă nu e primitū un neam în țera aceea în care șede și judecă dimpreună cu craiul sēu.» — Ms. autografū alū lui Șincai 2° 12 foi.

73. Vocabularium pertinens ad tria Regna naturae. 4° 31 pagine.

Manuscrisū autografū alū lui Șincai avēndū două părți :

Partea prima : *unū vocabulariū latino-romāno-maghiaro-germanū* despre numirile plantelorū, mineralelorū și animalelorū. Pag. 1—17.

Partea a doua : *unū vocabulariū romāno-latino-maghiaro-germanū*, totū despre aceleași numiri. Pag. 17—31.

74. *Ιερὸς Περὶ τῆς τῆς ἄ φάσης*. Ms. autografū alū lui Șincai. 4° 93 pagine. Serierea conține trei capitulo :

Cap. I. «despre Plante». Pag. 7—24.

Cap. II. «despre Minerariū». Pag. 24—45.

Cap. III. «despre Viețuitoari». Pag. 45—93.

75. Scrisorile lui G. Șincai către guvernulū transilvană și inspectorulū Martonfi în interesulū școlilorū romānescei din Transilvania, dimpreună cu resoluțiunile guvernului. A. 1782—1793. 19 scrisori.

Într'o scrisore din 15 octobree 1782 adresată lui Martonfi, Șincai se plânge, că abdicândū Episcopulū Grigorie Maiorū, funcționarilū domeniulū episcopescū nu voescū să mai dea cuartirū profesorilorū și nici lemne pentru școlă.

În altă scrisore către guvernulū transilvanū din 27 novembree 1782, Șincai se plânge că dēnsulū, ca directorū localū și Catehetū este obligatū să traducă cărțile școlastice în limba romānă precum a tradusū catechismulū celū mare, abecedarulū mare și partea prima a aritmeticeel, că pină se vorū tipări, dēnsulū are să călătorească mai adese ori la Sibiu, și în fine trebuie să vizeze școlile naționale romānesce, inse mânăstirea afară de nutrimentū și îmbrăcăminte nu voescū să-i dea nimicū.

76. O scrisore a lui Șincai către Direcțiunea tipografiei Universitățilū din Pesta. Aici Șincai se apără în contra acuzărilor ce i le făcuse directorulū școlilorū din Banatū Grigorie Obradovicī, că dēnsulū nu arū traduce bine cărțile romānesce. Conceptū. f. d.

77. Altă scrisore a lui Șincai către Episcopulū Vulcanū prin care îl înfor-

meză că *tomulă primă* din Cronică este gata, cele-lalte trei le va lucra, de va ave viată, la conții Vas: deca nu, să le continue Diecesa, la care vorfi trece în conformitate cu testamentulū seū: totfi odată mulțumesc episcopului Vuleanū pentru ajutorulū viagerū ce i-lū promite, și-i comunică că hoerulū Stefanū Marcella din Moldova l'a asiguratū, că-i va lipări Cronică cu spesele sale. Buda 3 iulie 1808.

78. Исторія ромѣнинавр дин Дакна. Manuscrisū autografū alū Părintelū Sam. Clainū, în patru tomuri.

a). Tom. I are titlulū :

Исторія аскрѣрме ши дѣлминхриле ромѣнинавр. ИКСМ дѣрвачест кин ашезатъ ши дин асмиѣ кекѣ ши ноѣ скрѣптерѣ ксакса ши скрѣса де П. Самбуа Клади де Сад Јеромонахса дин Млхнастурѣ ССС. Троицѣ дин Балкѣ. Томъ I д Балкѣ 1801. 4° 130+291+182 pagine.

Josū : *Historia Valachorum. Tomus I.*

Autorulū descrie la începutū, întemeierea poporului românū și reșelele cu Daciū, trece apoi la istoria Transilvaniei și a Românilorū din Dacia aureliană.

b). Tom. II :

Исторія Доминлавр Царѣи ромѣнеѣи дин асмиѣ кекѣ ши ноѣ скрѣптерѣ ксакса, ши скрѣса де П. Самбуа Клади де Сад Јеромонахса дин Млхнастурѣ ССС. Троицѣ дин Балкѣ. Томъ II. 4° 538 pagine.

Josū : *Samuel Klein, Historia Valachorum.*

Manuscrisulū conține epoca de la «începutulū Domniei țerei românesce» pînă la a. 1724.

c). Tom. III :

Исторія Доминлавр Царѣи Молдовеѣи дин кекѣ ши ноѣ скрѣптерѣ ксакса, ши скрѣса де П. Самбуа Клади де Сад Јеромонахса дин Млхнастурѣ сѣрѣтеѣ Троицѣ дин Балкѣ. 4° 481 pagine.

Josū : *Samuel Klein. Historia. Valachor. Tom. III.*

Manuscrisulū se începe cu întemeierea domniei moldovenesce și merge pînă la a. 1795.

Opera acēsta a Părintelū Clainū, înțelegemū Tom. I, II și III, a căpștatū la scriitorū seculului presentū diferite numiri. Așa, Engel o numescē : *Annales Principum Transalpinorum et Moldavicornum* (1); Șineai : *Historia Valachorum, Transilvanorum, Transalpinorum, et Moldavorum cum rebus gestis Principum* (2); Laurianū : *Historia Daco-Romanorum sive Valachorum.* (3)

Acēste numiri divergente nū făcutū pe multī să credū, că «Analele Principilorū

(1) *Geschichte der Moldau und Walachey.* I. pag. 91.

(2) *Ladislai Nagy Orodias.* pag. 189—221.

(3) *Instrucțiunea publică din 1861.* pag. 67.

Munteniei și ai Moldovei.» pe care le amintesc Engel. ară fi o scriere cu totul diferită de «Historia Valachorum» sâni de manuscrisulă descrisă aici, pe cându în realitate este numai una și aceeași lucrare.

d). ИСТОРИЯ ВЕСЕРИЧЬСКОГО ЕПИСКОПАТІИ РОМАНІИИ ДНИ ПРАВА, ЯКОМУ АРХІЕПІСКОПІИ СКАСА ДІИ П. ГАМШИИ КЛАИИ ДНИ САД, ІЕРОМОИИХСА ДНИ МАИИСТІИРІИ СІИІТІИ ТРОИЦІИ ДНИ БЛАЖІИ. ТОМІИ IV. 3^о 253+158+286 pagine +6 foi.

Josă : *Samuel Klein, Historia Valachor. Tom. II.*

Autorulă tratăză aici «Începutulă creștinățății Romănilorulă,» apoi istoria Episcopiei romăneșci din Alba-Julia pină la episcopulă Grigorie Maiorulă (1782). Ultimele foi, cari se raportaă la Episcopulă Bobulă, se vedulă a fi tăiate de o mână profană și pôte pentru totulă-dé-una nimicite.

79. Dictionarium Valachico-Latinum. Manuscrisulă autografulă alulă Părintelulă Samuelulă Clainulă. 2^о 590 pagine + 2 foi.

Cuvintele romăneșci sunt scrise cu litere latine. Pe unele locuri, sunt adausi de o mână străină și terminii corespundători din limba ungerescă și germană.

La finele manuscrisulă, Clainulă încheială cu aceste cuvinte :

Finis et Deo Laus in aeternum. In Monasterium SSS. Trinitatis 1801, 10 Martii Balasfalvae.

80. Unulă volumulă în table de cartonulă, care conține :

a). Petițiunile Romănilorulă din Austria înaintate împăratulă Leopoldulă II, principelulă de coronă Francisculă, împăratulă Francisculă II, principelulă Caunitz și *Informațiunile* date contelulă Balassa, în epoca de la a. 1791 — 1806. 2^о 243 foi nepaginate.

b). O scriere intitulată :

Wiederlegung der zu Klausenburg 1791 über die Vorstellung der walachischen Nation herauskommenen Noten. 2^о 22 foi nepaginate.

81. Unulă manuscrisulă în limba latină, care conține :

Petițiunile și scrisorile de apărare ale Episcopulă românulă Ionulă Innocențiulă baronulă Clainulă, în contra iesuiților și inimicilorulă sâni poliției, cari cereaulă resignarea dănsulă la episcopia din Blajulă, d'impună cu actulă de abdicare înaintatulă pontificelulă romanulă. A. 1747 — 1750. Manuscrisulă pörtă pe tală primă însemnarea : *Protocollum a Die nona Julij Anni 1747*. 2^о 282 foi. La fine lipsesc câteva foi. (1)

(1) *Petru Maiorulă* în «Istoria Bisericei Romănilorulă» (pag. 103) ne spune, că Efremlă Clainulă, strănepotulă episcopulă Inocente Clainulă i împrumutase trei Protocole scrise în Roma, anume: unulă din 2 Iulie 1746—1 Iulie 1747; altulă din 9 Iulie 1747—1 decembre 1749 și altulă treilea din 12 septembrie 1750—12 decembre 1767; totulă odată dănsulă adauge, că protococele aceste arulă fi trebuitulă să remănă la Episcopia din Blajulă, dar pentru stărire împăjură din Episcopia aceea, Efremlă Clainulă voesce să le doneze Arhivei din Orade.

Manuscrisulă din Orade se vede a fi așa dar alulă doilea Protocolulă de care vorbește Petru

82. Istorie, към 'ас аз'т Търчин Целіградъ или към 'ас покат' или към рхипит Греци дин дурзациа лор, скрисиа диниите де ачаста ла анша дела мхитсирѣ азмиа 1620 Іарх акѣм дурарѣ р лимба рѣмѣнѣскъ. Manuscrisă anonimă din sec. XVIII. 4° 52 pagine.

83. Părintele Samuilă Claină roagă pe Episcopul Ignatie Dărabantă din Orade. să fie ală doilea Moise, care să scotă poporul din captivitate. spre ală conduce la libertate, totă odată Ț comunică, că densusă va resfrânge critica lui Eder la Supplex Libellus Valachorum; scrierea acăsta inse o va tipări la Viena, ca să evite censura guvernulă transilvană. Miercurea 30 octobree 1791.

84. Părintele Samuilă Claină scrie lui Sam. Vulcană in Orade, că a tradusă Biblia intrăgă după ceă 70 interprețî, și-lă intrăhă, nu s'arū afla cine-va acolo, care să i-o campere, fiindă că tipărirea îi causeză multe spese; însă apoi operele sale, ce le-a scrisă pîna la anulă 1787. Blajă 9 novembre 1787 (1).

85. O diplomă curiosă a prințului Radu Cantacuzenă. din a 1735. Colecțiunea Sam. Claină.

Prințul Radulă Cantacuzenă, luândă titlulă : Descendentă legitimă din Constantină celă mare și alți imperați romani ai Constantinoplei, Duce ală Munteniei, ală Moldovei și Basarabiei, Despotă ală Peloponesului. Principe ală Tesaliei și Macedoniei. Comite ală Epidaurului și Corintului, Marchisă de Ilfovă, Romanăți. Teleormană, Suceava. Galați. Ialomița. Prahova. Dâmbovița. Dinastă și Domnă ală Oltului și Mehedințiloră, Hospodară ală Hotinului și ală Giurgiuului. Baronă de Telega și ală ținuriloră Dunărei, Domnă ală Transilvaniei și Ucrainei, guvernoră ală Ordinei St. George (de «speranță» numită), înființate de împăratulă Ioană V. Cantacuzenă. etc., numesce pe Episcopulă Ioană Inocențiu Claină prefectă ală Ordinei Sântului George peste totă Transilvania. Viena 26 octobree 1735. Semnați : *Rodolphus; N. C. Malaiesco; Ioannes Batta Tedeschy de Roca. Secr.*

Documentulă acesta dată de o personă, care în faptă nu avea nici o domniă din tôte cele înșirate aici, se vede că a fostă făcută numai pentru a obținē ună sprijină de la Episcopulă transilvană baronulă Inocențiu Claină; elă ne arată în coloră destulă de vii peripețiile, prin cari trecuse familia

Maioră. de și densusă din erōre. țice că merge numai pînă la 1 Dec 1749. Unde aă ajunsă inse cele-l-alte două protocoale. D-lă *Cipariă* (in Actele și Fragmentele pag. 142) ne spune, că d-sa încă veduse ună protocolă ală Episcopulă Claină la fostulă canonică Isidoră Alpini, iar după mōrte-lă nu scie ce s'a făcută. Titlulă acestui Protocolă după d-lă Cipariă era astă-felă : *Protocolum a die 10 Sept. anni 1750 usque ad 1768 diem 22 Sept.*

(1) Afară de acăsta, se mai află încă doue scrisorî de ale Păr. Sam. Claină totă cu raportă la Bibliă.

Cantacuzinesciloră după detronarea și omorirea principelui Ștefană Cantacuzenă (1715 și 1716) (1).

86. Patru scrisori originale ale fabulistului Dimitrie Tichindeală către Episcopulă Vulcană din anii 1813 și 1814.

87. Două-spre-șapte scrisori ale Episcopului Vulcană către fabulistulă Dimitrie Tichindeală, mai cu sēmă cu privire la starea bisericească a Romăniloră ortodoxi din Ungaria. A. 1812, 1813, 1814, 1815 și 1816.

88. A lui Ovidie Nasso despre Iubire. 2° 79 foi nepaginate.

Manuscrisulă autografă cu litere latine ală poetului populară *Demetriă Meciă*, care a trăit în Beiușă pe la a. 1816.

Manuscrisulă conține pe o parte textulă latină, pe alta traducțiunea romănescă din căte-va cânturi de amoră ale lui Ovidă. Anume sunt traduse :

Din cartea I. Eleg. 1—XIII și XV.

» » II, » III. IV și X.

» » III, » I. IV. XI.

Totulă în bibliotecă Orașă se maiă allă unele fragmente manuscrise d'ale din-sulă. atătă poesii originale, câtă și traduse (2).

89. *Scisio Gregorii ia Moldavia Vodaę tragicę expressa*. Manuscrisulă anonimă în limba romăncă cu caractere cirilice din secululă ală XVIII. 4° 12 foi nepaginate.

Ultima scenă se termină cu cuvintele : *Denique clamatur vivat Maria Th. Ioseph. et Gregorius Major*,—din cari se vede, că piesa a fostă lucrată în epocă de la 1777—1780

90. *Paucula quaedam Excerpta e Dictionario Valachico-Latino-Ungarico-Germanico Basilii Kolosy Parochi Graeco-Catholici Nagyăgensis et V. Archidiaconi Băbolnensis 1805*. Fragmentulă 4°. 8 foi nepaginate.

91. Ună manuscrisă în limba latină, care conține următorele piese :

a). *Conspectus Orthographiæ in describendo Dictionario Daco-Romano adhibendæ, quoad illa, in quibus facta concertatibue convenimus*. 2° 6 foi nepaginate.

Autorulă *Ionă Corneli* comunică aici Episcopului Vulcană sistemulă ortografică, asupra căruia a fostă de acordă cu colegulă sãu Petru Maioră.

b). *Reflexiones circa illa orthographiæ, in conscribendo Dictionario Daco-Romano adhibendæ puncta, in quibus non convenimus, quæque ideo altiori Illmi*

(1) Veđt : *Demetriă Cantemiră*. Evenimentele Cantacuzeniloră și Brancoveniloră. Bucuresci 1878 p. 30—31.

Engel. *Geschichte der Moldau und Walachey* I. p. 98—100 și 379—380.

Șincai. *Cronica* a. 1716 pag. 246.

(2) La a. 1816 dănsulă scrisse în onărea Episcopului Vulcană *Poema munțiloră Beiușului*, care s'a publicată în «*Florile Bihorului*» Orade 1854 pag. 163.

Dni Praesulis et V. Consistorii Iudicio determinanda substernuntur. 2° 6 fol nepaginate.

Aici Ionu Corneli expune părerile sale cu privire la unele cestiuni ortografice, asupra cărora nu s'a putut înțelege cu Petru Maiorū.

Punetele de controversă între dânsul și Petru Maiorū erau :

Diftongulă ac. pentru adverbul : prea, d. e. *praebunū, praecintelleptu,* și pentru pluralul substantivelor feminine în *a*, d. e. *musca, muscae.*

j traversată cu o liniură pentru cuvintele în cari sunetul *j* se exprimă a-prope ca *z*, d. e. *jacū (jaceo)* (1).

u môle în imperfectul și prefectul verbelor, d. e. : *mâncuam, taceuai, rupscui, sentiui*; apoi între *y* și *e* s'eu *i*, pentru a evita schimbarea sunetului. d. e. *guidelcsu, gurci.*

Conservarea literelor *k, ph, y* și *x*, pentru cuvintele străine și duplicarea consonanțelor *l, n, p, s, r* și *t* pentru cuvintele de origine latină.

Acēste erau principiile divergente ale filologului Corneli.

c). *Animadversiones in Orthographiam Latino-Valachicam Rmi D. Corneli.* 2° 2 foi nepaginate.

Aici Petru Maiorū combate părerile canonicului Corneli cu privire la punctele menționate mai sus.

92. Trei tomuri manuscrise, din cari celū de întâiu are titlul :

(Pars prima) *Dictionariū Trium Linguarum, Germano-Latina et D. Romana ab Aurelio Antonino Praedeticis. . .* (2) l. u. l. emerito Caesario Regio Primario Locumtenenti Auditore in hunc ordinem compilata iuncta ab anno U.C. M.M.DXLVI cal. Martii et nunc primam in lucem edita.

Tom. I. Lit. A—K 2° 986 pagine

Tom. II, > L—T 2° 778 >

Tom. III. > U—Z 2° 624 >

93. *Мъ дѣи МѣРКѢ Янгоуи филозофолоуи Квалмхитарѣ (сѣс кѣрѣи дѣ рѣсѣнѣрѣ) кѣрѣ шѣе . . .* Manuscrisū din secolulū alū XVIII-lea, ce conține 12 cărți traduse.

Numele traducătorulū necunoscutū. 4° 104 foi nepaginate.

94. *Anthologiam Romanam Auctorum Ethnicorum cum fragmentis minimis editit, vitas scripsit, Editiones principes et optimas indicavit Ioannes Pechata in Districtu Literario Magno-Varadinensi Regius Scholarum Vernaculorum Provincialis Inspector.*

Tom. I, Prosaistit. 4° 615 pagine.

Tom. II, Poetū, 4° 225 pagine + 45 foi nepaginate.

(1) Tipografia neavându pe *j* traversată cu liniură, nu îl putem reproduce aici.

(2) Cuvântū ilegibilū.

95. СТРАЖНИКЪ ДѢЛЪ СФИНТЕЛАРЪ КИШЕРЪ, А ДѢЛОВАНИ ПОСТРЪ. ІѢ. ХѢ. САС СКРИС. РЪ ЗИЛЕЛЕ. ПРѢ АДМИНАТЪСАНИ ШИ ДИЖАТЪСАНИ. КРДЮ ПАРЪКЪ : ШИ ФІИДЪ. МАРИА СЪ КОРИЖА ГЪВЕРНАТЪР. ШИ ПРЕ УСПИЦІУТЪЛ. КУР : ИМЪКЪ. МУТРОПОЛИТЪЛ. БЕЛГРАДЪСАНИ. СКРИСАС МНОГО ГРЪКИНИИ ІЕРОДІАКЪНИ ГРИГОРІЕ. МАЛО ГЛОВА : СКРИНИКЪ КЪРИЦЪКІИ. РЪ ДЪВА ДЕЛА МЕСА УКТОВРІИ : КЪ ДІЮ. Fragments 4° 103 foi nepaginate.

96. Corespondența guvernului român cu episcopia din Orade pentru tipărirea manuscriselor lui Șincai și ale lui Samuil Clainu. A. 1853—1865.

Maî remarcabile sunt următoarele acte :

La anul 1861 Ministerul cultelor și instrucțiunii publice prin directorul Ionu Maiorescu, cere de la Episcopia Orădii să-I transpună manuscrisele maî însemnate ale lui Șincai și Clainu, pentru ca să le tipărescă pe spesele statului, declarându totu odată, că guvernul oferă gratuitu 200 exemplare spre a se împărți între Românii de peste Carpați. Incercarea acesta inse, rămase fără rezultat.

La anul 1864 guvernul român prin d-nul Nic. Crețulescu, ministrul instrucțiunii publice, reînvi cererea. În urma acestei adrese, Episcopul de atunci Szilagyi numi o comisiune sub președința canonicului Vancia cu însărcinarea, să constate tote manuscrisele, cari se află în biblioteca Orădii și să precizeze condițiunile, sub cari s'arū pute transpune manuscrisele. Totu odată, episcopul pune în vederea comisiunii, că ore, nu s'arū pute cere cu acestă ocaziune, ca guvernul român să infunțeze o capelă greco-catolică în Bucuresci, avendu episcopul din Orade dreptul să propună pe capelanu și cantoru. Comisiunea compuse o listă de câte-va manuscrise, apoi sub președința canonicului Vancia incheie unu proces verbalu, în care depuse următoarea opiniune : «că opurile aceste după cum sunt întocmite, de presentu nici de cum nu potū fi date la lumină, — cuprinđendū opurile respective materii, în cari potū fi, maî debue să fiă atinse principii atātu polilice, câtū și bisericesci și chiarū și intrenaționale, și acelea nu potū fi petrecute cu vederea, fiindū că arū pute fi spre stricare; — revisiunea opurilor dar, atātu materială sau *lumbistica*, câtū și formală sau a *conținutulu lui tranu* (1) este de trebuință neapărată;» de altmintrelea comisiunea se invoesce la transpunere, dacă episcopul va afla-o cu cale.

La anul 1865 episcopul Szilagyi răspunde guvernului, că nu pote transpune manuscrisele cerute, ci dacă densusul are dorința să le publice, atunci să le tipărescă la Orade; spre scopul acesta înaintă Ministerului de culte o socotelă de peste 35,000 fl. v. a., și aci se curmă apoi totă corespondența.

(1) Cuventă inventatū de comisiune, în locū de: *internū*.

V. In Biblioteca museului transilvăneu din Clujă.

97. ИСТОРИЯ ЦАРЯ РЪМЪНІИ. ДОМІА РАДВАШ БОД НЕГРЪВЪ. Manuscrisă cu cirile din secolulă ală XVIII. 4° 193 foă paginate simplu, foă a 4-a lipsesce.

Cronica începe cu Domnia lui Radulă Negru și merge pînă la a doua domnie a lui Nicolăe Mavrocordată in a. 1724. Pe foă dintre tablă și fața primă se află următorea însemnare :

Nos ducimus originem a Diis

Aeneas,

Ab Aenea Romani, a Romanis
Valachi.

Iară pe foile 125, 126 și 127 Ursache logofătulă Moldavei serie următorele :

ИЧЕСТ ЛИТОИНС : АМЪ КЪМЪИРАТ ДЕЛА ДАСКАЛА : ІІАН СЕМ ФНЕ : МНЕ ДЕ
ЧЕРИТ КАРЕ АМЪ НЕКАИТ ЪРСАКЕ : ЛОГОФЪТСА : МОЛДОВЕН : 1777 : СЪИТ. А.

98. Cronica latină a lui Șincai cu titlulă

Chronicon Daco-Romanorum sive Valachorum et Plurium aliarum Nationum in quantum eae ita commixta vixerunt, ut fata, et res gestae unius absque alterius fati, et rebus gestis rite deduci et exarari nequeant, intra multorum annorum curricula magno cum labore et fatigio e pluribus Auctoribus editis, Diplomatum, Manuscriptis, et Inscriptionibus collectum, et ad annos Aerae christianae digestum, per Georgium Sineay de Eadem AA. LL. Philosophiae et SS. Theologiae Doctorem, emeritum primumque per Magnum Transylvaniae Principatum Scholarum Nationalium Graeco-Catholicorum Directorem, emeritumque in Regia Universitatis Hungaricae Typographia Typi correctorem et interinale Censorem valachicum, 4° 288 pagine.

Manuscrisulă este autografă ală lui Șincai și conține epoca de la a. 86—1183.

Amă amintită mai susă, că in biblioteca Episcopiei de la Orade încă se află ună fragmentă din cronica latină a lui Șincai, anume începutulă tomulă ală II, de la a. 1440—1448 (1); din care inse totă o dată se vede, că Șincai cu traducerea nu mersese mai departe.

Ne lipsesce așa dar manuscrisulă latină asupra epocii de la a. 1184—1439, care încă a trebuit să fiă tradusă, fiindă că nu se pôte crede, că Șincai să fi lăsată tomulă primă neterminată și să fi începută a traduce tomulă ală II-lea.

La finele manuscrisulă din Clujă aflămă următorea rezoluțiune :

Retento manuscripto et 4 impressis exemplaribus ad Typum admittitur. Sign. M. Varadini 6-a Maij 1812. Semnată : Antonius Szerdahelyi mp. Districtualis Librorum Revisor Regius. L. S.

Din rezoluțiunea acăsta vedemă, că Șincai, pentru Ungaria obținuse încă la

(1) Sub titlulă : *Continuatio Chronici Daco-Romanorum.*

a. 1812 permisiunea de a și tipări cronica latină, însă pentru Ardélú mai avea lipsă de concesiunea specială a censurei de acolo.

Din această cauză dănsul la a. 1814 înaintă manuscrisul censorului Martonfi din Clujú, dar aici păți teribilul naufragiu, declarându-se totă laborea sa de la 1775 încóce, neapta de a vedé lumina zilei.

99. O scrisóre a lui Martonfi, președintele Censurei din Clujú, prin care înainteză guvernului Cronica latină a lui Șincai dîmpreună cu recenziunea făcută asupra ei. Clujú 5 martie 1814. (Colecțiunea Alesandru Mike, tomulú «Az Oláhokrol.»)

100. Reflexiones in Chronicon D-ni Georgii Șincai. 2° 5 foi nepaginate. Manuscrisulú conține recenziunea lui Martonfi la cronica latină a lui Șincai (Ibid.)

Censorulú combate mai întâiu titlulú : *Chronicon Valachorum*, fiindú că în totă Cronica, afară de câte-va conjecturi, nu vine nimicú despre Români ; mai bine s'arú puté numi : «*Chronicon Imperatorum Romanorum tam occidentalium quam orientalium qui in Dacia aut pro Dacia bella gesserunt*». Inse și sub raportulú acesta opera este superfluă existândú alle cronicé mai bune: pentru ce începe Șincai Cronica sa de la împératulú Domitianú, care n'a véduťú nici odată Dacia saú pe Daci, nu póte pricepe; este apoi o mare absurditate, dice dănsulú, a sustiné că Ionú Huniade și fiulú sêi Matia arú fi fostú români, pentru că Elisabeta mama lui Huniadi, chiarú daca a fostú română. n'a fostú inse Corvină; autorulú, continuă Martonfi, sustine că Români arú fi fostú domnii Daciei mai nainte de Unguri, inse Radulú și Dragoșú de sigurú nu au fostú Români, chiarú și Gelu acela, pe care 'lu învinsese Tuhulú, saú nu a fostú românú. saú numai unú nomadú, unú Harambașia de codrii (silvestriumi Harumbassa); totú asemenea este ridiculă numirea de «Daco-români». nune inventatú de Clainú și Șincai; — în tomulú alú doilea. Șincai se va încerca să arate că Tuhutú n'a supusú pe Români din Transilvania, și prin urmare că Ungurii, Sasiil și toți cei lați sunt numai usurpatori ai statului românú, cu cari dănsii se allă în stare de rebelú, și nu le remâne altú ceva. de câtú unú căpitanú și resbunătorú ore care mai fericitú de câtú *Iloria*.

Martonfi închieie astú-felú : «Se începemú cu agitările poporului, dicú învêțații românilorú. să începemú cu omorurile, cu tâlhăriile și incendiele. *Dare este crva demnă pentru exilú saú închisóre!* Juvenalú și Șincai.»

101. Cronica românescă a lui Șincai cu titlulú :

Хроника Румѣнства или а маѣ мѣстѣр Пѣмѣри... де Гецѣргіе Шинкаѣ
дин Шинкаѣ, etc.

Trei tomuri manuscrise autografe, purlândú însemuarea oficială : Ad N. 4172, 1813.

Tom. I, a. 86—1439. 4° 596 pagine.

Tom. II, a. 1440—1613. 4° 443 pagine.

Tom. III. a. 1614—1739. 4° 394 pagine.

La finele tomului alu doilea se află anexată și unu indice cu titlul :

Грѣра II, че араѣа нѣмеле шн аскрѣрнле каре се аѣла ꙗ Хроника рѣалѣ-
ншаѣр де ла аѣла 1440 пѣла ла аѣла 1613.

Despre deosebirea. ce există între manuscrisul din Chujū și Cronica tipărită la Iași, amu vorbitu în raportu.

102. *Brevis Descriptio fatalis casus Principis Valachiae Constantini Barsarabae de Brankovan Anno 1714 die vero quarta mensis aprilis Bukurestini executi.* Manuscrisū contemporanū. 2° 2 foi nepaginate.

103. *Historia Episcoporum Valachicorum in Selavonia fine saeculi 1600—usque 1670.* Colectiunea contelul Iosifū Kemenyi. 4° 28 pagine.

După cum ne asigură contele Keményi într'o notiță pusă la începutul acestui manuscrisū, autorulū acestei monografii ar fi fostu unu iesuitū din colegiulū de la Varasdinū. care a trăitū pe la a. 1670.

104. *Reflexiones circa Originem, Jura, conditiones, Religionemque in Transilvania Valachorum absolutaque in illos (praeter legibus Privilegiisque exceptos) summae Principis potestate.* 2° 16 pagine.

Manuscrisulū, după continulū. se vede a fi unu raportū oficialū inaintatū împărătesel Maria Teresia încă înainte de a. 1766, cu privire la originea, drepturile și starea politică a Românilorū din Transilvania.

Raportulū constată, că Românilū din Transilvania sunt descendenții coloniilorū lăstate de Imp. Aurelianū în Dacia. carl apoi, prin conubiu, s'au amestecatū cu Dacii și Geții; arată că Voivođii Munteniei au stăpănitū Țera-Făgărașulū, ca tributarl ai Regilorū Ungariei pină la catastrofa de la Mohaciū, la a. 1541, apoi, Ștefanū Mailatū fiindū dusū în captivitate la Constantinopolū, Făgărașulū a trecutū la principele Ionū Sigismundū, care l'a restituitū în a. 1561 lui Gavrilū Mailatū. feciorulū lui Ștefanū Mailatū, în fine la a. 1574 Făgărașulū, în urma unei crime de infidelitate. a trecutū la fisculū ungurescū.

Comisiunea opineză, că de o dată să nu se militarizeze întregū națiunea română. ci numai locuitorii de la Hategū și cei de sub munții meridionali pină la pasulū Buzăului.

105. *Batrachomyomachia luj Homerus, Batăje Brostylor ku Soretsi indorse gyintij in versur ungnresty de Downu Csokonay si dupajel Kontz Josi in anulū 1816 luna luj Julie.* 8° 46 pagine.

Manuscrisulū conține o travestiă a *Batrachomyomachiei* în 4 cânturil, sau patru pipe de dolanū (tutunū.) Cine a fostū *Kontz Josi* nu se scie. Familii cu numele acesta există în Transilvania foarte multe, nu numai între Unguril dar și între Românil.

VI. In archiva familiară a conților Teleki din Tergul-Mureșului.

106. Nobilul Bekus de Doba se plânge în a. 1370 la magistrul comitatului Solnocu, că Petru feciorul lui Vladu din comuna Nadișă în comitatul Clujului, și Vladu Voivodul Românilor, venind asupra dînsului cu forța. i-au ucis pe feciorul său Nicolae, iară pe femeile nobile le-au deonestat cu cuvinte injurioase și le-au bătut cu piepturile cailor. (Feria secunda proxima post dominicam oeni, MCCCLXX.)

107. Iacobu Toth la a. 1398, se presentă înaintea comitatului Solnocu ca advocat al Voivodului Ștefanu din Moldova; cetindu-i-se chărțiile de legitimare, nobilul declară, că acele nu constituie nici o procură din partea Voivodului. (Deși, feria quarta proxima ante Iestum Penthecosten 1398.)

VII. In Biblioteca Battiyani din Alba-Julia.

108. Mitropolitul Sava din Alba-Julia la cererea nobilului Petru Gaiva din Șonfalău ordonă preotului Petrea din comuna Baba. să ducă înapoi pe frații săi ca iogași la numitul nobil. 20 august 1657. Semnat: БАЛ. СЛАВ. L. S.

Sigilul mitropolitului Sava întipăritu pe chărția, reprezintă la mijloc sânta Treime, iar în juru inscripțiunea:

СВЯТЫЙ ПЕТРЪ МИТРОПОЛИТЪ БЪЛГАРИИ
 П · Б · & · ПР · БЛЖ · Н · Х · Н · З ·

VIII. In Biblioteca archidieceșană din Blaj.

Manuscrise de o valoare istorică sau literară, — alară de câte-va scrieri bisericesci ale Părintelui Sam. Clainu și una a lui Petru Maior, — altele nu se allă.

Chiar și acele, cari le adunase în seculul trecut călugărul basiliț, parte au trecut în alte biblioteci, cum au trecut la Orade manuscrisele lui Șinca; și multe de ale Părintelui Clainu, parte au perit fără urmă, după cum adese ori se plânge onorabilul Domn Cipariu în scrierile sale. (1).

Unu manuscris destul de interesant ajunsese în seculul trecut a fi proprietatea bibliotecii Basiliților(2). acesta era unu Dicționar românesc lucrat după Dicționarul latinu al lui Paris Papai, care se lipărise în prima edițiune la a. 1708 în Leutșovia, și în a doua edițiune la a. 1768 în Sibiu. (3).

(1) Acte și Fragmente. pag. VIII—IX 137—148 și 224. — Archivu pentru filologiă și istoriă. 1868, pag. 227.

(2) Astăzi împreună cu biblioteca archidieceșană.

(3) Francisc Paris Papai doctoru în medicină s'a născut la Dej în a. 1649, și a fostu colegu la universitatea din Basilea cu poetul românu Michai Haliciu din Caransebeș. A se vedea. Succinta Medicorum Hungariae et Transilvaniae Biographia. Lipsiae 1774, pag. 124.

În prefața edițiunii a doua, Bodstetter ne relatează următoarele :

Acastă utilă carte s'a tradusă în limba română de un bărbat ôre-care poliglotă, și pôte chiară pentru Principișe Țerei-Românesce, înse uniculă exemplară ală acestei traducțiuni s'a cumpărată nu de multă, pe senu mândștirii Sântei Treimi a Basilișiloră din Blajă cu 300 florinț reuani. (1).

Acestea le scria Bodstetter pe la a. 1767. Cine a fost înse acel bărbat poliglotă, și unde a ajunsă manuscrisulă lucrătă pôte pentru Principișe Țerei românesce, pe lângă toate cercetările făcute în biblioteca de aici, nu am putută afla.

109. Cu această ocaziune memorăm ună manuscrisă autografă ală învățatului Petru Maioră, ce l'amă gășit în biblioteca de aici sub titlul :

ΠΡΩΤΟΠΑΔΙΧΙΑ ΔΕΚΑ ΗΣΤΩΡΚΑ, ΔΡΕΙΤΣΡΗΛΕ ΚΑΘ ΠΡΗΚΗΛΕΓΙΟΝΕΛΕ. ΠΡΩΤΟΠΟ-
ΠΗΛΩΡ ΧΕΛΩΡ ΕΥΜΩΝΕΠΩΙ Η ΑΡΧΑ ΑΡΧΑΤΕ ΔΕ ΠΡΩΤΟΠΟ ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΙΩΡ ΔΕΛΑ
ΕΓΓΙΟΝ ΗΝΣΑ ΔΛΩΙΣΑΝ ΗΨΥΕ (1795). 4° 249 pagine. (2).

Cu raportă la manuscrisulă acesta onorabilul D-nu *Cipariu* scria pe la a. 1855, că l'a fost pus în biblioteca seninarului înse nu știe «unde se mai ține» (3).

E de regretală că scrierea unui bărbat așa învățat ca Petru Maioră, care și-a sacrificat viața pentru a arăta drepturile istorice ale Româniloră, a rămasă pînă astăzi nepublicată.

IX. În Biblioteca gimnasiului luterană din Brașovă.

110. *Anfang des Lebens und der Historie des Durchlauchtigsten all-Christlichen Herrn von dem wallachischen Lande Io Constantins Brancovan Bassarab Vayvod, seit Gott ihn mit dem Fürstenthum gekrönt oder beehrt. Done exemplare, anulă 4° 259 pagine, altulă 4° 313 pagine + 25 foi nepăginate.*

Manuscrisulă conține istoria românenescă a lui Radulă Greceanu, tradusă pe la a. 1727 în limba germană de fostulă directoră ală gimnasiului din Brașovă Ionă Filtich. (4).

Atâtă în *Magazinulă istoricū* (5), câtă și în *Istoria Moldo-Româniș* tipărită

(1) Translatum est utilis hic liber a viro quodam polygloto in linguam valachicam, forte in usum Principis Valachiae; cujus exemplar unicum in rationem Monasterii SS. Trinitatis Basilitarum Balasfalvensis, non pridem ter centum florensis rhemensibus est coemptum.

(2) «Despre Chorepiscopi amă scrisă pe larg în cartea, ce o amă numită Protopapadichia, întru carea se arată toate cădintele cele din nepomenită vreme ale protopopiloră din Ardělă» *Petru Maioră* în *Istoria Bisericei româniloră* pag. 278.

(3) *Acte și Fragmente* pag. 189—190.

(4) A se vedea și ms. din biblioteca museului națională menționat de noi sub titlulă : *Constantin Brankocan des h. Röm. Reichs und der Wallachey Fürst*, (Nr. 7).

(5) Tom. II pag. 129.

de G. Ioanidă(1), s'a publicat o parte din biografia lui Constantin Brancoveanu scrisă de Radul Greceanu, anume epoca de la a. 1689—1700, sau peste tot 48 capitule. Manuscrisul din Braşov însă, conţine 80 capitole şi merge pînă la a. 1707, prin urmare este mai complet.

În unul din cele două exemplare ale manuscrisului din Braşov, se află şi prefaţa lui Radul Greceanu (tradusă totu în limba germană), în care autorul dedică această operă Domnului său Constantin Brancoveanu.

111. *Historie von der ersten Hereinkunft der Römer und dem von ihnen nachmals aufgerichteten walachischen Reiche, welche Ao 1727 d. 5 September aus eines Anonymi Manuscripto walachico zur Nachricht von uns in die deutsche Sprache übersezt angefangen worden.* Două esemplare, unul 4° 247 pagine, altul 4° 344 pagine.

Manuscrisul conţine cronică de la descălecatul Românilor pînă la a. 1696, tradusă în limba germană sub îngrijirea lui Ion Filstich, 1720—1743. (2).

O parte din cronică despre descălecarea Românilor s'a publicat în *Magazinul istoric* (3) şi în *Istoria Moldo-României* (4), înse manuscrisele românesce sunt cu 8 ani mai scurte, ele se înesc la a. 1688. (5).

112. *Walachische Historie von der Hereinkunft als sich erhoben die rechtschafene Christen.* Manuscrisul conţine începutul cronicel precedente, tradus în limba germană. Sec. XVIII, 4° 8 foi nepaginate.

113. *Historia Regnum Valachorum Imperii Rudolphi Nigri Principis.* Traducţiune în limba latină din cronicel românesce. Sec. XVIII, 4° 68 pagine.

Manuscrisul începe cu domnia lui Radu Negru (A. 6798 sau 1290) şi merge pînă la domnia lui Alexandru Vodă în a. 1668. (Collectanea Ios. Fr. Trausch Nr. 95.)

114. *Tentamen Historiae Vallachiae in Dei cuncta creatis et conservantis gloriam pro virium mensura et subsidiorum penuria a me elaborandae susceptum.*

Din jos : *Author hujus tentaminis Rector Gymnasii Coronensis Ioh. Filstich.* Manuscris în limba latină din prima jumătate a secolului al XVIII-lea. 4°, 314 pagine+19 foi nepaginate (Colecţiunea Ios. Fr. Trausch).

Autorul descrie aici statul geografic şi istoric al Munteniei şi Moldovei pînă în epoca lui Constantin Brancoveanu, iar foile din urmă se raporta la partea politică şi bisericească.

Manuscrisul se vede a fi totu acela, pe care îl menţionează Seivert sub ti-

(1) Vol. II, pag. 166.

(2) A se vedea : *Engel*, Geschichte der Moldau und Walachey. I, p. 58—62.

(3) Tom. IV şi V.

(4) Vol. II, pag. 1—165.

(5) A se vedea şi cele două manuscrise din Biblioteca Orădiţ, : *Litopiseţiiul Ńeril românesce* din Descălecatul de unde au venit românii, şi *Istoria Ńeril românesce*.

tlulă de *Historia Valachorum* (1), și pe care îl căntase Engel atât în biblioteca gimnaziului din Brașov, câtă și la ună consăngentă de ală lui Filstich, inse fără nici ună rezultată. (2).

115. *Iohannis Filstich Rectoris Gymnasii Coronensis Moldaviae Historia*. 4° 10 foi nepăginate (Coll. Jos. Fr. Trausch, 95.)

Seivert, în «Relatările» sale, despre învățală transilvănenă, ne spune că de la Filstich ar fi remasă și o istorie a Moldovei (*Historiola Moldaviae*). Engel o căntase pe la a. 1800, inse fără rezultată. Manuscrisulă din Brașov se vedea fi așa dar ună fraginentă din această istorioră. (3)

116. *Georgii Soterii Pastoris quondam Crucensis meritissimi, elegantissimi, Comentariorius de Ducibus Valachiae*. Manuscrisă în limba lătină, 4° 36 foi nepăginate.

Autorulă Georgie Soterius a fostă preotă luterană în comuna Crișă din Transilvania și a reposată la a. 1723. Dinsulă descrie aici faptele Domniloră (țării romănesc, începândă cu «Bassarad» celă d'intăiă Domnă ală Munteniei (a. 1330), și închiăe cu principele Nicolae Mavrocordată. (4).

117. *Dissertatio Historica-Genealogica de Dragoselio Vajvoda Marmorosiensi Moldaviae Fundatore, ad clarissimum Christianum Engl scripsit Innocentius Simonchicz e S. P. Gymnasii Regii Szegeth Marmorosiensis Director localis 1805*. 4°, 6 foi. (Colecțiunea Jos. F. Trausch, Nr. 95.)

Manuscrisulă conține genealogia istorică și diplomatică a lui Dragosă, d'impreună cu genealogia familiei Sasă.

118. *Oratio panegyrica Celsissimo Principi ac Domino Domino Nicolao Mavrocordato per Tractatum pacis e Germanorum Detentione liberato, in monumentum gratitudinis. Anno Liberationis humanae 1718*. Manuscrisă anonimă în limba latină. 4°, 7 foi nepăginate.

119. *Unmassgebliche Gedanken, wie von Seiten der sächsischen Nation diejenige Bittschrift beantwortet werden könnte, welche unter dem Nahmen der gesammten wallachischen Nation in Siebenbürgen wegen Wiederaufnehmung in die Concivilität der drey anderen Nationen Sr. k. k. Majestät eingereicht, und von Allerhöchst deroelben mittelst Rescript vom 18-ten May 1791 den zu Klau-*

(1) Ioh. Seivert : Nachrichten von siebenbürgischen Gelehrten und ihren Schriften. Pressburg 1785.

(2) Geschichte der Moldau und Walachey. I. pag. 58.

(3) De la Filstich există în biblioteca muzeului Brukenthal din Sibiu și următoarea scriere: *Historica Transilvaniae, Hungariae, Valachiae et Moldaviae Descriptio, auctore Iohanne Filstich Gymnasii Coronensis Rect.* 2°, 9 foi nepăginate.

(4) Engel încă amintescă de manuscrisulă lui Soteriu, dicândă că Seivert l'ar fi văcută.

Ună altă exemplară din *Comentariulă* lui Soteriu, se află în biblioteca muzeului Brukenthal din Sibiu sub titlulă : *Georgii Soterii de Ducibus Vallachiae*. 2°, 56 pagine.

senlung versammelten Landesständen mit dem ferneren Befehl zugeschickt worden, — die Bitte und Beschwerden dieses Volkes in genaue Ueberlegung zu nehmen. 2°, 13 foi nepaginate.

120. *Ausführliche Widerlegung der im Namen der wallachischen Nation in Siebenbürgen unter dem Landtag 1791 Sr. k. k. Majestät unterlegten und sodann den 18 May 1791 den Landständen herübergegebenen Klag und Bittschrift.* 2°, 121 pagine.

Manuscrisulă conține protestulă Sasiloră din Brașovă în contra petițiunii, ce o înaintase Românii din Transilvania la a. 1791, pentru ca să fie restabiliți în vechile loră drepturi naționale.

121. *Bemerkungen des Mühlbacher Stadt- und Stuhl's-Publicum sächsischer Nation über die Frage: ob dem System derer drey Nationen die den Staat Siebenbürgen ausmachen gemäss. der gesammten wallachischen Völkerschaft, gleiche Rechte der Concicilität mit den drey Nationen zugestanden werden können?* 2°, 19 foi nepaginate.

Documentulă conține protestulă Sasiloră din Sebeșă, totă cu privire la acțiunea politică a Romăniloră din a. 1791.

122. *De utri Puncta cōtra Nationem saxonicam in obiecto querelarum per fiscalem Directorem Petrum Dobra nomine Valachorum in Fundo Regio habitantium, rationum horum oppressionis, attentataeque eliminationis, coram SS. et OO. Regni diaetaliter congregatis, prolatarum peragendam, per eosdem SS. et OO. reformata, Rescripto regio vero dato 15 Dec. 1751 rejecta.* 2°, 2 foi nepaginate.

123. *Diplomatarium Transilvanico-Valachicum ab anno 1234—1862, addita mantissa aliquot Notationum et observationum de Valachis nec non Transsumptum Conventus de Kolosmonastor ad preces Episcopi B. Klein et pastorum graeci ritus unitorum in Transilvania super nonnullis horum Privilegiis expeditum.* 4°, 280 foi nepaginate + 183 pagine.

Volumulă conține o lungă serie de documente asupra stării politice și sociale a Romăniloră din Transilvania pînă la a. 1862.

Colecțiunea este făcută de Ios. Franciscă Trausch († 1871), fostă președinte ală societății istorice transilvane și editoră ală Cronicei Funcio-Lupino-Oltardine.

X. In Bibliotece particulare.

124. La d-lă I. A. Navrea în Brașovă :

O cronică a Moldovei de la «Facerea lumii» pînă la isgonirea lui Aronă Vodă din scaunulă Domniei (1595). Manuscrisulă de la finele secolului trecută cu caractere cirile. 4°, 147 foi.

125. La onorabilulă d-nă Iosifă Baracă protopopă în Brașovă, amă găsită următoarele *manuscrise ale poctului populară Ionă Baracă.* Anume :

a) *Rătăcirile lui Ulise*, poemă în 7 «părți» sau cânturi. 4°, 70 foi nepăginate.

b) «*Bunătatea și înalta milostivire a Craiului Chir și jalnica moarte a craiului Abradali și a crăieșei sale Pantea*». Poemă din a. 1837 scrisă cu cirile 8°. 21 pagine.

c) «*Atala* sau *Dragostea celor doi Indiani în pustiiile Luiziane, o tragedie* 3 persoane.» 8°, 66 pagine.

d) «*Vîndătorul de la Matra, Cazimir și Leonora*». Poemă. 4°, 49 pagine.

e) «*Patimele cele rari și minunate ale unei Madamoizele cu numele Cartigan, care fusese fida unui Pașă turcesc, anume Ibrahim de la Anadol, și ea căluse în robia creștinilor, când au bătut pe Turci și i-au scos din țara unghurească, din Buda capitala țerei, unde locuise Pașa turcesc mulți ani, apoi fu botezată Christina în Paris și făcută grofiță, și este în stichuri alcătuită de Ioan Barac magistratul translator din Brașov, în 26 octombrie 1845.*» 4°, 64 foi nepăginate.

f) «*Vrednică de iubire Europeană Costantina, într-o adevărată intere-antă istorie de dragoste după vremea acesta, închinată lumii cei galante și băgătoare de seamă spre desfătarea minții, în versuri alcătuită de Ioan Barac magistratul translator al Brașovului.*» Poemă în 22 părți. 8°, 482 pagine.

g) O poemă intitulată : *La mieșul nopții*.

h) *Deucalion și Pirha*, și alte diferite traducțiuni din metamorfozele lui Ovidiu. 8°, 47 foi.

Cu privire la viața și manuscrisele poetului, onorabilul d-nu Iosif Barac au bunătatea să ne comunice încă următoarele date :

«*Iubitul meu părinte, poetul popular Ion Barac, a reposat în Domnul la 18 iulie 1848 în etate cam de 75—76 ani fiind născut la anul 1772—1773, prin urmare când și-a dat în lipară cel d'întăiu opă poetică ală sîn «Arghir și Elena», a fost în etate de vre-o 27—28 ani. Prin opul acesta, s'a făcut mai de aprăpe cunoscut cu protopopul și directorul de atunci al școlilor greco-orientale Radu Tempea, de a putut câștiga pe fida acestuia de soție, pe reposata mama mea ! Acestea le știu de la neuitații mei părinți. Totu odată am onore a vă înștiința, că fericitul meu părinte dase câte-va manuscrise ale sale încă la anul 1830, d-lui profesor de preparandiă Alexandru Gavra din Arad, carele îi promisese a le da în lipară, și câte-va manuscrise ale dînsului s'au perdat.*» (Scrisoarea din 8/20 octombrie 1880.)

Nic. Densusianu.

ANEXA C.

PROGRAMA

LUCRĂRILORŢI DE CARŢI ACADEMIA VA AVÈ A SE OCUPA ÎN ACÈSTĂ SESIUNE.

1. RaportulŢi Secretarului generalŢi asupra lucrărilorŢi executate în cursulŢi anului.
2. Raporturile SecretarilorŢi de secŢiuni asupra mişcării literare şi sciinŢifice în cursulŢi anului.
3. RaportulŢi Comisiunii pentru bibliotecă.
4. Citirea discursurilorŢi de recepŢiune a d-lorŢi *Bacaloglu, Ion Ghica, Vasici, Felix, Teclu* şi *Brănză* cu răspunsurile lorŢi.
5. RaportulŢi SecŢiunii istorice asupra rezultatelorŢi misiunii domnului Densuşianu.
6. RaportulŢi SecŢiunii istorice asupra cererii d-lui G. Popescu de a i se da ajutorŢi pentru tipărirea unui manualŢi de Geografie.
7. RaportulŢi SecŢiunii literare asupra cererii d-lui S. Mœckesch de a i se da ajutorŢi pentru publicarea unui vocabularŢi germano-românŢi.
8. RaportulŢi SecŢiunii sciinŢifice asupra propunerii d-lui *A. Treb. Lauriam* de a se cumpăra mai multe instrumente pentru a se face observaŢiuni meteorologice şi astronomice.
9. RaportulŢi SecŢiunii sciinŢifice asupra observaŢiunilorŢi meteorologice făcute la Brăila de d-lŢi St. Hepites.
10. RaportulŢi Comisiunii financiare asupra operaŢiunilorŢi casei în cursulŢi anului trecutŢi.
11. RaportulŢi Comisiunii alese spre a cerceta lucrările executate de DelegaŢiune în cursulŢi anului trecutŢi.
12. RaportulŢi SecŢiunii literare asupra cererii d-lui G. Popescu de a i se da unŢi ajutorŢi pentru publicaŢiunea sa bibliografică.
13. Completarea Comisiunii pentru premiile anuale cu doi membri din SecŢiunea sciinŢifică şi unulŢi din cea literară.
14. Decernerea premiilorŢi anuale *NăsturelŢi-Herescu, Heliade* şi *Lazăr*.

15. Raporturile asupra probelor de traducțiuni din Herodotū, Plutarchū și Pliniū celū tēnērū, prezentate la concursū.
16. Votarea budgetului pentru anulū următorū.
17. Alegerea nouei Delegațiuni.
18. Constituirea Secțiunii istorice.
19. Alegerea de membrii corespondenței și onorari, uni propuși în sesiunea trecută.
20. Determinarea ortografiei ce este a se întrebuița în publicațiunile Academiei.
21. Defigerea subiectului ce este a se pune la concursū pentru premiul Lazărū pe anulū 1883.
22. Defigerea subiectului de pusū la concursū pentru premiul Năsturelū seria A pe anulū 1883.
23. Alegerea comisiunii pentru decernarea premiilor anuale în viitorea sesiune generală.
24. Alegerea comisiunii pentru cercetarea manuscriselorū ce se vorū presenta la concursū pină la 1 septembrie 1880 asupra subiectului «sufixulū liquidū (*l, r*) și celū guturalū (*k, g*) în limba română.»

PROCESŪ-VERBALŪ No. 4.

Ș E D I N Ț A D I N 2 2 M A R T I E.

Membril presentil :

Din Secțiunea literară d-nil : *Alexandri V., Caragiani I., Hasdeu B. P., Laurianu A. Treb., Maiorescu T., Quintescu N., Sion G.*

Din Secțiunea istorică d-nil : *Babesiu V., Baritiu G., Hodosiu I., Ionescu N., Maniu V., Melchisedecū P. S. S. episcopū., Urechiu V. A.*

Din Secțiunea științifică d-nil : *Aurelianu P. S., Bacaloglu Em., Brănză D., Felix I., Ghica Ion, Ștefănescu Gr., Teclu N., Vasile P.*

Sub președința d-lui : *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 oră.

Citindu-se și aprobându-se procesul verbalū alū ședinței trecute, se procede la următoarele comunicațiuni :

1. D-lă *Barițiu* ofere unŭ exemplarŭ din *Analele Asociațiunei Transilvane*, 1-a fasciōră. Se primesce cu grațitudine.

2. Priimindu-se de la d-lă *Cotovă* din Hârșova manuscriptulŭ cu continuarea traducțiunii din Titu-Liviu, se transmite la Comisiunea ad-hoc.

3. D-lă *Poni* anunță despre imposibilitatea sa de a puté lua parte la lucrările acestei Sesiuni pînă peste doué sêptemâni.

4. D-lă *A. Spasici*, secretarulŭ legațiunii serbe de la Constantinopole, trâmite in darŭ Academiei 22 opusculé in limba sêrbă, cari se primescŭ cu recunoscință.

După aceste comunicațiuni, anunțându-se că Vinerea viitoare va avé locŭ lectura discursului de recepțiune alŭ d-lui *Ion Ghica* și răspunsulŭ din partea d-lui *B. P. Hasdeu*, se rădică de către d-lă *A. T. Lauriană* o discuțiune, la care iotŭ parte d-nii *Babesiu*, *N. Ionescu*, *Sion*, *Stefănescu*, *Hodosiu*, *Alexandri* și *Hasdeu* și in urină căria se lămuresce, in sensulŭ Regulamentului, că tôte discursurile de recepțiune și răspunsurile, vorŭ avé a trece intr'unŭ modŭ prealabilŭ printr'o comisiune ad-hoc, chiămată a se pronunța numai asupra punctului de convenință, iar la casŭ de neînțelegere inre aului și comisiune, raportându-se, se va decide in ultima instanță de către Academia.

Procedându-se la alegerea unei asemeni comisiuni se alegŭ : *P. S. S. episcopulŭ Melchisedecŭ*, d-nii *Bacaloglu* și *Alexandri*.

Constatându-se că d-nii *Sturdza*, *Fău* și *Cretulescu*, nu potŭ lua parte la lucrările Comisiunii de 9, care va avé a se pronunța asupra premiilorŭ anuale ale Academiei, se alegŭ in loculŭ lorŭ *P. S. S. episcopulŭ Melchisedecŭ*, d-nii *Bacaloglu* și *Aurlianu*.

Ședința se rădică la 3 ore și jumătate p. m.

Președinte : *Ion Ghica*.

p. Secretarŭ generalŭ : *Hasdeu*.

PROCESÚ-VERBALÚ No. 5.

Ş E D I N Ţ A D I N 2 4 M A R T I E.

Membril presentil :

Din Secţiunea literară d-nil : *Alexandri V., Caragiuni I., Hasdeu B. P., Laurianu A. Treb., Maiorescu T., Quintescu N., Sionu G.*Din Secţiunea istorică d-nil : *Babesiu V., Baritiu G., Holosiu I., Ionescu N., Maniu V., Melchisedeciu P. S. S. episcopulu, Urechiu V. A.*Din Secţiunea sciintifică d-nil : *Aurelianu P. S., Bacaloglu Em., Brândza D., Felix I., Ghica Ion, Stefunescu Gr., Teclu N., Vasici P.*Sub preşedinţa d-lui : *Ion Ghica.*

Şedinţa se deschide la 1 oră.

După citirea şi aprobarea procesulul verbalu alu şedinţei trecute, se procede la următorele comunicaţiuni.

1. Se primesce dela d-lu *Octobescu* din Paris, din partea Academiei de inscripţiuni, în schimbú pentru publicaţiunile Academiei române : 15 vol. de *Comptes rendus*, 7 vol. de *Mémoires de l'Académie*, 11 vol. de *Mémoires présentés par divers savants* şi 10 vol. *Historiens des croisades*. Priimindu-se cu plăcere, se transmitu la bibliotecă.

2. D-lu *Dr. Felix*, presintându răspunsulú său la discursulú de recepţiune alu d-lui *Dr. Vasici*, se trãmite la Comisiunea *ad-hoc*.

În urma acestorú comunicaţiuni, avându a se procede la alegerea unei noue comisiuni pentru revisiunea ortografiei române, se naşce o discuţiune prealabilă, dacã trebuie sã se alegã din corpulú totalu alu Academiei, sau numai din Secţiunea literară. Se admite prima opinie şi se alegu cu majoritate d-nil *Baritiu, Hasdeu, Alexandri, Quintescu* şi *Maiorescu*.

Şedinţa se rădică la 3 şi jumătate, ore p. m. trecându-se în secţiuni.

p. Preşedinte : *G. Sion.*p. Secretarú generalú : *Hasdeu.*

POOCESŪ-VERBALŪ No. 6.

ȘEDINȚA DIN 26 MARTIE.

Membrii prezenți :

Din Secțiunea literară d-nii : *Alexandri V., Carugiani I., Hasdeu B. P., Laurianu A. Treb., Maiorescu T., Quintescu N., Sion G.*

Din Secțiunea istorică d-nii : *Babesiu V., Baritiu G., Holosiu I., Ionescu N., Maniu V., Melchisedec P. S. S. episcopu, Papadopolu-Calimachu., Urechiu V. A.*

Din Secțiunea științifică d-nii : *Aurelianu P. S., Bacaloglu Em., Brândza D., Felix I., Ștefănescu Gr., Teclu N., Vasici P.*

Sub-președința d-lui : *G. Sion.*

Ședința se deschide la 1 oră.

Se citește și se aprobă procesul verbalu alu ședinței precedentei.

Se comunică o telegramă din partea d-lui *A. Odobescu*, de la 25 curentu, prin care anunță că nu va pute pleca din Paris înainte de 8 zile.

D-lu *Alexandri* depune în daru 2 exemplare din drama sa *Despot-Vodă* și un exemplaru din opera răposatului D. Rallet : *Suveniru și impresii de călătorie în România, Bulgaria etc.*

Cu această ocaziune, d-lu *Alexandri* atrage atențiunea Academiei asupra importanței operei lui Rallet, care se și recomandă Secțiunii istorice *ad referendum.*

D-lu *Maniu* declară că peste câte-va zile va avé gata raportulu său de secretaru alu Secțiunii istorice.

D-lu *Baritiu*, în numele Secțiunii respective, cere 8 zile pentru

a se studia și a se referi asupra rezultatelor misiunii d-lui Den-
sușianu.

La 2 ore p. m. se trece în Secțiunii.

Președinte : *Ion Ghica*.

p. Secretarū generalū : *Hasdeū*.

PROCESŪ-VERBALŪ No. 7.

ȘEDINȚA DIN 27 MARTIE.

Membrii prezenți :

Din Secțiunea literară d-nii : *Alexandri V.*, *Caragiani I.*, *Hasdeū B. P.*,
Lauriană A. Trib., *Quintescu N.*, *Sion G.*

Din Secțiunea istorică d-nii : *Babesiu V.*, *Baritiu G.*, *Hodosiu I.*,
Maniu V., *Melchisedecū P. S. S. episcopū*, *Papadopolu-Calimachū A.*,
Urechidă V. A.

Din Secțiunea științifică d-nii : *Aureliani P. S.*, *Baviloșu Em.*,
Brântzū D., *Felix I.*, *Ghica Ion*, *Stefănescu Gr.*, *Teclu N.*, *Vasici P.*

Sub președința d-lui : *Ion Ghica*.

Ședința se deschide la 1 oră.

După citirea și aprobarea procesului verbalū alū ședinței trecute,
anunțându-se că a doua zi urmază a se face înmormântarea ilustru-
lui ostașū românū, generalū G. Magheru, Academia iea în unanimitate
decisiunea, ca membrii ei să însoțescă *in corpore* cortegiulū funebru
alū marelui repositatū și trece în Secțiunii la orele 2 p. m.

Președinte : *Ion Ghica*.

p. Secretarū generalū : *Hasdeū*.

PROCESŪ-VERBALŪ Nr. 8.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DIN 28 MARTIE.

Membrii prezenți :

Din Secțiunea literară d-nii : *Alexandri V., Carugiani I., Chițu G., Hasdeu B. P., Laurianu A. Treb., Quintescu N., Sion G.*Din Secțiunea istorică d-nii : *Babesiu V., Baritiu G., Hodosiu I., Ionescu N., Maniu V., Melchisedec P. S. S. episcopul, Urechiu V. A.*Din Secțiunea științifică d-nii : *Aurilianu P. S., Bacaloglu E., Brândză D., Felix I., Ghica Ion, Ștefănescu Gr., Teclu N., Vasici P.*Sub președința d-lui : *George Sion.*

Ședința se deschide la 1 oră p. m.

După citirea și aprobarea procesului verbal al ședinței precedente, se procedează la :

1. Lectura discursului de recepțiune al d-lui *Ion Ghica* «despre Cămpinenu», urmându răspunsul d-lui *Hasdeu*.2. Lectura discursului de recepțiune al d-lui *Dr. Vasici* «despre vegetarianism», urmându răspunsul d-lui *Dr. Felix*.Ambele discursuri cu răspunsurile urmază a se publica în *Anale*.D-lu Președinte anunță că Secțiunea științifică a depus raportul său asupra relațiunii d-lui *Haretu* despre observațiunile meteorologice ale d-lui *Hepites*, cotul d-lui *Pisone* și invențiunile d-lui *Pușcariu*, precum și asupra propunerii d-lui *A. Treb. Laurianu* despre cumpărarea mai multor instrumente.

Ședința se rădică la 4 și jumătate ore p.

Președinte : *Ion Ghica.*p. Secretar general : *Hasdeu.*

PROCESŪ-VERBALŪ Nr. 9.

Ș E D I N Ț A D I N 2 9 M A R T I E .

Membril prezenți :

Din Secțiunea literară d-nii : *Alexandri V.*, *Caragiani I.*, *Hasdeu B. P.*, *Laurianu A. Treb.*, *Quintescu N.*, *Sion G.*Din Secțiunea istorică d-nii : *Babesiu V.*, *Baritiu G.*, *Hodosiu I.*, *Maniu F.*, *Melchisedeciu P. S. S. episcopulă*, *Papadopolu-Calimachiu A.*Din Secțiunea științifică d-nii : *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu Em.*, *Brănză D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion*, *Stefănescu Gr.*, *Teclu N.*, *Vasici P.*Sub președința d-lui : *Ion Ghica*.

Ședința se deschide la 1 oră.

După citirea și aprobarea procesului verbal al ședinței precedente, d-lu *Maniu* ca secretar al Secțiunii istorice, depune raportul despre manuscriptul de *Geografie* al d-lui *G. Popescu*, prin care Secțiunea refuză de a se acorda autorului un ajutor, și opinează a i se inapoiă manuscriptul. Raportul se decide a se pune la ordinea zilei.

D-lu *Maniu*, rădicându cestiunea, dacă discursurile de recepțiune ale membrilor Academiei și răspunsurile se pot tipări în ziare sau în edițiuni particulare mai înainte de a fi apărut în *Anale*, urmând o discuțiune, la care ieu parte d-nii *Alexandri*, *Babesiu*, *Baritiu*, *Hasdeu*, *Papadopolu-Calimachiu*, *Aurelianu*, *Ion Ghica*, *Stefănescu* și *Hodosiu*, și se votază în unanimitate propunerea d-lui *Aurelianu*, ca memoriile citite în Academiă în genere să se publice totu-d'a-una imediatu în fascicule, făcându parte din *Anale*.

D-lu *Hasdeu* citește raportul Comisiunii bibliotecii, prin care se constată starea actuală și se prevădu mijlocele de îmbunătățire ulterioară. Se punu la votu și se primescu prin majoritate concludsiunile raportului, privitoare pe de o parte la suma de 3000 lei, câte

1000 de Secțiune, pentru cumpărare de cărți, plus 1000 lei pentru legare,—iar pe de altă parte mulțimea bibliotecii întregi într'un singur salon, strămutându-se aiure depositul de publicații. Câtă privește previsionsile budgetare, raportul se decide apoi a se comunica, spre știință, Comisiunii respective.

D-lu *Sion*, arătându lipsa de scaune pentru publică, se propune și se votază cu acestu scopu, unu creditu imediatu de 300 lei.

Citindu-se raportul Secțiunii științifice asupra propunerii d-lui *Laurianu* de a se cumpăra mai multe instrumente și asupra relațiunii d-lui *Haretu*, se primesc prin majoritate conclusiunile lui, după o discuțiune la care ieu parte d-nii *Laurianu*, *Stefănescu*, *Bacaloglu* și *Babesiu*.

Ședința se rădică la 4 ore p. m.

Președinte : *Ion Ghica*.

p. Secretarū generalū : *Hasdeu*.

ANEXA D

RAPORTULU SECȚIUNII ISTORICE ASUPRA CERERII D-LUI G. POPESCU.

Domnule Președinte,

Secțiunea istorică, în ședința sa de la 26 martie, a luat în cercetare manuscrisul de *Geografie* prezentat de d-lu G. Popescu, cu cererea de a i se da unu ajutoru spre a-lu publica.

Secțiunea, considerându că această lucrare aparține ramului didactic și ca atare nu intră în competența Academiei, și considerându că Academia nu are nici fonduri destinate pentru lucrări de această natură ;

Considerându că această lucrare a mai fostu prezentată Academiei

în Sesiunea extraordinară a anului 1879 și s'a înapoiat autorului pe aceleași motive mai sus însemnate (*Analele Academiei*, seria II, t. I, 135);

Secțiunea a decisă ca manuscrisul numit să se înapoieze autorului prin organul Delegațiunii.

Președintele Secțiunii : *G. Baritiu*.

Secretarul Secțiunii : *V. Maniu*.

ANEXA E.

RAPORTUL COMISIUNII BIBLIOTECEI.

Domnilor Colegi,

Ca membri ai comisiei însărcinate, conform art. 49 din Regulament, cu îngrijirea bibliotecii Academiei, credem de a noastră datorie a vă arăta modul cum s'a întrebuițat suma ce a fost alocată în bugetul anului expirat pentru îmbunătățirea și dezvoltarea acestei ramuri, precum și dispozițiunile ulterioare ce reclamă biblioteca.

1. Din suma de 2000 lei, ce în Sesiunea trecută s'a alocat în bugetul anual, s'a cumpărat parte de ocaziune cu prețuri foarte reduse, parte de la anticari din străinătate și din țară, 173 volume de cărți cu suma de 1488 lei 86 bani; s'a legat 155 volume de cărți cu prețul de 366 lei și s'a plătit cu suma de 141 lei legătura a 59 volume legate încă înainte de Sesiunea anului trecut :

Cumpărarea a 173 volume	lei	1488,86
legarea a 214 volume	lei	497 —
		1985,86
		2000,00
	Remași necheltuiți lei	14,14

Listele detaliate a cărților cumpărate în cursul anului, precum și a celor cu cari biblioteca s'a înmulțit prin donațiuni, se alătură la acest raport spre a se publica în *Analele Academiei*.

2. Catalogarea sistematică s'a înaintat mult de la Sesiunea trecută. Întrégă biblioteca este acum esactă biletată, așa că avem un catalog alfabetic complet pe bilete, deși încă numai în întâia redacțiune.

După acesta se va procede la facerea catalogelor în cari se vor clasifica, după ordinea materiilor, toate cărțile cari compun biblioteca Academiei, avându-se de normă metoda întrebuintată de I. Ch. Brunet în *Manuel du libraire et de l'amateur des livres*.

3. Înainte de a se începe această lucrare este necesar a se așeza biblioteca de nou sub raportul material altfel de cum este așezată astăzi într'un mod provisoru.

Aci înse Comisiunea a întimpinat piedeci pe cari Delegațiunea nu le-a putut înlătura și pentru cari ne vedem siliți a cere de la d-văstră dispozițiuni speciale.

Localul destinat acum pentru bibliotecă, pe lângă că este cu totul nepotrivit, fiindcă o mare parte de cărți sta în întunecuri în dosul armariilor cu două fețe, de unde cu greu se pot căuta și scote, este și cu totul nesuficient, mai cu seamă de când biblioteca s'a îmbulțit cu prețioasa colecțiune rămasă de la regretatul Papiu Ilarianu; mare parte din această colecțiune este încă grămadă în unele armare, neavându locuri unde să se așeze.

Spre a scăpa de acestu inconvenientu vă rugăm, Domnilor Colegi, să autorisați Delegațiunea, alocându-i în bugetu și suma trebuinciosă, de a muta publicațiunile Academiei în palatul *Creditului fonciar ruralu*, a cărui direcțiune a și avutu amabilitatea a declara, deocamdată numai verbalu, că ofere Academiei spre acestu scopu locul trebuinciosu. După acesta într'una singură din cele două camere mari de cari dispuncim, adevă sa în salonul unde se află acum depositul publicațiunilor, sau în salonul de acum al ședințelor să se așeze biblioteca și archiva Academiei, rămânendu cea-l-altă cameră exclusivamente pentru ședințe. Prin acesta și biblioteca se va pute așeza într'unu modu cuviinciosu, și camera pentru ședințe va deveni mai spațioasă, putendu cupriude unu publicu mai numerosu la ședințele publice.

4. Pentru dezvoltarea ulterioară a bibliotecii și mai cu seamă pentru completarea unor publicațiuni, din cari s'au cumpărat numai unele volume, iar cele apărute în urmă lipsesc. Ve rugăm să alocați în bugetul anului viitor sumă de 3000 lei, cari să se împartă câte 1000 la fiecare din cele trei Secțiuni; iar pentru legarea cărților vă rugăm să acordați suma de cel puțin 1000 lei.

Aceste sunt. Domnilor Colegi, lucrările ce s'au făcut, cu puținele mijloace de cari am dispus în cursul anului expirat, pentru îmbunătățirea și creșterea bibliotecii Academiei; acestea sunt trebuințele a căroră satisfacere ea o reclamă de la d-vastră spre a se îmbunătăți și înmulți, după cum se înmulțesc și trebuințele Academiei, ce biblioteca e chemată a satisface.

Comisiunea bibliotecii :

Secretarul Secțiunii literare : *Hasdeu*.
istorice : *Maniu*.
științifice : *Gr. Ștefănescu*.

1. Lista cărților dăruite Academiei Române de la 1 iulie 1879
până la 15 martie 1880.

	Vol. dăruite de :
<i>Alessi Dr. A. P. și Massimo Popu</i> , Resbelulu Orientalu illustratu; fasciculu I—X.—Graz 1878.	1—8 ^o autorii.
<i>Association française pour l'avancement des sciences</i> , Compte rendu de la 4-me session. Nantes 1875.—Paris 1876	1—8 ^o Dr. Brândză.
<i>Bacaloglu E.</i> Elemente de fizică.—București 1871	1—8 ^o autorul.
<i>Baronzi G.</i> — Batista Veleli, sau răsunare poporului. Legendă națională.—Galați 1879	1—8 ^o autorul.
<i>Botta Carlo</i> , Storia d'Italia continuata da quella del Guicciardini sino al 1789.—Parigi 1837.	10—8 ^o G. Adrianu.
* Storia d'Italia dal 1789 al 1814.—Parigi 1832	4—8 ^o *
<i>Brandza le Docteur</i> , La nouvelle école ou l'influence des travaux du prof. H. Baillon de Paris sur la Botanique contemporaine.—Iassy, 1874.	1—8 ^o autorul.
* Trichina și Trichinosa. — Iassy 1874.	1—8 ^o *

- Brandza*. Notă asupra originii botanice și a afinității lor terapeutice a noului medicament laborandi — Bucuresci 1875 1—8° autorul.
- Notă asupra unui nou casu de Trichinosa.—Bucuresci 1875 1—8° „
- Histoire botanique est thérapeutique des Gentianacées employées en médecine. — Paris 1869. 1—8° „
- Prodromul Florei române. Partea I. — Bucuresci 1879. 1—8° „
- Brinckmeier* Dr. Eduard, Vollständige Grammatik der spanischen Sprache.—Braunschweig 1844 1—8° G. Sion.
- Brosteanu* P., Das Eisen- und Stahlwerk Reschitza.—Reschitza 1877. 1—8° autorul.
- Der Rumäne als Jäger. — Aus dem «Memoriu» des I. Sterka-Siulutiu übersetzt. — Reschitza 1879. 1—8° „
- (*Bucovina*) Calendarul pe anul ordinariu 1874, 1875, 1877, 1878, 1879, 1880. Edatü de Societatea pentru cultura și literatura română in Bucovina.—Cernăuți. Societatea pentru cultura română in Bucovina.
- *Föia Societății* pentru literatura și cultura română in Bucovina. Anul I (Nr. 4, 5, 8—12), II (Nr. 2, 5—12, III 1—12), IV, (1—12) 6—8°
- *Lăderăniorele* învățăcelorü gimnasiastü din Cernăuți la momentulü prea iubitulü lorü profesorü Arune Pumnulü repausatü între 12/24 Ianuariu 1866.—Cernăuți 1866. 1—8° „
- *Adaosü* la raportulü anualü despre scola realä superiörä preco-răsăritenä din Cernăuți la finitulü anulü scolarü 1864—1865. 1—8° „
- *Sânta Scripturä* lămurindü singurä indestulü regularea referințelorü nöstre bisericesci din Bucovina. Cernăuți 1867 1—8° „
- *Statutele Societății* pentru cultura și literatura română in Bucovina. Ed. a doua.—Cernăuți 1878 1—8° „
- *Raportulü Comitetulü* societății despre trebile și lucrările sale in anulü 1876 și 1877, 1878 — Cernăuți 1878—79 2—8° „
- *Urieșul* fundăciunii pumnulene.—Cernăuți 1879. 1—8° „
- *Prima Adunore* poporalä in cauza autonomiei bisericelü drept credincioșe din Bucovina ținută in Cernăuți între 11/23 iunie 1870.—Cernăuți 1870. 1—8° „
- *Adres'a către*... Domnulü Episcopü alü Bucovinei Eugeniu Hacmăn... in cauza scolü reale inființände in Cernăuți din fondulü religiunii. —Cernăuți 1862 1—8° „
- *Răspunsü* la cele dinteiü patru întrebări propuse de C. R. Ministerü și de episcopia Bucovinei. — Cernăuți 1864. 1—8° „
- Alphabetisch-statistisches Ortschafts-verzeichniss des Herzogthums Bucovina. 1—4° „
- Bullettino* della commissione archeologica municipale. 1874 (Nr. IV) 1875, 1876. 3—8° Odobescu.

	Vol. dăruită de:
<i>Bullettino della commissione comunale di Roma 1877, 1878.</i>	2-8° Odobescu.
<i>Bullettino di archeologia cristiana 1870, 1871, 1872 (No. 11-IV), 1874 (No. 1)</i>	5-8° "
<i>Caianu D. F.</i> , Manuală pentru deprinderi în cugetare și compozițiuni după I. R. Wurst. — Focșani 1877	1-8° autorul.
• <i>Regule pentru scrierea limbii române.</i> — Focșani 1876	1-8° "
<i>Calinescu Al.</i> , Înființarea fabricii de chărție în România. — Galați — 1879	1-8° autorul.
<i>Cihac A. de.</i> Dictionnaire d'étymologie daco-romane: elements slaves, magyars, turcs, grecs-modernes et albanais. — Frankfort s. M 1879	1-8° autorul.
<i>Cintocu, I.</i> , Acrosticonu dedicatului I. S. P. D. Michailu Pavelu Episc. gr. cat. alu Oradiei-Mari. — Oradea Mare 1879	1-8° autorul.
<i>Colecțiunea legilor din anul 1868 publicată prin ministerul Ung. Reg. de Justiție.</i> — Pesta 1869.	1-8° Al. Romanu.
<i>Conachi Logof. C.</i> , Poesii, alcătuit și lălmășit. — Iași 1856.	1-8° G. Siou.
<i>Costa B.</i> , Încercări de metafizică materialistă. Partea I, introducere istorică. — Iași 1879.	1-8° autorul.
<i>Concubinări literare.</i> Anul II, IX (fără No. 4), X (fără No. 11), XI (fără No. 11), XII (fără No. 1), XIII (No. 1-6).	4-4° Odobescu.
<i>Der Deutsche Herold 1873-1878.</i> — Berlin.	6-4° D. Sturdza.
<i>Dobótzky Ignác.</i> Bátori Zsigmond aprópenze	1-8° autorul.
<i>Dosztoei.</i> Изречения прече Ии. — Iași 1883	1-4° Odobescu.
<i>Inveigier de Haarlem.</i> Histoire du gouvernement parlementaire en France 1814-1848. — Paris 1870.	10-8° Bacalogu.
<i>Emanuel D.</i> , Thèses présentées à la Faculté des sciences de Paris pour obtenir le grade de docteur ès sciences mathématiques: Études des intégrales abéliennes de troisième espèce. — Paris 1879	1-4° autorul.
<i>Fetu Anastasie</i> , Relațiune despre starea ospitalilor, ospiciilor și celorlalte stabilimente ale casei St. Spiridon. — Iași 1877.	1-4° autorul.
<i>Anastase Fetu</i> , sa biographie, Extrait de l'Histoire générale biographique et généalogique. — Genève.	1 fol. Dr. Fetu.
<i>Главни српског ученог друштва, 1868-1878.</i> У Београду 1868-1878	Schimbă 24-8° cu
• <i>Протокол шабачког магистрата од 1808 до 1 12 године</i> У Београду 1863.	1-8° Societatea
• <i>Споменица о Штјепану Малом.</i> Писма из млетачког архива Проф. Сима Љубитиј У Београду, 1870	1-8° Serbă.
• <i>Домаћи извори за српску историју уредно Иван Павловић</i> Део први: Житија краља србьвскихъ. — У Београду 1877.	1-8°
• <i>Крмчија морачка</i> Опис ружница Фотијеви предговор.	

- Градски закон. описао и издао архимандрит II Дучић. — У Београду, 1877 1—8° Schimbă
cu
Societatea
literara
Serbă.
- Призоветка о Александру Великом у старој српској књиже-
вности. Критички текст и расправа од Стојана Новако-
вића. — У Београду 1877. 1—8°
- Споменници из Будимског и Пештаског гарнија — прикупно,
исписао и приредно Проф. Гаврило Вите вић. — У Београду,
1873—1875. 4—8°
- Geibel Emanuel*, Gedichte. — Stuttgart 1860 1—16° G. Sion.
- Germain de Saint-Pierre*. Nouveau dictionnaire de Botanique. —
Paris 1870 1—8° Dr. Cuciureanu.
- Ghica Ion*. Convorbiri economice. edițiunea a treia. — București 1879. 2—8° autorul.
- Guicciardini Francesco*. Storia d'Italia. alla miglior lezione ridotta
dal professor Giovanni Rosini con Carlo Botta. — Parigi 1832. 6—8° G. Adrianu
- Haretu Spiru C.*. Cercetări asupra părții financiare a proiectului
de rescumpărare a căilor ferate. — București 1880; 1—8° autorul.
- Hasdeu B. P.*, Trei crai de la răsărit, comedie în 2 acte. — Bu-
curești 1879 1—8° autorul.
- Cuvente den Bêtrâni. — Tomul I. — București, 1878 1—8° Ion Ghica.
- » Tomul II: Cărțile populare ale Românilor în secolul
XVI. — București 1879 1—8° autorul!
- Hauterive le comte de*, La Moldavie en 1785 publiée par M. Ubicini. —
Paris 1880 1—8° Ubicini.
- Herodotus*. Istoria, tradusă și anotată de Alex. Gr. Suțu; cartea IV. —
Iasi 1879 1—8° traducătorul
- Hennin*. Manuel de numismatique ancienne, tome II. — Paris, 1830. 1—8° Ion Ghica.
- Hirn G. A.*, Théorie mécanique de la chaleur. — Paris 1875, 2—8° Bacaloglu
- Hoefler* Const. R., Abhandlungen aus dem Gebiete der slavischen
Geschichte. — Wien 1879. 1—8° autorul.
- Humboldt*, Kosmos. — Stuttgart 1845. 4—8° Bacaloglu
- Ieremieciuc*, Suciava, vechia capitală (2 fol). 1—4° Soc. din Bucov.
- Inspirescu*. Din povestile unchiașului sfătos. — București 1879 1—8° autorul
- Istrati Dr. C. I.*, Considerațiuni asupra importanței și necesității gim-
nastice din punctul de vedere igienic și social. — Bucu-
rești 1879. 1—8° autorul
- Kanitz Augustus*, Plantae Romaniae hucusque cognitae. Pars I. —
Claudiopoli 1879. 1—8° Autorul.
- Klein Sămuil*, Acathist său carte cu multe rugățiuni. — Sibiu 1801. 1—8° L. Cercheșin.
- Kuciuran George*. Descrierea celor mai însemnate spitale din Gher-
mania. Englitera și Franța. — Iasi 1842 1—4° Dr. Cuciureanu
- Lucroix Paul*, Vie militaire et religieuse au moyen age et à l'épo-
que de la renaissance — Paris. Didot, 1873 1—4° G. Adrianu.

- Lacroix*. XVII siècle: Institutions, usages et costumes, France 1590—1700.—Paris 1880 1—6° G. Adrianu.
- XVIII-me siècle. Lettres, sciences et arts. France, 1700-1789.—Paris 1878 1—4° »
- XVIII-me siècle: institutions, usages et arts. France 1700—1789. — Paris 1875 1—6° »
- Les arts au moyen age et à l'époque de la renaissance. — Paris 1871 1—4° »
- Lateşiu* Ionă, Cartea resinilor din Bucovina. — Cernăuți 1862 . . . 1—16° Soc. din Buc.
- Marian* S. Fl., Poesii populare române adunate și întocmite. tom. II. — Cernăuți 1875 1—8° »
- Matériaux* pour l'histoire primitive et naturelle de l'homme. 1869, 1872, 1873, (livr. 1—9°, 1875, 1876 (livr. 2 lips.) 1877 (livr. 1—11). 6—8° Odobescu.
- Medicinischer* und *Chirurgischer* *Berliner* *Vöchentlicher* *Nachrichten* I. Jahrgang 1738 1—4° Dr. Felix,
- Mémoires* de la Société d'anthropologie de Paris. 2e série. Tom. I 3e et 4e fascicule 1—8° Odobescu.
- Memorii* asupra încheierii tractatului de comerț cu Anglia.—Bucuresci 1820 Ministerul
1—4° financelor.
- Mihăilescu* G., Globul și Geografia României. Dohrogea-Galați 1879. 1—8° autorul.
- Minckwitz* I., *Illustriertes* *Taschenwörterbuch* der *Mythologie* aller *Völker*. — Leipzig 1856 1—16° G. Sion,
- Ministerul* financelor, *Diracțiunea* comptabilității generale. Expunerea situațiunii financiare a tezaurului public cu serviciile dependente de Ministerul de finance la 30 septembrie 1879.—Bucuresci 1879. Ministerul
1—4° finan-
celor
- Monissen* Th., *Römische* *Geschichte*. — Berlin 1856 4—8° Bacaloglu
- Murray* Grenville E. C., *Les Russes* chez les Russes. — Paris 1878. 1—8° Ion Ghica
- Nestor* V. A., Despre dobândirea fructelor de către acelu care nu e proprietar. In dreptul român și dreptul român. — Bucuresci 1879 1—8° autorul.
- Nilles* N. S. I., *Kalendarium* manuale utriusque ecclesiae orientalis et occidentalis. — Oniponte 1879 1—8° autorul.
- Numismatische* *Zeitschrift* 1872—1879. 1—8° D. Sturdza.
- Nyeletudományi* *kozlemények*, 12 kötet, 1 füzet.—Budapest 1875 . . . 1—8° A. Romanu
- Paicu* P., II Prospectă de toate schimbările așa numite fleționare ale cuvintelor române. I foie Soc. din Bucov.
- Pixone* B., Nouă sistemă pentru măsurătoarea capacității vaselor: butoie, buș, etc. prin liquidometru inventată de — Bucuresci 1878 1—8° autorul.
- Popescu* N. D., *Istoria* reshelului româno-ruso-tureu. 1875—1878. — Bucuresci, 1879. 2—8° autorul
- *Amazona* de la Bahova. — Bucuresci 1879. 1—8° »

- Popescu N. D.*, Prisonierul român de la Plevna.—București 1879 Vol. *Adriani* de: 1—8° autorul.
- Popescu George*, Șese ani din literatura română.—București 1879 1—8° autorul.
- Popescu Nicolae*, Tractat istoric asupra originei, continuității și petrecerii Romanilor în Dacia lui Traianu pene la anulul 1300 Blasiu 1879 1—8° autorul
- Protocolul* congresului ordinaru nationalu bisericescu alu Mitropoliei Românilor greco-orientali din Ungaria și Transilvania convocatu la Sibiu pe 1-13 octombre 1878.—Sibiu 1879 Mitropol. Mironu 1—8° Romanulu.
- Puiu A. T.*, Carte de citire pentru II și III anu din învățământul primar.—Focșani 1879 2—8° autorul.
- Pumulu Ar.*, Grammatik der rumänischen Sprache für Mittelschulen.—Wien 1867 1—8° G. Sion.
- Puscariu I. I.*, Stereometru, instrumentu pentru măsurarea corpurilor (litograf). 1—8° autorul.
- Puscariu Dr. Ilarion*, Principii de pedagogie generală.—Sibiu 1880. 1—8° autorul.
- Reclus Elisée*, Nouvelle géographie universelle. la terre et les hommes.—IV, l'Europe du Nord-ouest, V, L'Europe Scandinave et Russe.—Paris 1879, 1880 2—4° G. Adriani
- Reinhardt*, Beskrivelse af Hovedskallen af et Kaempedovendyr.—Kjbenhavn 1879 1—8° autorul.
- Ressu C.*, Comentariu asupra legii judecătorelori comunale art. 1—42. Galați 1879 1—8° autorul.
- Revue celtique*. Vol. II (Nr. 34), III 2—8° Odobescu.
- Revue critique d'histoire et de littérature*, 1875. 2—8° »
- Romania*, 1875—78. (Nr. 13—23, 2)—28) 4—8° »
- Russanescu Vasile*, Predilă, un prins la Turci. Poemă eroică în 4 cânturi.—București 1879 1—8° autorul.
- Siaguna Andrei*, Promemorie despre dreptul istoric alu autonomiei bisericești naționale a Romanilor de regea răsăritenă în Austria.—Sibiu 1849 1—8° Soc. din Bucov.
- Adausă la promemorie despre dreptul istoric etc. — Sibiu, 1850. 1—8° »
- Săndulescu-Năcoeni*, Explicațiunea teoretică și practică a codicelui civilu.—București 1879 1—8° autorul.
- Scheletti C. P.*, Dobrogea — Tulcea 1879 1—8° autorul.
- Silutiu I. S.*, O lacrima febrinte. — Brasiovu 1877. 1—8° autorul.
- Société de Saint-Jean* pour l'encouragement de l'art chrétien. Buletin Nr. 1—5, 7—8. 1—8° Odobescu.
- Statistica* din România. mișcarea populațiunii pe anulul 1876.—București 1879 Oficiul 1—4° statistic.
- Indicele Comunelor din Dobrogea. — București 1879 1—4° »
- Statutele* Societății pentru încurajarea juninii române la învățatură în străinătate.—Iași 1815. 1—8° Dr. Fetu.

<i>Stefănescu B.</i> , Noțiunî de aritmetică practică pentru usulă claselorî I și II primare de ambe sexe, ed. VI. — București 1879.	—8 ^o autorulă.
• Noțiunî de aritmetică pentru usulă claselorî III și IV primare de ambe-sexe, ed. VI.—București 1879	1—8 ^o „
<i>Sitzungsberichte der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften. Philosophisch-historische Classe. LXXIX. LXXX. LXXXI (Heft. I-II).</i>	3—8 ^o Odobescu.
<i>Strajanu M.</i> , Manuală de Stilistică.—București 1880.	1—8 ^o autorulă.
<i>Supplex libellus Valachorum transilvanorum . . .</i> —Claudiopoli 1791	1—4 ^o St. Cacovianu.
<i>Thomson Wyville</i> , The Atlantic . . .—London 1877.	2—8 ^o E. Bacaloglu.
<i>Toppeltinus Laurentius</i> , Origines et occasus Transylvanorum . . .—Viennae 1762.	1—8 ^o P. Vela.
<i>Tuducescu I.</i> , Introducere in economie, ed. III. — Aradă 1879	1—8 ^o autorulă.
• Exerciție intuitive.—Aradă 1878.	1—8 ^o „
<i>Vierteljahrsschrift für Heraldik, Sphragistik und Genealogie, 1874—1879.</i>	6—8 ^o D. Sturdza.
<i>Vito Pilutio</i> , Dottrina cristiana.—Roma 1677	1—8 ^o E. Picot.
<i>Vorobchierciul</i> , Manuală de armoniă musicală.—Cernăuți 1869.	1—8 ^o Soc. din Bucov.
• Flori din Bucovina, optă cântece romănescă cu accompaniare de piano.—Cernăuți 1870	1—4 ^o „
<i>Xenopolu A. D.</i> , Studiul economice.—Iași 1879.	1—8 ^o autorulă.
<i>Mihăilescu G.</i> , Charta județului Covurhuiu, — Paris 18.	autorulă.
(Manuscrisă grecescă, copie de pe istoria romănă a lui Herodianu).	1—4 ^o V. A. Urechia,
(Copie fotografică de pe o chartă din evulă mcdiu a (teriloră dunărene.)	— „
(Fotografia arcuulă de triumfă a lui Traiană dela Aneonă).	— „
(Fotografia marmurei aședate la 14 octobree 1879 în zidulă bisericeii St. Ioană a lui Stefană celă mare dela Piatra de d-lă V. A. Urechia).	— „
(Doue stanpe reprezentăndă facsimile litografice de pe iscăliturile mai multoră persone însemnate romăne din întăia jumătate a secului XIX).	Colonelă — Pencovic.

2. Lista cărțiloră cumpărate de la 1 iulie 1879 pină la 1 martie 1880.

	Vol.
<i>D'Ancona</i> , La poesia popolare italiana.	1—8 ^o .
• e <i>Comparetti</i> , Canti e racconti del popolo italiano.	1—8 ^o .
<i>Approbata</i> , Compillata Constitutiok. — Kolosvárt 1779	1—4 ^o .
<i>Archaeologische Zeitung</i> , 1843—1875. — Berlin 1843—75.	30—4 ^o .
<i>Brunet</i> , Manuel du libraire. — Paris 1860.	6—8 ^o .
<i>Buciumulă și Trompeta Carpațiloră</i> , colecțiune completă	14-fol.
<i>Buletinulă și Monitorulă oficială</i> . 1853—60	8-fol.

	Vol.
<i>Campana</i> , Compendio storico delle guerre ultimamente successe tra Christiani et Turchi et tra Turchi et Persiani.—Vinegia 1597	1—4 ^o .
<i>Chap Iohn</i> , The Chapman's Library: the Scottish chap literature of last century classified. Comic and Humorous with life of Dongal Graham.	3—12 ^o .
<i>Darwin</i> , La descendance de l'homme — Paris 1872.	2—8 ^o .
» De l'origine des espèces. — Paris 1866.	1—8 ^o .
<i>Desjardins</i> , Monuments épigraphiques du musée national hongrois.—Budapest, 1873.	1-fol.
<i>Engel I. Chr.</i> , Geschichte der Moldau und Walachey. — Halle 1804.	2—4 ^o .
Φιλίππος, Ιστορία τῆς Ρουμανίας.	2—8 ^o .
<i>Gegö Elek</i> , A' moldvai magyar telepekről. — Budán 1838.	1—8 ^o .
<i>Gervais</i> , Recherches sur l'ancienneté de l'homme. — Paris 1867.	1—4 ^o .
<i>Giornale di filologia romanza</i> , diretto da Ernesto Monaci —Roma 1878 (3 brosur.).	1—8 ^o .
<i>Grimm</i> , Deutsche Rechtsalterthümer. — Göttingen 1854.	1—8 ^o .
» Deutsche Mythologie. —Göttingen 1854.	1—8 ^o .
<i>Grote</i> , History of Greece. — London 1852—1856.	12—8 ^o .
<i>Hofer</i> , Nouvelle biographie universelle. — Paris 1855—1866.	46—8 ^o .
<i>Kuszevicz</i> , Narratio legationis zbaravianae. — Dantisci 1645.	1—16 ^o .
<i>Ker Porter</i> , Travels in Georgia, Persia, Armenia, etc. — London 1821—1822.	2—4 ^o .
<i>Langlès</i> , Monuments anciens et modernes de l'Hindoustan. — Paris 1821.	2-fol.
<i>Lartet and Christy</i> , Reliquiae Aquitanicae. — London.	1—4 ^o .
<i>Lobeck</i> , Aglaophamus. — Regimontii Prussorum 1829.	2—8 ^o .
<i>Méril</i> Edelstand du, Histoire de la poésie scandinave. — Paris 1839.	1—8 ^o .
» Mélanges archéologiques et littéraires. — Paris 1850.	1—8 ^o .
» Histoire de la comédie ancienne. — Paris 1869.	2—8 ^o .
<i>Négóe Basarab II.</i> , Invătăturile către suful său Theodosie. — Bucuresci 1843.	1—8 ^o .
<i>Observatoriulu</i> , diariu politicu, national-economicu si literariu. Anulu I. 1878.	1-fol.
<i>Pavlinović</i> , Narodna pjesmarica izdale Matica Dalmatinska.	1—8 ^o .
<i>Quatrefages et Hamy</i> , Crania ethnica.—Paris 1873.	1—4 ^o .
<i>Recurion F.</i> , Lettres sur la Valachie.—Paris 1821.	1—8 ^o .
<i>Reicherstorff</i> , Moldaviae, quae olim Daciae pars, Chorographia.—Viennae 1541.	1—4 ^o .
<i>Reinaud</i> , Monuments arabes, persans et turques du cabinet de M. le Duc de Blacas.—Paris 1828.	2—8 ^o .
<i>Revue historique</i> de l'ancienne langue française. 1877—1878.	2—8 ^o .
<i>Rohrer Ioseph</i> , Bemerkungen auf einer Reise von der Türkischen Gränze über die Bukovina durch Ost- und Westgalizien, Schlesien und Mähren nach Wien. — Wien 1804.	1—8 ^o .
<i>Rubieri</i> , Storia della poesia popolare italiana	1—8 ^o .
<i>Sabatier</i> , Description générale des monnaies Byzantines frappées sous les empereurs d'orient depuis Arcadius jusqu'à la prise de Constantinople. — Paris 1862.	2—8 ^o .

<i>Simonibus</i> Fr. Ant. de, De bello Transsylvanico et Pannonico libri sex. — Romae 1713.	1-4o.
<i>Taylor</i> , Catalogue raisonnée of oriental manuscripts	3-8o.
<i>Fogt</i> , Leçons sur l'homme.—Paris 1865	1-8o.

ANEXA F.

RAPORTUL Ț SECȚIUNII ȘCIINȚIFICE

Domnilor Ț Colegi,

SecȚiunea șciinȚific Ț, Țn ședinȚele sale de la 19 și 21 ale curenteȚi, lu Țnd Țn cercetare cestiunile ce i s'au tr Țmis Ț de c Țtre on. Academia, pentru a opina asupra lor Ț, a ajuns Ț, Țn urma discuȚiunilor Ț urmate, la concluziunile urm Țtoare pe cari am on Țre a le supune aprob ȚriȚ d-lor Ț v Țstre.

Asupra primeȚ cestiuniȚ :

Tablourile de observaȚiuni meteorologice f Țcute de d-l Ț Dr. Ștefan Ț Hepites la Br Țila pe lunile ianuarii și februarii anul Ț curent Ț, precum și o diagram Ț mai complet Ț de observaȚiunile meteorologice pe anul Ț trecut Ț ;

SecȚiunea este de p Țrere c Ț, de vreme ce Academia a decis Ț s Ț se publice Țn *Anale* sale observaȚiunile meteorologice f Țcute de d-l Ț Hepites pe anul Ț 1879, s Ț se publice și cele de pe anul Ț 1880. Țn c Țtu privesce diagrama cea nou Ț, ea s Ț se conserve Țn arhiva Academiei, pentru cuv Țntul Ț c Ța deja tr Țmis Ț se afl Ț in lucrare tipografic Ț.

Asupra celeȚ de a doua cestiune :

Raportul d-lui membru corespondent Ț Spiru Haret Ț asupra :

- a) stereometrul d-lui Pușcari Ț,
- b) cotulul d-lui Pisone,
- c) p Țrghiilor Ț, pistonulul circular Ț și echerulul cu oglind Ț cilindric Ț a d-lui Penescu ;

SecȚiunea șciinȚific Ț, nefiind Ț Țndrept ȚriȚ de Statute cu cercetarea operilor Ț și invenȚiunilor Ț venite la concurs Ț, se declar Ț ne-

competințe a se pronunța asupra acelor lucrări și este de părere a se înainta raportul d-lui Haretu la Comisiunea instituită pentru decernarea premiilor.

Asupra celei de a treia cestiune :

Propunerea d-lui colegu *Laurianu* formulată în modul următor :

«1. Să se cumpere imediatu pentru Academiă :

«a) unu orologiu cu pendulă,

«b) unu barometru,

«c) unu termometru,

«d) o busolă;

«2. Aceste instrumente să se așeze în sala Academiei; scriitorii Academiei, sub direcțiunea a trei membri din Secțiunea științelor exacte, să facă observațiuni pe fie-care și de trei ori : dimineața, la amiazi și seara, și să le însemneze.

«3. Să se însărcineze unul sau doi membri din Secțiunea științelor exacte, a face observațiuni astronomice pentru determinarea meridianului, după care să se potă așeza un cadranu în grădina botanică, din dărătul statuei lui Mihailu.

«Observațiunile se potu face de o cam dată cu teodolitul care se află în cabinetul de fizică.

«4. Doi sau trei membri din Secțiunea științelor exacte să se însărcineze a merge la școla militară, a intra în relațiune cu maiorul Căpităneanu, a lua cunoștință despre instrumentele meteorologice și astronomice ce se află acolo și a raporta la Academiă.

«Dacă este acolo unu mai bunu teodolitu, să se cêră de la d-lu maioru cu împrumut, pentru observarea meridianului. Să se informeze dacă este acolo unu bunu cercu meridianu, dacă e aședat și se potu face observațiuni cu dinsulu, și să raporteze la Academiă despre acestea pînă la Vinerea viitoare, 15 februaru 1880.

«5. Acei membri din Secțiunea științelor exacte să se informeze dacă se află în Bucuresci de vênzare vre-unu cadranu calculat pentru latitudinea geografică $44^{\circ}26,0''$. În casu când s'arū afla să se cumpere, în casu contrariu să se comande la Paris sau la Viena.»

Secțiunea, discutându, cu toată atențiunea cerută, această propunere, a fostu de părere, ca punctele 1 și 2 să se respingă, pe motivele, că nisce asemenea observațiuni, ca să pôtă avé vre o importanță, trebuesc făcute afară, la aeru liberu și într'unu locu apropiatū, iar nu în sala Academiei, și apoi scriitorii Academiei nu sunt în pozițiune a face aceste observațiuni cu toată esactitatea cerută, trebuindū pentru acésta óre-carī cunosciuțe spciale și o obienuință ad-hoc.

Afară de acésta ea găsesce, că arū fi unū adevératū luxū, să avemū în Bucuresci doue stațiuni meteorologice și restulū țerii să fie lipsitū de asemenea stațiuni, și prin urmare Secțiunea este de părere ca on. Academia să dea fondurile necesare pentru a se completa stațiunile deja existente în Bucuresci și Iași, precum și aceea a d-lui Hepites de la Brăila, cu aparatele necesare, conformū programei biroulū internaționalū de meteorologiă, pentru ca și România să pôtă intra în rețeaua meteorologică a Europei, și a se înființa, pentru anulū acesta, celū puținū o nouă stațiune meteorologică la cea-l-altă extremitate a țerii, în Ollenia, fie în Turnu-Severinū, fie în Tirgu-Jiului, fie în Craiova, pentru ca ast-felū, pînă la înființarea de stațiuni meteorologice în diferitele regiuni ale țerii, să putemū avé observațiuni celū puținū în totū lungulū țerii.

Secțiunea a respinsū asemene și punctulū 3 din propunerea d-lui *Lauriană*, ca neavéndū nici uă utilitate. Determinarea meridianului are cuvéntulū său de a fi numai într'unū observatorū pentru a se puté instala cele-l-alte instrumente de observațiune și pentru ca să se pôtă observa cândū ele s'arū deranja din pozițiunea lorū necesară și prin urmare a se puté rectifica.

Punctele 4 și 5 cadū de sine prin respingerea punctelorū 1, 2 și 3.

Secretarulū Secțiunii : *Gr. Ștefănescu.*

PROCESŪ-VERBALŪ Nr. 10.

ȘEDINȚA DIN 31 MARTIE.

Membrii prezenți :

Din Secțiunea literară d-nii : *Alexandri V., Carușiani I., Hasdeu B. P., Lauriană A. Treb., Quintescu N., Sion G.*Din Secțiunea istorică d-nii : *Babesiu V., Burătiu G., Hodosiu I., Maniu V., Papadopolu-Calimachă A., Urechiu V. A.*Din Secțiunea științifică d-nii : *Aurelianu P. S., Bacaloglu Em., Brândză D., Felix I., Ghica Ion., Poni P., Ștefănescu Gr. Teclu N., Vasici P.*Sub președinția d-lui : *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 oră.

Cetindu-se și aprobându-se procesul verbal al ședinței precedente, d-lă *Quintescu* depune o declarațiune din partea d-lui *Negrescu*, cum că a cumpărat cu 400 lei Gramatica cea manuscrisă românească din 1757, despre care a se vedea procesul verbal din 29 iunie 1879, și că este gata ori și cândă a o cede Academiei cu același preț.

La orele 2 1/4 Academia trece în secțiuni.

Președinte : *Ion Ghica.*p. Secretar general : *Hasdeu.*

PROCESŪ-VERBALŪ Nr. 11.

ȘEDINȚA DIN 1 APRILIE.

Membrii prezenți :

Din Secțiunea literară d-nii : *Alexandri V., Caragiani I., Hasdeu B. P., Laurianu A. Treb., Maiorescu T., Quintescu N., Sion G.*

Din Secțiunea istorică d-nii : *Babesiu V., Barițiu G., Hodosiu I., Maniu V., Papadopolu-Calimachiu A., Urechiu V. A.*

Din Secțiunea științifică d-nii : *Aurlianu P. S., Baculoğlu Em., Brândză D., Felix I., Ghica Ion, Poni P., Ștefănescu Gr., Teclu N., Vasile P.*

Sub președinția d-lui : *G. Sion*

Ședința se deschide la 1 oră

Se citește și se aprobă procesul verbal al ședinței precedente.

Se citește și se aprobă statutul de prezență al membrilor pe 14 zile expirate.

D-lu *Barițiu* dă seamă de lucrările cele pendenți sau gata ale Secțiunii istorice.

Se pune în discuțiune raportul Secțiunii istorice despre manualul celu manuscris de geografie al d-lui *G. Popescu* și se primesc concluziunile acelu raport.

D-lu *Ștefănescu* ofere din partea sa și a d-lui *Aurlianu* unu exemplar din *Revista științifică* pe anul X pentru biblioteca Academiei. Se primesc cu mulțumire.

D-lu *Ivăliu* dă cetire raportul său despre cartea repostatului D. Rallet : *Suvenir și impresii de călătorie*, analizând-o capitul cu capitul și căutându în ea o oglindă credincioasă a grelei epoci cându s'a scris și a frumosului caracter al autorului.

Acastă lectură, producându cea mai vic impresiune asupra Aca-

demiel, d-nii *Ion Ghica* și *Alexandri*, cari avuseseră ocasiunea de a fi în Constantinopole pe timpul când veniseră acolo cei doi mari Români, Rallet și Costache Negri, pentru a stărui în privința secularizării averilor mănăstirești, completază raportul d-lui *Baritiu*, dându amărunte asupra energiei și fineții cu care au lucratu ambii trâmși și insistându asupra importanței memoriilor și actelor de corespondență ce cată să fi rămasu după Negri mai cu sémă.

D-lu *Alexandri* adaogă că ilustrul reposatü l-a încredințatü d-sale cu limbă de mörte, mai multe lăđi cu hărții pe cari inse, nefiindu-i pină acum remise, nu le-a cercetatü încă, dar speră că o va pute face peste puținü și că va găsi acolo multe tesaure pentru istoria epocel.

D-lu *Babesiu* mulțumesc d-lui *Baritiu* de a fi provocatü o discuțiune atâtü de interesantă. D-sa constată că și Româniil de peste Carpați au avutü a trece prin lupte analöge cu acelea în cari, cu mai multü succesü, au luatü o parte atâtü de strălucită Negri și Rallet, și că și acolo există sau au existatü în acéstă privință memorie prețioase, unele nepublicate încă, altele perdute sau rătăcite. D-sa exprimă dorința ca amăruntele date de d-nii *Alexandri* și *Ion Ghica* să se alătüre în *Anale* ca appendice la raportulü d-lui *Baritiu*.

Sedința se rădică la 4 ore p. m.

p. Președinte : *G. Sion*.

p. Secretarü generalü : *Hasdeu*.

ANEXA 6.

RECENSIUNEA CÄRTII

Suvenir și impresii de călătorii în România, Bulgaria. Constantinopole de Dim. Rallet. — Paris 1858.

Dimitrie Rallet a fostü unulü din acei nobili fruntași moldoveni, cari au lucratü și luptatü în totü cursulü vieței lorü pentru sublimel scopuri patriotice și totü odată naționale. Dotatü de la natură cu calități eminente, trecutü prin studii sistematice, cunoscătorü de

PROCESŪ-VERBALŪ No. 14.

ŞEDINŢA PUBLICĂ DIN 4 APRILIE.

Membrii prezenţi :

Din Secţiunea literară d-nii : *Alexandri V., Caraşiani I., Hasdeu B. P., Lauriană A. Treb., Maiorescu T., Quintescu N., Sion G.*

Din Secţiunea istorică d-nii : *Babesiu V., Baritiu G., Holosiu I., Ionescu N., Maniu V., Melchisedecū P. S. S. episcopū, Urechia V. A.*

Din Secţiunea ştiinţifică d-nii : *Aurelianu P. S., Bacaloglu Em., Brândză D., Felix I., Ghica Ion, Poni P., Sefănescu Gr., Teclu N., Vasici P.*

Sub preşedinţa d-lui : *Ion Ghica.*

Şedinţa se deschide la 1 oră p. m.

Se citeşte şi se aprobă procesul verbalu alu şedinţei precedinţi.

D-lu Preşedinte atrage atenţiunea Academiei asupra necesităţii de a se regula pentru anulul 1882 punerea la concursu, din partea Secţiunii ştiinţifice, a unei lese pentru premiul *Lazărū*, în conformitate cu art. 95 din Regulamentu.

D sa propune totu odată în desbaterea Secţiunii istorice, dacă n'ar fi bine ca să se publice în facsimile de mărime redusă în *Analele Academiei*, inscripţiunile laline aduse din Dobrogea de d-lu *V. A. Urechia*, acele slavice de la Bistriţa din Moldova culese de d-lu *Dim. Sturilza* şi cele slavice şi române copiate la Ferescl, la Negoesci, la monastirea Delulu şi la Tergovişte, de către d-lu *Bianu*.

D-lu Secretarū alu Secţiunii respective citeşte raportulū despre mişcarea istorică în cursulū anulul expiratū, atâtū în România precum şi în străinătate cu referinţa la Români.

D-lu Haretū citeşte unū memoriū despre acceleraţiunea seculară a lunel.

D-lu *Bariliu* dă lectură disertaţiunii D-sale despre Schopenhauer.

D-lu *Felix* citește discursul său de recepțiune despre *Mișcarea populației*.

Ora fiindu înaintată ședința se rădică la 4 ore și jumătate p. m.

Președinte : *Ion Ghica*.

p. Secretarū generalū : *Hasdeu*.

ANEXA II.

R A P O R T U

ASUPRA

MIȘCĂRII LITERATUREI ISTORICE ÎN CURSUL ANULUI 1879 ÎN ROMÂNIA
ȘI ÎN STRĂINĂTATE CU REFERINȚĂ LA ROMÂNI.

Domnilor Colegi,

În ședința de la 13 iuliu expirată, Delegațiunea Academiei, în dorința de a vedea sporindu-se activitatea Instituțiunii noastre, întru înăvuierea literaturii naționale cu raportul la toate ramurile științei, a crezut că nu poate răspunde mai bine la legitimele așteptări și chiar la datoria ce-I impune propria ei chemare, de cât făcându ca să se adune încetul cu încetul materialul necesar pentru o lucrare enciclopedică, care să aibă a îmbrățișa toate subiectele de știință referitoare la naționalitatea și patria noastră română.

În acest scop, Delegațiunea a pus în sarcina Secretarilor de Secțiuni, să presinte fie-care, la începutul sesiunii ordinare, câte un raport despre mișcarea literară de peste an, în ramura cu care se ocupă Secțiunea respectivă.

Subsemnatul, conforinându-mă decisiunii luate, îndeplinesc cu plăcere această datorie, supunându D-lor vostre, prin raportul de față, notițele bibliografice despre mișcarea literară în ramura istorică, pre cât mi-a fost cu puțință să le adun în decursul expiratului an.

Sub formă de preambul, fie-mi permis, Domnilor Colegi, să vă împărtășesc în puține cuvinte cugetările și reflexiunile mele despre

activitatea literară pe terământul istoric, cu referință la noi și ale noastre, urmată în decursul anului încetat.

Ceea ce ar fi de dăsit, după mine, asupra literaturii străine este, că ea deșteaptă, mai ales, astăzi, toată atențiunea noastră, de orice ce ni se spune că istoriografia și limbistica română au cel mai mare interes pentru etnografia orientului.

Precum în trecut literatura străină, care, ocupându-se, când în interes pur științific, când în scop eminamente tendențios, pururea înse cu mult zel de istoria și naționalitatea poporului român, nu s'a mărginit în subiectul istoric, — totu asemenea și astăzi ea nu se poate desface de orice carel preocupățiunile străine științei, dar cu atât mai vătămătoare istoriei și naționalității noastre.

Este de însemnat că în o mare parte din istoriografia modernă de naționalitate slavă, germană și maghiară, caracterul politic pare a forma astăzi ca și în trecut mediul investigațiilor științifice, fondul studiului istoric, când vine vorba despre vechimea originii noastre, despre latinitatea și în particular despre continuitatea poporului român pe străvechiul pământ al Daciei Traiane.

Dacă pînă și în zilele noastre mai au trecere în literatura modernă, la unii din erudiții străini, vechile prevențiuni, eresurile tradiționale; dacă condamnata sistemă de ipoteze deșerte și coniecțiuni fără mediu, dar cu atât mai tendențioase, continuă a cuceri bună credință într-o parte și a încurajia, a justifica doctrinele rătăcite în altă parte, — cauza, după a noastră individuală părere, reșede poate în nepăsarea și în puțina însuflețire care se resimte în întâmpinările foarte blânde și timide din partea învățaților nostri. Noi am vădit cum șola slavistă, îndrumată de câțiva ani, pe căile marilor dascăli *Schaffurik*, *Drinov*, *Dlugoss*, *Miklosich*, *Kopitar*, *Tomaschek* etc.; cum șola germană, trăind în tradițiunile lui *Eder*, *Sulzer*, *Engel*, *Gooss*, *Neugebauer*, etc., cum, în cele din urmă, juna șolă maghiară, pornită pe același pripor, — fie-care avându-și punctul propriu de plecare, se trudesă a ne face concurență pe terământul vechimii, în sinul țerilor române; cum fiecare caută elemente sprijinătoare pentru problemele și concluziunile

loru, în moravurile, datinele, legendele, tradițiunile și mai multă încă în lexicografia poporului român.

Din fericire și ca unu bunu auguru, cultulu sciinței, cultulu pentru sanctitatea verității istorice pare a se reculege, pare a voi să-și revendice dominațiunea și să inspire pe învățații lumii apusene din dăilele noastre, a căroru discernementu și agerime nu va întârția și de astă-dată să reverse din ce în ce mai multă lumină, spre a se termina pentru totu-dé-una cu controversele factice și caduce; într'unu cuvântu cu acele doctrine silite, abătute de la realitatea faptelor și create nu pentru reserva de îndoiță sau de sficiune, dar mai multă prin calculu și în scopu egoistă, politicu, silindu-se a întuneca originea, a denatura evenimentele, a confunda epoce, individualitatea politică cu cea bisericăscă și, ca consecință, a disputa poporului românu drepturi avitice, sântite prin continuitatea numelui, a limbii și a potrecerii neîntrerupte în țerile străbune.

Recunoscă, Domnilorū Colegi, că nu potă intra în cadrulu unu simplu raportu aprețării de asemenea natură, personale secretarulu D-vostre, dar lineam să atingă aceste puncte spre a se învedera și mai bine starea de lăngesime și lipsa de avântu în mișcarea literară pe terēmulu istoricū națională, față cu neîntreruptele provocațiuni la adresa noastră.

Să fie bine înțelesu că ceea ce ne preocupă, este proporțiunea foarte scădută în raportu cu importanța și utilitatea studiulu istoricū. Pușinulu câtu s'a pututu aduna din parte-ne și înregistra în raportulu de față se mărginesce în câte-va scrieri de minimă valōre, pe cându vastulu câmpu alū istoriei noastre naționale este exploatatū de cătră străinū fără pregetū, adesea în contra celui mai veditū adevēru istoricū. Importanța ei atâtū de bine aprețiată în literatura străină, chiarū în timpū noștri, deștēptă din ce în ce unū viu interesu la cel mai meritoși scriitorū, nu pōte înse să împace două interese opuse : alū sciinței și alū vederilor politice sau și alū cultulu de ginte, — să împace unū egoismū înrădăcinatū, avēndū de sorginte acelu cultū.

Indiferința la învățații nostri pentru cultulu istoricū naționalū de-

vine așa dar cu atât mai surprinzătoare și chiar dureroasă, cu câtă astă-ți obiectul speculațiilor și a luptelor de erudiție — la aparință — este însuși dreptul nostru de vechime și în legătură cu el, dreptul virtual al poporului autohton pe vechiul continent străbun. Pus neconștient în desbatere acest drept, el este tratat astăzi ca și altădată în diferite sensuri și intenții; motiv de stul de puternic pentru a eși din pasivitatea sterilă și a continua pe străbunii noștri pe toate căile, afirmându prin toate producțiile activității noastre, că acel capital istoric și moral este o realitate în ființa Românilor.

A cerceta cauzele amorțirii pe teremul istoric, a le indica, ar fi operă dificilă și ne-ar conduce prea departe fără folos practic.

Ele pot fi multe și diferite, precum asemenea pot fi prea legitime scusele, prea justificabile ocupațiile care sustrag pe mulți din învățații noștri de la investigații istorice menite a lumina trecutul și a-l pune în strinsă legătură cu actualitatea, spre a se deștepta conștiința națională, făcându să se întrevadă, în viața noastră zilnică, mărirea acelui trecut din care am eșit și prin care trăim cu dreptul de naștere, din generație în generație.

În speranța că acele cauze multiple, înrădăcinate pte chiar în starea actuală a societății noastre, vor dispărea, se vor întorce curându spre mai bine și cu ele vor înceta efectele pe atât pe nefaste pe cât sunt de umilitoare, — să ne mulțumim astădată și cu puținul ce ni s'a dat în semn de tribut fiesc, mai mult încă, în semn de viață, de afirmarea vitalității.

Trecându la materialul bibliografic, începem examinarea operelor apărute în decursul anului, cu cele două memorii pline de erudiție ale d-loru colegi A. Odobescu și A. Papadopolu-Calimach, cunoscute D-vostre din Sesiunea anului 1878, cândă au fost cetite în sinul Academiei și în urmă publicate în *Analele ei*, anume în volumul XI secț. II, din anul 1879 :

I. Studiul d-lui A. I. Odobescu despre *Cununa mare din tesaurul de*

la *Novo-Cercask* cu privire la unele ornamente scitice din museul Ermitagiului de la St. Petersburg.

2. Disertațiunea d-lui colegu Papadopolu-Calimachu avea de subiectu *Botanica iluco-geetica din Padani i Dioscoride și Luciu Apuleiu*.

Ambele memorii stau în raporturi, unul directu, altul mai indirectu cu istoria poporeloru migratore și traitore în Dacia Traiană înainte de epoca romană; ca astu-felu ele presintu unu interesu de necontestată valoare istorică pentru istoria noastră sub tôte raporturile.

3. Avemă de la distinsulu nostru scriitoru, membru corespondentulu alu Academiei, d-lu Tocilescu, mai multe inscripțiuni romane descoperite în țerile Daciei Traiane, coordonate, comentate și publicate în revista archeologică-epigrafică din Austria, «*Archaeologisch-epigraphische Mittheilungen aus Oesterreich.*»

Parte din aceste monumente sunt trecute în proprietatea museului nostru naționalu, mare parte din ele împodobescu museul eruditulu nostru colegu M. Cogălniceanu, unele sunt în posesiunea d-loru Bolliac și Papazoglu.

4. Disertațiunea d-lui Dr. Gr. Silasi, profesoru la Universitatea din Cluj în Transilvania reproducă în diarul transcarpatinu *Amicul familiei* în anul 1879, sub titlulu de *Discussiuni istorice și filologice privitorie la Români*, și ca răspunsu la critica academiculu maghiarü P. Hunfalvy asupra Cronicel Șincaiane; combate aserțiunile numitulu etnografu din Buda-Pesta, avendu de subiectu vechinea și originea Româniloru din Dacia Traiană, și resfrânge cu deplinu succesu argumentațiunea istorică și lingvistică pe care academiculu autoru, le a împrumutatü de la reposatulü Roesler, fără a le puté reproduce în a sa operă, *Istoriografia și limbistica românilu*, cu aceeași putere și eleganță de dicțiune.

5. Cu raportu la același subiectu istoricu și la același autoru avemü de înregistratü unu resumatü succintu de la d-lu I. C. Tacit, din respunsulu învêtatulu germanu Kiepert, care apăruse în föia germană *Globus* No. 14 din 1878 și reproducü în resumatü în *Albina Carpaților* No. 3 anulü 1879, sub modestulu dar semnificativulu titlu : *Românilu atacați și aperați de străini*.

Câte-va cuvinte din critica recensentului germană ne voră da măsură dreptă despre valărea opului la care se adresa acea critică... «Romăni, cum se numescă ei pe sine, sau Vlahi, cum îi numescă străini, sunt, după a mea convingere — ăice Kiepert — celă mai vechiă poporă din câte popore locuescă astă-ăi în țerile dunărene. D-lă Hunfalvy, întemeiată pe ipotesa lui Roesler, adoptată de D-sa în totă coprinșulă ei și reprodusă în etnografia sa din cuvântă în cuvântă, susține fără dreptate că Romăniă aă venită în Dacia Traiană către sinea evului mediă din sudulă Daciei Traiane, în presupunere că numai țerile de pe rîpa dreptă a Dunării ară fi fostă romanisate pe deplină. Mai susține că Romăniă și-aă împrumutată numele din provincia de pe atunci ăisă *Romania*, și acestă presupunere este cu totulă gratuită; nu cum-va populațiunea Svițerei, a Lorenei și Spaniei, cari se numescă : una *Suisse romande*, alta *Lorraine romande*, și cea alaltă *Romanaros*, aă trăită la sudulă Dunării ca să ajungă a se numi Romani? Nu mai puțină ilusoriă sunt argumentele *ex silentio*, conclusiunile ce le trage din împrejurarea că cele mai multe nume romane de locuri aă perită; în fine deducțiunea întemeiată pe lipsa de elemente gotice în limba română. Cine nu șcie, observă criticulă recensentă, că Goții aă trăită la sudulă Dunării mai bine de 100 ani fără a lăsa urme limbistice în acele regiuni, de unde se ăice că sunt veniți Romăniă Daciei Traiane. Incursiunile barbare aă sinulsă cele din urmă rădăciniă ale culturăi romane.»

Mai înainte de a termina cu d-lă Kiepert, fie-ne permisă o simplă reflexiune.

Referitoră la vandalismulă barbariloră nu se pōte contesta, că atâtă nomađii călători, câtă și cei stabiliți în sinulă țeriloră străbune aă lucrată secolă întregă a distruge nu în atâtă cultura romană precătă urmele romanităăii.

Archaismele, numirile topografice de riuri, munți, regiuni, orașe și nume proprii, titluri dignitare, vedescă contrariulă de ceea ce se susține fie de Roesler, fie de Hunfalvy, fie și de Kiepert.

În câtă despre cultura romană, ea nu numai n'a fostă și nu este smulsă din rădăcină, precumă se pretinde, dar s'a conservată pînă

astă-dî în lătă întregimea ei, în lătă ființa poporului român, și trăsece ca prin minune, pîuă la celū din urmă păstorū românū.

Neputincioasă, fără valōre este pentru d-lū Kiepert și ipotesa basată pe relațiūnī bisericesci: Mărturisirea lui Hunfalvy, că la venirea Ungurilorū nu se vorbea în Dacia Traiană de cātū limba latină (*deak nyelv*) distruge tōte bazele argumentațiūnilorū sale, de ore-ce cuvēntulū *Deak* – *Latini* (identicū cu slavulū *Giacu*) denotă unū poporū latinū adică romanū o limbă latină adică romană!!

6. D-lū Fr. Miklosich, eruditulū membru alū Academiei imperiale din Viena, slavistulū distinsū, dela care avemū mai multe scrieri despre Romāni și limba romană, ne face de astădată o plăcută surprindere prin studiile sale asupra puterīi de expansiune a poporului românū din secolulū XIV–XVI.

Opulū sēu de acum intitulatū «*Ueber die Wanderungen der Rumunen in den Dalmatinischen Alpen und den Karpaten*,» în traducțiune : *despre migrațiunea Romānilorū în regiūnile Alpilorū dalmatinī și a Carpațilorū*, revarsă multă lamină asupra vitalității și mișcării poporului românū din suta XIV–XVI,⁴³ cari potū fi urmārite cu ajutorulū elementelorū istorice și lingvistice adunate în citatulū opū, și dupā indicațiunile autorilorū Fr. Miklosich și Kaluzniacki, pînă în suta X–XIV.

Diarulū *Telegrafulū românū* din Sibiiū a publicatū, în traducere romānescă, o mare parte din importantele cercetări ale d-lorū Miklosich și Kaluzniacki.

Noī, avēndū sub ochiū nostrī originalulū germanū, ni-amū pututū convinge despre esactitudinea traducerīi.

Ne vomū mārghini a pune în evidență punctele principale spre simpla informațiune.

Lucrarea este împărțită în 3 capitoale cardinale :

Intăiulū capitolū se ocupa de migrațiunea Romānilorū în Alpii dalmatici ;

alū doilea capitolū are în vedere extinderea Romānilorū în regiūnile Carpațilorū ;

alū treilea capitolū se refere la monumentele lingvistice.

Subdivisiunile primului capitolu sunt două: *a.* urmărește pe Români în ținuturile Serbiei, *b.* pe teritoriul Croației (de aci trecu Românii sub nume de Ilirieni — insulari — în suta XIV—XV pe teritoriul Sirmiei), în peninsula *Veglia* (despre care amintesc neuitatul I. Maiorescu) și pe litoralul ostic al Adriaticei pînă adănci în simlul Istriei continentale (Binnenland).

Secundul capitolu este asemenea subdivisat în trei puncte :

a. întâlnește pe Românii în Rusia mică. *b.* în mezul Poloniei, *c.* în regiunile cehice (ale Boemiei).

Celălalt din urmă capitolu este împărțit în alte trei temate :

subdivisiunea *a.* ne dă unu indice de cuvinte române în limba serbă ;

subdivisiunea *b.* descoperă urme de lexicografia română la populațiunile slave de pe insula *Veglia* ;

subdivisiunea *c.* elemente fonice, lexicale și genetice române la Poloni și Celii.

La pagina 40-41 se face amintire despre *Cnezii Bolohovi*, afirmându-se că acei *Bolohovi* erau Români. Acastă mărturisire are pentru noi o importanță. Numele de *Bolohovi* în formele variate *Bolochi*, *Bolohovtzi*, are mare asemănare cu vechiul nume *Bolochi-Polowtzi*, primul identic cu *Wolochi*, secundul cu *Bolohowtzi*, unul atribuit Românilor, altul Cumanilor, Pacinașilor și *Peucini Piceni*, identic cu *Biseni*. Mai însemnăm la acestu loc în parentese, că din analiza chronologică și biografică așa dicându, numele demnitaru *Chinezii*, trecut sub această formă la Slavii din suta XV—XVI, pare a resulta formațiunea lui dela *Comisi*, *Comiti* din timpul marelui Constantin. Ungurii îl au sub formă de *Comites* și *Comes*, identic cu posteriorul *Fo-is-pân* adică supremul *hanu*. La Români el se conservă pînă astăzi, în Banat, în formă, de *Cumetii*, desemnându pe consilierii primariei (jurații) din comune rurale.

Transițiunea de la *comes-comites* (în Muntenia *comis*), *comiti* în *cumetii* este naturală, iar transformarea lui în *Chinezi*, *Cnezi*, nu presintă

dificultăți filologice, după noi, și corespunde legilor fonetice, particulare numai idiomului slav.

7. În strînsă legătură cu susu citata scriere stă neapăratu disertațiunea sași conferința d-lui dr. Jirecek intitulată : *Die Wlachen und Maurovlachen in den Denkmälern von Ragusa*, Vlachi și Mauro-vlachii în monumentele de la Ragusa.

Acésă conferință este publicată în memoriile Academiei din Viena, ianuariu 1879.

Prin coprinsulă, ca și prin însemnătatea documentelor la cari se referă, erudita disertațiune are unu interesu necontestabile pentru istoria română.

Aci ni se explică variantele prin cari a trecutū succesivamente numele de *Wlahi*; ni se spune, cum acestu nume la începutu denota pentru toți Slavi pe omul de provenință romană : «Das Wort *Wlach* ist allen slavischen Völker bekannt, es bezeichnet überall einen Menschen romanischer Abstammung und zwar entweder einen Italiener oder einen *Rumänen*.» — Mai târziu fu conferitū păstorilor români, apoi în cele din urmă *ortodoxiloră-răsăritei* (Români și Slavi) ceca ce pare a dice implicitamente, că primii *ortodoxi*, primii creștini erau Români. Numele *Maurovlachi*, *Morljaci* (slav), dice Jirecek (p. 14-15) denota odinioară în regiunile Dalmației Venețiane, pe plugarulū și păstorulū slav (?); în cursul timpilor elu a primitū străformațiuni filologice (ca și numele de *comes* et *comites* neapăratū) și interpretațiuni etnografice; din Maurovlachi se formă *Morlacci* (Lassi), apoi *Morljaci*, *morjaci* (Maris acola), desemnându pe locuitorii litorali.

Presbiterulū Diocleas (Popa Dukljanina lētopis), narându despre incursiunea Bulgarilor de la Volga în peninsula Balcanică, dice : «Iude debellando ceperunt totam Macedoniam, post hac totam provinciam *Latinorum* qui illo tempore *Romani* vocabantur modo vero *Maurovlachi* hoc est *Nigri latini* vocantur ; » recunoșce că prin Latinii evului mediu erau înțeleși atâtū la Alpii Dalmației câtū și în Panonia *Ilomânii*, ca urmași, descendenți ai Romanilorū iară nici-de-cum pe *Latinii apuseni*.

În suta XIV jumătatea a doua, documentele bizantine înțelegū

prin *Maurovluchia* țera *Moldovei*, traducându ca și Turcii mai în urmă, cuvântul *mauro*, *moro-mor*, (mare), *mar* prin *negru* (turcesculu *kara*), împrumutată după credința lui Jirecek de la Tatarii negrii (p. 15).

8. Interesanta monografia a eruditului academică din Viena d-lu Constantină de Hoeller intitulată : *Abhandlungen aus dem Gebiete der slavischen Geschichte*, publicată în analele Academiei Vienesie în 1879, se rapoartă la întemeierea imperiului Asanișilor prin Românii Mesiei din 1186—1257. «Die Walachen als Begründer der zweiten bulgarischen Reiches der Asaniden, 1186—1257.» Distinsulă autoru, trâmțându Academiei noastre unu exemplaru din a sa scriere însoțită de o măgulitoare și amabilă epistolă comitivă în limba francesă, afirmă, prin cuvinte bine simțite, că întemeierea vorbitului imperiu din acea epocă glorioasă pentru Bulgari, este faptul, patrimoniul Românilor, și că acea renumită, celebră dinastie Asanișă, fundatoarea imperiului dîșit Bulgaru, a fostu — după documentele cele mai autentice — română iară niel-de-cum slavă. «Je crois d'avoir suffisamment prouvé par les récits les plus authentiques, que la fondation de cette époque de gloire pour les Bulgares, (l'empire des Bulgares au XIII siècle) appartient aux Roumains et que la dynastie si célèbre des Asénides — fondateurs de l'empire Bulgare — était roumaine et non pas slave.»

Aceste puține cuvinte ve pöte spune, Domni Colegi, câtu de însemnată pentru noi este scrierea d-lui Hoeller și cari sunt ideile dezvoltate și întemeiate pe cele mai autentice citațiuni asupra adevăratului caracteru a fundațiunii dîșului imperiu din suta a XIII, câtu de intensivă era vitalitatea și cultura poporului român, care incongiurată de barbari, lăntuită de coreligionari usurpatori, despărțită de frați apusenți, înființa imperiulă la Balcani, republice, domni în sînulă Daciei Traiane și transportă graiul român, cultura română prin coloni comerciale și industriale, pină în meșulă Poloniei, pe litoratulă Adriaticei, la Alpi Dalmăției și Croației.

Constatămă cu satisfacțiune, domnilor Colegi, pentru bunul nume ală științei și onörea erudițiunii din acestu timp ală luminelor,

că din ultimele scrieri ale d-loru Miklosich, Kaluzniacki, Jirecek și Hoefler, se vede cum din ce în ce se părăsesce treptat direcțiunea rătăcită care a domnit la străini aproape exclusiv, în cele mai multe investigațiuni istorice de pînă acum, referitoare la istoria și limba Românilor. Acea direcțiune conducea, precum știută este, la concluziuni și sinteze abătute de la ființa adevărului istoric, țintind a înfățișa genesa, limba, întreaga ființă română ca un fel de compromis al hibridismului eșit din deluviul medieval.

Prefițosele rezultate pe cari ni le dau năouele și nepărtinitorele cercetări, vedesc că departe de a li fost influințat poporul român prin relațiunile cu semințele vecine și străine, este el prin eminență influințatorul.

Ar fi fost de dorit ca distinsul nostru conațional, d-lu Ci-hac, imitând cel puțin exemplul marilor scriitori germani și slavii, să revină cât mai neîntârziat asupra ultimelor d-sale lucrări și să recunoască ceea ce adinea pînă și unu Miklosich, Jirecek, Hoefler etc., că foarte multe din presupusele elemente slavice în lexicografia română sunt proprietăți române trecute în idiomul populațiunilor slave.

9. D-lu W. St. Teutschlander, pastorul eclesiei augustane-luterane din Bucuresci, a publicat în cursul anului trecut frumoasa sa scriere: *Michael der tapfere. — Ein Zeit- und Charakterbild aus der Geschichte Rumäniens. (Mihailu viteazul, o episodă din viața istorică a Românilor)*. Introducerea înfățișează pe germanul pastoru ca adept al școlii și teoriei roesleriane, împărtășindu acleasi vederi despre vechimea și continuitatea Românilor în Dacia Traiană.

În darea noastră de semn asupra scrierii docentului Jung, *Römer und Romanen in den Donauländern* (Romanii și Români în țările dunărene), citită în șinul Academiei în sesiunea anului 1877 și publicată în *Analele* noastre tom. X. secț. II, am accentual tendința și erorile istorice și lingvistice, acumulate în cartea decedatului Roesler, canonisat de curioșia sa protestantă filo-românul Teutschlander! Recunoscem că epopea, care reprezintă publicului străin una din cele mai gloriose epoce a vieții noastre istorice, face onore au-

torului atât sub reportul subiectului cât și ală elegantului stil.

10. Inregistrăm totu la acestu locu, scrierea germană apărută la Würzburg 1879, sub titlu : *Die katholische Kirche in Romänien, insbesondere in der Walahei sowie in der Bulgarien von Abt Antonius.* — Würzburg 1879. »

Abatele istoric bisericesc, ținendu sēmă de dificultățile cu cari avea să lupte biserica catolică, ne lasă să întevvedem scopul proselitismului bisericei romane și pe de altă parte simțul de toleranță exeemplară la poporul român, relevat și mai mult prin paralelismul trasu între poporul țerilor române și ală Bulgariei.

11. Din prețioasă colecțiune de *Documente* referitoare la istoria Românilor adunată de repositul Eudoxiu Hurmuzaki s'a publicat pînă acum volumele VII și VI, iară din *Fragmentele* scrise în limba germană avem volunul priințu atâtu în textu originalu câtu și în traducțiunea română.

Memorabilă și de mare valoare istorică ni se pare a fi petițiunea Bulgarilor catolici (pauliciani) de peste Dunăre, către Impăratul Carolu VI, din anul 1731 iulie, prin care noi veniți (pro Populo Paulitano ex Bulgaria neo-adveniente) ceru a li se incuviința să se așede în Oltenia și să li se acorde privilegii (a se vede docum. CCLXVI. p. 464. vol. VI.)

În această suplică Bulgarii se dicu a fi descendenții vechilor Tribali europeni : «*Gratias ilaque agimus Domino Deo nostro, quod sub auspicijs ex antiqua nobili in Europa gente Triballorum descendentes... in fide romano-catholica Apostolica, nati et educati sumus.*»

La punctul 2, cerendū acordare de privilegii pe pământul românesc, ei promitu imperatorului, că voru face ca prin ajutorul loru domnia Austriei să se perpetue și lățescă pe pământul Românilor «*....per quod Sacrae Majestatis Vrae firmum semper in Valachia poterit tenere pedem, et necessariam inter Orsovam et Valachiam communicationem, intermedium existentibus nobis, conservare.*»

Acestu punctu se închee prin propunerea de a se răpi proprietățile de la Români și a li se da lorū.

«*Quodsi verò hoc et alia viciniora territoria pro nostra neces-*

«sitate quae possent sufficere, legitima probatione ad alios particulares Dominos spectare dignoscerentur : In tali casu quaesumus «submissè, illa tanquam usui publico Sacrae Majestati Vrae necessaria, «erga primum praetium, quo possessor emit, evinci jubere dignetur, at- «que erga illud nobis clementissimè concedere.»

Acestu răspunsu s'a datu Româniloru pentru generoasa îmbrățişare şi ospitalitate conferită veneticiloru fugăriţi şi adăpostiţi la sinulul țerei.

12. Studiile istorice cari însoţescu ediţiunea *Catehismulu calvinescu*, făcută de nefatigatul şi eruditul nostru colegu d-lu Baritiu, sunt de celu mai mare preţu pentru istoria bisericeii române din țera Ardealulu. Ele, dându la lumina peripețiile re-formațiunii in Transilvania, ne desfășoră mișcarea proselitismulu și a rivalității față cu pacificulu poporū românū. Biserica română ingenucluată, spoliată de averile legitime, avu să suferu cea mai crudă înjosire, celu mai cumplitu supliciu.

Introducerea nouelor doctrine la poporul românū avea de scopu divisiunea, maghiarisarea și prin ea destiințarea ginteii române.

Scriitorii maghiari, căli mai credu seriosu că se potu pune la îndoială atrocitățile și persecutiunile sëlbatice, câte le-a înduratu biserica și națiunea română din partea hidosulu calvinismu arpadianū, n'au de călu să consulte mai cu luare aminte analele bisericeii române și in particularu studiile distinsulu nostru colegu.

13. D-lu Nicolae Popea a publicatu, in cursulu anulu 1879, biografia meritosulu mitropolitu, românū din Transilvania și țerile adnexe, baronulu Andreiū Șaguna într'unu volumu bine alesu ; biografia organisatorulu mitropolitu, de eternă amintire, copriunde multe documente referitoare la istoria contimporană a Româniloru din imperiulu Austriei și in particularu din Transilvania.

Ne abținemu de la verice critică, mărginindu-ne puru și simplu a constata valoarea și însemnătatea subiectulu.

14. Totu de resortulu bisericescu s'a mai publicatu și la Iași, o traducere românescă a scrierii lui Golubinski intitulată : *Privire scurtă asupra istoriei bisericeii româno-ortodoxe*, traducătorulu este domnulu Iónu Caraciovanu.

15. De asemenea s'a publicatú totú la Iași, în decursulú anului incelatú, o nouă edițiune a vechiului documentú cunoscutú sub numele de *Chronica lui Hurulú*, despre care unii ținú că arú fi unú apocrifú fără a ne da elemente irecusabile întru susținerea părerii lorú.

În anul 1856-7, această cronică descoperită cam pe acelú timpú, făcea epocă; noi îl avem reproducú în a noastră *Disertațiune istorico-critică* despre originea Romanilorú din Dacia Traiană.

16. Stimatulú filo-romanú d-lú Emil Picot, fiulú gîntei latine, membru corespondentú alú Academiei române, se ocupă cu publicarea croniciei lui Grigorie Urechi. Textulú românescú apărutú cu caractere cirilice este după edițiunea *Letopisitelorú*, însoțitú de o traducțiune franceză și de o mulțime de note istorice, tabele genealogice și glose.

Publicațiunea d-lui Picot, din care avemú pînă acum două făscioare de 240 pagine, face parte din «*Publications de l'école des langues orientales vivantes.*»

Edițiunea este intitulată: «*Chronique de Moldavie depuis le milieu du XIVe siècle jusqu'à l'an 1594, par Grégoire Urechi. Texte roumain avec traduction française, notes historiques, tableaux généalogiques, glossaire et table.*»

17. D-lú Emil Legrand, unú altú stimatú membru corespondentú alú Academiei noastre, cunoscutú în lumea literaturei române prin colecțiunea de legende grecesci vulgare cu raportú la țera noastră, a publicatú cam pe la finele anului expiratú: Efemeridele dace, sêu cronica resbelului de patru ani, «*Δακικαὶ ἐφεμερίδες. — Ephémérides Daces ou chronique de la guerre de quatre ans (1736-1739) par Constantin Dupontès secrétaire du Prince Constantin Mavrocordato.*» Textulú grecescú este însoțitú de traducțiune francesă și de note.

Publicațiunea în traducere românescă a unei părți din cronică lui C. Daponte, înfățișandú epoca Sultanului Mehmet și a marelui sêu vizir Kioprili-Mehmet-pașa; publicațiunea memoriilorú sale asupra României, apărute în *Columna lui Traianú* p. 441 și 481, anul 1876, ne dau mēsură despre valórea efemeridelorú.

Edițiunea d-lui Legrand face și ea parte din Publicațiunile scólei de limbí orientale moderne.

18. Numismatica noastră, de care este strîns legat veneratul nume al stimatului nostru colegu, d-lu D. Sturdza, a fostu și de astă-dată subiectul cercetărilor sale atît de asidue și erudite.

Neprețuita colecțiune adunată cu mari sacrificii bănești, care face astăzi mîndria colecțiilor Academiei române, își prîmesce o însemnătate și mai mare prin studiile profunde asupra sciinței numismatice, puse în sistemă de către generosul donatoru întru ajutorarea istoriei naționale. Ca începutu și ca introduțiune la o descriere amănunțită a vechilor monete române, cunoscute pînă acum, d-lu Sturdza a publicat memoriul sîu celîtu în sesiunea anului 1878 și intitulatî : *Bibliografia numismatică române*. Literatura română prîmesce prin acestu memoriu, o acuișițiune cu atît mai valoroasă cu cît el reproduce în mod analitic totu ce s'a scris pînă acum cu raportu la vechi bani ai domnilor români.

19. Participarea junei noastre armate la rebelulî din 1877-78, a făcutu ca expunerea faptelor îndeplinite de valoroasa noastră oștire să ocupe în tote descrierile asupra campaniei unu locu, cîndu mai întinsu cîndu mai restrînsu. În mîsură cu simpatiele și antipatiile diferiților cronicari, față cu noi Români.

Din ceea ce ni s'a dat pînă acum prin mulțime de memoriî asupra rebelulî turco-ruso-românî, avîndu de temei raporturile și notițele adunate de la diferiți turiști și corespondenți, cari însoțiau oștirile beligerante, sunt foarte puține de o valoare istorică. Unu începutu mai seriosu și de interesu istoricî avem în publicațiunile apărute în fascicule și menite a forma *istoria rebelulî*, cu care s'a fostu însărcinatî redacțiunea diarului *România liberă* din București.

Mai avem o încercare din partea a doi profesori de la liceulî din Năsăudî în Transilvania care promitea foarte multu.

Din fatalitate ambele încercări studiöse parî a li cădutu. Arî li fostu de doritî ca continuarea și terminarea unor scrieri atît de folositoare pentru istorie, să fie mai bine încuragiate.

20. Studiile d-lui Xenopolu de la Iași publicate în *Converbirî literare* sub titlu : *Resbăiele dintre Ruși și Turci și îmfurirea lor asupra*

țerilor noastre, sunt foarte prețioase și de o necontestată valoare, mai ales sub punctul de vedere al documentelor adunate de neuitatul Hurmuzaki.

Acastă scurtă enunțare reprezintă, Domnilor Colegi, în mare parte mișcarea literară pe tărîmul istoric în decursul anului încetat și referitor la țările noastre și la națiunea română.

Dacă m'am ferit a vă întreține și cu analiza cărților didactice, între cari neapărat arăvă să ocupe primul loc *Istoria Românilor* pentru clasele primare de ambe sexe, scrisă de distinsul profesor dr. A. D. Xenopol și cursul elementar de *Istoria universală*, lucrată de junele profesor decedatului George Svrărescu, cuvîntul este că nu mi am putut permite să abuzez de binevoitorea D-vastră atențiune, ostenindu-vă cu înșirarea și cărților de scôlă în genul istoric și geografic, de ore-ce apreenările didactice nu puteau intra în cadrul acestui raport.

Secretarul Secțiunii istorice : *V. Maniu*.

PROCESU-VERBALU No. 15.

ȘEDINȚA DIN 5 APRILIE

Membrii prezenți :

Din Secțiunea literară d-nii : *Alexandri V., Caragiani I., Chițu G., Hasleă B. P., Lauriană A. Treb., Maiorescu T., Quintescu N., Sion G.*

Din Secțiunea istorică d-nii : *Babesiu V., Baritiu G., Hodosiu I., Ionescu N., Maniu V., Melchisedecă P. S. S. episcopulă, Urechă V. A.*

Din Secțiunea științifică d-nii : *Aurelianu P. S., Bacaloiu Em., Brândă D., Felix I., Ghica Ion, Poni P., Ștefănescu Gr., Teclu N., Vasić P.*

Sub președința d-lui : *Ion Ghica*.

Ședința se deschide la 1 oră.

Se citește și se aprobă procesul verbal al ședinței precedente.

Se comunică o declarațiune din partea d-lui doctoru *A. Fletu*, cum că pe anul curentu, începându de la 23 aprilie, capitalulu donatu Academiei de către D-sa, se fructifică cu 8 la sută pe anu, după cum resultă din însăși declarațiunea alăturată pe lângă acestu procesu verbalu.

După o discuțiune la care ieu parte d-nii *Babesiu, Sion, Maniu, Urechiu, Maiorescu, Laurianu* și *Baritiu*, se decide a se publica în *Anale* :

1. Discursulu d-lui *V. Maniu* despre mișcarea istorică în cursulu anulu 1879.

2. Elaboratulu d-lui Haretu despre accelerațiunea seculară a mișcării medie a lunet, după ce se va completa, în conformitate cu propria dorință a autorulu.

Cât privesce disertațiunea d-lui *Baritiu* despre Schopenhauer, ea rămâne retrasă de către autoru, pînă ce D-sa va crede de cuviință a o da în publicitate.

Se presintă de către d-lu *Laurianu*, și se primesce cu ore-caru modificări, după o discuțiune la care ieu parte d-nii *Hodosiu, Alexandri, Maiorescu, Sion, Babesiu* și *Urechiu*, inscripțiunile ce urmază a se pune pe pedestalulu monumentulu funeraru alu repausatulu *A. Papiu Ilarianu*.

Ședința se rădică la 3 ore p. m., trecându-se în secțiuni.

Președinte : *Ion Ghica*.

p. Secretarū generalū : *Husdeu*.

PROCESÚ-VERBALŪ Nr. 16.

ŞEDINŢA DIN 7 APRILIE.

Membrii prezenţi :

Din Secţiunea literară d-nii : *Alexandri V., Caragianni I., Hasdeu B. P., Laurianu A. Treb., Maiorescu T., Quintescu N., Sion G.*

Din Secţiunea istorică d-nii : *Babesiu V., Barănu G., Ionescu N., Maniu V., Melchisedech P. S. S. episcopulă, Papadopolu-'ulimachiu A., Urechiu V. A.*

Din Secţiunea ştiinţifică d-nii : *Aurelianu P. S., Bacaloglu Em., Brândză D., Felix I., Ghica Ion, Poni P., Stefănescu Gr., Teclu N., Vasici P.*

Sub preşedinţa d-lui : *Ion Ghica.*

Şedinţa se deschide la 1 oră.

Se citeşte şi se aprobă procesul verbală al şedinţei precedinţi.

D-lă *Gr. Stefănescu* anunţă că colegul d-lă *Poni* a adus şi a comunicat Secţiunii ştiinţifice observaţiunile meteorologice făcute de către D-sa la Iaşi, pe anulă 1879. Se decide a se publica în *Anale*.

D-lă *Babesiu* anunţă din partea d-lui *Al. Marienescu*, membru corespondentă ală Academiei, cum că posedă gata vr'o 20 de volume inedite, relative la viaţa poporană şi arheologia Romăniloră, dintre cari trâmite ca specimene ună volumă intitulată *Novăcesci*, fragmentă de epopee, cusută din balade poporane, şi ună volumă despre *sărbătorile şi latinele române vechi*. Dacă aceste specimene voră fi aprobate, d-lă *Marienescu* pune întrăga colecţiune la dispoziţiunea Academiei, fără nici o altă răsplată de câtă ună numără ore-care din exemplare, dintre cele ce se voră tipări.

După o desbatere, volumulă despre *Novăcesci*, se încredinţează spre examinare d-lui *Alexandri*, iar celălaltă volumă unei comisiuni compusă din d-nii *Hasdeu, Alexandri* şi *N. Ionescu*.

După inițiativa luată de d-lu Președinte, Academia decide a se publica în *Anale* :

1. Darea de semnă a d-lui *Papadopolă-Calimachu* despre activitatea istorică a lui Atanasie Comnenă Ipsilantă, din secolul al XVIII-lea.

2. Două epistole ale d-lui *Ion Ghica* către d-lu *Alexandri*, relative la starea socială a României în prima jumătate a secolului.

3. Disertațiunea antropologică a d-lui *Ion Ghica* intitulată *Semințele soiurilor saă rasele*.

4. Lucrarea d-lui Dr. *Brănză*, despre două specii botanice nouă : *Ponia romanica* și *Galium Baillonii*.

5. Darea de semnă a d-lui *V. A. Urechă* despre petrecerea lui Carolă ală XII-lea la Benderă după La Mottraye și alte fântăne contemporane.

6. Notița d-lui *V. A. Urechă* despre chărțile geografice ale României manuscrite și tipărite din evulă mediă.

7. Procesele verbale ale ședințelor de peste ană.

Ședința se rădică la 3 ore p. m., trecându-se în secțiună.

Președinte : *Ion Ghica*.

p. Secretară generală : *Iusdeñ*.

PROCESŪ-VERBALŪ No. 17.

ȘEDINȚA DIN 8 APRILIE.

Membrii prezenți :

Din Secțiunea literară d-nii : *Alexandri V., Caragiani I., Chițu G., Hasdeu B. P., Laurianu A. Trb., Maioreșcu T., Quintescu N., Sion G.*

Din Secțiunea istorică d-nii : *Babesiu V., Baritiu G., Ionescu N., Maniu V., Melchisedec P. S. S. episcopulă, Papadopolă-Calimachă A., Urechii V. A.*

Din Secțiunea științifică d-nii : *Aurelianu P. S., Bacaloglu Em., Brândză D., Felix I., Ghica Ion, Poni P., Stefănescu Gr., Teclu N., Vasici P.*

Sub președința d-lui : *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 oră.

Se citește și se aprobă procesul verbal al ședinței precedente.

Comisiunea ortografică anunță, că își va depune raportul în ședința de mercuri.

D-lu *Sion*, cerându ca să se aducă unu stenografu pentru a se reproduce întocmai desbaterile ce voru avé locu în privința ortografiei, propunerea se respinge.

Comisiunea pentru defigerea premiilor anuale declară, că își are raportul gata și se decide a se pune la ordinea zilei pentru ședința de mercuri.

D-lu *Caragiani* citește raportul Comisiunii pentru traduceri din autorii eleni. După o desbatere la care ieu parte d-nii *Laurianu, Babesiu, Sion, Hasdeu, Alexandri* și *Papadopolă-Calimachă*, se votăză prin bile și

se primescū cu 14 voturi albe din 16 votanți, conclusionile raportului, premiându-se :

1. traducerea din Herodotū sub litera C;
2. traducere din Plutarchū.

Ședința se rădică la 3^{1/2}, ore p. m. trecându-se în secțiuni.

Președinte : *Ion Ghica.*

p. Secretarū generalū : *Husdeă.*

ANEXA I.

RAPORTULŪ COMISIUNII ÎNSĂRCINATE CU CERCETAREA PROBELORŪ DE TRADUCȚIUNE DIN AUTORII ELENI.

Domnilorū Membri,

Pentru traducerea autorilorū greci, puși la concursū, ne-aū venitū estū anū cinci probe de traducere, dintre cari patru pentru Herodotū și una pentru Plutarchū. Din cele patru d'întăiū una, cu motto *Ἐν Ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα κίβησι*, fiindū că s'a constatatū, că este și tipărită cu numele cunoscutū alū traducătorului, n'a pututā fi luatū în considerațiune, așa că Comisiunea D-vóstră avu a cerceta trei probe din Herodotū și numai una singură din Plutarchū.

Vorbindū mai înainte despre traducerea lui Plutarchū, cu motto *Usum esse loquendi jus et normam* (Hor. de arte poetica), Comisiunea D-vóstră găsește în singurulū concurentū care s'a prezentatū unū interpretū ce întrunescē principalele calități ale unui bunū traducătorū; elū este forte în limba elenă și scie totū o dată a mănui bine limba română. Bine pētrunsū de stilulū caprițiosū alū autorului, care în multe locuri este împetritatū cu texturi străine, reproduse adese ori fără a le individualisa în stilulū său, de și se ține strictū de

textu, a sciutu cu dibăcie se eviteze pedantismulu traduceriloru literare, și acolo unde este să alégă între fidelitate și între frase influențate de textu și abătute de graiulu românescă, se silește a desface sensulu fraseloru și a reproduce idea autorulu mai multă de câtă cuvintele lui ad-literam; așa că la cetirea traducerii, departe de a simți gena opereloru reu traduse, rămănemă cu impresiunea mai mai a unei compunerii originale. Limba, lipsită de străinismuri, este elegantă fără pretențiunii de inovațiuni.

Aceste calități, cari se găseșcă în toate capitolele probei venite la concursu, au făcutu pe Comisiune să decidă ca să se premieze proba și să se însărcineze concurentulu la traducerea lui Plutarchu întregu, convinsă că, dacă traducătorulu va duce lucrarea sa conformă cu proba, voină avé cea mai bună și mai elegantă traducere din Plutarchu. Totu odată înse ea este de părere a se indica traducătorulu următorele :

1. A da terminațiuni românesci numeloru proprii grecesci, iar dacă voesce se manșină și în românescă terminările grecesci, atunci să fie uniformă; deci să scrie *Pelopida*, *Epaminonda*, *Iphicrate*, *Androclide*, *Capaneu*, iar nu la unele *Pelopidas*, la altele *Aristotele* și la altele *Iphicrates*.

2. In locurile unde este silitu să facă parafrase, să fie ceva mai concisă și să nu schimbe pozițiunea cuvinteloru în frase, ci să le lase la locul loră după textu.

3. Să fie mai abundantă în note, cari în traducerea de față lipsescă mai cu totul. Spre acésta se pôte servi de notele edițiuniloră făcute de străini.

Alăturămă aci, luate la întimplare, 3 capitole din traducerile în cestiune împreună cu textulu grecescă, anume capitolulu I, III și V :

Plutarchu, Vita Pelopidae.—Textu.

Κάτων ὁ πρεσβύτερος, πρὸς τινὰς ἐπαινοῦντας ἀνθρώπων ἀλογίστως παραβολὴν καὶ τολμηρὴν ἐν τοῖς πολεμικοῖς, διατρέφειν ἔφη τοῦ πολλοῦ τινα τὴν ἀρετὴν ἀξίαν τὸ μὴ πολλοῦ ἀξίον τὸ ζῆν νομίζειν ὀρθῶς ἀποφαινόμενος. Ὁ γ' οὖν παρ' Ἀντιγόνῳ στρατεύομενος ἰσχυρῶς, φάσλος ἐξ τῆν ἔξιν καὶ τὸ σῶμα διεσφορῶς, ἐρομένου τοῦ βασιλεῖος τῆν αἰτίαν τῆς ὠχρότητος, ὠμολόγησε τινὰ νόσον τῶν ἀπορρήτων. Ἐπει δὲ φιλοτιμη-

Θεὸς ὁ βασιλεὺς προσέταξε τοῖς ἰατροῖς, εἴν τις ἢ βοήθεια, μηδὲν ἑλλίπειν τῆς ἄκρας ἐπιμελείας, οὕτω θρακευθεῖς, ὁ γεναῖος ἕκαστος οὐκέτ' ἦν φιλοκίνδονος, οὐδὲ βραδείας ἐν τοῖς ἀγῶσι, ὥστε καὶ τὸν Ἀντίγονον ἐγκαλεῖν καὶ θαυμάζειν τὴν μεταβολὴν. Οὐ μὴν ὁ ἄνθρωπος ἀπεκρήχθη τὸ στίχον, ἀλλ' εἶπεν Ὁ βασιλεῦδ, σὺ με πεποιθήκας ἀτολμώτερον, ἀπαλλάξας ἕκαστων τῶν κακῶν, δι' ἃ τοῦ ζῆν ὀλιγώρου. Πρὸς τοῦτο δὲ φαίνεται καὶ Συβαρίτης ἀνὴρ εἰπεῖν περὶ τῶν Σπαρτιῶν, ὡς οὐ μᾶτα ποιεῖν θανατῶντες ἐν τοῖς πολέμοις, ὑπὲρ τοῦ τοσοῦτου πόνου καὶ τοιαύτην ἀποφυγεῖν εἴκιταν. Ἀλλὰ Συβαρίταις μὲν, ἐκτετηγμένοι ὑπὸ τρυφῆς καὶ μαλακίας, διὰ τὴν πρὸς τὸ καλὸν ὁρμὴν καὶ φιλοτιμίαν εὐκότως ἐραίνοντο μετῆν τὸν βίον οἱ μὴ φοβούμενοι τὸν θάνατον Ἀκαδεμιονίοις δὲ καὶ ζῆν ἡδέως καὶ θνήσκειν, ἀμρότερα ἀρετῆ παρείχεν, ὡς ὀηλό το ἐπικηδεῖον

Ὡ θάνατον, οὐ τὸ ζῆν θέμενοι καλόν, οὐδὲ τὸ θνήσκειν,

ἀλλὰ τὸ ταῦτα καλῶς ἀμρότερον ἐκτελέσαι.

Ὅτε γὰρ φυγὴ θανάτου μεμπτόν, ἂν ὀρέγηται τις τοῦ βίου μὴ αἰσχρῶς· οὔτε ὑπομονὴ καλόν, εἰ μὴ ὀλιγωρίας γίνοιτο τοῦ ζῆν. Ὅθεν Ὁμηρος μὲν αἰεὶ τοὺς θαρράλειωτάτους καὶ μαχηωτάτους ἀνδρας εὐ καλῶς ὀπλισμένους ἐξάγει πρὸς τοὺς ἀγῶνας· οἱ δὲ τῶν Ἑλλήνων νομοθετεῖ τὸν ῥίψαστιν κολάζουσιν, οὐ τὸν ξίφος, οὐδὲ λόγχην προέμνον διδάσκοντες, οἱ τοῦ μὴ παθεῖν κακῶς πρότερον. Ἡ τοῦ ποιεῖν τοὺς πολέμους, ἕκαστον μέλειν προσήκει, μάλιστα δ' ἄρχοντι πόλεως ἢ στρατεύματος.

Traducțiune.

I. Caton celū bătrânū, auzindū pe unū carī laudaū pe unū omū cutezătorū și care se aruncă fără chibzuire în cele mai mari pericole ale resbelului, a dīsū : «este uā mare diferință între a da unū mare prețū virtuții și a desprețū viața;» și forțe justū a grăitū. Etā pentru ce : unū ostașū din armata lui Antigona, forțe curajosū, dēr șubredū de corpū și de uā constituțiune maladivă. întrebātū fiindū de către rege de cauza gālbinclii (palōrel) sale, elū mărturisī că suferea de uā bolă ascunsă. Regele se interesă și ordonă medicilorū, că dacă este speranță de a Ț se da vre unū ajutorū, să nu crute nimicū și să Ți depună lōtă silința pentru tāmăduirea lui.

După ce acestū bravū ostașū se vindecă prin ajutorulū ce Ț se dele, elū nu se mai arătă nici prea mare inbitorū de pericole, nici așa violentū în lupte, încātū și Antigona însuși îi cerū explicare, exprimāndu-Ți admirarea de acēstă schimbare. Oșienulū nu Țăinuī de felū cauza, ci dīse : «Impărate, tu m'ai făcutū mai necutezătorū, scāpāndu-mē de acele suferințe cari mē făceau să necocotescū viața. Se mai vede asemenea și unū Sybaritū (1) care a dīsū despre Spartiați, că ei nu facū vre-unū lucru mare dacă preferă a muri în re-bele spre a scāpa de atâte trude și de unū traiū așa de aspru. Inse pentru Sybaritū, desnevați de desfătări și de moleciune, și incapabili de a simți uā aplecare pentru uā faptă de onōre și de virtute, cu dreptū cuvēntū li se părea lorū că acei cari nu se temū de mōrte, își urēscū viața.

Der' din contra, la LacedemonienI era nă egală virtute de a trăi cum și de a muri cu plăcere, precum arată și epitalulă următoră :

•Cel ce zacă aici murit-ău, traiulă mörtea socotindă.

•Nu ca bine, ci cu bine p'amëndoué împlinindă •

A fugi de mörte nu este ună lucru blamabilă, când cineva voesce să ducă uă viață onestă, precum ier' nici laudabilă este a căuta mörtea când cine-va o face acēsta din desgustă pentru viață. De aceea Omer totă-de-a-una scöte în lupte pe cei mai bravi și mai cutezătorii oșteni, bine și tare armați; ier, legislatorii Elleniloră pedepsescă pe oștēnulă care 'și lepădă pavăza. nu însă pe acela care renunță la spadă seă la lance, invēându-ı că mai multă se cuvine fie-căruia,—mai cu deosebire unui stăpēnitoră de Stată seă comandantă de oștire,—d'a se apăra äntēiū pe sine de cătă a face rău inamic-ului.

(1) Locutoră din Sybaris; omă trăindă în luxă și în molietune.

Pintarchi, Vita Pēlopidæ. — Textă

III. Πελόπιδας τῷ Ἰππύκλει γενεῆς μὲν ἦν εὐδόμενος ἐν Θήβαις, ὡς περ Ἐπαμινώνδας· τρεῖς δ' ἐν οὐσίᾳ μεγάλῃ, καὶ παραλαβὼν ἐπὶ νέῃς λαμπρὸν ὄσκον, ὤρμησε τῶν θεομένων τοῖς ἀξίοις βουθεῖν, ἵνα κέρως ἀκρίτως φάνοιτο χρημάτων γεγονώς, ἀλλὰ μὴ δοῦλος. Τῶν γὰρ πολλῶν, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶν, οἱ μὲν οὐ χρώνται τῷ πλούτῳ διὰ μικρολογίαν, οἱ δὲ παραρῶνται, δι' ἀπορίαν καὶ βουλούμενοι οὕτοι μὴ αἰετὰς ἡδοναῖς, ἐκαίνοι δὲ ταῖς ἀπορίαις, διατελοῦσιν. Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι, τῷ Πελόπιδᾳ χάρις ἔχοντες, ἐχρῶντο τῇ πρὸς αὐτοῦς ἐλευθεριότητι καὶ φιλανθρωπίᾳ, μόνον δὲ τῶν φίλων τὸν Ἐπαμινώνδαν οὐκ ἐπέθετο τοῦ πλοῦτου μεταλαμβάνειν αὐτὸς μέντοι μετέχευε τῆς ἐκείνου πενίας, ἐσθῆτος ἀρραίσας, καὶ τροπέζης λιτότητι, καὶ τῷ πρὸς τοὺς πόρους ἀσκήῳ, καὶ κατὰ τὰς στρατείας ἀδόλῳ καλλωπιζόμενος, ὡς περ ὁ Εὐριπίδου Καπανεύς, ᾧ βίος μὲν ἦν πολὺς, ἥμιστος δὲ δι' ἔλβον γαῦρος ἦν ἀσχονόμενος, εἰ φανέσκει πλείους χρώμενος εἰς τὸ σῶμα τοῦ τὰ ἐλάχιστα κεκτημένου Θηβαίων· Ἐπαμινώνδας μὲν οὖν συνήθη καὶ πατριῶν οὔσαν αὐτῷ τὴν πένιν ἐπιμύλλον εὐχόμενος καὶ κοῦρον ἐποίησε φιλοσοφῶν, καὶ μονότροπον βίον ἀπ' ἀρχῆς ἐλάμβανος· Πελόπιδας δ' ἦν μὲν γάμος λαμπρὸς, ἐγένοντο δὲ καὶ παῖδες, ἀλλ' οὐδὲν ἤπτον ἀμελῶν τοῦ χρηματίζεσθαι, καὶ σχολάζων τῇ πόλει τὸν ἅπαντα χρόνον, ἠλάττωσε τὴν οὔσιαν. Τῶν δὲ φίλων νεουθετούντων, καὶ λεγόντων, ὡς ἀναγκαῖου πράγματος ὀλιγωρεῖ, τοῦ χρημάτων ἔχειν Ἀναγκαῖου, νῆ Δία, Νικοδήμου, ἔφη, τοῦτω, δεΐξας τινὰ χυλῶν καὶ τυρών.

Traducțiune.

III. Pēlopidas. fiulă lui Hippochli, se trăgea ca și Epaminondas. din una din cele mai considerate familii în Teba; fiindă crescută în avuții mari și moștenindă încă din tinerețe averea unei case ilustre, prima lui grijă fu de a da ajutoră ome-niloră de merită dăr, scăpătați, ca să arate că elă devenise într'adevăr stă-

pănă ier' nu sclavă ală avuției sële. Căci, după cum țice Aristotele, din cea mai mare parte de omenī. unii nu se servesc de avuția loră din cauza unei economii meschine. alții ier' abuzcă de dēnsa din desfrānare. Aceștia își petrecă viața ca niște sclavi ai desfătărilor, cei alți ca servitori ai afacerilor. Așu-feiă dcră cei alți cetățeni din Teba, priimēn cu recunoștință, generositățile și binefacerea lui Pelopidas către dēnsii; dcr din toți amicii sei numai pe singurū Epaminondas nu-lă putu îndușica a se împărtași din ele. Pelopidas in-să se insoți la sărăcia lui Epaminondas, avēndū de mândrie d'a se imbrăca cu simplitate ca dēnsulă, a (inea nă masă frugală, a suporta fără pregetū travaliulū și a fi sincerū în serviciulū ostășescū, ca acelu Capaneū alū lui Euripide, care :

«trăindū în avuție nici cum nu se 'ngânfa
«ca să-și arate 'n lume felicitatea sa.»

Pelopidas s'arū fi rușinatū d'a se arăta în publicū că elū cheltueșce mai multū pentru persōna sa de cātū celū mai scāpătatū din Tebanī. Epaminondas fiindū dcr' obicinuitū cu neaverea, ca moștenitū de la părinți, și-o făcuse mai ușora și mai plăcută imbrățișandū de la începutū filosofia și preferindū uă vi uă mai solitară. Pelopidas, făcu uă căsătorie strălucitū și avu și copii mulți; cu tōte astea, nu avu mai multă grijă de a-și inulți averea, ci ocupāndu-se neincetatū de bincle țerrei își imputinā averea într-unū modū forte simțibilū. Când amicii lui îi amintiră uă-datā țicēndu-i că elū nu ingrijeșce de lucrul celū mai trebuinciosū, acela d'a avea bani, «Da, trebuinciosū în adevērū, pentru acestū Nicodem,» respunse elū. arătāndu-le unū omū schiopū și orbū.

Plutarehū. Vita Pelopidar. — Textū.

V. Μετὰ δὲ ταῦτα, τῶν Σπαρτιατῶν λόγῳ μὲν ὡς φίλοις καὶ συμμάχοις προσεφερομένοις τοῖς Θηβαίοις, ἐργῶ δὲ τὸ φρόνημα τῆς πόλεως καὶ τὴν θύναμιν ὑπερβαίνοντων, καὶ μάλιστα τὴν Ἰσμηρίου καὶ Ἀνδροκλείδου μισούντων ἐπαιρεῖαν, ἧς μετεῖχεν ὁ Πελοπίδας, φιλελεύθερον ἔμκ καὶ δημοτικὴν εἶναι δοκοῦσαν. Ἀρχίας καὶ Λεοντίδας καὶ Φίλιππος, ἄνδρες ἐλιγαρχικοὶ καὶ πλούσιοι, καὶ μέτριον οὐδὲν φρονούντες, ἀναπέδουσι Φοιβίδαν, τὸν Λάικωμα, μετὰ στρατῆς διαπορευόμενον, ἐξίπνης καταλαμβάνει τὴν Καρμείαν, καὶ τοὺς ὑπεναντιομένους αὐτοῖς ἐμβαλόντα, πρὸς τὸ Λακεδαιμονίων ὑπήκουσιν ἐμύσασθαι δι' ἐλίγων τὴν πολιτείαν. Πεισθέντος δ' ἐκείνου, καὶ μὴ προσδοκῶσι τοῖς Θηβαίοις ἐπισημένου, Θεομορρίων ἐντων, καὶ τῆς ἄκρας κυριεύσαντος, Ἰσμηρίας μὲν συναρκασιδεῖς καὶ κομισθεῖς εἰς Λακεδαιμόνα, μετ' οὐ πολλὴν χρόνον ἀνηρέθη Πελοπίδας δὲ καὶ Φερένικος καὶ Ἀνδροκλείδας, μετὰ τυχόντων ἄλλων φεύγοντες ἐξεκρηύχθησαν. Ἐπαμινώνδας δὲ κατὰ χώραν ἔμεινε, τῷ καταφρονήσῃναι, διὰ μὲν φιλοσοφίαν, ὡς ἀπράγμων, διὰ δὲ πένιαν, ὡς ἀδύνατος.

Traductiune.

V. După acestea, Spartiații pe de uă parte se arătau, în aparență, ca amici și aliați ai Tebanilor, iar pe de alta, în realitate, ei începură a privi cu ne-

încredere mândrulă simțimentă și puterea cetățenilor, și mai cu deosebire a uri legătura amicală a lui Ismenias și Androclides, la care lua parte și Pelopidas, pentru că ea li se părea totu-de-ua dată liberală și populară. Deci Archias și Leontidas și Filip, toți omeni avuți și oligarhici și dominați de aspirațiuni puțină moderate, angajă pe Lacedemonianul Phebidas, — care trecea pe la Teba cu uă parte de armată.— ca să ocupe, fără veste, Cadmeia (1), și după ce va alunga pe oposanți, s'o adauge între cele supuse Lacedemonianilor, întocmindu acolo și regimul oligarhic. Înduplecându-se Phebidas, cădu pe neașteptate asupra Tebanilor, în zilele cându ei serbau tesmoforiile(2), și ocupă citadela. Ismenias fu atunci răpit și dus în Lacedemonia, unde puțină după aceea fu și omorât; ier, Pelopidas și Ferenicus și Androclides, apucându să fugă cu alții împreună, fură publicamente condamnați la exil; cătu pentru Epaminondas, elu fu lăsat în cetate, ca nebăgat în sémă, atât pentru caracterul lui de filosof, căci nu lua parte la afaceri și nu inspira nici uă temere, cum și pentru sărăcie, căci nu avea nici o putere.

(1) Καρμεία — citadelă fondată de Cadmus.

(2) Una din cele mai mari sărbători instituite la Grecii antici, în onorea deei Ceres.

Trecându la probele de traducerea lui Herodotū, observămū, că una din ele pōrtă moto : *Non, si male nunc, et olim sic erit.* Spre distingere o vomū nota cu litera A.

A doua pōrtă deviza : Οὐ πάντοτε βέλδιον ἔστιν εὐρεῖν ἔργον, ἐφ' ᾧ οὐκ ἂν τις ἀμαρτίαν ἔχη· χαλεπὸν δὲ καὶ ἀναμαρτήτως τι ποιήσαντας μὴ ἀγνώμοι κριτῆ περιτοχεῖν. Ἐπίκτιτος. O vomū înțelege sub litera B.

Iar a treia este cu moto : *Le vray estude de l'homme est l'homme.* Pe acesta o vomū distinge prin litera C.

Spre a se apreția valōrea comparativă a fie-căreia din aceste trei probe și spre a se vedé motivele preferinței ce a datū Comisiunea D-vōstre uneia din ele, dămū mai întâiū textulū elinescū călū și traducerea fie-căruī concurentū din următōrele 2 capitole : 51 și 52 din cartea a IV-a, pusă la concursū :

TEXTULŪ LUI HERODOTŪ

CARTEA IV

51. Εἰς μὲν δὴ τῶν ποταμῶν τοῖσι Σκιάθῃσι ἔστι ὁ Ἴστρος, μετὰ δὲ τούτων Τύρως, ἕς ἰπὸ βορέω μὲν ἀνέμου ὀρμάται, ἀρχεται δὲ βέων ἐκ λίμνης μεγάλης ἧ οὐρῆσει τῆν τε Σκυθικὴν καὶ τῆν Νευρίδα γῆν. ἐπὶ δὲ τῷ στόματι αὐτοῦ κατοικίηται Ἕλληνες, οἱ Τυρίται καλεῖνται.

Manuscrisulă A.

LI. (Primul) (1) Celu d'antăiu deci din fluviarile de la Scyti (2) este Istrulu (3); iara dupo densulu Tyras (4), care 'si iea origina (5) (se urnesce) de la (din catru) media nôpte (6), și incepe a curge (7) (a riura) din un mare lacu (8), care hota-răsce (9) țera Scytica și Nevrida (10). P'e (lunga) gura acestuia locuiescu Hellini ce se chiama Tyrili (11).

(1) adica-primulu-alu d'ântăiu-unulu-

(2) Τοις Σκυθηται- dativu locativu.-

(3) Dunarea-Danubiulu.-

(4) Tyras-Dnistrulu.-

(5) ὁρμαῖται-(ορ-origo) și ieau originea, provine. pornesce, se urnesce.

(6) ἀνεμυροφότου-vântulu Borealu.

(7) ῥέων-riurându (a riuru).

(8) asemenea și Hypanis (52) Ponticapes (55) Tanais (57) esu din unu mare lacu, credintu era respândita la Greci că fluviile se iau tôte din munți, iaru la Scyti, nefiind munți, admittu altă teoriă : fluviile riurâ din lacuri.

(9) ὁρίζεται-ορίζων-horizonte, limita, contermine, ὅρα=hor-n'ar fi ὅρα hotaru vr'unu cuventu be-trănu affine prin radacine cu ὅρα?

(10) Nevridi, între Agathyrsi (la apusu) și Androphagi (la resaritu).

(11) A caroru urbe, colonia fundată de Milesiani, purtă numele fluviului Tyras—Mai in vechime ophiussa.

Manuscrisulă B.

LI. Unulu der din riurile Scytiloru este Istrulu (1); apoi dupo elu Tyras (2) care purcede despre Nordu (3), și vine curgendu d'intr'ua balta sau lacu mare, care desparte pamentulu Scytiei de alu Neuriloru; ier la gurile lui locuiescu Eleni, cari se numescu Tyrili.

(1) Danubiulu. Dunărea.

(2) riulu Dniesteru.

(3) testulu are : «despre ventulu Nordului» ἀπὸ βορρῶν ἀνεμυρο; și in vechi scrieri române se gasește : sôre-rosare și sôre-apune in locu de resaritu și apusu.

Manuscrisulă C.

51. Εἷς (383) μὲν δὲ τῶν ποταμῶν τοῖσι Σκύθῃσι ἐστὶ ὁ Ἰστρος· μετὰ δὲ τοῦτου Τύρας (384), ὃς ἀπὸ βορρῶν μὲν ἀνεμυρο ῥομαῖται, ἄρχεται δὲ ῥέων ἐκ λίμνης (385) μεγά-

51. Istrul dar este primul din tôte riurile Scytiei; după acesta vine (riul) Tyras care se pornesce din părțile despre nuață nôpte, și incepe a curge dintr'o

(383) Εἷς In sens de primul, este synonym cu πρῶτος.

(384) Τύρας Este Dniestrul de astăzi.

(385) ῥέων ἐκ λίμνης. Aci se înșală auto ul nostru—Nu Dniestrul ese dintr'un lac dar un afluent al Dniestrului care se numesce Sered și care ese lungă Zloczow in Galicia—Mai este

λαί, ἣ ἀφίξει τὴν τε Σκυθικὴν καὶ τὴν ballă mare care desparte Scitia de
 Νευρίδα⁽³⁸⁶⁾ γῆν. ἐπὶ δὲ τῷ στόματι αὐτοῦ terra Nevrilor. Iar la gura acestui riū
 κατοικηται Ἑλληνες, οἱ Τυρίται³⁸⁷ κα- locuiesc Elleni, care se numesc Tyrii.
 λείονται.

incă un lac apröpe de isvorul Dniestrului care se numesce Werezysca lönghă Lemberg, dar
 acest lac nu comunică cu riul Dniestru decât mai jos de isvorul seü.

(386) Νευρίδα. Despre Nevrit s'a vorbit mai sus veđi nota IV. 133.

(387) Τυρίται. Oraşul Tyra se numia şi Ophiusa şi se afla la gura Dniestrului. Geşii mai tar-
 diū occupară aceste parţi şi acet dintr'enşii care se aşezară la gura Dniestrului fură numiţi
 Tyrigetă după numele oraşului Tyra.

Observatiuni. — Comisiunea d-vöstră observă :

La proba A.

1. Că abundă în parentese inutile precum : primul = celū întâiū,
 se urnesce = îşi iea originea, de la = din, de către; începe a curge =
 a riura, lacū = apă, etc., nu numai în acestū capitolū, dar şi în tóte
 apröpe, ceea ce denotă că traducătorulū, în ceea ce privesce lexico-
 logia română, n'are încă opiniuni bine determinate.

2. *Fluviurile*, în locū de *fluvii*, sau mai bine *riurile*.

3. Τοῖσι Σκυθῆσι traduce : *de la Scythi*.

4. Ἡ ἀφίξει τὴν τε Σκυθικὴν καὶ τὴν Νευρίδα γῆν traduce prin : *care ho-
 tărăsce ţeru Scythicā şi Nevrida*.

5. Κατοικηται traduce prin *locuescū*.

La proba B.

1. Ἀπὸ βορρῆω ἀνέμου ὁρμάται traduce prin *purcede despre nordū*.

2. Ἀρχεται ῥέων traduce prin *vine curgëndū*.

3. Κατοικηται traduce prin *locuescū*.

La proba C.

1. Κατοικηται prin *locuescū* în locū de *sunt aşezati*, căci locuescū
 se dice οἰκοῦσι, οἰκέουσι.

TENTULŪ LUI HERODOTŪ

52. Τρίτος δὲ Ἰππικὸς ποταμὸς ὁρμάται μὲν ἐκ τῆς Σκυθικῆς, ῥέει δὲ ἐκ λίμνης με-
 γάλῃς τὴν περίῃ νέμεται ἵπποι ἀγριοὶ λευκοί. καλέεται δ' ἡ λίμνη αὕτη ὀρθῶς μήτηρ

Ἕπάνιος. ἐκ ταύτης ὡν ἀνατέλλων ὁ Ἕπανιος ποταμὸς ῥέει ἐπὶ μὲν πέντε ἡμερῶν πλῆθον βραχὺς καὶ γλυκὺς ἔστι, ἀπὸ δὲ τούτου πρὸς Θαλάσσης τεσσέρων ἡμερῶν πλῆθον πικρὸς αἰνώδης. ἐκθίδει γὰρ ἐς αὐτὸν κρήνη πικρῆ, οὕτω δὴ τὴ ἐούσα πικρῆ, ἢ μεγάλῃ σμικρῇ ἐούσα κινῶν τὸν Ἕπανιν ἐόντα ποταμὸν ἐν ἐλίγοισι μέγα. ἔστι δὲ ἡ κρήνη αὕτη ἐν οὐρασι χώρης τῆς τε ἀρσιτέρων Σκυθῶν καὶ Ἀλαζῶνων ὄνομα δὲ τῆ κρήνης καὶ ἔστιν ῥέει τῶ χώρῳ Σκυθιστὶ μὲν Ἐξαρπίας, κατὰ δὲ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν Ἴραι ἔδοξ'. συνάγεται δὲ τὰ τέρματα ὅ τε Τόρης καὶ ὁ Ἕπανιος κατὰ Ἀλαζῶνας· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου ἀποτρέψας ἐκάτερος ῥέει εὐρύων τὸ μέσον.

Manuscrisulă A.

LII. Alu treilea fluviu, Hypanis (1), și ieia originea din Scythia. si curge din unu mare lacu, impregiurulu căruia, se nutrescu (2) caii selbatici (3) albi (4). Se chiama astă apă (lacu) cu dreptu, mama lui Hypanis.

Din acésta deci essindu fluviulu Hypanis curge (riura) pe ua intindere ce se plutesce (5) in cincii dile (6), in scurtu timpu (7) si cu apa-i inca dulce; iera de aci, din spre (8) mare in susu, pe uă plutire (9) de patru țile. este tare (10) amară.

Căci dă intr'ensulu (11) ua fântână amara, si așa este de amara, in cătu, deși de mărimea ei este mica (12), schimba (infiltră) gustulu lui Hypanis, unu fluviu mare (13) cum puține allele mai suntu (14). Este acésta fantâna (in) la hotarele tieriei Scythiloru arători si la ale Alazoniloru (15), iaru numele acestei fân-

(1) Hypanis-Bug-ese d'in Podolia.

(2) νέμονται-nu aru avé ôre asemenare cu νέμω? Unguriu nu l'au imprumutatu ei ôre de la locutarii Daciei? radecina ne suggera ua asemenea conjectura. coci si νέμω, ginte, (nat-une, poporu); si νέμω, (νομος-numerus-nomen) conținu idea de *numeri* si *denominatiune*; limba litvana *namas* are insemnarea de casa; vedi *Curtius* 314. — Atunci am dice, dupo nou'a metoda de traducțiune: *sunt némuri de cai albi*. . .

(3) αγρος-agrestis-din αger-αγρος, noi dela selba, selbatici.

(4) Caii d'in Ukraina, si acumu.

(5) πλοος-plutire, ἐπι-πλῶον=pe ua plutire.

(6) lungimea cursului e mesurata cu timpulu in care plutesce ua corabie.

(7) Curgerea sa fiind repede, undele-i care plutesce ua corabia se petrecu in timpu scurtu.

(8) Προς θαλάσσης=din partea mării, despre mare.

(9) pe uă intindere ce se plutește.

(10) αἰνώδης=att.: δεινός ($\sqrt{\text{di-dirus}}$) idee de teróre, δεινός fiind mai usitatu ca αἰνός s'ar traduce bine prin fórte, pré-αινός prin tare, este ua nuanță.

(11) Ἐκ-θίδει-dă in elu.

(12) μεγάλη σμικρή=mica de mărime, cum țicem micu de statură.

(13) Ἐν ολίγοισι μέγας=mare printre poține altele, de acarui mărime, pucine altele mai sunt.— IX. 41. — Μαρδόνιος, ὃς ἐν ολίγοισι Περούων ἀνὴρ δόκιμος παρα Ξερξῆ.

(14) acésta amărăciune, bine înțelesu, nu provenea de cât din ridicarea mării și petunderea valuriloru in apa fluviului, impinse de vântul de média-φί.

(15) c. 17.

tani și alu (înutului (16) ense-și de unde curge (riura), la Scyți este Exampaeos (17) iera dupo limba Heleniloru *Sântele drunuri*. 'Si apropiia (împreuna) țermurii (18) loro Tyras si cu Hypanis, catre (tiera) Alazoni : apoi din acestu locu întorcendu-se (19), unulu spre drepta, altulu spre stânga, fia care riură, lărgindu spaț'ulu la mijlocu.

(16) ἄφρη τήρα, ἄφρη=(înutu (ten).

(17) Exampacos-ivedi p. 81) între Hypanis și Borysthenes. Vedi Ethnographia Daciei P. II p. 120 a d-lui Tocilescu, Despre etymologia cuventului.

(18) Σύνιγρον 'si aducu împreuna, mai ca 'si reunescu țermurii, pe unde sunt mai suciți, încovaiați, la cotituri 'și apropiă cursurile.

(19) ἀποστράψας din ἀποστρέφω √στρεφ- care se lega cu √στραγγ care în latinește da *stringo*, de aci, traducțiunea, *destringendu-'si cotiturile*, apoi cu rădăcina τρεπ latinește ese *torquoso* și românește-întorce-de aci traducțiunea mai înțelegibila : «întorcenduse unul spre drepta, altulu spre stânga. Vedi Chassang (Dicț.) pag. 73 și 76. Curtius refera v. l. stergo latinește usitat. tergo la rădăcină care a datu stringo-atunci s'ar putea dice, deca nu ar fi cu totul prea familiaru, «o ștergu unul într'o parte, altulu într'alta» pe românește ar avea altu sensu.

Manuscrisulă B.

III. Alu treilea riū este Hypanis (4), care purcede din Scythia, esindū d'intr'unū lacū mare, în giurulū căruia se nutrescū caț albī sēlbaticī. Acestū lacū seū ballā, se numesce curatū mama lui Hypanis. D'intr'ēnsa pornindū dēr' acestū riū Hypanis curge în timpū de uā plutire de cincī dīle, micū și cu apa dulce; iēr' de aci înainte, la uā plutire de patru dīle spre Mare, devine amarū forte, căcī dā într'ēnsulū uā fōntānā amarā, si așa de amarā în cătū cu lōlā micimenā eī (alterēza) *curceșce* (5) apa lui Hypanis, carele este unū riū mare p'între altele mai micī. Acēsta fōntānā se aflā la hotarēle Scyțilorū plūgarī și a Alazonilorū; iēr' numele fōntānei și alū locului de unde ea curge, în limba scyticā este Exambea (6), care în cea ellenicā înțelegē : «cāile-sacre.» Riurile Tyras și Hypanis își aproprie marginile lorū spre partea Alazonilorū; iēr' *apoi*, *ubătēndu-se* fie-care din *ei* curge lăînduse spaț'ulū d'între dēnșii.

(4) Bugulu.

(5) textulu elenicu dice κενά care înțelege a amesteca, a mixtiona; se dice și despre amestecarea vinului cu apă; am hazardatu dicerea *curcește* în locu de *stricē*, precumu dicem românește : «a strica vinulu cu apă.»

(6) Ca edițiune veclia dice ἄμα ξάμπεος, amaxambeu.

Manuscrisulū C.

52. Τρίτος δὲ Ἵπανις (388) ποταμὸς ὅρ-
μαται μὲν ἐκ τῆς Σκυθικῆς, ῥέει δὲ ἐκ
λίμνης μεγάλης, (389) τὴν περὶ νέμονται ἔκ-

52. Al treilea este riul Hypanis, el
se pornește din (interiorul) Scitiei. și
curge dintr'o baltă mare împrejurul

(388) Ἵπανις; Astăzi riul Boug.

(389) ῥέει δὲ ἐκ λίμνης μεγάλης. Cât despre lacul acesta din care dice Erodot că ese riul Hy-

ποι ἀγριοὶ λευκοί. (390) καλεῖται δ' ἡ λίμνη αὕτη ὀρ' ὡς μήτηρ Ἰπάνιος. (391) ἐκ ταύτης ὄν ἀνατέλλων ὁ Ἰπάνιος ποταμὸς ῥέει ἐπὶ μὲν πάντα ἡμερῶν πλόον (392) βραχὺς καὶ γλυκύς ἐστι, (393) ἀπὸ δὲ ταύτου πρὸς ἀλάσσης τεσσέρων ἡμερῶν πλόον πικρὸς πίνω. ἐκδιδοί γὰρ ἐς αὐτὸν κρήνη πικρῆ, (394) οὕτω δὴ τι ἐούσα πικρῆ, ἢ μεγὰ εἰ σμικρῆ (395) ἐούσα κινῶ τὸν Ἰπάνιον, ἔδοντα ποταμὸν ἐν ὀλίγοις μέγαν. (396) ἐστὶ δὲ ἡ κρήνη αὕτη ἐν οὐραίοις χώρῃσι τῆς τε ἀρσσηίων Σκυ-

cária locnesc caî sëlbaticeî albî: iar acêstă baltă se numesce cu drept cuvânt Muma (riulul) Hypanis. (Riul) Hypanis după ce ese din acêstă (baltă) curge (la o distanță) de cinci zile de navigație mic și tot dulce, dar de la acest (punct) pînă la mare. (o distanță de) patru zile de navigație (de vine) grozav de amar: căci un isvor amar se revarsă într'ensul, acesta (deși) este de o mărime ne însemnată strică tot riul Hypanis (prin amestecul apelor sale), riû care este conside-

panis nu sã scie nimic astăzi—Trebuie să presupunem în privința acêstă precum și în privința lacului din care se ȳice mai sus cã ese Dniestrul cã autorul nostru nu avea cunoștințe exacte despre acele localități. Este bine cunoscut cã riul Hypanis sau Bug, și are isvorul în Podolia; adevêrat cã localitățile din acea vecinătate sunt baltose, dar despre o baltă mare nu se scie nimic. și acea baltă trebuie să fie o simplă hypothesis a lui Erodot.

(390) Ἰππαι ἀγριοὶ λευκοὶ Chiar în timpul modernî autorii cariî au scris despre acele regiuni au observat mulțimea de caî sëlbaticeî care pasc acolo, cum sunt de exemplu: Eschwald (Alte Geographie)—Dureau de la Malle (Mémoire de l'Académie des inscriptions) și alții.

(391) μήτηρ Ἰπάνιος. Adică sorgintea mumiî din care se formeză Hypanis.—Eustathius (ad Dionis. Perieg.) explică acêstă forțe bine acest pasaj și arătând cã ἑστὸν δὲ ὅτι κατὰ τὸν Ἠρόδοτον καὶ «Σκυθικός ποταμὸς τίς ἐστι λεγόμενος Ἰπάνιος, ἀνατέλλων ἐκ λίμνης μεγάλης, ἣτις λέγεται μήτηρ Ἰπάνιος» «καθὰ θελαδὴ καὶ ἡ Μαϊωτὶς μήτηρ τοῦ Ἠρόδου».—Acêstă expresiune de «pater», «mater», «parens» ne spune un philolog german Tzucke era comună în acest sens el ne spune iar «Maeotis autem Mater Ponti dicitur».—Veđi mai jos la cap. 86 unde acêstă expresiune de «μήτηρ» se aplică lacului Maeotis.

(392) πάντα ἡμερῶν πλόον. Cea ce cu cele patru zile de navigație mai jos face peste tot 9 zile ca timpul necesar pentru navigarea riului întreg.—Cursul acestui riû este de 350 de kilometri aproximativ.

(393) Ἐκ Căle-va manuscrise ad ἔστι. Cuvêntul acesta aci însemnă cã riul își conserveî dulcêța primitivă.

(394) κρήνη πικρῆ, Există o mulțime de suposițiuni în privința localisării acestui isvor amar. Reichard presupune cã Erodot vorbește de un isvor de apă minerală lîngă Ladyczin în Pololia.—Eichwald crede cã pôte e vorba de puțurile de pãcură care sunt comune în acele vecinătăți, însă este forțe greu să specificăm în mod absolut care este isvorul amar de care se vorbește. Nu trebuie să uităm cã Erodot nu s'a depãrtat mult de malul mării și cã tot ce ȳice despre interiorul țerei Scite nu este decăt rezultatul unor relațiuni mai mult sau mai puțin vage.

(395) μεγάλῃ σμικρῇ de mică dimensiune.—O asemenea expresiune se mai găsesc în Erodot Cartea I cap. 51 (μεγάλῃ μεγάλους) — la Cartea II cap. 74 (μεγάλῃ μικρούς)

(396) κινῶ τὸν Ἰπάνιον, ἔδοντα ποταμὸν ἐν ὀλίγοις μέγαν. Am fost nevoit pentru a da sensul adevêrat al cuvêntului κινῶ și a traduce acest pasaj și în mod mai liber.

θεῶν καὶ Ἀλαζώνων»⁽³⁹⁷⁾ σύννομα δὲ τῆ κρήνη καὶ, ὅ ἐν, ῥέει, τῷ χώρῳ Σκυ ἰστί μὲν Ἐξαμπίσιος, ⁽³⁹⁸⁾ κατὰ δὲ τὴν Ἑλλήνων γλώσσαν Ἰραὶ ὁδοί· πυνάγουσι ⁽³⁹⁹⁾ δὲ τὰ τέρατα ὁ τὰ Τύρης καὶ ὁ Ὑπανίς κατὰ Ἀλαζώνας τὸ δὲ ἀπὸ τούτου ἀποστρέψας ἐκότερος ῥέει εὐρύων τὸ μέσον. ⁽⁴⁰⁰⁾

rabil între cele (de dimensiune) mai mică. Acest isvor se află la hotarele între țerra Sciților agricultori și a Alazomilor. Numele acestui isvor și a localității de unde curge, (este) în limba Scitică «Exampæus» iar în limba Ellină «Căi sacre.» Atît (riul) Ty-ras cît și (riul) Hypanis se apropie unul de altul spre Alazoni; de aci fie-care se separă lășînd spațiul intermediar.

(397) ἀροτήρων Σκυθέων καὶ Αλαζώνων. Vedi mai sus Cap. 17.

(398) Ἐξαμπίσιος «Drumuri sacre» derivă din cuvintele *exan* și *pais*; cel d'antăiū este idente cu cuvântul sanscrit «accha», care după Grimm nu este altceva decăt Ellinescul «ἀγία» și latinescul «sacra»; cel d'nl doilea este identic cu sanscritul «patha» din care Ellenii au făcut πῆτος, Germanii «pfad» și Englesii «path».—Ritter (Vorhalle, p. 345) traduce acest isvor prin «hexenpfad» cea ce semnifică calea babelor vrăjitoře căci vrăjitořele fiind considerate ca persoane sacre se pôte că cuvântul german «hexe» să fie derivat din sanscritul «accha» sacru ast-fel în căt germanul «hexe» Englesul «hag» și spaniolul «hechizera» care tôte semnifică «babă» pot fi cuvinte alliate cu «accha» și cu latinul «sacer» și cu Elinescul ἱερός.

(399) συνάγουσι. Cunoscința acestei apropieri a acestor două ape în partea superiōră a cursu-lui lor și a depărtării lor în partea inferiōră probēză o cunoscință geografică fōrte exactă din partea autorului.

(400) τὸ μέσον în oppunere cu «τὰ τέρατα» adică lășînd un spațiū mai mare în mijloc.

Observatiuni. — Comisiunea D-vōstre observă :

La proba A.

1. Că traduce νέμονται prin *se nutrescu.*
2. Astă apă = lacū.
3. *Cu dreptū* în locū de *cu dreptū cuvētū.*
4. *Mama lui Hypanis* în locū de *mama riului Hypanis*, sau *a Hypanisclui*, căci la riuri articolulū se pune la fine.
5. Traduce frasa : ῥέει ἐπὶ μὲν πέντε ἡμερῶν πλόον prin *curge pe o in-tindere ce se plutesce în cinci zile.*
6. Βραχὺς, *în scurtū timpū* în locū de *mică.*
7. Πρὸς θαλάσσης, *din spre mare în susū* în locū de *spre mare.*
8. Τεσσέρων ἡμερῶν πλόον, *pe o pluire de patru zile.*
9. Κιρῶν τὸν Ὑπανιν, *schimbă gustulū lui Hypanis (infiltră).*
10. Ἔοντα ποταμῶν ἐν ὀλίγοις μέγαν, *unū fluviiū mare cum puține altele sunt.*
11. Ἀροτήρων, *arători*, mai bine *plugarū.*

12. Οὄνομα δὲ τῆ κρήνης καί... τῷ χώρῳ, *numele acestei fontăni și a ținu-tului însuși.*

13. Σκοθιστὶ ἔστι Ἐξαρματός· κατὰ δὲ τὴν Ἑλληνῶν γλῶσσαν, *la Scythi este Exampros, iar dintră limba elonică.*

14. Τὸ δὲ ἀπὸ τούτου ἀποστρέψας ἑκάτερος ῥέει εὐρόνων τὸ μέτρον, *apoi din acesiă locū întorcându-se unulă spre dârpă, aliulă spre s'ânga fie-care riură lărgindū spațiulū la mijlocū.*

La proba B.

1. Ὅρματται μὲν ἐκ τῆς Σκοθικῆς, ῥέει δὲ ἐκ λιμνης μεγάλης, *purcede din Scytia eșindū dintr'ună lacū mare.*

2. Νέμονται ἴπποι, *se nutrescū cai.*

3. Μήτηρ Ὑπάνιος, *mama lui Hypanis.*

4. Ἡ λιμνη αὔτη, *acestiă lacū saă ballă.*

5. ῥέει ἐπὶ πέντε ἡμερέων πλῆον, *curge în timpū de o plutare de cincî zile.*

6. Βραχὺς καὶ γλυκὺς ἔσ·, *mică și cu apă dulce, ἔσ· netradusū.*

7. Τεσσέρων ἡμερέων πλῆον, *la o plutare de patru zile.*

8. Κιρῶν τὸν Ὑπανν, *curceste, altereză apa lui Hypanis.*

9. Ἔστι δὲ ἡ κρήνη αὔτη ἐν εὐροῖσι χώρης τῆς τε ἀρστέρων Σκοθῶν καὶ Ἀλαζώνων, *acestiă fontănă se află la hotarele Scythiloră plugarī și a Alazoniloră în locū de la hotarele între țēra Scythiloră plugarī și a Alazoniloră.*

10. Οὄνομα τῆ κρήνης καί... τῷ χώρῳ Σκοθιστὶ μὲν Ἐξαρματός, κατὰ δὲ τὴν Ἑλληνῶν γλῶσσαν, *numele fontănei și alū locului în limba Scythică este Exambea care în cea elină înțelege.*

11. Τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, *iar apoi.*

12. Ἀποστρέψας ἑκάτερος ῥέει εὐρόνων τὸ μέτρον, *abătându-se fie-care din ei, curge lărgindu-se spațiulū dintre dinși.*

La proba C.

1. Νέμονται, *locuescū în locū de pascū.*

2. πρὸς θαλάσσης, *plnă la mare; arū si mai bine ad litteram spre mare.*

3. Ἀπὸ τούτου ἀποστρέψας ἑκάτερος ῥέει εὐρόνων τὸ μέτρον, *de aci fie-care se separă lăsândū spațiulū intermediarū.*

Se observă la proba C, că se află dese parentese, inse aici com-

pletază sensul frazelor nu ca la proba *A*, unde ele explică același cuvânt.

Amă puté să mai cităinū alătura cu textulū lui Herodotū și traducerea altorū capitole, dar s'a observatū că proporțiunea greșelelorū este aprópe aceeași ca și în aceste dóue capitole; de aceea, lăsândū mai incolo citațiunile, ne mărghinimū a face acuma câte-va observațiunī generale asupra fie-cărīl probe.

După cetirea probelorū întregī s'a constatatū că proba *A*, cu tóte că, putemū díce, înțelege în genere pe autorū, nu-l reproduce cu esactitate sensulū, saū, cândū reușese la acéstă, strică prin parentesele dese, în carī pune câte dóue saū trei accepțiunī a cuvântulū grecescū, pe care ilū traduce în romănesce, și apoi proba venitā la concursū este plină de răsăturī și ștersăturī și de înlocuiri de sensuri prin a doua chibzuire, inse fórte repețite în tóltă proba. Stilulū este greoiū și ostentilorū.

Proba *B*, cu tóte că are mai puține greșeli de câtū cea precedentă, și unū stilū mai curgătorū, cu tóte acestea pécătuesce în multe locuri prin alegerea de cuvinte cam prea comune și chiarū banale și multe cuvinte grecesci le traduce prin cuvinte romănesci nepotrivite.

Celū cu proba *C* dovedesce, că și-a făcutū unū studiū de predilecțiune din Herodotū și din traducerea lui; elū își înțelege pe autorū cu multū mai bine de câtū cei-lalți și-lū reproduce esactū în romănesce și este lipsitū de defectele celorū-lalți concurenți; inse pe ici colea se găsescū și în elū nu tocmai inesaclitāți în traducere, ci întorsăturī de frase carī adeseori se abatū de la grainlū romănescū; apoi Comisiunea, față cu cele-lalte calitāți, arū dori de la elū colórea naivā a stilulū lui Herodotū în traducerea română, în loculū căreia găsimū mulți termeni prea abstracti pentru traducerea cuvintelorū cu totulū concrete ale lui Herodotū.

Comisiunea D-vóstre a mai constatatū, în ceea ce privesce notele cu carī sunt însoțite probele, că celū cu proba *B* este cu totulū sāracă și fórte laconicū, ceea ce arū puté să se iea în sensulū că traducătorulū II sunt necunoscute tóte lucrările făcute asupra

istoriei lui Herodotû; celû cu *A* are multe note, dar ele se mărginescû mai cu sémã în cestiuñi cu totulã gramaticale și sintactice și multe pentru înțelegerea sensuluñ, ceea ce arû puté figura mai bine într'unû textû Herodotianû fără traducere. Mai bogatû, mai completû în note este celû cu proba *C*; aici notele sunt fórte variate și fórte importante : explicãri gramaticale, sintactice, filologice, critice asupra textuluñ, geografice, istorice, archeologice, etc., din tóte se gălescû în elû și bine puse la loculû lorû, ceea ce probézã cá concurentulû este în curentû cu tóte cercelãrile și cu tóte comentariile făcute asupra lui Herodotû.

Pe aceste considerente, Comisiunea D-vóstre găsește bună de premiatû proba *C* și este de părere a se însărcina acestû concurentû cu traducerea lui Herodotû, inse cu condițiune ca traducetorulû sã-și revedã lucrarea, sub controlulû specialû alû unuñ membru anume recomandatû, pentru ca traducerea sã se presinte câtû se póte mai apropiatã de stilulû și limba Herodotianã : naivã, simplã și lipsitã de orñ ce pretențiune de erudițiune, ceea ce Academia romãnã, în repețite rinduri, a recomandatû concurențilorû pentru traducere.

Raportorû : *I. Caragiani.*

PROCESU-VERBALU No. 18.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DIN 9 APRILIE.

Membrûi presentî :

Din Secțiunea literarã d nil : *Alexandri V., Caragiani I., Fontaninu G. M., Hasdeu B. P., Laurianu A. Treb., Maiorescu T., Quintescu N., Sion G.*

Din Secțiunea istoricã d nil : *Babesiu V., Barbu G., Ionescu N., Maniu V., Melchirescu P. S. S. episcopu, Papadopolu-Calimachu A., Urechiu V. A.*

Din Secțiunea sciințificã d-nil : *Aurelianu P. S., Bacaloglu Em., Brãnzã D., Felix I., Ghica Ion, Poni P., Șefãnescu Gr., Teclu N., Vasile P.*

Sub președința d-luñ : *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 orã.

După citirea și aprobarea procesului verbal al ședinței precedente, se dă lectură următoarelor lucrări :

1. Răspunsul d-lui *P. S. Aurelianu* la discursul de recepțiune al d-lui *Dr. Fe ic.*

2. Discursul de recepțiune al d-lui *Teclu* : *Relațiunile între chimia organică și cea anorganică*, urmat de răspunsul d-lui *Babesiu*.

Ambele lucrări urmază a se publica în *Anale*.

La 3 și jumătate ore p. m., rădicându-se ședința publică și trecându-se în ședință particulară, se decide a se tipări de urgență raportul Comisiunii ortografice, pentru a se pune apoi la ordinea zilei.

Urmându cestiunea premiilor anuale, se dă citire raportului general al Comisiunii respective și raporturilor speciale, dintre care două mai rămân a se citi în ședința de joi, când se va și lua o decizie definitivă.

Ședința se rădică la 5 ¹/₄ ore p. m.

Președinte: *Ion Ghica*.

p. Secretar general : *Hasdeu*.

ANEXA J.

*COMISIUNEA PREMIELORŪ ANUALE NASTURELŪ,
HELIAD E ȘI LAZĂRŪ PENTRU ANULŪ 1880.*

Ș e d i n ța d i n 31 m a r t i e.

Membrii prezenți d-nii : *Quintescu N., Baritiu G., Aurelianu P. S., Bocaloș Em., Ghica Ion.*

Sub președința d-lui : *G. Baritiu*.

Ședința se deschide la 1 oră a. m.

Se decide a se împărți un număr de cărți venite la concurs la fie-care membru.

Se citește cererea d-lui Șoimescu prin care concură cu *Diurpaneii* pentru premiul Năsturelu; a d-lui Crețenu cu *Patria și libertate* pentru idem; a d-lui Densusianu cu *Negriada* pentru același premiu; a d-lui Circa cu *Gramatica limbii române* partea I, pentru premiul Heliade-Rădulescu; a d-lui Mihăilescu cu scrierea *Globulul și Geografia României-Dobrogea*; a d-lui Conta cu *Încercări de metafizică materialistă*, pentru premiul Năsturelu sau Heliade; a d-lui V. Ionescu cu *Gramatica rațională pentru începători*; a d-lui Puiu pentru premiul Năsturelu-Herescu cu scrierea *Carte de citire pentru învățământul primar*, — autorul cere premiu sau un ajutor; a d-lui Istrati, *Considerațiuni asupra necesității gimnastice*; a d-lui Brândza, *Prodromul Florei române*; a d-lui Xenopol cu scrierea *Suli economice*, pentru premiul Năsturelu; a d-lui Săndulescu Nănovănu cu scrierea *Explicațiunea teoretică și practică a codicului de procedură civilă*; a d-lui Hasdeu cu scrierea *Cărțile populare ale Românilor în secol. XVI în legătură cu literatura populară cea nescrisă (Cuvinte din Bătrân)*, cu suplimentul ei de la 3 martie, pentru premiul Năsturelu și Heliade; a d-lui Rusănescu cu opera *Predile* pentru premiul Năsturelu și Heliade-Rădulescu; a d-lui Al. Macedonski cu traducțiunea *Parisina* din Lord Byron, pentru premiul Herescu, care se esclude; traducerea d-lui Suțu (Cartea IV din Istoria lui Herodot) nu se admite la concursul de traduceri, ca nevenită sub formă de manuscris, asemenea nu se poate primi nici în virtutea §-lui 6 din concursul publicat de Academiă; a d-lui Leonardescu cu scrierea *Cursul de filosofie* pentru premiul Năsturelu-Herescu; a d-lui Pisone pentru premiul Lazăr cu *Lichidometrul* pentru măsurarea bușilor și butocilor; a d-lui Puscariu cu *Stereometrul*; a d-lui Penescu, *Pirghii, Echerul și Pistonul circular*; adresa d-lor Alessi și Max. Popu cu *Rebelul orientat*, 10 fasc. (180 p.), venită la 8 februarie într-un singur exemplar, care se respinge.

D-lu Ghica introduce *Candidatul și deputatul* a d-lui Sion; d-nii *Baritiu, Ghica, Quintescu și Tacaloglu* introduc din inițiativa D-lor pe *Despot-Vodă* al d-lui Alexandri.

D-lu Ghica iese asupra-și lectura scrierilor d-lor Xenopol, Sion,

și *Despotă-Vodă* alu d-lui Alexandri; d-lu *Baritiu*, a d-lui Hasdeu; d-lu *Quintescu*, ale d-lorū Crețenu, Densusianu; d-lu *Aurelianu* iea *Protrumulă Florei Române, Geografia-Dobrogea, Pomologia*; d-lu *Chitu* iea cartea d-lui Nănovenu și *Preliu* de Rusănescu; d-lu *Bacalogu* iea scrierile d-lorū Conta și Istrati; d-lu *Ionescu* scrierea d-lui Leonardescu și a d lui Circa, iar Gramatica d-lui Ionescu o iea *P. S. S. Melchisedecă episcopulū de Romanū*.

Președinte : *G. Baritiu*.

Secretarū : *Quintescu*.

Ș e d i n ța d i n 8 a p r i l i e .

Membri prezenți d-nii : *Ion Ghica, G. Chitu, Bacalogu, Aurelianu, P. S. S. Melchisedecă, Quintescu*.

Sub președința d-lui : *G. Baritiu*.

Ședința se deschide la 9 ore a. m.

Se pune în discuțiune, dacă trebuie să se admită principiul pusă de testamentulū Nasturelū-Herescu și pentru premiile Iliade și Lazărū, adică ca ele să aibă dimensiunea de 400 pagini minimum, cându operele venite la premiu nu sunt terminate. Se admite cu majoritate.

Se relevă dacă o scriere, publicată la timpū, inse neprezentată cu cerere, se pōte pune între scrierile de premiatū. Se observă că membrii Comisiunii au dreptulū de inițiativă.

Puindu-se la votū *Candidatū și deputatū* a d-lui Sion, se admite cu majoritate de 6 din 7.

Se înlătură dar pentru astă dată premiarea scrierii d-lui Dr. Brândză, conformū principiului admiterii.

În privința operei d-lui Hasdeu se admite cu unanimitate, că este premiabilă.

Scrierea d-lui Istrati despre *Gimnastică* se găsește în unanimitate ca nemeritoriă.

Scrierea d-lui Conta nu se crede demnă de a fi admisă la concursu.

În privința *Geografică* d-lui Mihăilescu, votul se pronunță în contra admitterii ei între cele premiabile.

Asemenea se respinge *Gramatica raționată* a d-lui Ionescu.

Explicațiunea teoretică și practică a colicelui de procedură civile de Săndulescu-Nanovénu se admite de (5 din 7) majoritate între cele premiabile.

Gramatica d-lui Circa este respinsă cu unanimitate de la premiabilitate.

Scrierea *Convorbiri economice* a d-lui președinte alu Academiei, introducându-se încă de la începutul deliberărilor Comisiunii din inițiativa sa, se admite unanimu a fi premiabilă, înse d-lu Ion Ghica refusă. Remâne a decide plenul.

Scrierea d-lui Leonardescu se înlătură.

Asemenea *Patrie și libertate* a d-lui Crețeanu nu este primită între cele premiabile.

Invențiunile d-lorū Pușcariu și Pisone se respingū.

Se pune la votu cu bile premiarea cărții d-lui Hasdeu; se găsescū în urnă șese bile albe și una neagră; — admisă. Se pune asemenea la votu prin bile scrierea d-lui Nanovénu; se găsescū în urnă patru negre și trei albe; prin urmare este respinsă.

Candidatū și deputatū alu d-lui Sion se respinge cu cinci negre și două albe.

Președinte : *G. Baritiu.*

Secretarū : *Quintescu.*

Studiu de hygiena publica si privata. — Mens sana in corpore sano. — Considerațiuni asupra importantei si necesitati gimnasticeei din punctul du vedere hygienic si social in scoalele de ambe sexe, in armată, la diferite etăți ale vieții, și ca mijloc therapeutic in căutarea a diverse malatii de dr. C. I. Istrati.— Itucuresci 1880.— 1 vol. in 8° de 133 pagine.

Acéslă carte represintă unū extractū scurtū, compilatū din multe scrieri, mai alesū franceze, asupra igienei și gimnasticeei.

Apartține la categoria cărților de orî-ce natură pentru premiulū Nasturelū-Herescu seria B, lei 4000.

Nu coprinde absolutū nimica peste ceea ce este ordinarū și comunū. — Limb'a română este incorectă și defectuosă.

Prin urmare nu intră între scrierile meritorii, ca să pôta fi premiată.

Raportorū : *Bacaloglu.*

Invecari de metafisica materialistă. — Partea I. Introducere istorica de Vasile Conta. — Iassi 1879. — 1 vol. in 8° de 201 pagine.

Cartea este numai o introducere istorică la materia despre care autorulū are să tracteze; acéslă introducere istorică inșasi nu este de câtū unū expusū despre modulū presumpțivū in care arū fi fostū formate cele d'intăi idei religioase ale omenilorū și de unde arū fi decursū ideile metafisice etc.

Cartea este incompletă, nefiindū de câtū unū începutū de carte, cu tôte că autorulū caută să o presinte ca unū totū. In orî-ce casū, acéslă carte, pentru că este neterminată, pentru că nu coprinde nimica nou, pentru că chiarū ceea ce coprinde nu presintă o mare profunditate de cugetare, nu pôte fi socotită între scrierile meritorii, ca să pôta fi premiată, după cum se cere pentru premiulū Nasturelū-Herescu seria B, de 4000 lei.

Intre alte particularități din acéslă *Introducere istorică*, merită atențiune unū pasagiū din pag. 9 : «Lătratulū cănelui la umbre etc., «fuga bouului speriatū de unū pericolū etc., sunt cele d'intăi for-

«me ale cultului religios.» — Nimica nu mi se pare mai gratuit, ca să mă servă de expresiunea cea mai dulce, de câtă această aserțiune. Fric'a *dă* cea d'întăiu impulsione către sentimente religioase, iar *nu* constituie nici de cum o formă a aceloră sentimente, încă mai puțin a cultului religios însuși.

Mai la vale, pag. 62, vorbindu-se despre apoteosa se țice : «un eroi care a cucerit și domnesce peste *miliõe* de õmeni etc. este «cu timpũ, dupã mörte, transformatũ în Zeũ.» In epoca în care se făcaũ asemenea apoteose unũ eroi nu domina de câtũ peste o înãã de õmeni, iar *nu* peste *miliõe*. Lips'a de armoniã și de coordinare în aceste idei este evidentã.

Raportorũ : *Bacaloglu.*

Cunoscinți geografice — Globulã și geografia României — Dobrogea, de Gili. Mihailescu — Galați 1879. — 1 vol. în 8º de IV-166 pagine.

Cartea, de și micã, nu este rea; este scrisã cu multã stãruinã și cu õre-care sistemã; aparține la categoria premiului Lazarũ de 5000, sau Nasturelũ-Herescu de 4000 lei; are înse și defecte.

Partea matematicã și fizicã este *peste mãsura lunã* și disproporționatã pentru unũ tractatũ de geografiã a Dobrogei și arũ fi *prea scurtã* pentru unũ tractatũ de geografiã a globului.

Ca geografiã a României întregi coprinde multe lucruri bune și utile, înse prea puține, ca să pãlã pretinde a fi o geografiã a României, și prea multe și disproporționat pentru o geografiã a Dobrogei.

In fine cartea nu presintã una din acele lucrãri profunde și meritorii pentru o resplatã așa de mare, precum sunt premiile reclamate.

Raportorũ : *Bacaloglu.*

limba românească. — Gramatică rațională pentru începători de Vasile Ionescu. — Cartea I. Analitică. — Iassy 1879. — 1 vol. în 8° de 162 pagine.

Această gramatică este destinată pentru începători, și anume, precum se exprima autorul, ca să desvâlască în copii nu numai limba ci și cugetarea, ca să-I deprindă nu numai a scrie corect ci și a vorbi drept. Autorul a voită ore-cum a popularisa studiul gramaticel, făcându-l accesibil pentru priceperea copiilor. Pentru care elu a sacrificat sistemel de pînă acum ale gramaticelor usitate, a amestecat părțile unele cu altele, a modificat chiar clasificatia și ordinea părților cuvintului, pînă și terminologia gramaticală, obiceiuite pînă acum, — negreșit în dorința de a face mai lesnicioasă pentru copil învățarea gramaticel. Totu din acestu scopu începe cu o introducere în gramatică, care așu putea-o numi teoria sau logica graiului omenesc, pentru care se vede, că a și numit gramatica sa *rațională*. Introducerea acesta coprinde 42 paginel. Vorbesce despre simțiri, ca organel prin cari noi venim în contactu cu obiectel. Acestea lasă chipurile lor în mințea noastră, cari chipuri apoi facu cunoscințele noastre. Chipurile acestel, exprimate prin cuvinte, formeză graiul sau limba. Arată cum se formeză cugetarea, cum se formeză limba cu variațiunile ei.

Aici vorbesce despre propozițiun, subiectu, obiectu, predicat, compliniri, atribute. Clasifică cuvintel în nouă *șiraguri*, pre cari le numesce : 1. *nume*; 2. *personale*; 3. *insușitive*; 4. *verbe*; 5. *adverbe*; 6. *diriguitoare*; 7. *legătore*; 8. *schimbătore*; 9. *strigătore*.

Pentru a da copiilor o iconă mai aprópe de priceperea lor despre limbă, o asemănă cu unu hambaru, precare ilu și desemnă, împărțit în mai multe cămări, punendu în fie care cămară câte o clasă de cuvinte după clasificarea de mai sus.

După introducere intră în partea I-a a gramaticel : *Analitica sau cercetarea cuvintelor*.

Aici începe cu tratarea despre sunete, ca despre elementel din cari se compun cuvintel; trece apoi la litere, ca la semnel sunetelor, vorbesce de silabe, de diftong, triflong; vorbindu despre

diftongi și triftongi, îi desparte în *proprii* și *neproprii*. Pe acești din urmă îl găsește în cuvinte ca : *baciă, ochiă, scoică, defaimă*. De aici trece la semnele accentuării cuvintelor, la semnele punctuațiunii, despre cari gramaticile obicinuită tractează în partea numită ortografie.

Vorbindă despre formele cuvintelor, începe cu interjecțiunile, său cum le numesce elă, *strigătorele*, ca limbă primitivă a omului, și cu care vorbescă și animalele. După acesta vine a tracta despre *nume*, cărora le face diferite clasificări, între altele și acesta : *nume animale, vegetale și brute (minerale ori obiecte)*. Urmază tractarea despre *însusitive*, la cari elă amestecă și pronumele, calificându-le de *însusitive demonstrative*. Tractândă a patra clasă de cuvinte, *personalele*, cum le numesce autorulă, vorbește despre pronumele personale, din care deduce și articolii limbii române, și aici tractează despre declinările numeloră. Urmază succesivă tractarea celorlalte părți ale cuvântului, în ordinea cum le-am expusă mai susă.

În genere vorbindă, autorulă în opulă său își dă multă ostenelă spre a face regulele limbii înțeleșibile nevrășniciloră săi ascultători. Întrebuințază o limbă populară, explică termenii gramaticali, ca să-l adapteze la priceperea copiiloră; aduce asemănări de la lucrurile cunoscute loră, ca prin ele să pricepă ei pre cele necunoscute. Acesta este o tendință și ostenelă lăudabilă, în câtă pentru metodă. Întru câtă înse elă își va ajunge scopulă, acea practica o va dovedi.

Pentru vrăsta copiiloră începători cursulă acesta de gramatică se pare pré întinsă; mai alesă presupundă, că cu partea sintactică, care are să urmeze, pe lângă aceste 161 pagini din partea analitică, se voră mai adauge încă vre-o sută de alte pagini.

În dezvoltarea materiiloră ce tractează autorulă se întămpină multe neperfecțiuni. Așa sunt :

1. Definițiuni neesacte, d. e. pag. 1. «Omă învățatū este acelu ce cunșce lucrurile cu cari se intălnesce;»

«eū cunșcū blana cu ochiū închisū, pentru că știū că e mōle;» pag. 6.

«cu pielea noi nu facemū de câtă numai pipăimū» pag. 8;

a cunósce după mirosu este «a pune tóte simțirile în nasu» p. 10;
a gusta este «a pune tóte simțirile în limbă» ibid.;

«cu mintea vomu vedé chipulú unei ființe numai atunci, cându
«amú vêđut-o bine cu ochi.» p. 13;

«celú ce observá forțe bine cu ochi, acelaia nici o dată nu-l va
«fi uritú» ibid.;

«cánele este o ființă cu códă, cu pèrú, cu capú, cu botú, cu pa-
«tru picidre și labe» p. 14;

«vorba constá numai din numele ființelorú» p. 16;

«insușirea se ține de ființă, ca albulú de părete» p. 173;

«graiulú este partea gátului, care dá cuvinte» p. 45.

Numele, carú la singuritu sunt de genulú masculinú iar la im-
mulțitú de genulú femininú, autorulú le numesce *eterogene*, și explicá
acéstá đicere prin : «de améndoué genurile» (pag. 71).

2. Vréndú a fi popularú în limbă, ceea ce este bine, mai alesú
cândú ascultătorii sunt copil, autorulú une-orí ultá datoría grama-
ticalé, de a corege neregularitățile vorbirii poporului. Așa đ. e. în
locú de a întrebuintá formula literară a viitorului : *voiú vedé*,
voiú mai vedé, *voiú cunósce*, *mé va stropi*, etc., autorulú scrie :
oi vedea, *oi mai vedea*, *oi cunósce-o*, *mo stropi*. Đicerea *popá*, care în
limba literară se decliná la singuritu ca numele feminine, saú cu
articolulú bărbătescú pusú înainte, đ. e. *a popei*, *popéi*, *a lui popa*,
lui popa, autorulú o decliná dupe o formulá neregulatá întrebuin-
țată în limba ordinará în Moldova : *a popelui*.

3. Terminologia gramaticalá este arbitrará, đ. e. verbulú ajutá-
torú *sunt* autorulú ilú numesce : *incepétorú de vorbá* (p. 18). Totú
asemenea trebuie a se privi și alți termení inventați de elú, ca :
strigătóarele (interjecțiunile), *insușitívele* (adjectivele), *diriguitóarele* (pre-
pozițiunile), *legđtóarele* (conjuncțiunile).

Afará de părțile cunoscute ale etimologiei, saú ale cuvântului,
autorulú mai găsesce o clasá de cuvinte, pre carú elú le đice
cuvintele și le numesce *schimbătóarele* (p. 33). Prin acestea înțelege
elú deosebítele finale. saú terminațiunile carú schimbá înțelesulú cu-
vântului primitivú, făcendu-lú une-orí deminutivú, alte-orí mărandu-lú

forma, său derivându din elu alte cuvinte ; substantive, adiective, verbul, participie.

Din aceste puține observațiuni asupra gramaticel d-lui Vasile Ionescu, D-vostă vă veți pute convinge despre valorea ei și veți da verdicțul D-nielorū vostre asupra-i.

Raportorū : *Melchisedecă.*

Explicațiunea teoretică și practică a codicelul de procedură civilă, conținendu comentariul complet al tuturor articolelor din cod, soluțiunea cesțiunilor controversate și indicațiunea jurisprudenței celei mai recente, a Curților de apel și a Curții de casațiune din Francia și România.

A doua edițiune, revădută, corectă, considerabil adausă și pusă în concordanță cu :

- 1. Legea din 26 Apriliu 1877 privitoare la suspensiunea prescripțiunilor și termenilor în materiă de procedură (legea moratoriă),*
 - 2. Legea din 25 octombre 1877 privitoare la restrângerea atribuțiunilor ministerului public în materiă civile,*
 - 3. Legea din 6 martie 1879, pentru înființarea judecătorioră comunale și de ocote*
- și două apendice conținend explicațiunea procedurii în camera și consiliu (de chibzuire) de I. G. Săndulescu-Nănoveanu.*

Bucuresci 1878. — 1 vol. gr. în 8° de XIV-117-12-14-31 pagine.

Domnule Președinte,

Domnilorū Colegi,

Acesta este cartea cu cercetarea cărcia ați bine-voitū a mă onora și despre care vinū cu onore a vă împărtăși în puține cuvinte opiniunea ce mi-amū pututū forma în urma unū studiū rāpede, ce amū pututū face asupra-i.

Precumū din titlulū și chiarū din volumulū ei se pōte vedē materia tractată de autorū este imensă ; și dacā dēnsulū s'arū fi mărginitū numai la o compilațiune regulată și detaliată a totū ce arū fi aflatū în jurisprudența străină și romānă relativū la materia sa, încă arū fi avutū meritulū, rarū din nefericire la al noștri, alū unei labori lungi și perseverente, care cu câtū este mai rarū, cum dīcū, cu atâtū este și mai demnū de laudă ; dar nu, autorulū nu s'a mărginitū aci,

și ceea ce rădică opera d-lui Săndulescu-Nănoveanu mai presus de calificarea unei compilațiuni este :

1. Sistema rațională și științifică ce a adoptat în tractarea materiei sale, și pe care a urmat-o cu fidelitate și consecință de la început și pînă la sfîrșit.

În adevăr, Domnia-sa a fugit, cu drept cuvînt, de sistema simplă exegetică sau explicativă a articolor în parte și în ordinea lor succesivă, care de și mai comodă și mai facilă pentru autor, are înse inconvenientul grav, recunoscut de toți, că mărginesc spiritul numai la textul comentat într-un mod rutinar și nu-l dă pasul a se exercita și a se înalta la combinațiunea și la corelațiunea principiilor juridice, care domină totu-d'auna întreaga materie, și care singură poate distinge pe adevăratul juriconsult de primitivul și mărginitul practicant sau rutinar.

Autorul a preferat acestei sisteme o sistemă *quasi sintetică*, împărțind materia și tractând-o pe titluri și capitole, dar totu conservând la această împărțire ordinea adoptată de legiuitor și restringîndu sau concentrîndu pe cît s'a putut și ordinea articolor în care sunt subîmpărțite diferitele capitole și paragrafe.

Sistema acesta pe care o numim *quasi sintetică*, pentru că nu procede prin separațiunea materiilor după principiile teoriei pure și abstracte numai, ci ține cont și de împărțirea și distribuirea generală și principală a legii pozitive, este cu toate acestea considerată ca științifică și rațională, și avîndu în vedere scopul ce-și propune autorul, este preferabilă celei dintăi care corespunde mai mult scopului filosofic sau curat teoretic.

2. Înarmat și călăuzit de această sistemă rațională și practică totu-de-odată, autorul tracteză materiile ce și-a ales cu o îngrijire, cu o diligență și cu o metodă vrednică de admirat.

Nici o parte nu este neglăsată, nici o dificultate nu este cu intențiune evitată, și la ori-ce controversă relevată expune îndată opiniunile *pro* și *contra* și apoi se pronunță cu modestia pentru una sau pentru alta, înse totu-dea-una inspirat de regulele eterne ale *justului* și *echității*, ferindu-se cu mare îngrijire de a căde în păcatul rîdi-

culă în care cadu adese-orî aceia cari, voidnă a fi originali cu ori-ce prețu, devinū de multe orî excentrici și absurdî.

Limba în care este scrisă opera d-lui Săndulescu, este clară, simplă și la inteligența tuturilor, și dacă vomū lua în observațiune că terminologia noastră juridică este departe de a fi stabilită și fixată, apoi trebuie să recunoscemū că autorulū a isbitițu fôrte bine a în-lătura o mare parte din neologismii francesi, usitați de unii din advocații și din magistrații nostri, fără nici o regulă și necesitate, ca *demandor, defandor*, etc., precum și o mare parte din străinismii vechi cari nu-și mai potū avē justificarea față cu reforma instituțiunilor noastre de dreptū și cu progresulū limbii și literaturii.

Pe lângă aceste merite intrinsece, prin cari se distinge opera d-lui Săndulescu-Nănovēnu, de vomū lua în considerațiune, Onor. Colegi, că ea este astă-đi, potū dice, prima și unica operă de specia acēsta, de vomū lua în considerațiune asemenea de cătă necesitate și utilitate este ea pentru junii magistrații și advocații în genere, iar mai alesū pentru aceia cari nu sunt familiarisați în consultarea autorilorū străini, sperū. Domnilorū Colegi, că și D-vostră veți împărtăși opiniunea subsemnatulū d'a se decerne unultu din premiile Academiei junelul autorū, care a învutitū așa de bine și frumosū, prin meritōsa sa operă, literatura noastră juridică atâtū de săracă pînă astă-đi.

Sunt sigurū că unū asemenea stimulu, o asemenea încurajare va da cele mai frumoșe rezultate pe câmpia abia deschisă a activității noastre literare și sciințifice.

Credū, Domnii mei, că nu potū termina acēstă scurtă a mea relațiune fără a vē mai pune în vedere, că deja d-lū Săndulescu a obținulū postulū de profesorū suplinitorū la catedra de *procedură civilă* a Facultății noastre de dreptū din Bucuresci și că la a sa numire, actualulū ministru ad-interim alū instrucțiunii publice, d-lū B. Boerescu, se exprime prin decretulū No. 1843, chiarū așa : «Avēndū asemenea în vedere *importanța d-vōstre scriere asupra procedurii civile, cum și recomandațiunea Decanatului facultății și a Consiliului permanentū de instrucțiune, v'nsărcinēză pe d-vōstră chiarū de acumū cu facerea acestui cursū etc.*»

Raportorū : G. Chițu.

Ar. Densusiann. — *Negriada* epopeia națională — (Partea întâia în șese cânturi)
București 1979. — 1 vol. în 8° de 216 pagini.

Domnilor Colegi,

Poema epică *Negriada*, una din operele intrate la concursul anual acesta, cuprinde numai partea întâia în șese cânturi. Autorul ei, dl. Aron Densusiann, își propune, se vede, a da în partea a doua alte șese cânturi, după exemplul celor douăsprezece ale *Eneidei* lui Virgiliu.

Acastă epopee constă din mai bine de cinci mii versuri iambice de patru-sprezece și trei-sprezece silabe, rimându-și întâiul vers (de 14) cu alu treilea și alu doilea (de 13) cu alu patrulea.

Ce e drept, genul epic nu mai este alu timpurilor noastre. Flori în adevăr vigurose cresc numai printre neua Alpilor; de asemenea epopea presupune unu terenu primitiv, o stare socială în lăganu a omenirii. Imprejurările sociale dar, în cari ea se dezvoltă în totu strălucirea ei, sunt simplitate de obiceiuri, naivitate de simțiminte, pasiuni ardețore, credințe tari și entusiasmu eroicu. Iată pentru ce Omeru a rămasu epiculu celu mai mare și mai adevăratu alu tuturilor timpurilor; iată pentru ce epicii vécurilor următoare la diferite națiuni au reșitu numai în măsura în care era împlinite acele condițiuni favorisătoare epopeei. Astu-fel imprejurarea, că proprii epicii ulteriori au imitată mai multu sau mai puținu pe Omeru, nu se explică după noi, numai prin dependența popórelorú carorú aparțineau ei, de cultura elenă, ci prin faptulú că operele atribuite poetulu grecu erau modele neintrecute. Ei au alergatu la isvorulu lui Omeru și pentru că simțiau că substratulú epopeei se supțiasa prin înaintarea omenirii în civilizațiune. Cu alte cuvinte, relațiunile lorú sociale nu le mai oferiau alimentu epicu în destulă abundență, și inspirațiunea — câtu le lipsia — trebuiau să și-o procure de aiurea. Inse acastă inspirațiune, — intru câtu era împrumutată, iar nu scósă pe deplinu din isvorulu viu alu vieței — a rămasu mai multu sau mai puținu rece.

Cine totuși întreprinde acestu genū de scriere, trebuie, spre a avē ore-care perspectivă de succesū, să alēgă unū subiectū ale căruī evenimente, nefiindū precisate prin date sigure istorice, permitū fantasiei a le imbrăca în mantia miturilorū și a miraculosului. Acēstă condițiune a împliniți o poetulū nostru propunēndu-și a cānta descālēcarea lui *Negru-Vodă* :

«Cantu armele si domnulu ce 'mpinsu d'a sortei māna
Din Fagarasiu o-data scolandu-s'a plecatu
Si strabatendu Carpatii. la Dunarea betrana
A Daciei domnia de nou a 'ntemeiatu.
Dar' multe suferintie si lupte multe 'nvinse
P'an'elu domniei none i puse fundamentu.
Caci nu-si uitase Dochia si mai cumplitu s'aprinse
Miscandu, scolandu asupra-i iadu, omeni, elementu.»

după care invocațiune, își iea de zīnă inspirătore pe *Cosinziana* :

Nemoritore dina, stravechia olimpiana.
Tu ce-ni lasatu la Tibru cerescile-ti onori
Si pe 'nstelata cale numita si-adi traiana
Condu's'ai l'aste plaiuri p'ai lumii 'nvingetori ;
Tu, care di si nopte sub tempulu relei sorte
Ai statu nendormita veghiindu si priveghiindu,
Tu, ce-ni vediutu ajunsa la cumpena de morte
Ales'a la mosia gemendu abia gemendu.
Maestra! l'alu cui nume alerga si se 'nchina
Cu-adunca religiune totu graiulu romānescu,
Si far' alu carei farmecu nici doin'a nu suspina,
Nici canteculu n'aprinde, nici mituri nu 'nflorescu ;
O! dalba Cosinziana, descinde si-mi sioptesce,
Si versa 'n alu meu sufletu totu foculu teu divinu.
Si prin a'mele canturi mii flori tu-mi impletesce,
Ca toti uimiti s'asculte, si june si betranu.»

Opera d-lui Densusianu este scrisă cu frumosū avēntū poeticū, cu atātū mai multū de aprețuitū, cu cātū elū nu lānceșdesce de locū în totū decursulū poemei, care întrece în extensiune ceea ce a resăritū pīnă acum de acestū genū de scriere pe cāmpulū literaturei romāne.

Poetul *Negrialei* dă la începutul fiă-cărul cântu sumarul materiei cuprinse în elu. Dați-mi voe a vè ceti aceste sumare, spre a căpeta o idee generală despre întregul cuprinsu alu epopeei.

Cantulu I: Espunerea subiectului. Invocațiunea. Negru plecandu cu Românii intra în Carpati. Dochia, vechia dietate daca, misca tote pentru a împedcă trecerea lui Negru și întemeierea statului român. Alerga la Gerila în pescerea de ghiacia, și d'aci la Ventose, chiamandu-le în ajutoriu. Ea vine dimpreuna cu Ventosele și se asiedia la panda pe stanci în giurulu poenei în care avea se ajunga ser'a Negru și se petreca peste nopte. Cosinziana protectorea Românilor, alerga la Somnu, rogandu-lu se vina și se adorma pe Dochia și pe Ventose, care se asiediasse pe stanci la panda. Somnulu vine și le adorme. Românii ajungu și se asiedia în poena. Pe cându ei se ospeteza în giurulu focurilor, laularulu Sărinu canta atatu de doiosu încatu stancile, începu a se clatină. Dochia și Ventosele se destepta și ridica o furtuna înfioratore. cr' Gerila, sedusu de Dochia, ese din pescere și începe a suflă. Românii se risipescu. Dochia cauta se prinda pe Negru, dar' Cosinziana învelindu-lu în nouru fuge și trece cu elu pe terimulu celu-alaltu. Intrarea. Trecerea pe la port'a iadului și imperati'a Uitarei. Cosinziana parascesce pe Negru. O alta dina întâmpina pe Negru și-i arata calea ce conduce la cei nemoritori. Din'a dispere. Lui Negru se oferu arme divine. Negru trece peste unu riu latu în plaiulu celor nemoritori. Accidentulu lui Negru la tiermu. Redescoperarea lui Negru. Negru pleca pe plaiu. Se întelnesce cu Gelu, care lu'ndrepta la Traianu. Întelnirea cu Traianu la Fântân'a-manei. Negru roga pe Traianu se-i nareze cuprinderea Daciei. Traianu încongjuratu de nemoritori începe a nară alu doilea reshoiu cu Dacia.

Cantulu II: Decebalu aduna capitaniu la consiliu de reshoiu în unu codru afundu. Elu desfasiura starea tieriei. Decidu a se rescolă. Tramite soli la poporele vecine chiamandu-le în ajutoriu. Faim'a duce scirea la Roma. Augurii consulta dieii. Minunile favorabile reshoiului. Reshoiulu se declara. Traianu pleca cu legiunile. Catalogulu poporeloru care pleca în ajutoriulu Daciloru. Crudimile Daciloru asupra Romaniloru. Traianu ajunge la Dunare. Preotii înblandiescu cu sacrificie Danuhiulu turburatu. Rogăciunea lui Traianu contra Istru. Dieulu Istru, imblanditu alina valurile, apare din unde și întinde lui Traianu, în semnu de legatura, o treslia care în man'a lui Traianu se preface în spada. Cu ajutoriulu dieului, Traianu face podu peste Dunare. Lupt'a la podu. Duras ucide multime de Romani. Soranu învinge și omora pe Duras. Dacia înfransi se retragu în castre urmariti de Romani, dar' noptea întreprumpe lupt'a. Dacia decidu în consiliu a atacă noptea castrele romane. Romanii se prefacu a-si petrece în castre voiosi de învingere, pentru a seduce pe Daci, în fapta inse se pregatescu se atace castrele Daciloru. Romanii ataca castrele Daciloru. Decebalu și Sardonu facu minuni de eroisinu. Lupt'a între Decebalu și Adrianu. Zamolcse dieulu scote din lupta pe Decebalu învinsu și ranitu. Soranu antaiu forlieza valurile, inse Zamolcse amestecandu-se în lupta, cu o petra mare asterne pe Soranu la pamentu. Romanii intra în castre. Zamolcse se duce în munti, deslega venturile și le tramite cu torrenti de ploia asupra Romaniloru. Lupt'a se curma. Dacia se retragu în munti. Romanii trei dile immormenteza și sacrificia. Dacia retragendu-se nimiciescu tote în urma lor. Romanii intra în munti, pe trei locuri. Luptele în munti. A diecea di vulturii romani fâlfae depe culmile muntiloru. Dacia aprindu tier'a, se ucidu unii pe altii, o parte parascescu tier'a, altii se tragu la Sarmiseghetusa. Romanii încungiara Sarmiseghetusa. Luptele sub mureii Sarmiseghetusci. Beltranulu erou dacu. Udaru, lupta dimpreună cu fiii și nepotii sei. Severu. Dentatu, Murena și Bolanu, ucidu multime de Daci. Seianu ucide pe Sitalcu, Gaianu pe Bedaru, Lupt'a lui Herculanu cu Barsibu. Clivnu,

Biarcu, Suta și Ceryahu. Dieulu Sarmandu se întorce ranitu pe Goganu și roga pe Zamolce se stînga diu'a. Zamolce rechîama pe Azizu și se face noapte. Dicii daci tinu consiliu și decidu a cobori la lupt'a. Dacii ajutorati de diei ataca castrerele Romanilor. Lupt'a lui Traianu cu Sarmandu. Sant'a-Vineri se duce la Joe și cere ajutoriulu dieiloru pentru Romanii strimtorati. Joe i descopere cele viitoare și lasa voia libera dieiloru. Lupt'a dieiloru daci cu cei romani. Lupt'a lui Adrianu cu Decebalu. Dacii scapa pe Decebalu ranitu din mîinile lui Adrianu. Lupt'a pe valuri. Romanii sue valurile, intra in cetate, aprindu și ucidu. Decebalu ce jacea ranitu in palatu, audindu sgomotulu și vedindu flacarele, se ridica și voesce se esa la lupta. Romanii impresura palatulu. Preotii și capitaniii din giurulu lui Decebalu decidu se-se arunce in spadele lor. Se arunca. Mortea lui Decebalu. Perirea Daciloru. Risipirea Sarmiseghetusei.

Cantulu III : Traianu pleca cu Negru pe munte in susu. Negru nareza lui Traianu sortea Romîniloru dela mortea lui (Traianu) pana la tempulu seu. Ajunsi pe culmea muntelui. Traianu esplica lui Negru originea arborelui și a balaurului de sub elu. Coboru apoi pe munte in josu, și Traianu esplica vuetulu ce se aude josu in campia ce se intinde la polele muntelui. Coborindu in campia, Traianu desveslesce lui Negru viitorulu Romîniloru. aratandu-i eroii viitori. Aratarca eroiloru și descrierea faptelor celoru mai insemnate dela Dragosiu pana in celu mai d'aprope trecutu. Negru întorce pe pamentu.

Cantulu IV : Cosinziana, întorcendu-se pe pamentu, se duce și iâ arculu lui Fetu-frumosu, pe candu elu dormea, se sue pe Surulu și începe a sagetâ asupra Ventoselor. Ventosele fugu și se ascundu. Dochia, vedindu Ventosele alungate și pe Negru întorrendu er' pe pamentu, alerga și cere ajutorulu dela Mama-padurei. Acest'a chiama la consiliu monstri și uriasii codriloru. In infioratorulu consiliu se primesce sfatulul ce-lu dâ Baba-Gaia. Dochia se întorce și se pune in Buccii la panda, se veda ce facu Romîni. Ratecirile lui Negru prin codri. Intelnirea cu uriasii Sfarmă-petri și Stramba-lemnă. Negru in pescere la Baba-Gaia. Uriasii, ajutati de maestriele Baba-Gaiei, despoia pe Negru de arme și le ducu in o pescere unde Mama-padurei pune unu balauru se le pazesca, er' lelele iau pe Negru, lu-ducu si-lu inchidu in palatulu lor. — Pe candu se intempla tote acestea, eroii Riscogelu și Troianu aduna de priu codri Romîni risipiti de Ventose. Novele uneltiri ale Dochiei ca se întorca pe Romîni in dereptu. Confusiunea Romîniloru. Cicala o marese hatendu-si jocu și hajo-curindu întreprinderea lui Negru. Geviulu patriei apare. Pedepsirea lui Cicala. Coron'a, Preotulu Ilinu linistescu poporulu. Se tramitu soli se caute pe Negru. er' Romîni începu a cobori in josu pe plaiuri.

Cantulu V : Starea Romîniei pe tempulu descalecarii lui Negru. Domni de pe atunci in Romînia. Dochia alerga la domnulu Danu in Romula și-lu rescota asupra Negrenilor. Catalogulu ostei lui Danu. Solii tramisi dupa Negru consulta in pescere pe Baba-Murga. Solii la Fetu-Zefiru in Valea-primaveriei. Plecarea de aici și ajungerea lor la Parintele codriloru. Codrulu și palatulu in care locuesce Parintele codriloru. Consiliile și ajutoarele ce le dâ acest'a soliloru. Plecarea. Solii ajungu la palatulu leleloru. Lupiele soliloru cu monstri și aratarile leleloru. Intrarea soliloru in palatu. Interiorulu palatului leleloru. Allarea și redesteptarea lui Negru. Plecarea.

Cantulu VI : Negru cu solii ajunge la magur'a Codinu in Valea-sargentina. Aci, la fîntena Cresii, se intelnescu cu Filena, care i conduce la tatalu-seu Musiatu, domnulu tienutului. Ei afla pe Musiatu siedindu la sfatu cu betranii tiei. Musiatu recunosce pe Negru și pe solulu Mosiu-Albu. Ospetiulu in onorea lui Negru. Lautarulu Mosiu-Tatinu, canta tempurițe trecute și laudele vechiloru eroi. Intr'aceea sosesc Nuorasii, fiulu lui Musiatu, aducendu

vestmentulu și armele lui Negru ce i le luase uriasii, și nareza lupt'a lui cu balaurulu ce le pazea în pescere, și închina armele lui Negru, fara se scie că aru fi ale lui. Musiatu tramite alergetori în tiera se chiane în arine junimea, din care o parte s'o dee lui Negru. Facendu-se diua, Musiatu conduce pe Negru la templulu lui Longinu. Aratarea în templu. Negru admira imaginele din templu. Candu se întoreu la palatu, junimea se adunase. La întrebarea lui Negru, Musiatu i descrie pe unii din junii eroi, atingendu originea lui Gelu și starea Româniloru dupa caderea lui. Petrecerea junimei în jocuri de arine și în hore. Cantecele lui Mosiu-Tatinu în tempulu petrecerei. Se tragu la sorti junii cari se plece cu Negru. Musiatu la plecarea incredintieza lui Negru spad'a lui Traianu. Despartirea lui Musiatu de Nuorasiu. Plecarca.

Din această expunere generală rezultă deja cu evidență că *Negriada* a fostă calcată, ca să dîcū așa, după *Eneidu*; că poetulū nostru a imitatū, în mal multe concepțiunī ale operei sale, pe epiculū celū mal mare alū Romanilorū. Relevândū această, nu voimū a reduce intru nimicū meritele d-lui Densusianu, de ôrc-ce din sorgintea D-sale s'au adăpatū chiarū marī genie poetice. Este sciutū cum însuși acela care constituie cea mal înaltă glorie a Italiei, cum *Dante*, a im-prunutatū multe de la *maiestrulū s'au*, cum îl numesce în *Divina Commedia*, precum Virgiliū la rëndulū s'eu de la Omerū și Eniū. Chiarū imitândū își pôte conserva cineva valôrea sea de poetū.

Situațiunea *Negriadei* față cu *Eneidu* se pôte determina cu esac-tilitate numai din lectura comparativă a amândurora. Insc, ne avëndū în prospētă memorie amănunțimile celei de a doua, timpulū de douē trei zile, de care amū dispusū, ne-a fostū abia sufficientū pentru a ceti cu ôre-care atențiune opera în cestiune. De aceea, rezervândū adevêratulū studiū comparativū pentru o lucrare desvoltată, vomū face de astă dată numai câte-va observări cu puține detalie.

În primulū cântū *Dochia* împlinesce rolulū divinității *Juno*. Dochia este dușmana neimpăcată a lui Radu Negru și a Românilorū precum *Juno* a lui *Aeneas* și a Troianilorū. *Juno* voia să împiedice pe Troian a funda unū nou statū în Latiu; Dochia caulă să facă cu neputință întemeierea statului românū. *Cosinziana*, dîna protectôre a lui Negru, represintă pe *Venus*, dca inamă a lui *Aeneas* și intermediătôrea lui la *Jupiter*. Dupe cum *Juno* causcăză naufragiulū multorū vase ale Troianilorū și aruncarea celorū scăpate pe côstele Lidiei la Cartagena, astū-felū Dochia rădică o furtună cu ajutorulū *Vîntôselorū* și îm-

prăstie pe Români; dar și Juno recursese la *Acolus*, ca să dea drumul vânturilor. Venus învâlește la Virgiliu pe Aeneas într'unu nouru (I, v. 411—414); Cosinziana face același lucru pentru Negru, spre a nu fi prinsă de Dochia.

În lumea de sub pământu înse Aeneas este condusă de *Sibila* de la *Cume*, pe cându Negru totu de Cosinziana. Descrierea lumii de sub pământu este asemenea făcută după exemplulu lui Dante și Virgiliu, care și elu a urmatu în acêsta pe Omeru în *Odisea* sea. Precum regina *Dido* rógă pe Aeneas, ca să-i povestescă căderea Troiei, asemenea Negru pe *Traianu*, ca să-i nareze invingerea Daciloru și cucerirea țêrîl loru.

În cântulū II, lupta dintre *Adrianu* și *Decebalu* sau *Traianu* și *Sarmandă* aduce aminte de duelulū între Aeneas și Turnus, regele Rutuliloru, cu tôte că sunt și alte lupte parțiale între capi ambelorū tabere. Zeii participă la luptă pentru *Români* și respective *Daci*, ca și la Virgiliu și Omeru pentru poporele încăerate în războiū pe câmpiile Lațiuului sau dinaintea Troiei. Venus se plânge la Jupiter de pericolele la carū este espusu Aeneas cu al săi; *Sânta Vineri* totu la Jupiter de strimtorarea Românilorū.

În cântulū III umbra lui *Traianu* predice lui Negru viitorulū statulū românū și eroii lui, precum *Anchises* profeșce la Virgiliu sôrta viitoare a imperiului romanū.

În cântulū IV uneltirile ce face *Babu Dochia*, ca Româniū să se întorcă îndărătū, corespundū persecuțiunilorū și neajunsurilorū ulterioare cauate de dea Juno, ca Aeneas să nu pôta pune piciorū în Lațiu, spre a se stabili acolo, și altele de acestū felū.

Aceste apropieri au avutū de scopū a pune în reliefū imitațiunile de caracterū generalū, imitările de concepțiuni.

Câtū pentru imitațiunile de detaiū, citămū unū singurū casū. Astūfelū versurile 174—176 din primulū cântū alū *Eneidel*:

•Ac primum silici scintillam excudit Achates.
Suscepitque ignem foliis. atque arida circum
Nutrimenta dedit. rapuitque in fomite flammam. •

și v. 211—215, *ibidem* :

•Tergora diripiunt costis, et viscera nudant :
Pars in frusta secant, verubusque tremantia figunt :
Littore aliena locant alii, flammisque ministrant.
Tum victu revocant vires; fusique per herbam
Implentur veteris Bacchi pinguisque ferinae. •

aū fostū imitate cu adaptări potrivite și dezvoltări proprii poetului totū în cântulū I (p. 17, v. 3 de la fine pinū la v. 18 incl. alū pag. 18) :

•Asia grai. Negrenii copaci unii derama,
Er' alti din petra seca schintei adimenescu,
Si 'n aurosa esca prindindu-le le 'nflama,
Er' alti apoi in frundie le punu si le 'nvelcesu,
Le svēntura prin aeru, le-amesteca 'n surcele,
Le-arunc'apoi sub trunchii copaciloru betrani,
Si naltu vertegiu de flacari se 'naltia pan' la stele.
Romānii 'ngiuru s'asiedia si-mi invertescu prin māni,
La focuri fara numeru, frigari sfaraitore,
Si fragedele carnuri curendu se rumenescu
Versandu 'ngiuru mirosuri plaentū mirositore,
Ce dorulu de gustare mai multu ilu agerescu.
Er' rumenele carnuri pe erb'a rouorosa,
Le taia, si s'asiedia cu toti in giurulu loru.
Si toti pe rendu isi taia din carnea fumegosa
Asia cum sia-care se 'ndemna d'alu seu doru.
Er' cupele de palinu cu vinu incoronate
Trecu renduri dup'olalta rotindu-se prin māni
Si 'n suflete destepia mii doruri infocate
De dulci, doiose doine si canturi din betrani. •

Mărginindu-ne numai la acestū exemplu, mai observămū în generalū totū în aceeași cestiune, că poetulū nostru a profitatū pe alocurea și de Dante.

Dar imitațiunile atinse nu forméză partea cea mai mare a operei d-lui Densusianu. În cele-l-alte dezvoltări ale subiectulū său, elū a intercalatū istorie daco-romană și română pină la Tudorū Vladimirescu, în modulū în care pōte face acēsta unū poetū epicū, și a împletitū cu fericire mitologia noastră populară, o întreprindere

care merită totă lauda, miturile fiindu resortul celu mai puternic alu unei epopee. Aci a desfășuratū poetulū credințe, daline naționale și sērbătorī populare, atingēndū chiarū jocuri copilăresci. *Vēntōsele*, *Mama-Pădurī*, *Baba-Gaia*, *Strimbă-Lemne*, *Ielcle*, *Șoimanele*, *Fătū-Zorilă*, *Fătū-Frumosă*, *Gerilă*, *Smei*, *Sfarmă-Petri*, sunt exemple de primele; iar *Călușari*, lăutarulū *Sorinū* și *Moșă-Tatină*, care cāntă de *horă*, serbarea *Armindenulū*, joculū *d'a Gaia*, potū servi ca exemple de cele-l-alte.

Dați-mī voe acum, Domnilorū Colegī, a vē mai reproduce ceva din poema d-lui Densusianu, spre a căpēta o idee mai completă de modulū cum autorulū ei scie a cānta. Să citimū la c. 1, pag. 15, v. 11 :

«Colo 'n adâncu in codri prin care santulu sore
Infrantu de lung'a-i cale cobore 'ntre Carpati,
Acolo 'n departare i-o vale 'ncantatore
De pomi acoperita si d'arbori minunati.
Pe'tinsele loru ramuri ridu flore langa flore
Si nascu fara de fructe popore mari de flori.
Prin fragedele frundie dulei radie dela sore
Strabatu abia mijinde. si recoroze hori
Sioptescu prin flori, prin frundie, prin erba viua verde
Si mole ca matasa, pe plaiulu celu divinu.
Er' riulu ce prin erba straluce si se perde
Murmur' atatu de dulce, sioptesce-atatu de linu.
Incatu pe nesimtite si minte si-ochi imbeta,
Le fura si le 'naltia p'unu plaiu de paradisu.
Mii fluturi d'auru sbora prin valea minunata
Si fia-care fluturu e celu mai dulce visu.
In asta vale Somnulu in antru locuesce.
Ghlocei si viorele pe patu-i inflorescu,
Pe susu, pe josu in antru fonfiulu sierpuesce.
Sulcina, tamaiora pe porta-i se 'mpletescu.»

și la pag. 19 (v. 5 de la fine) același cântū :

«Asia Sorinu le canta, cu-atata focu le canta,
Incatu copacii 'n codru se paru că 'ntinerescu
Si verturile-si pleca petrunki d'o *flore* (1) santa,
Si frundiele 'ntre sine voiosu isi totu soptescu,

(1) O singură dată și-a permisū poetulū *flore* în locū de *florū*.

S'oprescu stelele 'n ceruri, s'opresce hm'a-plina...
 Chiar' stancile se misca... amaru de voi Români!
 Caci Dochia tresare si de mania plina,
 Vedindu ingiuru Români, racni batendu in mâni,
 Incatu d'o-data tote cumplitetele Ventose
 Resaru din somnu si tote din aripe batendu
 Totu aerulu rescola si stelele-aurose
 Le stingu, in intunerecu pamentulu invelindu.
 Alu noptii intunerecu se 'ndesa, se 'ndoesce,
 Si iadulu se reversa intre pamentu si ceru,
 Si fulgera si tuna si urla si vuesce,
 Se sgudue 'n adâncuri, si tote paru că peru,
 Si ventu cu ventu se lupta, si ventulu unde-ajunge
 Copacii nalti i smulge, si 'n iadu de-arū cobori
 Cu-a'sale radecine, si totu nu le-arū ajunge!
 Chiar' piscurile nalte incepu a se clati;
 Si cerulu si pamentulu se paru că voru se-lu mène.
 Atuncea Mosiu-Gerila din pescere esindu
 Isi scutur' alb'a-i barba ce la genunchii vine
 Si com'a-i ce se-versa pe umeri fluturandu :
 Eterulu se 'nfiora si codru ngalbinesce,
 Si candu vuindu incepe din peptu-i a suflă,
 Inghiacia noorii 'n ceruri, pamentulu amorliesce,
 Si grindin'a torente incepe-a se versa.
 Cum suflă Media-nopte in dulele de ierna
 Colo prin Cheia-Turdii cu spaima siuerandu,
 Si pe pamentu se pare că cerulu vrè se-lu cerna,
 Si cerulu si pamentulu le-amesteca suflandu :
 Asia suflă Gerila... pareă că totu se duca!
 Prin pesceri, pe sub coltiuri, prin crepaturi de stanci,
 S'adapostescu Români, de totu ce potu s'apuca,
 Ca se nu-î pota smulge si prin genuni adânci
 Ventosele se-i svêrle. Dochia 'nvapaia
 Alerga 'ncoce-'ncolo Ventoselorū strigandu
 Pe Negru se-lu apuce, chiar' ea cu sete-lu cafa,
 Turbatu vertegiu prin codru, prin piscuri alergandu.

Din aceste specimene, precum și din cele de mai sus rezultă pentru celă care are ureche pentru ritm și deprindere în citirea de

versuri scrise cu o ortografie grea (1), că versul este bine cadenciat, iar rima plină și sonoră.

Una din figurile poetice, de care se servese cu predilecție autorul *Negriadei* este *comparațiunea*, figura cea mai simplă și mai naturală. Așa a urmat și Virgiliu, modelul său, precum și cel-l-alti epici după exemplul lui Omeru, cel mai neîntrecut depingător al naturii și mai mare imitator al vorbirii nemeșeșugite. *Negriada* coprinde frumoase și nenumărate probe de comparațiune; amă pute dice, că face oare-care abuz de ea. Pe aceeași pagină citim, nu rare ori, mai multe comparațiuni.

Astă-felul cântul II, p. 52 :

•Cum canele s'arunca candu vede trecetorulu
 Pazindu-se cu bătiulu și 'n falcile lui tari
 L'apuca si-lu smâncese și-lu trage dupe sine,
 In urma caletorulu din falci bătiulu scotindu
 In cresetu ilu ochiese și-lu ținde josu pe vine,
 Si merge mai in colo de calea sa cautandu :
 Asemenea si Duras s'arunca dupa grindă,
 O prinde, trage, 'ntinde, crâsnindu in dînti turbatu.
 Soranu rotesce spad'a si Duras vrendu s'o prinda,
 Din cresetu pana 'n țurea cumplitu l'a despicatu.
Precum candu susu din culme stejaru 'n vale cade
 Ingiuru in tota valea cutremuru respandindu :
 Asia se sguduira si-a' podului arcade
 In pulbere candu Duras s'amestecă cadindu.
 Er' impregiuuru-i Dacii ca lupii se 'nroteza,
 Se-i mantuesca corpulu, Soranu inse prin ei
 Lasandu-se cu spad'a, strapunge si reteza,
 Incatu d'a loru cadere se 'naltia 'n urma-i clăi.
Cum fuge-o stana 'ntrega de capre si miore
 Candu vedu in departare si-unu singuru lupu venindu,
 Si-ori cati pastori se strige, s'alerge, se 'ncungiore,
 Pan' nu s'ascundu in staulu, nu contenescu fugindu :

(1) Nu voim a lăsa nedestăinuit simpaticului poet, că acesta previne într-o câtă-va pe unii în contra poemei sale.

Intogmai fugu si Dacii si nu stau pana 'n castre,
Ori catu conducatorii le striga si-i respingu,
Si toti ajungu de spaima cu fecie verdi-albastre,
Si tremurandu la porta se calca si se 'mpingu.»

Nu lipsescû în *Negriada* nici armonii imitative, precum se pôte vedé din cântulû II, p. 64 :

«O porta nalta, negra, cumplita, fiorosa,
Din cardini se deschide sunandu, cutremurandu ;
Pe porta mii de *venturi* *vuindu afar* s' *aventu*.»

Ici și colea citimû și imagini de totă frumusețea, de cari să ne servescă ca probă cea de la p. 20 (c. 1, v. 4 fine) :

«Cum sufla Media-nopte in dila de ierna
Colo prin Chei'a-Turdii cu spaima siuerandu,
Si pe pamentu se pare că *cerulu vrè se-lu cerna*.»

Poetulû are și nimerite formațiuni de cuvinte după analogia limbii noastre. Aceste derivate probéză, că autorulû *Negriadei* este înzestratû și cu talentû limbisticû :

c. V, pag. 171, v. 8 :

«Din stanci de petra scumpa *curgu unde viorie*,
Si fete cosinzene cu dalbe *mâni* de crini,
Cu mânece sumese, cu fecie *rosarie*,
Mergeau-veniau voiose cu albe cofe 'n mâni.»

c. V, pag. 149, v. 3 :

«Acestu nume-i lasase cumplitile-i crudii.»

p. 197, c. VI, v. 3 fine :

«Si-a sorelui lumina prin vaile *rouose*.»

ori p. 187, c. VI, v. 7 fine :

«Si cum apoi strabunii venindu din tieri *sorose*.»

Împreună cu *florosa* :

«Si 'n o *florosa* lunca elu ajungendu se perde.»

(p. 31, c. I, v. 3 fine); *fugosu* și alte cu aceeași derivativă.

«De trei ori crunt'a-i ghioga prin aeru *vertegindu*.»

(p. 51, C. II, v. 4 fine);

«Caci séu suntu ale tale, séu diua câtu *dilesece*
La nimeni altu 'n lume far' liș se cuviniu,

(c. VI, p. 196, v. 4);

«Dar' éta se 'ndioresce de dile mai frumoșe»

(c. III, p. 112, v. 3 fine);

«*Intuneceti'a* 'ncepe incetu se se resfire»

În locu de *intunereceti'a*, formatu de la *intunerecû* prin eliminarea silabei de la mijlocu *re* (ca și în *intunecosû* în locu de *intunerecosu*) după analogia s. e. a *frumuseței*, ori *albeței* de la *frumosû*, *albû*.

Injunitu de la *june* după *intineritu* :

«Si pletele-i carunte
Si dilele-i mai stinse parea t'au *injunitu*»

(C. VI, p. 185, v. 2) (1);

«Êr' Dochla p'a loru urma s'avena *vulluresce*
Si *fulgeresce* sbora» (c. I, p. 21 v. 9 fine).

Dar în structura versurilor sale *Negriada* are și ôre-carl defecte și imperfecțiuni.

Versulû 8 dela pag. 31 la fine :

«O Negre; tote-acestea pe *tin'* te au asteptatu!»

cuprinde în *tin'* o elisiune forțată. O vocală urmată de o consună nu trebuie a fi supusă elisiunii, pentru a căpêta o silabă mai puțină. Altă-felû versulû devine rău sunătoru.

De aceeași defectuositate, înse de o natură și mai gravă, dămû în versulû (c. VI, p. 200, v. 5) :

«Er' Decebalu sumetiulu supusu de grea dorere
Apare d'alta parte, și 'ntunecatu *ca-unu* nâoru»

în care *ca unu*, spre a evita incorecțeta ritmuluî, arû trebui pronunțatû *ca 'nu*, ceea ce pentru auđû arû da *ca 'n*; și astû-felû *unu*, s'arû

(1) Mai puțin recomandabilă este formațiunea de la c. II, p. 53 fine :

«Acum le *turnureza* si-apoi le *sârma* 'n maluri»,
Turnureza de la *turnû* înseamnă «a ridica în formă de turnu, câtû unû turnû.»

confunda cu *în*. Dar autorul *Negriadei* știe foarte bine, că suprimerea unei vocale nu este iertată a se face de câte ori se întâlnește cu ori-care alta, și de aceea n'a apostrofat pe *unu* în '*nu*. A înțeles prin urmare ca *a* să formeze în pronunță un dîftong cu *u* (caunu). Totuși și astu-fel cadența versului este silită și discordantă.

Poetul își permite și incorecțe de gramatică :

«Dar' lumea ține minte, nici adi nu *sci* că-i stînsa.»

(c. V, p. 159, v. 10 fine);
sau c. V p. 202, v. 2 fine :

«Feciorulu celu mai mare ce *sci* mai bin'(1) se porte,»

unde *sci* ține locul lui *știe* : licență în adevăr foarte cutezătoare și neiertată, formele tipice ale unei limbi — ore cum trăsurile feței ei — urmându să rămână neatînse.

Asemenea în c. I, p. 26, v. 9 :

«Er' cerulu și pamentulu în nopte s'au *cufînsu*»

poetul a alergat la formațiunea nejustificabilă *cufînsu* pentru *cufundatu*, în interesul rimei cerute de versul precedent :

«De rei înghitire, venindu le-au fostu ascunsu.»

În c. II. p. 61, v. 12 :

«Cu coifulu spartu, ăr'scutulu asemenu unui ciuru,»

și c. VI, p. 193, v. 12 :

«Dar' rapedu ca naluc'a cu murgulu eu lu 'nsielu,
Sarindu în alta parte,»

rapedu și *asemenu* s'au întrebuițat în locu de *rapede* și *asemenea* (2). Nevoea de a avé o silabă mai puțină a silitu pe poetu de a restitui și lui *asemenea* forma în *u*, care n'a avut-o nici o dată, și de a se servi de ea cu sensu adverbialu. «Asemenu» inse, neavîndu nici unu razimû într'o formă adiectivală dispărută cu *u*, căreia să-i fie luatû locul cea adverbială cu *e*, ca *rapede* lui *ra-*

(1) *Bin'* ca și *tin'* de mai sus.

(2) *Asemenea* în locu de *asemene* prin deschiderea adică transformarea în dîftongu a lui *e* în *ea*.

pedu, p \acute{o} te fi mai pu \acute{t} in \acute{u} tolerat \acute{u} , cel \acute{u} pu \acute{t} in \acute{u} limbistice vorbind \acute{u} , de c \acute{a} t \acute{u} adverbul \acute{u} «*rapedu*» (1).

D \acute{a} mn \acute{u} *in Negriada* \acute{s} i peste schimbare de gen \acute{u} :

«Si domnu si mare preotu, cum marmor \acute{u} vorbescu»

(*ibid.*, p. 204, v. 5); iar \acute{s} i de necesitatea rimei, c \acute{a} ci *marmura* reclam \acute{a} dup \acute{a} ea *vorbesce*, care nu rima cu *macrinescu* de mai sus \acute{u} .

Poetului *Negriadei* \acute{n} i scap \acute{a} a vorbi \acute{s} i cam pe latinesce. Ast \acute{u} -fel \acute{u} *ante* pentru *inainte* :

«Balaurulu o simte, dar *ante* ca s'apuce»

(c. VI, p. 192, v. 4), \acute{s} i *mai voi* (maluit) *in* loc \acute{u} de *voi mai bine* :

«Ce *mai voi* se mora

De catu elu se-se 'nchine divinului Traianu»

(c. I, p. 36, v. 6).

Dar ceea ce *Negriada* are cu totul particular \acute{u} este *intrebuintarea* *in* c \acute{a} te-va locuri a prepozi \acute{t} iunii *sub* cu forma de *su*, \acute{s} i *in*c \acute{a} urmat \acute{u} de vocal \acute{a} . Ast \acute{u} -fel \acute{u} la p. 50, c. II, v. 15 :

«Abia si-abia se misca *su*-alu fulgiloru noianu.»

Versurile urm \acute{a} toare nu sunt destul \acute{u} de inteligibile (c. I, p. 7, v. 3 fine) :

«Nici relele ce-asupra s'au reversatu, furtuna

Si tempuri fara numeru amaru i-au smacinatu,

Ce, n'au ajunsu se-i sfarme?»

Ac \acute{e} st \acute{a} obscuritate ar \acute{u} fi incetat \acute{u} , dac \acute{a} poetul \acute{u} isbutia s \acute{a} versi-
fice repe \acute{t} ind \acute{u} pe *nici* *inainte* de *furtuna* \acute{s} i dac \acute{a} nu se servia de *in-*
versiunea, care const \acute{a} *in* a pune pe *ce* la inceputul \acute{u} versului al \acute{u}
treilea, pe c \acute{a} nd \acute{u} locul \acute{u} lui cerut \acute{u} de construc \acute{t} iunea rom \acute{a} n \acute{a} era
inainte de *amar \acute{u}* . Dar un \acute{u} asemenea cas \acute{u} de c \acute{a} lcare a *clarit \acute{a} ții*
— principiul \acute{u} cel \acute{u} mai pre \acute{t} ios \acute{u} *in* scriere — se presint \acute{a} numai ast \acute{a}
singur \acute{a} dat \acute{a} .

(1) *In*tre poezii rom \acute{a} ni — *in*telegem \acute{u} pe cel bun \acute{u} — a recurs \acute{u} la o asemenea licen \acute{t} \acute{a} \acute{s} i Alexandrescu *in* poesia «Anul \acute{u} 1840»: «Binele adese \acute{a} vine pe urmele ml \acute{h} nirii», *in* loc \acute{u} de «binele adesea.»

În contra unei inversiuni de natura celei din versul 2, p. 85, c. II :

«În sboru-i Cocaionulu restorna-lu retezandu.»

n'amă voi altă-felū a releva nimicū, căci suntemū dispuși a acorda poesiei mai multe libertăți, dacă prezentulū *restorna* cu pronumele scurtatū post-pusū în locū de ante-pusū, n'arū avē defectulū a se confunda cu imperativulū *restorna-lu*. Obiecțiunea că confusiune se nimicesce prin ceea ce urmăză :

«Si dieulu impreuna cu regl'a-i lucitore

D'a dura pirtre stance se duce detunandu.»

n'arū fi tocmai valabilă, totulū trebuindū a fi clarū prin sine însuși. Poetulū putea scăpa de acestū micū neajunsū, lăsândū afară articulu-lū numelui de munte, — ceea ce permite usulū limbii nōstre, — și puindū în locuī pronumele de după *restorna* astū-felū

«În sboru-i Cocaionu-lu restorna retezandu.»

În fine, spre a termina cu relevările nōstre, arū fi fostū de doritū ca autorulū poemei nōstre, care cunōște și scie a mania limba română ca puțini poeți, să fiā evitatū expresiuni ca *regia*, întilnitā mai susū. Fără să mai vorbimū de întrebunțarea ei cu accentū greșitū pe ante-penultimā în locū de penultimā, conformū accentuării române; cu greū se pōte crede, că o vomū admite cu înțelesū de palatū (*regia [domus]*), după ce o avemū odatā cu acelu introdusū împreună cu monopolulū tutunurilorū (*regia*) (1).

Camū acestea arū fi de relevatū ca teoriā, cu ocasiunea defectuositățiilor de formā, cari se găsescū în *Negriada*. Dar aplicațiunea regulelorū teoretice, dar arta este mai grea, și imperfecțiunile de natura celorū citate se potū constata în mare parte la cel mai mulți poeți români de valōre. Ne arū fi ușorū a proba acēsta, dacă arū fi loculū aci. Pe lingă acēsta, greșurile *Negriadei* sunt rare față cu întinderea ei.

(1) Este de presupusū, că versul 8 de la p. 180, c. VI :

«Saduna, joca, canta cu plete lungi in ventu.»

În locū de... «cu plete...», cuprinde o greșelā de tiparū.

Dacă este adevărată că amū trecutū puținū numai de pragul literaturii nōstre; daca adevărata perfecțiune pe acestū tērmū — ca pe ori-care altulū — pōte veni numai după o scurgere mai îndelungă de viață intelectuală, apoi nici societatea, nici Academia română nu este încă în dreptū a o pretinde de la *Negriada*; Academia română, care prin premiele ei caută a înlesni o mai însemnată dezvoltare literară și a contribui astū-felū la aparițiunea unorū opere din ce în ce mai meritorie. În asemenea condițiuni îl trece cine-va bucurosū poetulū ceea ce ici și colea pare puținū turbure în undele epeiilor, și acesta în considerațiunea marilor greutăți ce se întâmpină în scriere într-unū timpū, cândū nici prosa nici poezia română nu s'au formatū și fixatū în de ajunsū, cândū limba nōstră n'a apucatū să fiă îndestulū de frământată și prin urmare în destulū de mlădiōsă, spre a nu opune rezistențe forte greū de învinsū, mai vērtoșū în maniarea unū versū lungū ca celū întrebuintatū; îl trece acesta cine-va voiosū cu vederea și pentru că *Negriada* e scrisă în spiritū adevăratū poeticū și cu o energie demnă de genulū de scriere eroicū.

Ca să se vadă pe deplinū, că poema d-lui Densusianu cuprinde o comoră de frumuseți poetice, nu ne putemū abține de a aduce, terminându, o ultimă citațiune. Este legenda mergerii în pețitū a Sorelul, pe care o cântă Moșū-Tatinū în timpulū petrecerii junimii în exerciție de arme și în hore lingă palatulū Domnului Mușatū, înaintea plecării lui Negru (c. VI, p. 208, v. 2 line) :

«Elu canta cum o-data pletosulu. mândrulu Sore,
 În noue ani d'a rendulu âmblat'a la petitu
 Și cerulu și pamentulu cu ânim'ardietore,
 Miresa lui asemeni elu inse n'a diaritu
 Ca sor'a-i Cosinziana cea dulce-ridietore,
 Care 'n Cetatea-negra sîdea și stralucea,
 Frumosa ca o flore în ȃrn'a fara sore,
 Catu potî caută la sore la dens'a inse ha
 Și Sorele i dise : «Ileana, plete cretie
 O! vin', a'nostre ânimi l'altaru se le 'nfratîmu,
 La plete și la fecie și dalbe frumusetie
 Noi amendoî în lume, noi singuri ne unimu.

Ani plete stralucite, lu plete aurite,
 Eu facia lucitoare, tu chipu mangaitoru*.
 Er' Cosinziana i dice : «O frate stralucite!
 Nici candu n'a luat u o sora p'unu frate sotioru!
 Tu frate cauta-ti cerulu, ér' eu imi cautu pamentulu:
 Asia a vrutu se fia prea-bunulu domnedieu!»
 Si Sorele atuncea la facia cá mormentulu
 Se 'ntunecá si 'n ceruri intinse sborulu seu.
 Se sue susu la tatalu, se'nchina si-i cuventa :
 «Parinte,-acuma tempulu si mie mi-a venitu
 Se-mi ducu mires'a-acasa, dar'nime nu me 'ncanta,
 Ca soru-mea Ileana eu alt'a n'am diaritu.
 Atunci de mâna tatalu ilu iá, prin iadu ilu porta,
 Ca dor' se lu inspaimente ce-acolo va vedea.
 La raiu apoi ilu duce prin stralucita porta,
 Ca dora se-lu incante ce-acolo-i v'aratá.
 Si tatalu apoi dice (si candu din graiu graesce
 Si cerulu si pamentulu s'asiedia 'n temelii
 Si-asculta cu placere, pamentu 'ntineresce,
 Noianulu se 'nsemina, ridu naltele tari) :
 «O Sore lumnate, curatu, fara pecate,
 Ai petrecutu totu raiulu si iadulu l'ai ámblatu,
 Mai cugeti si-acum inca la cele cugetate?»
 Er' Sorele se 'nchina si dice-adáncu miscatu :
 «Mai bine mi-alegu iadulu, cumplita locuintia,
 De catu fara Ileana se stralucescu in raiu.»
 Elu dice si cobore la dulcea lui dorintia,
 La dalb'a Cosinziana p'alu lunei dulce plaiu.
 De nunta si-o gatesce cu haina de regina,
 La facia pare cerulu candu luce mai seninu,
 Cu stele semenata, la peptu cu lun'a-plina,
 Cu brêu muiatu in radie se 'nceinge pe sub sinu,
 Cununa de luceaferi pe frunte-apoi isi pune,
 Petela de miresa ca aburi fluturandu,
 Si pleca 'n caru de auru l'altaru se-se cunune.
 Dar', vai! altaru 'ndata se simte tremurandu,
 Se stingu lumini, si santii si-ascundu ceresc'a facia,
 Er' impregiuru preotii inspaimentati cadea.
 Mires'a se 'nfiora de reci fiori de ghiacia,
 Si-o mâna luminosa asupra-i se 'ntindea,

În aeru o ridica si 'n mare-apoi o'niepta,
 Cadindu, o mrena d'auru in valuri s'a facutu.
 Er' Sorele se 'naltia, pe ceru in susu se 'ndrepta,
 Si merge pan' ajunge l'alu umbreloru linutu,
 Si se cobore 'n mare la dalb'a lui regina.
 Er' tatalu mân'a 'ntinde si mren'a ér' prindindu
 In ceruri o arunca si-o schimba 'n luna-plina.
 Atuncea domnulu dise din graiu asia graindu :
 (Si domnulu candu cuventa noianulu se 'nspaimenta.
 Se sgudue pamentulu si marile s'ascundu,
 Intuneca-se cerulu, eterulu se fragmenta,
 Cutremura-se muntii din verfuri pana 'n fundu).
 «Ileana plete d'auru si Sore luminate!
 Eternu voi unulu p'altulu pe ceru se ve priviti,
 Dar' ori-unde veti merge pe caile 'nstelate,
 Eternu voi unulu d'altulu se mergeti despartiti,
 Si-aprinsi si arsi la sufletu de flacara nestinsa
 Eternu voi di si nopte amblati si v'alungati,
 Cutrierati tari'a cu-a sa campia 'ntinsa,
 Si lumile voi tote amblandu le luminati!»

Astú-felú părțile slabe ale *Negriadei* disparú dinaintea calităților ei. Acestea sunt presărate nu numai în dezvoltările proprie poetului, în cari, cântându gloria străbună, a împletitú cununa tradițiilororú poporulul românú, ci și în cele împrumutate, din cari a sciutú să facă proprietatea sea, profitându de ele și adaptându-le cu iscusință.

Pe lângă acésta *Negriada* meritá a insufla multú interesú, ca una ce este făcutá a deștepta simțiminte patriotice și consciința naționalá.

Salutámú dar cu simpatie aparițiunea ei și-i recunóscemú meritulú de a fi cea mai bună producțiune *curatú literarú* intrată la concursú.

De aceea v'o recomandú sufragielorú D-vóstre, pentru unulú din cele dóue premie literare.

Raportorú : N. Quintescu.

Studii economice de A. D. Xenopol, doctor in drept și in filosofie. — Iași 1879. — 1 vol. in 8° de 152 pagini.

Cartea doctorului în drept și filosofie Xenopol, conținându 152 pagini, este intitulată *Studii economice*, și a fost publicată în cursul anului expirat.

Acastă scriere are caracterul unei serii de articole de ziar; s'a publicat în mare parte în *Stéua României*. Autorul ne spune că în aceste studii a susținut programul partidului liberal moderat în privința cestiunii economice a țerei noastre. D-sa nu se dă de capul acelui partid, dar se consideră ca un modest marinar care, în timp de furtună, ia locul căpitanului, ca glasul său să aibă un răsnet peste care valurile să se închidă.

Partidele la noi s'a încălțit atât de mult, în cât nu pot sci care este leaderul partidului de care se vorbesce, nici cari sunt personalitățile politice cari adoptă principiile economice ale autorului; căci dacă în cartea d-lui Xenopol sunt multe idei juste, adoptate de toți economistii fără excepțiune, dar sunt altele sus-puse controversel și chiar, pot dice, rezolvate de omenii sciinței în mod cu totul opus credințelor și ideilor sale.

D-lu Xenopol ne învață un mare adevăr, când dice că *nu prin legi făcute de omeni se pot înfrânge sau împedeca legile fatale ale naturei și că puterea politică urmăză în totu-d'a-una puterea economică*, și, ca exemplu despre neputința legilor artificiale, citéză legile restrictive prin cari amu cređut că putem împedeca pe Ovrei de a cumpăra imobile, d'a vinde beuturi spirtose și de a se aședa prin comune. De câtu a face asemenea legi, d-lu Xenopol ne sfătuesce, și bine face, să lucrăm seriosu la tređirea vieței economice a țerei, să desfășurăm puterile sale productive, să deschidem isvóre noue pentru îmbogățirea națiunii; dreptu grăesce cându ne dice că Ovreul nu pôte fi combătut de câtu pe terenul economic, adică prin activitatea noastră productivă.

Autorul *Studiilor economice* ne arată cu exemple netăgăduite că

popórele cele mai bogate sunt cele mai înaintate în civilizațiune și vice-versa, ne citéză dezvoltarea industrială și bogăția Angliei și a Franței, ne citéză și dezvoltarea Italiei în arte în secolul al XV^{-lea} și al XVI^{-lea}.

În capitolele III, IV, V, VI, VII, VIII și IX ne arată pericolele la cari sunt expuse țările exclusiv agricole și inferioritatea lor comparativă, atât în privința materială cât și în cea intelectuală, cu țările industriale, și chiamă atențiunea asupra inferiorității agriculturii la noi.

Ajunghându la cap. XIV, tractéză cestiunea economică cea mare, despre libertatea producțiunii, explică cele două sisteme : pe acela prin care statul, după ce a intervenit la timpul necesar pentru a pune poporul pe calea propășirii materiale și i-a dat domnia industrială asupra celorlalte popóre, se pune de o parte, stă spectator, și propagă celorlalte principiul ucigător al libertății economice, precum fac astăzi Englezii, Francesii și Germanii cu popórele înapoiate ale Orientului și chiar și noi, ca nu cum-va să ajungem a concura cu dinsele și pentru a le lăsa monopolul vânzării povățuiri de un interes egoist propagă idea de *laissez faire laissez passer* și *liberul schimb*.

Celălalt sistem este acela când statul ia asupra-i conducerea supremă a intereselor economice a poporului, nu ca producător ci ca îndreptător și privilegietor, și *sistemul protecționist* și chiar *prohibitiv*.

D-lu Xenopol susține că ideile de liber schimb datéză numai de la anul 1825, pe când sistemul protecționist datéză de sute de ani și dice că popórele cari s'au îmbogățit sunt acele cari s'au dezvoltat atunci, pe când predominia la densesle ingerința guvernamentală, și că acelea cari au căutat dezvoltarea lor materială în liberul schimb, au rămas cu totul înapoi și sărace, precum ni s'a întâmplat noue Românilor.

În cap. XV ne spune, cum s'a dezvoltat industria engleză sub Eduard al III^{-lea}, atrăghându în țera lui pe țesătorii din Flandra, dându-le scutiri de taxe, drepturi protecționiste și, ca primă, femeile

cele mai frumoase de soțit; ne spune cum Cromwell a lovit comerțul olandesă prin actele de navigațiune în favorul producțiunii industriale a Anglizei.

Ne arată pe Colbert în Franța, mergându pînă a pune să-l sune meșterii oglindarii din Veneția și a-l aduce în Franța, împrumutându bani industriașilor și urcându tarifele vamale. Totu într'acelu timp Germania și mai cu deosebire Prusia a profitat de revocarea edictului de Nantes, ca să atragă la densa mulțimea de neguțatori și de industriași franceși, și ne arată pe Frederic cel mare imitându pe Colbert.

Termină capitolul acesta, spunându-ne că chiaru Angliza revine astă-zi la sistemul protecționist, ca să pôtă lupta cu America.

Capitolele XVI și XVII tracteză despre industria în țară la noi și despre activitatea guvernului nostru asupra industriei; ne spune cum s'a stinsu și a dispărutu industria borangicului, a pânzeturilor de cânepă și multe altele; femeile române au încetat de a mai fi gospodine, de cându nu mai sunt ocupate cu lucru în orele de nopte și au devenitu numai o uneltă de muncă. Într'atât este căduță industria română în câtu chiaru unțulu ne vine din Bucovina, și Ovreul a rămasu stăpănu pe țargul nostru : produce rēu, vinde scumpu și cumpără estinū. Ne arată cum industria romănescă cea mică a fostu puternic combătută și omorită de puternica și marea industria străină și prin concurența neală a Ovreilor, și regretă că guvernul nu a făcutu și nu face nimic pentru încurajarea exploatării pădurilor, a lignitului, a petroleului, a cerei osocherită etc., și cum de nu împrumută bani industriei naționale.

În capitolul XVIII face istoricul nostru vamalū și ne povestese cum Principatele, din starea de independență, au fostu treptat absorbite în cercul tarifelor vamale ale Turciei.

În capitolul XIX tracteză despresistemul nostru scolaru care nu pôte da țerei de câtu numai biurocrați; tracteză acestă cestiune cu multă dreptate și vervă.

Nici o nație nu muncese mai greū și nu produce mai prost de

câtă Românii și cere omenii noi la putere, căci cei vechi nu se pricepă la trebă.

În capit. XXVII arată îndreptările și îmbunătățirile ce se pot aduce agriculturii noastre, variând cultura și înmulțind ocupațiunile agricole, dezvoltând creșterea vitelor, și recomandă foarte multă restrângerea întinderii și perfecționarea culturii.

După ce a arătat în capitolele precedente marile avantaje ale sistemului protecționist, apoi la capit. XXIX ne spune, că protecțiunea, prin suirea tarifelor vamale, nu va fi suferită la noi de Europa și mărginesce protecțiunea ce guvernul poate da industriei române, în comanda de aprovizionări ale Statului și a privaților cu produse fabricate în țară.

Trecând la lipsa de populațiune, recomandă colonizarea, înse numai cu Italienii din Lombardia.

În capitoulul XXXI, după ce mai combate încă odată sistemul liberului schimb, apoi recomandă trei măsuri :

1. Reformarea sistemului de învățatură;
2. Încurajarea ocupațiunilor industriale cu bani împrumutați de Stat;
3. Înlocuirea mezaturilor prin dări de concesiuni la întreprinderi române.

Scrierea d-lui Xenopol are meritul de a fi bine scrisă, într'un stil simplu și lesne de înțeles de toți acei cari știu să citească, și merită lauda și încurajarea noastră, ori-cari ar fi divergențele de opinie ce pot exista în privința credințelor economice ale d-lui Xenopol. Cărțile de asemenea natură sunt încă foarte rare la noi și ar fi de dorit ca publicistii nostri să facă mai puțină politică și mai multă economie. Românii de toate clasele nu ar avea de câtu să câștige printr'acesta. Să fie ori-cine încredințat, că un popor care muncește, produce și păstrează, nu poate să nu prospereze, fie el supus liberului schimb, fie el supus protecționismului.

Raportor : *Ion Ghica.*

Pârghii ce producă mișcare fiindă cu totul cufundate într'ună același meșii.
Proiectă prezentată de Al. Penescu.

Aparatul d-lui Penescu, în esența lui, se reduce la niște lame subțiri de lemn sau de metal, *ab* (fig. 1) paralele între dênsele și putându-se învârti în giurulă unor articulațiuni, *a*, fixate de ună grătară care se proiectă în *AB*. Acestă grătară e fixată la extremitatea codel *CD* a pistonului *P*, căruia o mașină ôre-care, spre exemplu o mașină cu vaporă, îi dă o mișcare alternativă de la drăpta spre stânga sau de la stânga spre drăpta. Cândă pistonul merge de la drăpta spre stânga în sensul săgeții, pe care pentru înlesnire îl vom numi *sensul direct*, lamele *ab* se aplică pe grătară una lângă alta, așa că

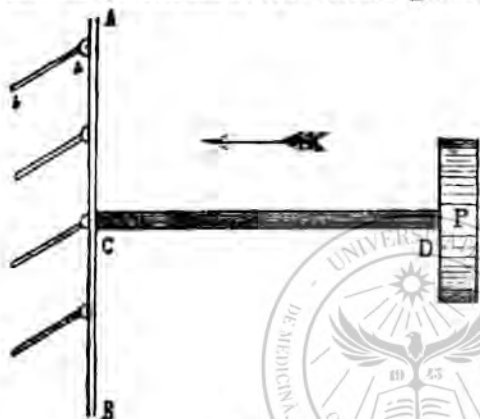

Fig. 1.

formăză o suprafață plană continuă; cândă pistonul merge în sensul opus săgeții, lamele *ab* se rădică și ieu o pozițiune perpendiculară pe planul grătarului. — Astă-felă fiindă, dacă mașina motôre și pistonul ară face corpă cu ună aparată mobilă ôre-care, spre exemplu cu ună batelă plutitoră pe apă sau cu ună balonă, este evidentă că, cândă pistonul ară merge în sensul săgeții, suprafața plană formată de lamele *ab* ară întîmpina o rezistență din partea apei sau a aerului, și prin urmare ară imprime aparatulă o propulsiune în sensul opus săgeții.

Acesta fiindă principiulă propulsorului d-lui Penescu, D-lui îl aplică pentru a pune în mișcare ună batelă pe apă, ună balonă în aeră, pentru a învârti o móră de vântă, o turbină în apă, în fine la construcția unui măsătoră destinată a socoti cuantitatea de apă sau de gază ce trece printr'ună tubă.

Vorbindu în general și fără a-lu judeca din altu punctu de vedere, aparatul d-lui Penescu aru pute servi ca propulsoru într'unu među o-mogenu, dacã rãdicarea și culcarea alternativã a lamelorü *ab* aru fi asigurată. Inse proiectulü nu vorbesce nimicü despre acësta, și prin urmare lasã a se înțelege cã acëstã sarcinã este lãsatã međuului însuși. Sã examinãmü in fie-care casü particularü punctulü acesta, care este esențialü.

* * *

Dacã e vorba de unü batelü de apă, međuulü in care este cufundatü aparatulü este destulü de desü pentru a învinge greutatea lamelorü, a le rãdica și a trece printre dênsele, cândü pistonulü se mișcã de la stânga spre drépta, in sensulü retrogradü; și se póte chiarü crede cã rezistența apei va fi destulü de mare pentru a produce rãdicarea lamelorü chiarü la începutulü mișcãrii retrograde a pistonului, orl-cãtü de repede s'arü face ea, așa cã perderea de forță vie provenitã din cauza rezistenței lamelorü la mișcarea retrogradã a pistonului sã fie destulü de micã. Cu tóte acestea nu mi se pare cã aplicarea propulsorului d-lui Penescu la vapóre aru realiza unü progresü, — din contra.

În adevëru, sã presupunemü cã s'arü pune la unü vaporü unü motorü de acestia, in axulü lui. Unü inconvenientü va fi distribuțiunea presiunilorü pe fața propulsorului A (fig. 2), care se va face in modü fórtè neregulatü, atãtü din cauza mișcãrii apei, câtü și a vasului; acësta va fi cauza cã vasulü va fi supusü la oscilațiuni neregulate de susü in josü și mai alesü in lãturi, de

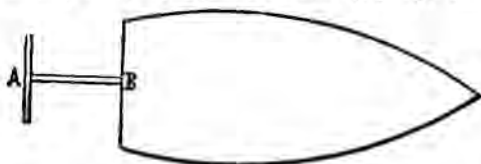

Fig. 2.

și mai alesü in lãturi, de

unü efectü fórtè neplãcutü. Dar ceea ce este mai gravü, este cã orl de câte orl pistonulü va începe a se mișca in sensulü directü, vasulü întregü va încerca o isbiturã violentã din cauza presiunii apei pe fața A, care se va produce instantaneü, iar nu in modü gradatü sau continuü. Repetirea continuã a acestorü isbituri la fie-care nouã

bătae a pistonului va compromite în curând soliditatea vasului, pe lângă că va fi nesuferită pentru călători.

S-ar pute remedia în parte rēul provenitū din distribuțiunea neregulatā a presiunilorū pe fața propulsorului, adaptāndū vasulū doi propulsori în locū de unulū, aședați simetricū unulū în fața al-

Fig. 3.

tuia, de ambele părți ale planului medianū alū vasulū (fig. 3); înse acēstā dispozițiune nu va înlătura cu totul undulațiunile în cestiune, și nu va aduce nici o pedică

rēulū multū mai mare, alū scuturăturilorū periodice imprimāte vasulū.

Încā o obiecțiune ce se pōte face acestei dispozițiunii și celei precedente, este că pentru că axulū AB A'B' alū propulsorului să pōtā reziste la presiunile enorme pe care catā să le supōrte, trebuie ca aceste presiuni să fie totū-de-una normale la fața A a propulsorului, căci atunci ele tindū numai a scurta axulū AB, și rezistența ferulū la compresiune este fōrte mare. Îndată înse ce presiunea n'arū mai fi normalā la propulsorū, ea arū tinde să îndoescā axulū, ceea ce s'arū întimpla de sigurū, de ore-ce rezistența ferulū la flexiune este destulū de micā în comparațiune cu forțele cu care avemū a face aci, mai alesū cândū ne gândimū că axulū trebuie să aibā o lungime însemnatā și că forța care va tinde să-lū îndoescā va fi aplicatā la capētulū lui, adică va avē efectulū sēu maximum. Din acēstā causā toți propulsorii vaselorū plutitōre aū o mișcare nu rectilinie alternativā, ci rotativā, căci atunci se face usū de rezistența la torsiune a ferulū, care este cu multū mai mare de câtū rezistența lui la flexiune.

Mișcarea rotativā se pōte da și propulsorului d-lui Penescu, prin o dispozițiune analogā cu cea indicatā în planurile 3 și 4 ale proiectulū D-sale; înse elū atunci perde ori-ce originalitate. În adevērū, roțile cu *palete* mobile aū fostū întrebuintate pentru mișcarea vaporelorū chiarū de către Fulton, inventatorulū lorū; înse elū a renunțatū curēndū la dēnsele, și de la dēnsulū pînā astā-qi nu se mai facū de câtū roți cu palete fixe, înse înclinate pe rađā; practica a arē-

tală că această dispozițiune e mai avantajoasă de câtă cea cu palete mobile; proiectul d-lui Penescu dară nu realizăză unū progresū, ci din contra. Mai în urmă s'a găsitū că roțile cu palete fixe, cari trebuie să stea jumătate afară din apă, presintă inconveniente, din cauză că mișcarea valurilor pōte lăsa o rotă cu totulū în aerū, pe cândū cea-l-altă este cu totulū afundată în apă, și această împărțire neegală a rezistenței asupra celor dōue roți este vătămătoare pentru soliditatea vasului; pe lângă acestea, în vasele de resbelū, expunerea motorului la lovitura proiectilelorū inimicului pōte avé consecințe și mai grave. De aceea inventatorii începuseră să se gândescă a perfecționa prima idee a lui Fulton, care da unū motorū cu totulū confundatū în apă, cândū Sauvage inventă helicea; îndată tōte cercetările încetară, și astă-zi helicea ajunge la unū usū din ce în ce mai întinsū; ceea ce dovedesce că ea are mai puține inconveniente de câtă roțile cu palete mobile, lucru opusū cu afirmațiunea d-lui Penescu în memoriulū sēn.

Cu unū cuvētū, propulsorulū d-lui Penescu credū că nu realizăză nici unū progresū în mecanica aplicată, în ceea ce privesce mișcarea batelelorū pe apă, cu atâtū mai multū că nu e nou.

Aplicațiunea sistemului d-lui Penescu la direcțiunea balōnelorū este impracticabilă, mai întâiū pentru că tōte cele ce amū dīsū relativū la vapōre subsistă și pentru balōne, și apoi pentru că în casulū acesta se presintă o altă dificultate, care acolo nu era, sau era într'o măsură mai mică; anume, densitatea aerului fiindū multū mai mică de câtă a apei, și prin urmare rezistența lui la mișcarea unui corpū fiindū fōrte mică, această rezistență singurā nu va fi de ajunsū pentru a rădica lamele propulsorului în timpulū mișcării retrograde a pistonului; de aceea arū trebui unū mecanismū care să producă rădicarea și lăsarea alternativă a lamelorū în modū automaticū. Trebuie apoi să ne gândimū că, în mișcarea unui balonū, pistonulū va trebui să aibă o mișcare fōrte repede, pentru ca să producă unū efectū așteptabilū, și că prin urmare lamele vorū trebui să se deschidă și să se includă de mai multe ori pe secundă, și tōte acestea cu o

regularitate perfectă, fără care siguranța balonului ar fi compromisă; o asemenea precizie în mișcări reclamă organe foarte complicate care vor contribui a mări multă greutatea balonului.

Dar în sine dificultatea problemei navigațiunii aeriene nu stă întru a se găsi forma de dată propulsorului; cestiunea este de a pute îmbarca pe balon o forță motrice destulă de mare pentru a pune în mișcare propulsorul, ori-care ar fi el, fără a mări în mod prea considerabil greutatea balonului; așa că cheia problemei stă în perfecționarea mașinelor cu vapor sau a unei alte mașine producătoare de forță. O dată ce se va face acesta, determinarea formei paletei care va bate aerul va fi o cestiune secundară, a cărei soluțiune va atârna în multe de soluțiunea ce se va fi dată cestiunii principale.

D-lu Penescu propune propulsorul său și pentru construirea unei giruete destinată a măsura cantitatea de gaz sau de apă ce curge printr'un tub (pl. 5).

Cantitatea de gaz sau de apă ce trece printr'un tub se măsură prin numărul învârtirilor ce face în acel timp o giruetă pusă în curent; pentru acesta se găsește prin experiență și pentru fie-care casă în parte relațiunea

$$q = f(r)$$

ce există între cantitatea q de apă sau gaz și numărul r de învârtiri executate într'un timp dat, și apoi se admite că relațiunea acesta subsistă, ori-care ar fi r ; atunci se va cunoște q sau printr'un calcul, sau mai bine prin o tablă construită anume. Așa dar aci nu e nevoie ca girueta să execute cât mai multe rotațiuni pe secundă; totul este numai ca aceste rotațiuni să se facă regulate; așa că ori de câte ori aparatul va fi pus în aceleași condițiuni, el să dea aceleași indicațiuni. De aceea giruetele cu palete fixe, cum sunt cele întrebuințate pînă acum, sunt preferabile înaintea celor propuse de d-lu Penescu, ale cărei palete mobile dau loc la frecături și la mișcări perturbătoare, care toate sunt cauze de erori în indicațiunea aparatului.

* * *

În fine, dispunându patru propulsori în giurul unui ax central, d-lu Pencscu face o móră de vântu (pl. 3), în care axul motoru este verticalu, saõ o turbină de apă (pl. 4) cu axul orizontalu. Améndoue aceste proiecte sunt realizabile; ba încã móră de vântu, care nu are nevoie de a fi orientatã dupã direcțiunea vântulu, ca cele întrebuiñate pînã acum, pôte chiaru sã fie avantagiósã, dacã cum-va principiulu propulsorulu ei, care e așa de simplu, nu a mai fostu deja întrebuiñatũ; înse numai practica va putẽ da cuvẽntulu din urmã în acẽstã privințã. Cãtu pentru turbinã, nu credũ cã este mai presusũ de cele deja existente, caru sunt de o construcție mai simplã, mai solidã, și caru presintã și avantagiulu de a putẽ âmbla sub apă totũ așa de bine ca și turbina d-lui Pencscu.

*Pistonũ circularũ transmitẽndũ directũ mișcarea de rotație unui axũ.
Proiectũ prezentatũ de Al. Pencscu.*

În acẽstũ sistemũ (pl. 7) axulu motoru este golũ înãutru; aburulũ sosesece într'insulũ pe la unũ capẽtu A (fig. 4), și ese într'o cutie

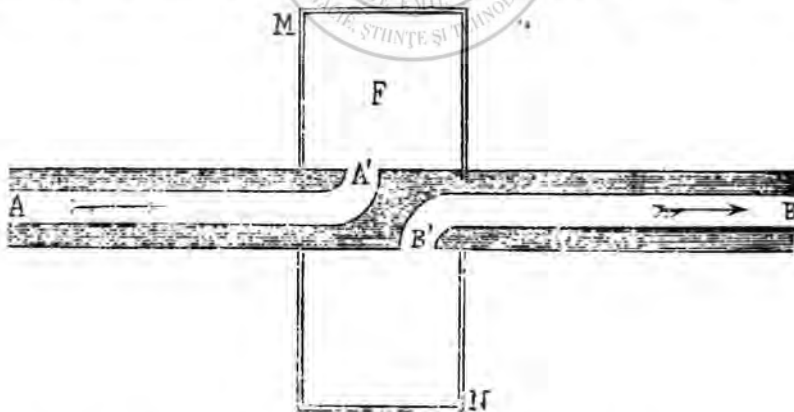

Fig. 4.

cilindricã M N care încungiurã axulu. Pe axũ este fixatã, în lungulu

unei generatrițe, o tablă solidă, F, care lunceă în interiorul cutiei MN și jôcă rolul de piston. Cutia este, afară de acesta, despărțită prin patru capace puse doue câte doue, C, C', în doue compartimente cari n'au comunicație între dênsele de câtu cându aceste capace se depărtéză unul de altul. In figura următoare (fig. 5) se vede

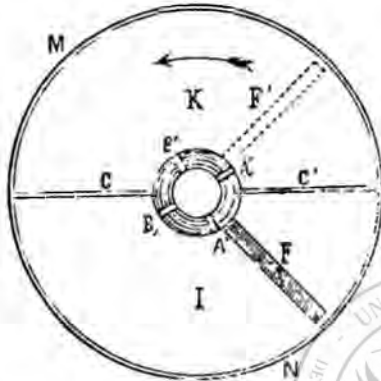

Fig. 5.

o secțiune făcută normalu pe axu.

Cându aburul sosese prin A' el e într'unu compartimentu I închis de o parte de capacele C și de cea-altă de pistonul F; atunci prin tensiunea lui, el împinge pistonul F care, învârtindu-se, învârtese cu sine și axul A B. In mersul său pistonul, printr'unu mecanismu particularu, dă în lături cele-lalte doue capace C' și trece printre dênsele în alu doilea compartimentu K alu cutiei; atunci el

ocupă poziția F', iar gura de intrare a aburului este în A'' pe cându gura de ășire a venit în B'. Aburul, continuându a veni, împinge pistolul din F' în sensul săgeții, căci capacele C' s'au închis după trecerea pistonului; iar aburul ce se află in compartimentul I e afară prin gura B''. Acastă mișcare se continuă astu-fel pe câtu timpu vine aburul prin A'.

Scopul acestei dispozițiuni este de a evita pârghiile de transmisie a mișcării de la piston la ax, cum și totu mecanismul distribuțiunii de vapor; și dacă autorul tinde acolo, acesta o face de sigur pentru a evita perderile de forță vie ce se produc în mașinele ordinare prin diferitele transmisii de mișcări. Inse sistemul autorului dă locu la perderi necomparabilu mai mari, din cauza sistemului defectuos cum e dispus jocul capacelor C și C', cari nu stabilescu între unu compartimentu și altul o despărțire perfectă prin care să nu pôtă trece aburul de locu. Acestu de-

fectu mi se pare așa de gravu, în cătă nici nu știu dacă o mașină construită după proiectul actualu s'arū pune măcarū în mișcare.

Oricum înse proiectulū merită atențiune din cauza originalității lui; și dacă autorulū arū căuta altă dispozițiune care să realizeze izolarea perfectă a celorū două compartimente ale cutiei și să evite perderile de aburū, succesulū arū fi probabilū.

Echerū cu oglindă cilindrică. Proiectū prezentată de Al. Penescu.

Acestū aparatū se compune din o alidadă L O (fig. 6) fixă, și din

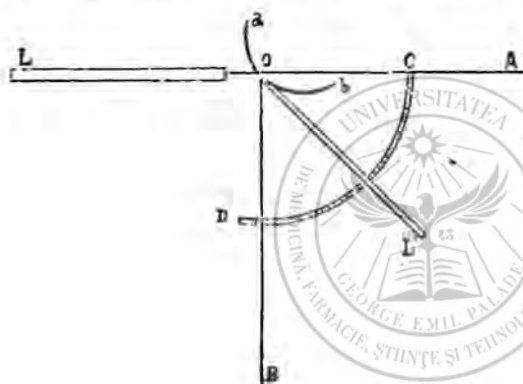

Fig. 6.

o oglindă cilindrică *ab* care se învârtese în giurulū generatriței ce se proiectează în O cu ajutorulū unei a doua alidadă L', fixată de oglindă. Alidada L' alunecă pe unū cadranū gradatū circularū CD, alū căruļ centru e în O. Oglinda e pătrunsă de o mică ferestă, prin care se pōte vedē.

Dacă cu acestū instrumentū voimū a duce o perpendiculară pe o drēptă, OA, punemū alidada L' la 45°, ne aședămū cu instrumentulū în O și-lū întōrcemū pînă cândū prin ferestă să se pōtă vedē punctulū A; atuncī se trāmite unū ajutorū care plantēză unū jalonū într'unū punctū B de unde observatorulū sālū vedă reflectatū în oglindă. În adevērū, dacă B O L este dreptū, anghiulū B O L' = $\frac{90^\circ}{2}$, și prin urmare și L' O A = 45°.

Totū asemenea, pentru a mēsură unū unghiū BOA, ne punemū cu instrumentulū în O, ne uitāmū prin ferestă la A și întōrcemū alidada L' pe cadranū pînă cândū să vedemū obiectulū B prin reflecțiune; atuncī anghiulū BOA este egalū cu indoitulū arcului L'C.

Din acestea se vede că principiul instrumentului este tocmai principiul unui instrument cunoscut deja de multă vreme, a *sextantului*; chiar dispoziția seamănă, afară de câte-va detalii. Inovațiunea adusă de d-lu Penescu este numai că a înlocuit oglinda plană prin una cilindrică, schimbare a cărei utilitate e contestabilă, de orice reflecțiunea utilă este numai cea care se face pe elementul proiectat în O; astu-felū fiindū, nu era nici unū inconvenientū a păstra oglinda plană; ba încă oglinda cilindrică va deforma imaginea obiectelor B așa de tare, în câtū întrebuițarea instrumentului va fi peste puțină.

În resumatū, echerulū d-lui Penescu nu este de câtū sextantulū, cu o modificare care nu se pōte admite ca bună.

*Steriontrulū, instrumentū pentru mēsurarea corpurilorū, presintatū
de I. I. Pușcaru.*

D-lū Pușcaru își propune, cu instrumentulū sēu, să dea unū mijlocū de a se mēsură volumele și suprafețele corpurilorū celorū mai obișnuite.

Instrumentulū se compune din două părți cu totul distincte, o panglică și unū discū de calculū.

Panglica e destinată pentru mēsurarea lungimilorū rectilinii și pentru aflarea diametrului și suprafeței unui cercū a căru circumferință e cunoscută.

Fie d diametrulū cercului, c lungimea circumferinței lui, s suprafața lui; avemū :

$$(1) c = \pi d, \quad (2) s = \frac{\pi d^2}{4} = \frac{4 \pi^2 d^2}{16 \pi} = \frac{(2c)^2}{16 \pi}$$

Panglica pōrtă pe o față divisiunile metrului, însemnate cu negru; acēstă față servă pentru mēsură lungimilorū rectilinii.

Fața cea-altă pōrtă două divisiuni : una albastră, alta roșie. Divisiunea albastră dă lungimea diametrului unei circumferințe de lungime cunoscută; spre exemplu, dacă are cine-va unū corpū rotundū masivū și voesce a-l sci diametrulū, îl înconjōră de două ori cu

panglica, și la punctul unde a ajuns citește pe divisia albastră, nu lungimea circumferinței indoite, $2c$, ci valoarea lui d , calculată, prin formula (1).

Totă asemenea, încongiurându corpul rotund de două ori cu panglica, se citește pe divisia roșie suprafața secțiunii înconjugate, calculată prin formula (2).

Dacă are cine-va un cerc căruia îi poate măsura diametrul, iar nu circumferința, cum ar fi gura unei putini îngropată în pământ. măsoră pe d cu divisiunea neagră; caută apoi pe divisiunea albastră această valoare a lui d , și în față pe divisia roșie află suprafața căutată a cercului.

Cu un cuvânt, panglica permite a se afla una din alta cantitățile d , c , s .

Iată exemple de modul cum se poate cine-va servi cu panglica.

1. Pentru a măsura volumul unui cilindru circular drept, i se măsoră înălțimea h cu divisiunea neagră, și apoi se înfășură de două ori cu panglică, și pe roșu i se citește suprafața s a bazei; rămâne apoi a se înmulți h cu s .

2. Secțiunea unui tub cilindric circular se află măsurându-l diametrul și transportându-l pe divisia albastră; în față, pe roșu, citim suprafața căutată.

3. Suprafața interioară a unei bolți hemisferice se va afla măsurându-l diametrul, operându ca la 2) și înmulțind rezultatul cu 2.

4. Capacitatea unui cazan hemisferic, fiind egală cu suprafața interioară a lui înmulțită cu a treia parte a raței sale cu a șasea parte a diametrului, îi vom găsi suprafața ca la 3) și o vom înmulți cu a șasea parte a diametrului, care a fost măsurat direct.

D-lu Pușcaru în broșura sa explicativă mai dă și alte exemple de asemenea aplicațiuni.

E de observat că, pentru măsura butoaielor, d-lu Pușcaru aplică formula engleză a lui Oughtred, care nu se întrebunțeză la noi.

Cât pentru discul de calcul, el nu este de cât o riglă logaritmă de calcul obișnuită, în care ambele riglete s'au indoit în formă de cerc, așa că una să lungească în lăuntru celei-lalte; el nu prezintă

altminteri nimic deosebit. Discul de calcul e destinat să execute fără condei înmulțirile numerilor și să dea prin măsurile cu panglica.

În resumat, instrumentul d-lui Pușcaru nu reprezintă o invenție: D-sa a construit o panglică, care e un fel de tablă cu o singură intrare, sau mai bine de *jauge*, destinată a da valoarea unor factori cari se prezintă mai des în calculul volumelor și suprafețelor corpurilor rotunde obișnuite; asemenea *jauges* sunt de o construcție foarte simplă și în teorie și în practică, și întrebuințarea lor este universală. Aceeași panglică însă nu ar putea servi când ar fi vorba de măsura unor corpuri unde s'ar introduce factori de altă formă de cât πd^2 sau $\frac{\pi d^2}{4}$, spre exemplu cum ar fi măsura suprafeței sau a capacității unei bolte eliptice. E adevărat că asemenea corpuri sunt mai rare de cât cele pe cari le-a avut în vedere d-lui Pușcaru; însă ori-cum, observația acesta e de ajuns pentru a arăta că instrumentul în chestiune nu poate servi «pentru măsurarea corpurilor în toate formele lor stereometrice,» cum se exprimă autorul lui.

Cât pentru discul de calcul, al cărui scop a fost de a permite facerea mecanică a calculelor, întrebuințarea lui este foarte limitată, căci pe dinsul numerele de patru țifre nu se pot deja citi de cât cu dificultate; așa că el nu poate servi pentru înmulțiri de două numere mai mari fie-care de câte două țifre.

*Cotul și tablele pentru măsura capacității bușilor,
prezentate de B. Pisone.*

În cercetarea metodei d-lui Pisone, trebuie să ne ocupăm în parte de principiul ei, și în parte de modul cum a căutat D-sa să o facă practică.

D-lui Pisone afirmă că formula D-sale pentru aflarea capacității bușilor pline este de o exactitate riguroasă; voi arăta că ea este totu

empirică ca și cele-alte întrebuințate pînă astăzi. Iacă cum a ajunsu D-sa la dînsa :

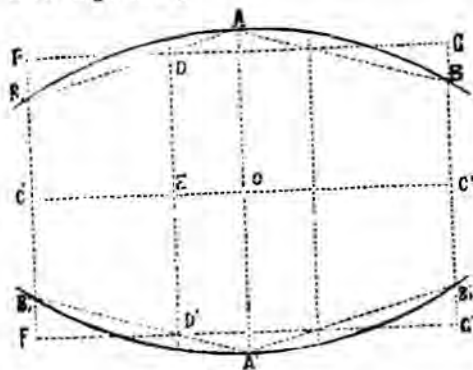

Fig. 7.

Avîndu pe v , f , l prin măsurători, se pôte afla V' și V'' prin formule cunoscute, și prin urmare și V .
Deja se vede că formula d-lui Pisone nu e de cîtă o simplă formulă empirică, căci nimic nu ne autorisă a dice că V este anume egală cu a doua medie aritmetică între V' și V'' mai bine de cîtă cu a treia sau a patra; și chiară dacă formula (1) ar fi esactă într'ună casă ore-care, nimic nu probéză că ea este generală. Ba încă formula (1) are unū desavantagiū în comparație cu formulele empirice ce se întrebuințéză în Francia, Anglia și aiurea; căci aceste din urmă au fost deduse din experiență și confirmate de dînsa, pe cîndu despre acea a d-lui Pisone nu se pôte dice același lucru.

Fig. 7. v diametrulū $A A'$ (fig. 7) alū vranei, f diametrulū BB' alū fundului, l lungimea buții, V volumulū ei. Este evidentū că V este mai mare de cîtă suma V' a volumelorū celor dōue trunchiuri de conū $AA'B'B_1$ și $AA'B_2B$; de altă parte, d-lū Pisone dice că V este totū d-una mai micū de cîtă capacitatea V'' a unui butoiū

$$(1) V = \frac{V'' + \frac{V' + V''}{2}}{2} = \frac{V' + 3V''}{4}$$

Aşa dar, încă o dată, nu trebuie să considerăm formula pe care d-lu Pisone bazează metoda sa de câtu ca o simplă formulă empirică, ca toate cele-alte, iar nici de cum ca riguroasă.

Odată valoarea lui V aflată în funcție de v , f , l prin formula (1), d-lu Pisone a împărțit pe V cu l , și câtul împărțirii l'a considerat ca baza unui cilindru circular drept de înălțime l ; volumul acestui cilindru este dar tocmai capacitatea V a vasului. Făcându astfel, d-lu Pisone a găsit că această basă a cilindrului este un cerc egal cu secțiunea făcută în trunchiul de con $AA'B'B$ la distanța $CE = 0,656 \times CO$ de la fundul vasului; cu alte cuvinte, că volumul vasului este egal cu volumul unui cilindru circular drept $FGG'F'$ de aceeași înălțime, și a cărui basă e secțiunea făcută în butoiu la 0,328 din lungimea lui, socotită de la fundu. Astu-felu fiindu, avem :

$$(2) V = \frac{\pi l}{4} [f + 0,656 (v - f)]$$

Acesta este formula cu care se servă d-lu Pisone; ea aru trebui să fie totu formula (1) pusă numai sub o formă diferită.

Voiu arăta inse că formula (2) nu este consecința formulei (1); așa că chiaru dacă amu admite ca esacte considerațiunile caru au condus la (1), nu amu pute dice că formula (2) este esactă.

În adevăr, volumul V'' alu unui vasu cu dogă circulară este

$$V'' = \pi l \left[g^2 + \left(\frac{v}{2} + g \right)^2 \right] - \frac{\pi l^3}{12} - \pi l g \sqrt{\left(\frac{v}{2} + g \right)^2 - \frac{l^2}{4}} - 2\pi g \left(\frac{v}{2} + g \right)^2 \arcsin \frac{l}{v + 2g},$$

în care

$$g = \frac{l^2 + l^2 - v^2}{4(v-f)};$$

apoi

$$V' = \frac{\pi l}{12} (v^2 + v^2 + f^2).$$

Substituind aceste valori în (1), vedem că V va fi de formă

$$V = l F(l, v, f).$$

D-lu Pisone consideră pe $F(l, v, f)$ ca suprafața cercului de basă a cilindrului mețiu; inse această suprafață e funcție de l , și prin urmare pozițiunea secțiunii DD' variază cu l , așa că la diferitele butoie coeficientul 0,656 în locu de a fi constantu, cum este în (2), va trebui să fie o funcțiune de l . Așa dar formula (2) nu este consecința logică și riguroasă a formulei (1).

D-lu Pisone nu a arătăt în broșura sa considerațiunile cari l'aū condusū la stabilirea formulei (2); eū le cunoscū. atătū pentru cā mi le-a comunicatū personalū, cātū și pentru cā le-amū audītū es-puse de D-sa înaintea unei comisiuni însărcinată a examina siste-mulū D-sale.

Dar dacă facemū abstracțiune de acele considerațiuni și luămū chiarū formula (2) ca punctū de plecare, cu atătū mai multū trebue să considerămū metoda d-lui Pisone ca empirică, de ȳre-ce nici o considerațiune teoretică nu a servitū la stabilirea ei.

* * *

Acestū punctū fiindū stabilitū și empirismulū formulei (2) fiindū recunoscutū, să ȳicemū unū cuvētū asupra avantajului de a se introduce acēstā formulā la noi în usulū curențū.

În Franția s'aū întrebunțatū și se întrebunțēzā încă formule de același tipū ca și (2) și anume :

$$V = \pi l [f + 0,6 (v-f)]^2, \quad V = \pi l [f + 0,625 (v-f)]^2, \quad V = \pi l [f + 0,666 (v-f)]^2$$

Aceste formule aū fostū adoptate după numeroase experiențe cari aū arătătū cā coeficienții 0,6, 0,625 și 0,666 sunt cei cari convinū mai bine în cutare sau cutare casuri pentru a da o valȳre cātū mai esactā pentru V. Înse coeficientulū 0,656 alū d-lui Pisone, nefiindū basatū nici pe experiențā, nici pe considerațiuni teoretice valide, are mai puținā probabilitate de cātū cele-l-alte de a da rezultate esacte. De aceea, dacă este a se adȳpta și la noi o formulā generalā, arū fi de preferitū să se adȳpte una din formulele cari aū dobānditū consacrarea experienței, afarā numai dacă cea propusā nu arū presinta ceva avantagie deosebite.

* * *

Sā vedemū acumū cum a cāutatū d-lū Pisone să facā metoda sa lesnicȳsā pentru aplicarea de tȳte ȳilele.

Mai întâiū D-sa prescriea să se facā mēsurā luī v , f , l , cu unū metru sau cu o panglicā ordinarā; apoi cerea să se calculeze directū cuantitatea $f + 0,656(v-f)$, pe care D-lui o numesce *diametrulū fun-*

dului mijlociă. Această operațiune, fiindu prea dificilă pentru omenii, în genere puțin instruiți, carii sunt chemați să o execute, d-lu Pisone a construitu mai în urmă unu cotu, care dă acestu diametru mediu prin o simplă lectură. Elu se compune dintr'unu baston împărțitu în centimetre, AB, (fig. 8) pe care lunecă o tăbliță, CD, de metalu, cu o ferăstră în mijlocu, prin care se vedu gradațiile bastonului. Pe

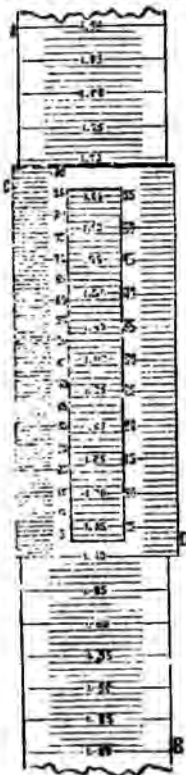

Fig. 8.

partea din dreapta, D, a tăbliței sunt divisiuni în centimetre, plecându de la marginea ei inferioară; pe cea din stânga, unitatea de divisiune este $0,656 \times 1^{\text{cm}}$.

Pentru a opera cu acestu instrumentu, se măsură cu bastonulu diametrulu fundulu vasulu; se găsește, spre exemplu, de $1^{\text{m}},10$. Se aduce marginea inferioară a tăbliței de metalu la această divisiune, $1^{\text{m}},10$; apoi se introduce instrumentulu pe vrană și se măsură diametrulu vasulu la vrană. Dacă măsura a ajunsu, spre exemplu, pină la divisiunea 20 de pe dreapta tăbliței, se caută acestu număr 20 pe stînga aceleiași tăblițe, și în față, pe baston, se citește numărulu $1^{\text{m}},23$, care este diametrulu fundulu mijlociă. În adevăru, diferența $v-f$ aci a fostu de 20^{cm} și această diferență, redusă în proporția de 1 la $0,656$, a fostu dată de marginea stîngă a tăbliței.

O dată ce diametrulu mediu d este găsitu cu ajutorulu bastonulu sau alu calcululu directu, pentru a găsi pe V, d-lu Pisone construesce o tablă cu două intrări, în care se intră cu d și cu l ; la încrucișarea colónelorulu lui d și l se găsește produsulu $\pi l d^2$ sau $\frac{\pi l}{4} [f + 0,656(v-f)]^2$, adică V.

* * *

Cotulu d-lui Pisone este de o construcțiã simplă și de o întrebuințare comodă; inse principiulu lui nu este nou; asemenea instrumente de reducere, carii sunt nisce adevărate *jouges*, sunt de unu usă foarte răspânditu, și chiaru în sistemulu de cotitu alu d-lui Colonelu St.

Fălcoianu se întrebuițează o tăbliță de reducere analogă cu a d-lui Pisone, cu singura deosebire că nu face corpū cu bastonulū.

Idea de a face operațiunile indicate în expresiunea $\frac{\pi^2}{4} [f + 0,656(v-f)]^2$ cu ajutorulū unei table este iarăși fôrte bună în sine, de și nici ea nu este originală, de ôre-ce totū-dé-una formulele cari sunt de unū usū prea desū, mai alesū acele ce aū să fie manipulate de ômenī puținū deprinși cu calculele, se reducū totū-dé-una în table. Formulele de tipulū (2) sunt cele mai proprii de a fi astū-felū reduce.

Ceea ce înse nu găsescū bine, este modulū cum d-lū Pisone a construitū aceste table. D-sa nu introduce într'ensele lungimea vasulū de câtū din 10 în 10 centimetre, și pentru lungimile intermediare cere să se facă interpolațiunī prin părți proporționale. Dacă odată se facū table, încăl trebuc făcute astū-felū ca să înlătore cu totulū calcululū, iar nu să oblige ca în loculū unorū operațiunī să se facă altele, dacă nu mai lungī, dar celū puținū mai numerôse și mai grele de ținutū minte.

În fine s'arū fi pututū dispune tablele în astū-felū de modū, în câtū să evite chiarū întrebuițarea unū colū specialū.

Cu unū cuvântū, formula pe care este basată metoda d-lui Pisone nu este mai esactă de câtū cele-l-alte cunoscute deja; este totū așa de empirică ca și acestea, și nici nu are, ca dênsele, sprijinul consideratiunilorū teoretice sau sancțiunea experienței. Intru câtū privesce aplicarea ei, idea cotulū combinatū cu tablele este bună în sine, de și nu are nimicū noū; construcțiya tabelorū este defectuôsă.

* * *

D-lū Pisone propune aplicarea metodei sale și la calcululū golurilorū, adecă a cuantitățīi de lichidū coprinse într'unū vasū care e plinū numai pînă la unū planū ôre-care paralelū cu axulū sēu. Acéstă extensiune înse nu este admisibilă. Cuanțitatea lichidului care imple unū vasū numai în parte e multū mai anevoe de determinatū de câtū cândū vasulū e plinū; căci acéstă din urmă problemă e numai unū casū particularū alū celei d'întăiū, și orī-cine scie că, dacă casulū particularū alū unei probleme admite tôte proprietățīle casului

Fălcoianu se întrebuințează o tablă de reducere analogă cu a d-lui Pisone, cu singura deosebire că nu face corpă cu bastonul.

Idea de a face operațiunile indicate în expresiunea $\frac{\pi l}{4} [f + 0,656 (v-f)]^2$ cu ajutorul unei table este iarăși foarte bună în sine, de și nici ea nu este originală, de ôre-ce totă-dé-una formulele cari sunt de ună usă prea desă, mai alesă acele ce au să fie manipulate de ômeni puțină deprinși cu calculele, se reducă totă-dé-una în table. Formulele de tipul (2) sunt cele mai proprii de a fi astă-felă reduse.

Ceea ce înse nu găsecă bine, este modulă cum d-lă Pisone a construită aceste table. D-sa nu introduce într'ensele lungimea vasulă de câtă din 10 în 10 centimetre, și pentru lungimile intermediare cere să se facă interpolațiună prin părți proporționale. Dacă odată se facă table, încăl trebuie făcute astă-felă ca să înlătore cu totulă calcululă, iar nu să oblige ca în loculă unoră operațiună să se facă altele, dacă nu mai lungă, dar celă puțină mai numerôse și mai grele de ținulă minte.

În fine s'ară fi putută dispune tablele în astă-felă de modă, în câtă să evite chiară întrebuințarea unui colă specială.

Cu ună cuvântă, formula pe care este basată metoda d-lui Pisone nu este mai esactă de câtă cele-l-alte cunoscuté deja; este totă așa de empirică ca și acestea, și nici nu are, ca dênsele, sprijinulă considerațiuniloră teoretice sau sancțiunea experiențelă. Întră câtă privesce aplicarea ei, idea colulă combinată cu tablele este bună în sine, de și nu are nimică nouă; construcțiă tableloră este defectuosă.

* * *

D-lă Pisone propune aplicarea metodei sale și la calcululă goluriloră, adecă a cuantitățelă de lichidă coprinse într'ună vasă care e plină numai pină la ună plană ôre-care paralelă cu axulă sâă. Acestă extensiune înse nu este admisibilă. Cuantitatea lichidulă care împle ună vasă numai în parte e multă mai auevoe de determinată de câtă cândă vasulă e plină; căclă acestă din urmă problemă e numai ună casă particulară ală celei d'întăiă, și oră-cine scie că, dacă casulă particulară ală unei probleme admite tôte proprietățelă casulă

generală, din contra, cazul general nu admite toate proprietățile casului particular. Când vasul e plin, lichidul formază un volum de revoluțiune, care are proprietăți cu totul diferite de ale volumului nesimetric ce umple numai în parte același vas. De aceea, chiar dacă metoda d-lui Pisone ar fi rigurosă esactă pentru vasele pline, e peste puțină să fie admisă, măcar cu ori-ce restricțiune ar fi, pentru măsura golurilor.

În genere, toate metodele date pînă acum pentru măsura capacității vaselor sunt concepute numai în ipoteza că vasul este plin de tot; astă-fel fiind, aceste sisteme se preocupă numai de capacitatea vasului, iar nu și de forma lui, care este un factor esențial când e vorba a se determina capacitatea lui plină numai în parte. De aceea nici una din ele, ori-ce s'ar face, nu va da nici odată o măsură a capacității unui vas plin numai în parte, în care să se potă conta pe ore-care siguranță.

Raportor : *Bacaloglu.*

Dramatic de G. Sion : Candidatu și deputatu, comedia intr'unu acti in versuri. —

La Plevna ! drama intr'unu acti in versuri. — Bucuresti 1879. —

1 vol. in 8° de 129 pagini.

Cu ocaziunea concursului din 1878 am avut a vă relata despre opulă colegului nostru Sion, intitulată *La Plevna*. Această autoră, scoțându în a două edițiune cea operă în anul expirat 1879, o însoțesce cu o nouă bucată, o comedie intitulată *Candidat și deputat*, care, jucată pe scena teatrului național din București, chiar înainte de a se tipări, a făcut o însemnată senzațiune prin verva cu care este scrisă, prin limba și stilul care o caracterisă.

Autorul satiriză, într'un mod plin de spirit glumeț și în versuri bine cadențate, vanitatea și ambițiunea femeilor, cari merg pînă a face dintr'un biet bărbat fără destulă putere de caracter și ușurel, un om ridicul, biciuesce cu limbă de foc manoperele și corupțiunea electorală care se practică prea adesea în țările

constituționale. Comedia d-lui Sion este o scriere mai multă politică și socială.

Subiectul este foarte simplu și personajele puțin numerose.

Cocóna Zinca femeia d-lui Optimescu, dorește din suflet să intre în lumca mare, și mai ales să fie invitată la Palat, și scara pe care cauză să susțină regimul este deputăția, să facă pe Optimescu deputat și mai multe nu; întrebunțază lăte mijlocele, sacrifică economiile de bani; și instrumentul de care voește să se serve este primarul Cimbri, omu priceput, prea priceput și care primește misiunea ce-I dă cocóna Zinca și punga cu galbeni, hotărâtă a le întrebunța pentru satisfacțiunea sa personală, înșelându pe cocóna Zinca.

Iată o ușoră schiță despre credințele dibaciului Cimbri asupra sistemului electoral :

Feliu de felii de influențe amblă printre Delegați,
Fiindu că și suntu mulțime amatori de deputați.
Aici este deschissu câmpulu pentru speculațiune;
Specula e tolerată chiar de Constituțiune.
Moralistii potu se dăca cumcă faptu-i imoralu;
Inse ce morală 'nceapă într'unu târgu electoralu?
Și-apoi scrupulu de morală care omu astăzi mai are?
Popa? pruncul? sau muierea? Omul mic, sau omul mare?
Dar morală chiar ce este? Unu sfiorătoriu cuvântu!
Titirezu, sau giruetă, ce se 'nvêrte dupe vântu!
În politică, pe urmă, ori ce fraudă-i scusată.
De ce dar se nu profite mîntea bună și 'ncercată?
În allegeri, mai cu sêmă, toți se 'ntrecu a s'amăgi:
Frauda, corupțiunea, suntu la ordinea de dî.
Chiar ministrii, cari jură legile se essecute,
În allegeri își batu capulu se le calce pe 'ntrecute:
Pe sub mână, ba cu bâte, violențe și terori,
Ba cu influinți occulte, reucessu pe-alegători.
Totulu e se reușescă, se se țină la putere.
Tochmai maxima acêsta și morală mea o cere.
Cându cei mari, frunțașii țerei, facu la ilegalități,
Corupându spiritulu publicu, călcându legi și libertăți,